

TACTICA
JOCULUI
DE
ŞAH

TACTICA
JOCULUI DE ȘAH

www.stere.ro

FEDERAȚIA ROMÂNĂ DE ȘAH

TACTICA JOCULUI DE ȘAH

EDITURA UNIUNII DE CULTURĂ FIZICĂ ȘI SPORT

Coperta : RADU DRAGOMIR

www.stere.ro

CUVÎNT ÎNAINTE

Studiul teoriei șahului este astăzi mult mai dificil decât în trecut. Spre deosebire de maeștrii epocii lui Andersen și Morphy, jucătorii moderni nu se mai pot baza numai pe talent. Fără un studiu serios al teoriei nu se poate juca într-un concurs, împotriva unor adversari bine pregătiți. În turneele de astăzi, alături de forța propriu-zisă de joc, cunoștințele teoretice joacă un rol foarte însemnat.

Multă vreme studiul șahului s-a limitat la analiza deschiderilor, care a luat o dezvoltare extrem de mare (poate chiar disproporționată față de importanța acestei faze a partidei) și la cercetarea finalurilor, domeniu în care încă de la sfârșitul secolului trecut s-a ajuns la un stadiu avansat datorită excelenței lucrării a lui J. Berger. În comparație cu numeroasele lucrări asupra deschiderilor și finalurilor, studiul jocului de mijloc a rămas în urmă. A trebuit să treacă peste o jumătate de secol pentru a se ajunge de la teoriile lui Steinitz și Tarrasch la concepțiile strategice moderne, iar în domeniul tacticii, lucrurile au stat și mai rău, datorită părerii greșite (dar foarte răspândite) că arta combinației nu se poate învăța. „Vezi“ sau „nu vezi“ o combinație și aceasta depinde numai de talent. Incontestabil, talentul, capacitatea de a „vedea“ combinații pe tabla de șah este esențial, mai ales din punctul de vedere al șahului de performanță dar, cum s-a demonstrat în ultimul timp, și aspectele tacticii pot fi studiate, combinațiile — zborul avântat al fanteziei șahiste — pot fi sistematizate, iar prin antrenament orice jucător își poate dezvolta, în măsura aptitudinilor pe care le are, capacitatea de a calcula variante complicate.

Încetul cu încetul, studiul jocului de mijloc în șah a progresat. Lucrările lui Nimzovici, Reti și Tartakower au contribuit mult la dezvoltarea strategiei. De asemenea în domeniul tacticii au început să se facă încercări de cercetare sistematică a combinațiilor. „Mittelspiel“-ul lui P. Romanovski (1929), „Kombinationen“ de K. Richter (1936) au arătat cât de vast și dificil de explorat este acest domeniu. În ultimul timp, o serie de articole ale teoreticienilor sovietici, publicate în revista „Șahmatî v S.S.S.R.“ și cartea lui G. M. Lisițin: „Strateghia i taktika șahmatnogo isskustva“ (1952) au marcat progrese însemnate în studiul strategiei și, mai ales, al tacticii șahului.

Lucrarea de față, în care sînt prezentate problemele strategice, este o încercare originală de a analiza și sistematiza combinațiile șahiste. Pentru aceasta a fost necesară o muncă pregătitoare destul de dificilă și mai ales de durată, căci materialul demonstrativ — exemplele — nu puteau fi selecționate decît pe baza cercetării unui foarte mare număr de cărți și mai ales reviste din ultimii 25 de ani și chiar mai vechi. Afară de aceasta, exemplele selecționate la prima triere au trebuit să fie organizate într-o cartotecă, pentru a putea fi folosite.

S-a căutat să se concentreze într-un volum de dimensiuni nu prea mari tot ceea ce este esențial pentru teoria și practica combinației. Planul de sistematizare a combinațiilor propus are la bază două idei: claritate și utilitate practică. Desigur, lucrarea nu are pretenția de a fi epuizat tema. În stadiul actual al cercetărilor teoretice în acest domeniu, lucrul nici n-ar fi fost posibil. Planul de sistematizare ales reprezintă însă o încercare nouă, menită să contribuie la ridicarea nivelului jucătorilor noștri, în special a celor tineri, punîndu-le la dispoziție chintesența discuțiilor teoretice și un mare număr de exemple din practica maeștrilor străini și romîni.

Sperăm că lucrarea de față, va folosi șahiștilor noștri, atît celor avansați, care vor găsi în ea teoria completă a combinației, cît și începătorilor, cărora rejucarea vreuneia dintre minunatele combinații ale lui Alehin, Reti sau Smislov le poate deschide poarta spre subtila estetică a șahului.

TACTICA ÎN ȘAH
ȘI LEGĂTURILE EI
CU STRATEGIA

Scopul final pe care-l urmărește orice șahist, atunci când joacă o partidă, este acela de a face mat regele advers. Scopul acesta este clar și precis și de aceea nu este de mirare că prima tendință a oricărui începător este de a-și însuși oit mai curînd cele cîteva curse elementare cu ajutorul cărora — și cu contribuția binevoitoare a adversarului! — să poată obține un mat în cîteva mutări. Mai mult decît atît, în tinerețea șahului modern, în sec. XVI—XVII, cînd abia fuseseră înlăturate regulile învechite din evul mediu și se introduseseră cele noi, care sînt în vigoare și astăzi, maestrii din acea vreme, Leonardo, Paolo Boi, Ruy Lopez sau Gioachino Greco¹ erau jucători impetuoși de atac, urmărind întotdeauna în partidele lor o decizie rapidă prin mat. Cărțile de șah din acea vreme sînt pline de curse de deschidere, cu ajutorul cărora să se poată obține victorii rezezi, iar despre jocul pozițional nu se știa aproape nimic.

Cititorul se va întreba, poate mirat, ce rost are această introducere în legătură cu o chestiune cu care toată lumea este de acord: că scopul ultim al jocului este de a

face mat regele advers. Aceasta nu este însă decît enunțarea problemei care se pune la începutul unei partide de șah. Că regele advers ar trebui făcut mat, lucrul acesta îl știe fiecare, dar care este calea prin care se poate ajunge la atingerea acestui țel, nu mai este un lucru atît de ușor de găsit. Cum am arătat mai sus, în epoca începuturilor șahului modern, se căuta rezolvarea problemei prin atacul direct la rege, indiferent de poziție. Ambele părți urmăreau același țel, cu aceleași mijloace, astfel că victoria aparținea aceluia care ajungea primul să creeze amenințări directe asupra regelui advers. Concepția aceasta de joc s-a menținut multă vreme, mai ales datorită faptului că partidele jucate astfel dădeau loc la combinații spectaculoase, cu sacrificii. În mod natural însă a venit un moment cînd datorită îmbunătățirii tehnicii apărării și dezvoltării generale a teoriei șahului, atacurile la rege „cu orice preț” au început să coste cam scump. Încă Philidor² demonstrase eficacitatea unei apărări corecte, iar o dată cu Morphy și mai ales cu Steinitz, epoca atacurilor nejustificate s-a terminat. În capitolul consacrat teoriei lui Steinitz din „Să învă-

¹ Leonardo și Paolo Boi erau italieni, iar Ruy Lopez, spaniol. Ei au trăit în a doua jumătate a sec. al XVI-lea și „turneul” pe care l-au disputat la Madrid, în 1567, este de fapt prima competiție cunoscută, în care s-a jucat după regulile șahului modern. Gioachino Greco, „il calabrese”, a trăit la începutul sec. al XVII-lea și a fost, după cit se pare, un jucător de excepțional talent. Tratatul său intitulat „Trattato del Nobilissimo gioco de Scacchi”, Roma, 1620, a rămas multă vreme principalul îndreptar al teoriei șahului.

² François André Danican Philidor (1726—1795) a fost cel mai bun jucător al timpului său. Cartea sa „Analyse du jeu des échecs” s-a bucurat de un imens succes și s-a tipărit în foarte multe ediții pînă la jumătatea sec. al XIX-lea și chiar Morphy a studiat după ea. Influența ideilor lui Philidor a fost foarte mare asupra stilului de joc al contemporanilor, în special asupra jucătorilor englezi (Philidor a locuit multă vreme la Londra).

tăm metodic șahul" (ed. a II-a, pag. 25—30) se arată pe larg cum a demonstrat Steinitz că numai prin joc combinativ, avînd ca obiect limitat atacul la rege, nu se poate câștiga o partidă de șah, împotriva unei apărări corecte. Pornind de la această constatare, Steinitz a subliniat că scopul strategic final al partidei, matul, nu poate fi obținut dintr-o dată. Atacurile rapide de mat la începutul partidei sînt posibile numai în urma unor greșeli grave ale adversarului, dar în fața unei apărări corecte, ele sînt sortite eșecului. În consecință, înaintea atingerii scopului final (matul) trebuie create premisele necesare unui atac care să aibă succes, iar aceste premise nu pot fi create decît prin realizarea unor planuri strategice parțiale, elaborate pe baza aprecierii obiective a poziției.

Această idee a acumulării de mici avantaje poziționale, care să decidă partida fie prin crearea unui avantaj pozițional decisiv, fie prin crearea premizelor necesare unui atac victorios, a constituit baza strategiei moderne a șahului. Astăzi nici un jucător de concurs nu-și închipuie că-și va putea face mat adversarul printr-un atac rapid, dacă acesta din urmă joacă corect. Marea majoritate a jucătorilor de astăzi caută să aprecieze cît mai obiectiv pozițiile și cu cît un jucător este mai tare, cu atît aprecierea pe care o face asupra poziției este mai obiectivă.

Primele scopuri strategice urmărite sînt departe de a viza matul. Strategia modernă urmărește în deschidere obiective mai mici, dar extrem de importante, în cadrul desfășurării generale a partidei: o bună dezvoltare a pieselor în raport cu felul cum trebuie să se desfășoare lupta pentru centru în deschiderea aleasă apoi, în momentul trecerii din deschidere în jocul de mijloc, stabilirea unui plan strategic parțial, determinat de ca-

racteristicile poziției (de exemplu, asediul unui pion izolat, lupta împotriva unor pioni „atârnați", ocuparea unui cîmp „tare", sau folosirea unui cîmp „slab" etc.)¹, planuri care evoluează sau se schimbă neîncetat în raport cu replicile adversarului, cu greșelile pe care le face sau nu.

Astfel problema esențială: „ce trebuie făcut pentru atingerea țelului final?" este rezolvată în șah prin ceea ce numim strategie, adică prin elaborarea unor planuri de luptă (se întîmplă să fie și un singur plan, dar mai rar) subordonate în principiu ideii centrale a obținerii victoriei (matului), dar urmărind atingerea unor obiective parțiale, capabile să contribuie la atingerea mai ușoară a scopului esențial.

Astfel, un plan strategic în jocul de mijloc poate urmări blocarea completă a poziției adversarului în așa fel, încît orice mișcare a pieselor lui să ducă la pierderi materiale (un exemplu clasic este partida Alehin-Nimzovici, San Remo, 1930); cîștigul de material astfel obținut constituie un avantaj parțial care determină obținerea altor avantaje mai mari și în cele din urmă ducă la victoria finală.

Prin stabilirea unui plan just, problema nu este încă rezolvată. Mai rămîne ca acest plan, oricît de mic ar fi el, să fie pus în practică. S-ar părea că lucrul este foarte ușor: din moment ce am stabilit că într-un plan strategic parțial intră instalarea unui cal pe cîmpul tare c5, nu rămîne decît să se manevreze în așa fel încît el să fie adus acolo. Aici mai are însă un cuvînt de spus și adversarul. Or, el știe că postarea unui cal la c5 l-ar stînjeni și deci se va împotrivi prin toate mijloacele ca el să ajungă la destinație. Afară

¹ Vezi „Să învățăm metodic șahul", ed. a II-a.

de aceasta s-ar putea ca și adversarul (lucru foarte probabil) să urmărească la rândul său un plan strategic, ca de exemplu să-și înstaleze și el un cal la f4 sau să ocupe cu turnurile o coloană deschisă. Fiecare din părți va căuta să-și îndeplinească planul și în același timp să stânjenească pe adversar în executarea planului său. Astfel se naște **lupta tactică** care oglindește în mod foarte clar capacitatea fiecărui jucător de a-și concretiza ideile în mutări care să corespundă cât mai bine posibil scopului urmărit. Aici intră în joc abilitatea jucătorilor de a combina, de a calcula serii de mutări (variante), cu diverse posibilități de ambele părți, de a întinde curse sau de a le para, în sfârșit, de a „vedea” cât mai clar și cât mai departe consecințele care decurg din efectuarea unei mutări.

Pe baza celor spuse mai sus putem deci stabili că în șah **strategia** constă în elaborarea unor planuri de mai mică sau mai mare anvergură, bazate pe aprecierea cât mai obiectivă a poziției, în timp ce **tactica** este punerea în practică a acestor planuri. Deci de aici decurge, în mod logic, că strategia este abstractă, iar tactica concretă.

Trebuie să subliniem de la început că echilibrul dintre strategie și tactică nu este niciodată stabil. El depinde atât de capacitatea și înclinațiile jucătorilor, cât și de realitatea de pe tablă. Steinitz, de exemplu, era înclinat să acorde o prea mare importanță strategiei în dauna tacticii (în această privință este caracteristic exemplul dat în „Să învățăm metodic șahul”, la pag. 28), în timp ce jucători ca Andersen sau, mai târziu, Yanovski, Bogolubov sau Spielman se bazau aproape exclusiv pe loviturile tactice, în dauna strategiei.

Ce preponderează: strategia sau tactica?

Se poate spune oare că strategia este mai importantă decât tactica, sau invers? Această problemă, care a preocupat pe foarte mulți jucători și teoreticieni, nu poate fi rezolvată în așa fel încât concluzia să fie valabilă pentru toată lumea. Un jucător cu o mare capacitate de a calcula variante concrete, combinații, lovituri tactice neașteptate, va prefera desigur un joc bazat în special pe tactică și va pune pe planul al doilea elaborarea planului strategic. În partidele acestui gen de jucători se vor găsi adeseori planuri strategice mai slabe, sau chiar necorespunzătoare poziției, corectate însă printr-un joc tactic superior. Și invers, un jucător mai slab din punctul de vedere al calculului variantelor, dar capabil de a elabora planuri subtile, va prefera un joc pozițional cât mai strict, evitând pericolele tactice.

În istoria șahului, cum am arătat mai înainte, epocile de predominanță a tacticii și strategiei au alternat. Studiind însă partidele jucătorilor care reprezintă caracteristicile stilului de joc al epocii lor, și pe baza experienței acumulate până acum în practica concursurilor, se poate afirma că un jucător nu poate fi cu adevărat un maestru, dacă nu stăpânește în primul rând aspectul tactic al șahului.

Lucrul acesta este ușor de explicat. Într-adevăr, este cu totul inutil să ajungi la o poziție strategică ciștigată, dacă tocmai atunci nu ești atent din punct de vedere tactic și adversarul te face mat în două mutări! Faptul că loviturile tactice sînt concrete și au urmări directe și imediate, face ca din punct de vedere practic, tactica să prezinte o importanță mai mare decât strategia. De altfel, toți jucătorii mari din istoria șahului, indiferent dacă au fost sau nu la înălțime din punct de vedere strategic, au fost tacticieni excelenți.

Chiar Steinitz, care era obsedat de realizarea planurilor strategice, a jucat partide excelente de combinație chiar la bătrânețe (de exemplu, celebra partidă cu Bardeleben, la Hastings, 1895). Nu mai vorbim de campionii mondiali Andersen, Morphy, Lasker, Capablanca, Euwe, Alehin, Botvinnik și mai ales Tal care s-au remarcat ca tacticieni desăvârșiți.

În această privință cele două meciuri pentru campionatul mondial dintre Botvinnik și Tal prezintă cel mai bun exemplu de ciocnire între un strateg și un tactician. În primul meci, deși Botvinnik s-a dovedit un strateg mai bun și a obținut în multe partide avantaj pozițional destul de apreciabil, el a fost totuși învins la un scor destul de sever datorită faptului că, din punct de vedere tactic, nu a jucat la înălțime. Caracteristică este partida a 17-a în care după ce a obținut o poziție complet câștigată în urma unui magistral joc strategic, Botvinnik a făcut o greșeală tactică cu totul neașteptată și a fost făcut mat.

Ținând seama de „lecția” primită, în al doilea meci Botvinnik a acordat o atenție mult mai mare aspectului tactic al jocului. El a evitat cu grijă primejdiile jocului combinativ, în care Tal excelează și a căutat să conducă partidele pe un făgaș strict pozițional, limitând într-o măsură cât mai mare posibilitățile de combinație ale adversarului. În același timp însă, Botvinnik a acceptat provocările tactice ale lui Tal, acceptând lupta pe acest teren atunci când i-a fost impusă.

Rezultatul a fost concludent. De data aceasta Tal n-a mai reușit să salveze prin lovituri tactice parti-
doele în care stătea mai slab din punct de vedere pozițional. Supe-

rioritatea strategică a lui Botvinnik și-a putut spune cuvântul deoarece a fost susținută de o execuție tactică la înălțime.

Cele două meciuri au demonstrat în mod convingător că de important este un bun echilibru între strategie și tactică.

Experiența a arătat că în șahul modern, între strategie și tactică există o legătură atât de strânsă, încât aproape nu este de conceput o partidă lipsită de unul dintre aceste două elemente. Și astăzi sînt jucători care preferă jocul pozițional, bazat pe planuri strategice subtile (ca, de exemplu, Botvinnik, Flohr, Smislov, Petrosian, Unzicker, Reshevsky) și care folosesc loviturile tactice numai atunci cînd sînt obligați s-o facă. Mult mai mare este însă numărul acelor care preferă rezolvarea problemelor strategice prin lovituri tactice subtile, prin combinație (Keres, Gheller, Bronstein, Tal etc.).

Această preferință se datorește puterii lor deosebite de a calcula combinațiile, iar pe de altă parte faptului că principiile strategice sînt astăzi interpretate într-un mod mult mai elastic decît pe vremea lui Steinitz. Un maestru modern va face în cea mai mare liniște o mutare la prima vedere antipozitională (din punctul de vedere al principiilor generale), dacă ea este justificată de calculul exact al variantelor.

Acesta este, în linii generale, conținutul noțiunilor de strategie și tactică în domeniul șahului. Pentru a lămuri mai bine cititorului diferitele aspecte ale problemei, să examinăm conținutul strategic și tactic al unei partide moderne care, după părerea noastră, oglindește cu multă fidelitate concepțiile actuale, măiestria la care s-a ajuns în aprecierea elastică a principiilor strategice și îndrăzneala și precizia loviturilor tactice.

PARTIDA SPANIOLĂ

R. Fine

P. Keres

Marele turneu al candidaților la Campionatul mondial,
Amsterdam, 1938

1. e2—e4 e7—e5
2. Cg1—f3 Cb8—c6
3. Nf1—b5 a7—a6
4. Nb5—a4 Cg8—f6
5. 0—0 Nf8—e7
6. Dd1—e2 b7—b5
7. Na4—b3 d7—d6
8. a2—a4 . . . .

10. . . . . a6:b5
11. Ta1:a8 Dd8:a8
12. De2:b5 Cc6—a7!

Variantă aceasta de deschidere este bine cunoscută. La epoca jucării acestei partide, ultima mutare a albului era considerată ca cea mai bună. Intenția albului este de a crea unele greutăți de dezvoltare negrului prin atacarea pionului b5, idee care s-ar dovedi justă dacă negrul ar fi obligat să apere acest pion. După cum se va vedea însă, acest plan al albului va fi combătut de negru pe cale tactică. Într-adevăr, pornind de la premiza că scopul său principal în această primă fază a partidei este o dezvoltare rapidă și armonioasă a forțelor, negrul folosește un procedeu tactic destul de obișnuit în multe deschideri: el sacrifică pionul atacat de adversar pentru a câștiga timp, ceea ce îi dă în cele din urmă o compensație constând într-un avantaj de timp și de dinamism al pieselor în schimbul dezavantajului material.

8. . . . . Nc8—g4
9. c2—c3 0—0
10. a4:b5 . . . .

Albul joacă consecvent la câștigul pionului b5. Pe baza experienței din această partidă, se consideră acum că este mai bine pentru alb să renunțe la planul său inițial și să joace liniștit 10.d3.

Ideea tactică a negrului începe să se lămurească. Eliberînd cu tempo diagonală a8—e4, el obține contra-joc prin atacul asupra pionului e4. Principala variantă pe care a trebuit s-o aibă în vedere negrul este 13.Da5 D:e4 14.D:a7 N:f3 15.g:f3 D:b1. Acum materialul este egal, dar poziția slăbită a regelui alb dă negrului șanse mai bune. De exemplu: 16.D:c7 Dg6+ 17.Rh1 Dd3! 18.Rg1 (la alte mutări pionul f3 cade cu șah) 18...Ch5! 19.D:e7 Cf4! și negrul câștigă. Mai sînt desigur și alte variante, dar aceasta scoate în evidență ideea negrului.

Iată deci cum, cu ajutorul unei lovituri tactice — sacrificiul temporar al unui pion — negrul rezolvă în modul cel mai simplu problema deschiderii, obținînd nu numai un joc egal, ci chiar avantajos. Este interesant de observat că ideea acestui sacrificiu de pion a mai fost încercată într-o partidă Bök—Alexander (Margate, 1938), dar aplicarea ei practică a fost defectuoasă. Negrul a jucat 12...Ca5 și după 13.Nc2 luarea la e4 cu calul s-a dovedit greșită din cauza răspunsului 14.C:e5! și albul a obținut avantaj.

Iată deci, chiar de la începutul partidei, un exemplu tipic de aplicare tactică a unei idei strategice dintre cele mai simple.

13. Db5—e2 . . . .

Acum albul are intenția de a răspunde la 13...C:e4 prin 14.De3! echilibrînd în bună măsură jocul.

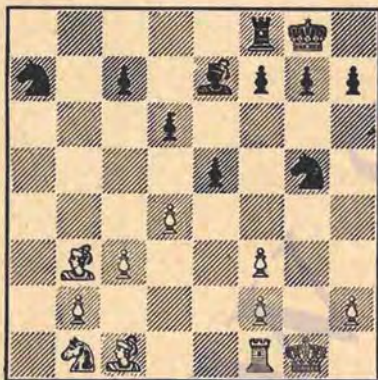
13. ....
14. De2:e4

Da8:e4
Cf6:e4

Faza deschiderii s-a terminat cu un succes evident pentru negru, care a terminat primul mobilizarea forțelor și obține acum, tot datorită unei amenințări tactice, slăbirea poziției pionilor albi. Într-adevăr, albul nu poate para amenințarea N:f3 prin 15.Nd1, deoarece în acest caz ar fi urmat 15...Cc5 și pătrunderea calului negru pe cîmpul d3 ar fi fost și mai dezavantajoasă pentru alb decît continuarea din partidă, deoarece mutarea 16.d4 Cd3 nu rezolvă problema: 17.Ne2? C:c1 18.T:c1 e4.

15. d2—d4
16. g2:f3

Ng4:f3
Ce4—g5

Acum partida intră într-o nouă fază. Poziția din diagramă este favorabilă negrului, care are un mic avans de dezvoltare și o poziție mai bună de pioni. Singura compensație a albului constă în perechea de nebuni, dar inițiativa este în minile negrului, care o folosește pentru a pune în aplicare un plan strategic parțial: pentru a-și consolida avantajul, el trebuie să caute să slăbească și mai mult poziția de pioni a albului, împiedicînd în același timp deschiderea

jocului (în acest caz nebunii albului ar deveni puternici); pe lângă aceasta trebuie asigurate cailor cîmpuri bine apărate în centru (un principiu pozițional stabilit încă de Steinitz).

17.Rg1—g2

....

Este interesantă aici observația lui Keres asupra posibilității schimbului la g5: „Nici acum, nici mai tîrziu, nu este bine pentru alb să schimbe la g5, deoarece în acest caz negrul, cu toată prezența nebunilor de culori diferite, ar fi căpătat șanse bune de cîștig în special datorită slăbiciunii flancului regelui alb.”

17. ....
18. Nb3—c4
19. c3:d4

Tf8—b8
e5:d4
Cg5—e6

Atacînd pionul d4 negrul obține înaintarea lui la d5, ceea ce eliberează cîmpul c5 pentru unul din caii săi. Încercarea albului de a evita aceasta prin 20.Tel nu reușește din cauza 20...Nf6 și la 21.N:e6 f:e6 22.T:e6 N:d4 cu avantaj vădit pentru negru.

20. d4—d5
21. Cb1—c3

Ce6—c5
Ca7—c8

Al doilea cal se îndreaptă spre b6, de unde va exercita presiune asupra pionului slab d5.

22. Tf1—e1
23. Tel—e2

Rg8—f8
....

La rîndul său albul caută să-și regrupeze forțele. Turnul apără orizontal pionul b2, eliberînd astfel nebunul c1. În același timp albul trebuie să aibă în vedere întărirea presiunii negrului asupra punctului b2 prin instalarea nebunului la f6.

23. ...

f7—f5!?

O inexactitate tactică. Negrul vrea să-și posteze nebunul la f6 fără a

permite albului răspunsul stinjenitor Cc4. Mutarea pionului slăbește însă cîmpul e6 ceea ce, cum se va vedea, dă contra-șanse albului, care în continuare își va concentra toate eforturile pentru a folosi cît mai bine acest cîmp.

Cum a arătat în analizele sale Keres, calea tactică justă pentru a mări avantajul pozițional al negrului consta în 23...Tb4 24.Nb5 Cc7 25.Nc6 C:c6 26.d:c6 Tc4 după care pionul c6 trebuie să cadă.

24.Cc3—b5
25. b2—b3

Cc8—b6
Cb6:d5

Continuarea aceasta este aproape obligatorie pentru negru, deoarece altfel albul ar fi jucat cu Cb5—d4 obținînd un joc excelent, în legătură cu slăbiciunea cîmpului e6. Nu mergea încercarea tactică 25... c6 26.d:c6 d5 din cauza 27.c7! Tc8 28.b4.

26. Cb5—d4!?

....

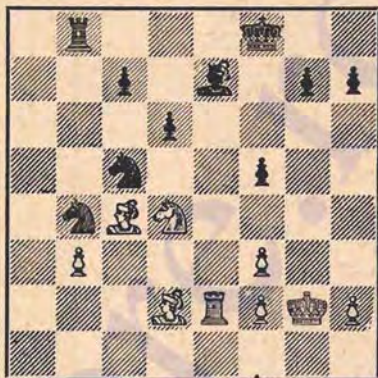
Este interesant cum planul strategic influențează gîndirea tactică a lui Fine. Urmărind ideea folosirii cîmpului e6 pentru contra-joc, el dă preferință acestei mutări, prin care principala piesă care poate folosi cîmpul e6 este adusă cu tempo în situația de a-l ocupa. O apreciere mai obiectivă a poziției ar fi determinat pe alb să caute salvarea în finalul care rezultă după 26.C:d6 N:d6 27.N:d5 C:b3 28.Tb2 Na3 29.T:b3 T:b3 30. N:b3 N:c1 31.Nc2 cu șanse de remiză.

26. ....
27.Nc1—d2?

Cd5—b4
....

De data aceasta albul greșește tactic cu urmări decisive. Jucînd 27.C:f5 Nf6 28.Nf4 el ar fi obținut șanse bune de apărare. Această continuare ar fi scos în evidență un alt defect al mutării negrului

f7—f5, anume slăbiciunea în sine a pionului f5.

27. ....

d6—d5!

Din cauza greșelii de la mutarea a 23-a negrul nu mai poate continua realizarea planului său strategic cu mutări obișnuite. La 27... Nf6 ar fi putut urma 28.Cb5 C4a6 29.Na5 și dacă Tc8, atunci 30.b4! De aceea, căutînd o soluție a problemei, Keres a găsit frumoasa combinație care se începe cu ultima mutare. Negrul sacrifică calitatea pentru a obține doi pioni liberi legați pe flancul damei.

28. Nd2:b4
29. Cd4—c6

Tb8:b4
....

Nu dădea nici un rezultat 29.T:e7 R:e7 30.Cc6+ Rd6 31.C:b4 d:c4 32. b:c4 Cd7 etc.

29. ....
30. Cc6:b4
31. Cb4—d5

d5:c4
c4:b3
Cc5—d3!

Acum echilibrul forțelor s-a schimbat. Negrul are doi pioni pentru calitate și problema strategică pe care trebuie s-o rezolve este de a valorifica avantajul său pe flancul damei. Din acest moment planul strategic nu se mai schimbă, lupta concentrîndu-se în jurul celor doi

pioni liberi care înaintează treptat. De ambele părți este utilizat acum, cu multă abilitate, tot arsenalul tactic cunoscut. Ultima mutare a negrului eliberează cu tempo drumul pionului „c”, deoarece acum albul nu poate lua nici cu calul, nici nu turnul, nebunul e7.

32. Te2—d2

b3—b2

33. Td2—d1

c7—c5!?

Urmărind ideea de a-și lega pionii, negrul face o mutare naturală care nu este însă cea mai bună. Continuarea jocului tactic precis prin 33...Cc1 34.Cc3 Nb4 35.Cb1 c5, ar fi dus mai repede la victorie. După mutarea neprecisă din partidă, albul tapătă din nou posibilități de apărare.

34. Td1—b1

c5—c4

35. Rg2—f1

Ne7—c5

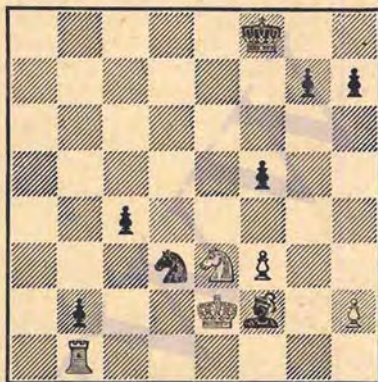
36. Rf1—e2

Nc5:f2!

Din nou o combinație precis calculată.

37. Cd5—e3

....

37. ....

c4—c3!

Pe această mutare s-a bazat negrul. Este evident că dacă el ar fi fost obligat la 37...N:e3 tot avantajul său ar fi dispărut.

38.Ce3—c2

....

Nu mergea 38.R:d3 din cauza 38...N:e3 39.R:e3 Nc1 și negrul câștigă.

38. ....

Cd3—e1!

Loviturile tactice se succed neîntrerupt. Ambele piese negre sînt în priză, dar nici una dintre ele nu poate fi luată (de exemplu : 39.C:e1 N:e3 39.R:e3 Nc1 și negrul câștigă.

39. Ce2—a3

Nf2—c5!?

După o serie de mutări foarte bune, din nou o inexactitate. Mult mai tare era 39...Nh4, după care albul ar fi fost în zugzwang. Acum albul capătă iarăși posibilități de apărare.

40.Re2:e1

....

Ceva mai bine era 40.T:c1 N:a3 41.Rd3, deși și în acest caz negrul ar fi câștigat.

40. ....

Nc5:a3

41. Re1—d1

Na3—d6

42. Rd1—c2

....

Albul n-avea timp să joace 42.h3 din cauza 42...Nf4 43.Rc2 Nc1 și negrul câștigă.

42. ....

Nd6:h2

43. Tb1—h1

Nh2—e5!?

Mult mai simplu era 43...Nf4 44.T:h7 Rf7 45. Th1 Nd2, dar și continuarea aleasă de negru duce la câștig.

44. Th1:h7

Rf8—f7

45. Th7—h1

g7—g5

46.Th1—e1

Rf7—f6

47. Te1—g1

Rf6—g6

48. Tg1—e1

Ne5—f6

49. Te1—g1

g5—g4!

Pentru a înainta negrul trebuie să sacrifice un pion — o combinație obișnuită de final.

50. f3:g4

f5—f4

51. g4—g5

Nf6—d4

52. Tg1—d1
53. Rc2:c3
54.Td1—d6+

Nd4—e3
Ne3—c1
....

Sau 54.Rc2 R:g5 și negrul câștigă prin înaintarea pionului „f”.

54. ....
55. Td6—b6
56. Rc3—d3
57. Tb6—b8

Rg6:g5
f4—f3
Rg5—f4
Rf4—g3

Albul cedează.

Rezumînd desfășurarea acestei partide din punctul de vedere al conținutului ei strategic și tactic, o putem împărți în următoarele faze:

Mutările 1—16: Faza de deschidere. Cu o lovitură tactică ingenioasă, negrul obține avantaj pozițional și inițiativa.

Mutările 16—32: Ambele părți manevrează urmărind scopuri strategice diferite. Albul caută să-și încheie dezvoltarea și să obțină o poziție armonioasă a pieselor; negrul caută să slăbească și mai mult poziția de pioni a albului (ceea ce

îi reușește), să-și plaseze caii pe cîmpuri tari în centru și să exercite presiune asupra pionului b2 prin aducerea nebulului la f6. În realizarea acestei ultime idei negrul face o inexactitate care dă albului contra-șanse.

Mutările 27—31: O greșeală a albului permite negrului să rezolve pe cale combinativă problema concretizării avantajului său pozițional. În urma combinației negrului se ajunge la o poziție de final care necesită o apreciere nouă din punct de vedere strategic.

Mutările 32—54: Aprecierea strategică a poziției rezultate în urma combinației negrului, arată că negrul a obținut un avantaj decisiv. Realizarea acestui avantaj nu se poate face însă decît printr-un joc tactic foarte bun, presărat cu mici combinații caracteristice. Trebuie remarcat că micile inexactități ale negrului în această fază a partidei n-au făcut decît să prelungească jocul, ele nepermițînd albului să obțină șanse reale de salvare.

TEORIA COMBINAȚIEI

I. Ce este combinația

Am arătat la capitolul precedent ce este tactica, legăturile ei cu strategia și importanța ei în jocul practic. Dar, lucru îndeajuns de curios, deși importanța tacticii este unanim recunoscută (iar de unii chiar supraapreciată), totuși ea a fost relativ foarte puțin studiată, iar în literatura șahistă lucrările ce-i sînt consacrate sînt în disproporționată minoritate față de nenumăratele cărți consacrate teoriei deschiderilor sau diferitelor concursuri. Aceasta se datorește, desigur, faptului că în timp ce o deschidere conține material care poate fi destul de ușor analizat și mai ales clasificat, elementele care sînt cuprinse în sfera noțiunii de tactică șahistă sînt mult mai diverse și, în majoritatea cazurilor, atît de combinate între ele, încît analiza-re și clasificarea lor nu sînt de loc ușoare.

Majoritatea lucrărilor care se ocupă de aspectul tactic al șahului sînt consacrate **combinației** care, fără îndoială, constituie elementul cel mai important al tacticii și în același timp cel mai interesant. Abia în ultimul timp au fost abordate și alte aspecte ale tacticii, făcîndu-se deosebire în special între combinația propriu-zisă și manevra forțată (sau manevra tactică). Unii autori vorbesc despre „lovituri tactice“, deosebindu-le de combinații, despre curse etc.

Toate acestea constituie un complex a cărui sistematizare este necesară pentru a face posibil un

studiu ordonat. Vom începe deci cu elementul recunoscut ca esențial al tacticii : combinația.

Ce este combinația în șah ? O întrebare la care un răspuns satisfăcător este mult mai greu de dat decît s-ar părea la prima vedere. Într-adevăr, combinații se fac de cînd există șahul și oricare jucător, chiar foarte slab, e capabil să facă o combinație, sau s-o recunoască atunci cînd este făcută de altul. Și totuși, atunci cînd se pune problema de a formula o definiție, constatăm că părerile celor mai cunoscuți autori care s-au ocupat de această chestiune, diferă în ceea ce privește elementele constitutive ale combinației, ca să nu mai vorbim de definițiile în sine, care prezintă o varietate remarcabilă !

În cele ce urmează vom încerca să rezumăm principalele păreri în acest domeniu. Fiecare dintre ele cuprinde o serie de considerații asupra elementelor constitutive ale combinației și o definiție, care ne vor ajuta să înțelegem mai ușor esența combinației.

Vom începe cu părerea lui Lasker. Iată ce spune acest mare maestru al tacticii în cartea sa „Manual de șah“¹ :

„În orice poziție există unele mutări — să le numim mutări „forțante“ — al căror scop este de a provoca pe tablă o schimbare

¹ Em. Lasker : Ucebnik şahmatnoi igri, ed. II-a Moscova, 1938.

totală, care creează amenințări neașteptate și puternice, de exemplu amenințări de mat, de luare a unei figuri, de transformare a unui pion. Într-un cuvânt, scopul acestor mutări este schimbarea tuturor valorilor. Pentru a contracara aceste mutări „forțante”, adversarul are la dispoziție mutări de apărare tot atât de „forțante”. În felul acesta atacul, contraatacul, apărarea, formează un lanț, uneori foarte încurcat, dar adeseori atât de clar încât îi putem urmări ușor toate inelele. Dacă aceste inele se unesc într-un șir consecvent și neîntrerupt, atunci un astfel de lanț se numește „variantă”. Adeseori acest lanț se ramifică, de exemplu atunci când există două sau mai multe mijloace de apărare. Atunci este vorba despre „variante” sau despre o „plasă” de „variante”.

După această definire a variantei, Lasker trece la definirea combinației în modul următor:

„Dacă însă un grup de variante conține în sine un rezultat concret, care merită atenție, atunci totalitatea acestor variante se numește „combinație”...

După cum se vede, Lasker privește combinația exclusiv din punctul de vedere al unui jucător practic. Pe el nu-l interesează dacă într-o combinație intră sau nu ca element constitutiv sacrificiul, considerând ca singur element constitutiv varianta (sau complexul de variante), compuse din mutări „forțante” (care conțin amenințări și forțează anumite apărări). În definiția lui Lasker nu există deosebirea pe care o fac alți autori între combinație și manevră combinativă.

Mai sistematic explică combinația un alt fost campion al lumii, Dr. Max Euwe¹:

„Dacă pornim de la punctul de vedere că prin strategie înțelegem stabilirea planului, iar prin tactică realizarea lui, atunci combinația trebuie considerată ca cea mai înaltă manifestare a tacticii. Prin combinație se creează o etapă deosebită și scurtă a partidei, în cadrul căreia se atinge în mod forțat un anumit scop. În această etapă a partidei mutările formează un lanț logic și se află într-o legătură indisolubilă una față de alta.”

Euwe se ocupă și de caracteristica estetică a combinației (despre care Lasker nu amintește nimic): „Combinațiile provoacă totdeauna o impresie estetică. Felul în care lucruri de necrezut devin pe neașteptate evidente, iar fantasticul se transformă în realitate, exercită asupra șahiștilor un farmec de neînvinș...”

Un intermezzo amuzant îl poate constitui părerea lui Tartakower, care cu cunoscuta sa grandilocvență, a definit combinația în modul următor: „O știință divină, care se află în afara jocului de șah și care, în fond, disprețuiește acele principii despre timp, spațiu, material și logică, care ar vrea să conducă în mod exclusiv lupta în șah...”¹

O definiție foarte bună din punct de vedere practic a dat maestrul emerit al sportului din U.R.S.S., P. Romanovski în cartea sa „Mittelspiel”², anume: „Combinația este o variantă (sau un grup de variante), în cursul căreia ambele părți fac mutări forțate și care se încheie cu un avantaj obiectiv pentru partea activă”.

¹ „Strategia i taktika”, Moscova, 1937, traducere după „Strategie en taktiek in het Schaakspel”, Amsterdam, 1935

¹ Dr. S. Tartakower: „Schachmethodik”, Berlin, 1928, pag. 144.

² P. Romanovski: „Mittelspiel”, Leningrad, 1929, pag. 15.

Această definiție este acceptată și de Kotov¹, deși nici ea nu face deosebire între combinația cu sacrificii și manevra combinativă (variantea forțată fără sacrificii). În legătură cu aceasta este deosebit de interesantă încercarea lui M. M. Botvinnik, de a defini combinația, pornind de la ideea fundamentală că elementul esențial al combinației este sacrificiul. Într-un articol publicat în 1939², Botvinnik, pornind de la definiția lui Romanovski, arată că ea nu este completă, deoarece în cuprinsul ei intră și manevrele forțate. Între alte exemple Botvinnik citează și cunoscutul studiu al lui R. Reti, în care „albul obține remiza cu ajutorul unei variante frumoase și forțate. După Romanovski aceasta este o combinație³. În realitate nu e nici o

combinație: este un exemplu de manevră elegantă.”

Și, în continuare, Botvinnik caută să stabilească deosebirea dintre combinație și manevra forțată:

„Pentru combinație este caracteristic sacrificiul. Șahistul este învățat de la primii săi pași în șah că un pion este egal cu un pion, nebunul este egal cu trei pioni, turnul este mai tare decât calul. Or, în combinații, aceste raporturi de valoare se prăbușesc. Valoarea obișnuită a figurilor se schimbă în oarecare măsură — de fapt vorbind concret aceasta și înseamnă un sacrificiu (desigur un sacrificiu corect, deoarece vorbim de combinații). Este interesant de remarcat că raporturile obișnuite de valoare dintre figuri încetează uneori să funcționeze de-a lungul unei serii întregi de mutări, iar trecerea într-o astfel de situație nu se face treptat ci brusc (printr-un salt). Și tot așa, în orice combinație, trebuie să existe o revenire bruscă (prin salt) la condițiile obișnuite, în care nebunul va fi din nou egal cu trei pioni, dama mai tare decât turnul etc. Dacă combinația este de o singură mutare, atunci aceste două salturi se suprapun.”

Pe baza acestor considerații, Botvinnik ajunge la concluzia că „combinația este o variantă forțată cu sacrificiu”, în timp ce „manevra forțată este o variantă forțată fără sacrificii”, iar „manevra pozițională este deplasarea unei figuri sau a unui grup de figuri pe altă poziție.”

În consecință, cunoscuta combinație din partida Botvinnik—Capablanca (Amsterdam, 1938) nu are, după părerea lui Botvinnik, decât două mutări: 30.Na3!! și 31.Ch5+!, restul nefiind decât o manevră forțată.

1

R. Reti

Remiză

(1.Rg7! h4 2.Rf6! Rb6—2...h3 3.Re6!
h2 4.c7 Rb7 5.Rd7! — 3.Re5! R:c5
4.Rf4 h3 5.Rg3.

¹ În „Moștenirea creatoare a lui A. A. Alehin” pag. 172.

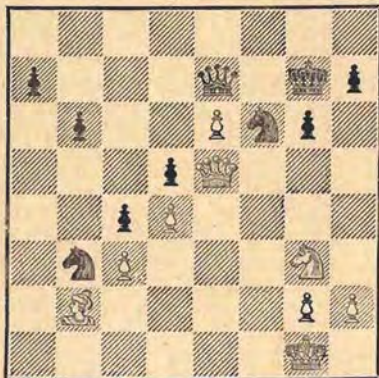
² În revista „Șahmatî v S.S.S.R.”, 1939, pag. 115—116.

³ Ambele părți fac mutări forțate și se obține un avantaj pentru partea activă.

2

Capablanca

Botvinnik

(30.Na3 !! D:a3 31.Ch5+ g:h5 32.Dg5
Rf8 33.D:f6+ Rg8 34.e7 ! Dc1+ 35.Rf2
Dc2+ 36.Rg3 Dd3+ 37.Rh4 Dc4+ 38.R:h5
Dc2+ 39.Rh4 Dc4+ 40.g4 ! Dc1+ 41.
Rh5 și negrul cedează.)

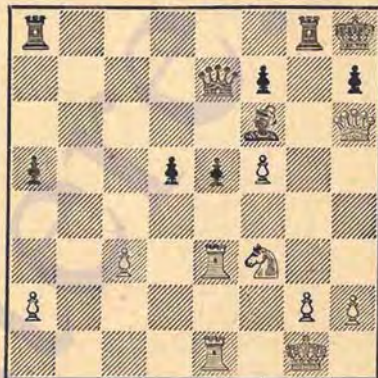
Teza lui Botvinnik a provocat multe discuții. Încă în același an¹, maestrul B. M. Blumenfeld (creatorul cunoscutului contra-gambit care-i poartă numele), a combătut definiția lui Botvinnik, arătând între altele că nu poate fi de acord să considere combinația din partida cu Capablanca de numai 2 mutări. „Botvinnik a avut posibilitatea unei continuări liniștite și puternice (30. Ce2 urmat de Cf4). Cu toate acestea el a preferat o combinație cu sacrificii, calculând peste 10 mutări că încercarea lui Capablanca de a se salva prin șah etern nu merge; din acest motiv combinația n-a fost numai cel mai frumos, dar și cel mai efectiv mijloc de obținere a victoriei. Combinația aceasta a fost găsită și realizată de practicianul Botvinnik în multe mutări, și nu putem fi de acord cu teoreticianul Botvinnik, că are numai două mutări“.

¹ In „Șahmatî v S.S.S.R.“ 1939, pag. 323

Blumenfeld mai arată că momentul începerii unei combinații nu poate fi determinat exclusiv printr-un sacrificiu. De exemplu în poziția din diagrama 3, începutul combinației este desigur 28.C:e5! și nu 29.D:g5 !, sacrificiu temporar al

3

Spielman

Marshall

1927

(28.C:e5! Ng 29.D:g5! T:g5 30.Cg6 etc.)

damei, pe care albul era obligat să-l prevadă atunci când a jucat 28.C:e5.

Este inutil să înaintăm prea departe în detaliile acestei controverse. Rezumând rezultatele discuțiilor purtate de către șahiștii sovietici, Kotov² constată că în partidele lui Alehin pot fi găsite numeroase combinații care nu conțin sacrificii (de exemplu, faimoasa partidă Reti-Alehin³, Baden-Baden, 1925) și care ar trebui considerate, conform definiției lui Botvinnik, numai manevre forțate. Și Kotov

² In „Moștenirea creatoare a lui A. A. Alehin“, pag. 171

³ Vezi „300 partide alese ale lui A. A. Alehin“, partida Nr. 103

conchide: „Formularea tradițională a esenței combinației subliniază însemnătatea ei creatoare; formularea lui Botvinnik reduce în fond combinația la o manevră pur tehnică, la un simplu calcul. Este clar că formularea lui Botvinnik îngustează valoarea artistică a combinației ca element al artei șahului”... „Pentru scopuri practice ni se pare pe deplin satisfăcătoare definiția propusă de maestrul emerit P. Romanovski... Deși nici această formulare nu este pe deplin exactă și în special în această definiție este inclusă și noțiunea de variantă forțată, totuși credem că în general ea răspunde problemei puse. Șahiștii înțeleg foarte bine deosebirea dintre o variantă tehnică și o combinație, în care totdeauna există un element de surpriză și frumusețe. Este de asemenea de la sine înțeles că adeseori combinațiile includ și sacrificii, dar ele constituie un factor secundar, nu principal”.

În cele de mai sus am văzut care sînt principalele puncte de vedere asupra combinației. Cu toate deosebirile de formulare și chiar de fond, totuși un număr de caracteristici comune sînt admise de toată lumea.

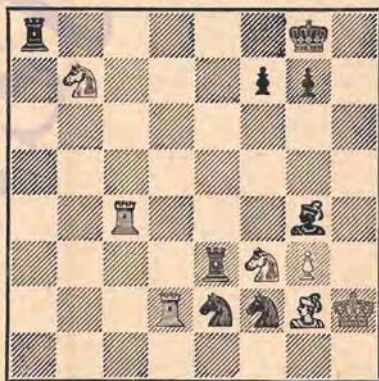
În primul rînd, un element care este adeseori lăsat în afară, sau amintit în trecăt, dar care după părerea noastră este esențial într-o combinație, este **elementul estetic**. Combinația, considerată ca o culme a abilității tactice, reprezintă de fapt o rezolvare rapidă, precisă și definitivă a problemei strategice conținută de poziție. Indiferent că ea conține sau nu sacrificii, întotdeauna mutările care o constituie, luate în ansamblu, provoacă o impresie estetică de unitate desăvîrșită, de eleganță. Elementul estetic ar putea constitui în sine un cri-

teriu unic de apreciere a existenței unei combinații.

Acceptînd teza că elementul estetic este indisolubil legat de combinație, este ușor de înțeles de ce mulți sînt înclinați să considere sacrificiul ca făcînd parte în mod obligatoriu din combinație. Sacrificiile, prin răsturnarea echilibrului material de pe tablă, prin stabilirea unor condiții de luptă excepționale în care timp de cîteva mutări un pion poate fi mai tare decît un turn, provoacă în mod natural o impresie estetică deosebită. În general, cele mai frumoase combinații conțin în mod obișnuit sacrificii diverse. Aceasta nu înseamnă însă că nu pot exista combinații fără sacrificii. Astfel, de exemplu, în diagrama 4,

4

Alehin

Reti

(Turneul de la Baden-Baden, 1925)

Alehin a continuat cu 33...Ne6!, mutare cu care se începe, fără sacrificii, o lungă combinație prin care negrul cîștigă în cele din urmă o figură. Este interesant că Alehin fixează începutul combinației chiar mai înainte: 31...Cf6—e4! 32. Tc1—c4! Ce4:f2 33.Nh1—g2. Fixarea

II. Elaborarea combinațiilor

Pentru uzul practic este important să stabilim care sînt etapele prin care trece elaborarea unei combinații. Analizînd oricare combinație cunoscută (bineînțeles, care îndeplinește condițiile definiției stabilite mai sus) constatăm că efectuarea ei trebuie să treacă, din punctul de vedere al jucătorului, prin următoarele faze :

1) Stabilirea existenței unor premise favorabile, care fac probabilă existența unei combinații într-o anumită poziție.

2) Găsirea ideii (a temei) principale a combinației.

3) Calcularea concretă a seriei de mutări care formează combinația.

4) Aprecierea consecințelor combinației.

Aceste etape rezumă procesul de gîndire pe care-l efectuează un jucător care face o combinație. În decursul unei partide, desigur adeseori aceste etape se suprapun, efortul concentrîndu-se în special asupra calculului variantelor și asupra aprecierii poziției finale. Jucătorii buni de combinație, datorită talentului și experienței, reușesc să sesizeze aproape instinctiv prezența combinațiilor în diferite poziții, în special dacă ele decurg în mod logic din desfășurarea normală a planului strategic.

În legătură cu aceasta, experiența arată că există în general două categorii mari de combinații. Unele constituie o consecință firească a planurilor strategice, o

încununare logică a lor și sînt caracterizate printr-o găsire ușoară a ideii combinative, dar necesită un calcul mai dificil al variantelor ; altele, în care lucrul cel mai greu este găsirea ideii, în timp ce calculul concret este relativ ușor. Această a doua categorie de combinații este foarte răspîndită și variată. Combinații de acest fel, nelegate de planuri strategice, survin întîmplător, datorită nesfîrșitelor posibilități tactice pe care le cuprinde șahul. La baza partidei de șah stînd mutările, jocul tactic, orice greșeală, orice neatenție, orice calcul superficial al variantelor, poate da ocazie adversarului să facă o combinație sau să dea o lovitură tactică neașteptată.

Există unii jucători care datorită talentului pe care-l au de a „simți“ posibilitățile tactice pe care le oferă poziția, caută să joace cît mai complicat, să creeze cît mai multe posibilități combinative, neglijînd lupta strategică sau urmînd planuri strategice banale. Experiența a dovedit că un astfel de stil de joc nu rezistă în fața unui adversar care, fără să negligeze aspectul tactic al jocului, este capabil să elaboreze un plan strategic superior. De altfel, lucru semnificativ, practica a arătat că cele mai frumoase și mai elegante combinații sînt consecința finală a realizării unui plan strategic profund.

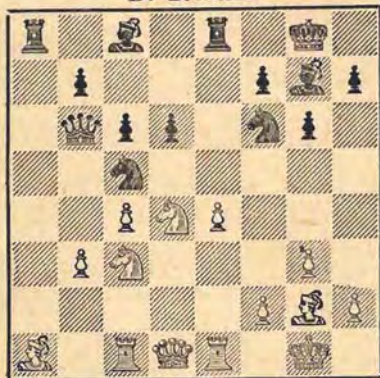
Un exemplu clasic de combinație strălucită derivînd dintr-un plan strategic bine alcătuit este încheierea cunoscutei partide Pachman-

Bronstein (Meciul Moscova-Praga, 1946).

6

D. Bronstein

L. Pachman

(Meciul Moscova—Praga, 1946)

Poziția din diagrama 6 a survenit după mutarea a 15-a a negrului. Deschiderea acestei partide, o indiană veche, a fost jucată de negru foarte inventiv, în sensul că ideile generale de dezvoltare au fost legate de un plan original de acțiune pe flancul damei și în centru. Acest plan, astăzi foarte cunoscut, urmărește controlul asupra cîmpurilor negre din centru și de pe diagonală mare, în conexiune cu o presiune verticală pe coloanele „a” și „b”¹.

Examinînd poziția din diagramă constatăm că negrul a obținut deja unele succese în realizarea planului său. Cu prețul unei slăbiciuni (pionul d6), piesele sale ocupă poziții favorabile și exercită presiune

asupra cîmpurilor negre, în special d4. Coloana „a” este în stăpînire sa, iar pe coloana „b” pionul b3 este atacat. Pentru a obține contra-joc, albul ar trebui să ajungă la înaintarea f2—f4, dar lucrul acesta nu este deocamdată realizabil.

Pentru a-și mări avantajul strategic, negrul procedează mai întâi la eliberarea diagonalei nebulului g7, mărind astfel la maximum presiunea asupra punctului d4. A urmat:

16.h3 (necesar pentru a controla cîmpul g4) **16...Cfd7** **17.Tb1** (din nou necesar pentru a apăra pionul b3) **17...Cf8** (calul nu trebuie să stînjenească nici nebulul c8 care, cum se va vedea, are un rol de jucat în acțiunea care urmează) **18.Rh2** **h5!**

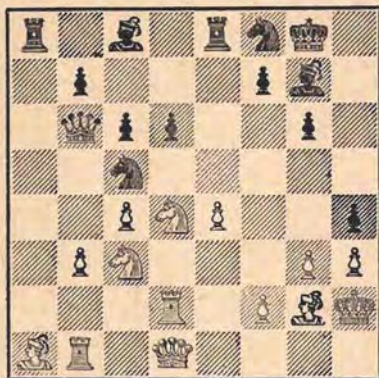
Începutul unui plan de atac foarte original. Negrul a obținut cea mai bună poziție a pieselor din punctul de vedere al planului său strategic. Albul a fost nevoit să-și creeze unele slăbiciuni (h3, b3) și piesele sale sînt legate de apărarea lor. Scopul înaintării îndrăznețe a pionului „h” este de a crea o nouă slăbire flancului regelui alb și de a crea astfel eventuale posibilități de concretizare a avantajului pozițional pe cale combinativă.

19.Te2 (o manevră care are de scop să apere pe de o parte linia a 2-a, iar pe de altă parte slab d4) **19...h4** **20.Td2**.

S-ar părea că albul a reușit să-și apere toate slăbiciunile. Cum se întâmplă însă în mod frecvent în poziții în care presiunea pozițională a uneia din părți a atins o mare intensitate, obținînd și succese parțiale strategice, tocmai acum se ivește posibilitatea pentru negru de a efectua o combinație foarte frumoasă.

¹ Iată primele mutări ale partidei Pachman—Bronstein: 1.d4 Cf6 2.c4 d6 3.Cc3 c5 4.Cf3 Cbd7 5.g3 g6 6.Ng2 Ng7 7.0—0 0—0 8.b3 Te8 9.e4 c:d4 10.C:d4 Cc5 11.Te1 a5! 12. Nb2 a4! 13.Tc1 c6 14.Na1 a:b3 15.a:b3 Db6.

Această combinație este consecința firească a jocului pozițional al negrului, care a creat premisele existenței acestei combinații: forțele albului sunt legate de apărarea slăbiciunilor de pe flancul damei și din centru, în timp ce piesele negrului sunt astfel plasate încât pot începe o acțiune combinată în care toate avantajele poziționale sunt folosite, dar lovitura principală se dă în altă parte, pe flancul regelui.

20. . . .

Ta8:a1!!

Sacrificiul acesta este logic și din punct de vedere strategic: în lupta pentru cimpurile negre din centru, nebunul de cimpuri negre al albului trebuie înlăturat. Dar el are și o justificare concretă: negrul a calculat o serie de variante care, la cea mai bună apărare a albului, duc la victorie. Aceste variante se bazează pe următoarea idee combinativă: negrul a „văzut” că după o serie de mutări forțate pătrunderea damei negre la f2 duce la un atac de mat decisiv. Deci, tema acestei combinații este **atacul de mat împotriva poziției slăbite a rocadei albului**.

21. Tb1:a1

22. Td2:d4

23. Td4:d6

Ng7:d4

Cc5:b3

Db6:f2!

Pe această mutare subtilă se bazează de fapt întreaga combinație a negrului. Luarea turnului al nu dădea nimic din cauza posibilității 24.Cd5 D:f2 25.Cf6+ Rh8 26.C:e8. Acum însă albul nu poate lua calul b3 din cauza frumoasei variante: 24...h:g3+ 25.Rh1 N:h3 26.Tg1 N:g2+ 27.T:g2 Df1+ 28.Tg1 Dh3 mat! De aceea albul scoate din priză turnul a1, apărând în același timp suplimentar linia a 2-a.

24. Ta1—a2

25.Rh2—h1

Df2:g3+

Dg3:c3

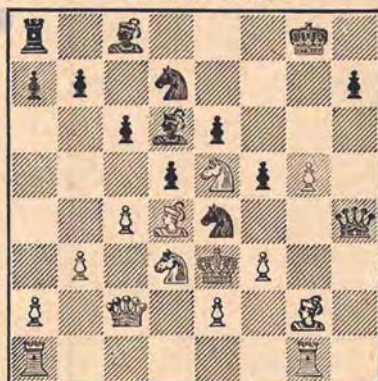
Cu aceasta, combinația negrului s-a terminat, el obținând două figuri pentru turn și păstrând un atac decisiv, care de fapt a și câștigat partida în câteva mutări:

26.Ta3 (nu mergea 26.Td3 din cauza Dc1) 26...N:h3! 27.T:b3 N:g2+ 28.R:g2 D:c4 (acum poziția albului se prăbușește deoarece regele său este prea expus) 29.Td4 De6 30.T:b7 Ta8 31.De2 h3+ albul cedează.

Și acum două exemple de combinații „întimplătoare”:

7

I. Bondarevski

A. Kotov

Negrul mută

(Campionatul unional al categoriei I, Leningrad, 1936)

Negrul a sacrificat un turn pentru atac și albul este pus în fața unor probleme grele. Ultima sa mutare: **23.Rf2—e3?** este o greșeală (care nu era însă de loc ușor de văzut) care permite negrului o neașteptată combinație decisivă (în loc de Re3 trebuia jucat Rf1, „cu luptă complicată” după părerea lui Kotov):

23. . . .	f5—f4+!
24.Cd3:f4	Dh4—f2+
25. Re3—d3	Df2:d4 !

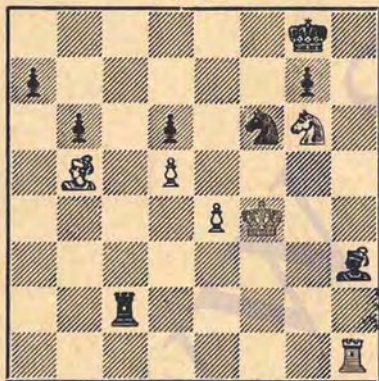
Mutarea cheie a combinației.

26.Rd3:d4	Nd6—e5+!
27.Rd4—d3	Cd7:e5 mat

În poziția din diagrama 8 posibilitatea unei combinații din par-

8

U/jimlev

I. Bondarevski

Negrul mută greșit 42... Ng2?

(Campionatul unional al categoriei I, Leningrad, 1936)

tea albului este cu totul surprinzătoare. Pe tablă au mai rămas puține piese, regele negru este suficient apărât și într-adevăr, după 42...Tc3 negrul ar fi câștigat ușor. O mutare superficială însă și o combinație neașteptată răstoarnă totul. Iată cum s-a întâmplat catastrofa:

42. . . .	Nh3—g2??

Acum albul folosește posibilitatea neașteptată de combinație ce i se oferă și care se bazează pe o idee de mat, caracteristică problemelor.

43.Th1—h8+	Rg8—f7
44.Nb5—e8+!!	. . . .

Un trăznit din cer senin! Nebunul se sacrifică, forțând calul negru să părăsească cîmpul f6.

44. . . .	Cf6:e8
45. Rf4—g5!	. . . .

Poanta finală a combinației. Acum matul la mutarea următoare nu poate fi împiedicat și devine clar sensul sacrificiului nebunului la e8: calul negru rămînînd la f6 ar fi putut da acum un șah salvator regelui alb. Se vede de asemenea de ce mutarea Ng2? a fost greșită: negrul și-a luat singur posibilitatea unui șah cu turnul la g2, care ar fi făcut imposibilă combinația albului. Acum orice ar juca negrul, urmează Th8—f8 mat. O combinație originală și elegantă pe tema îndepărtării figurilor apărătoare, care scoate în evidență necesitatea folosirii resurselor tactice în orice poziție.

COMBINAȚIILE ELEMENTARE

Numărul și varietatea combinațiilor sînt foarte mari. Studiarea lor sistematică nu se poate face decît pornind de la simplu spre complex, de la combinația elementară scurtă și cu obiectiv limitat, spre combinațiile complexe care cuprind mai multe combinații elementare. Deci, în primul rînd trebuie examinate diferitele tipuri de combinații simple. Aceste tipuri de combinații vor fi clasificate în raport cu ideea (tema) care le stă la bază.

Practica a arătat că diferitele tipuri de combinații simple pot fi împărțite în următoarele categorii:

- 1) Combinații bazate pe **legarea sau dezlegarea** figurilor.
- 2) Combinații bazate pe **supraîncărcarea** figurilor apărării.
- 3) Combinații bazate pe **interferarea** liniilor de acțiune ale figurilor adverse.
- 4) Combinații bazate pe **atac dublu și șah prin descoperire**.

- 5) Combinații bazate pe **deschiderea unor linii sau diagonale**.
- 6) Combinații bazate pe **slăbiciunea liniei a 8-a**.
- 7) Combinații bazate pe **zugzwang**.
- 8) Combinații bazate pe **autoblocări**.
- 9) Combinații bazate pe **îndepărtarea (eliminarea) figurilor apărătoare ale adversarului**.
- 10) Combinații bazate pe **prinderea unor figuri adverse**.

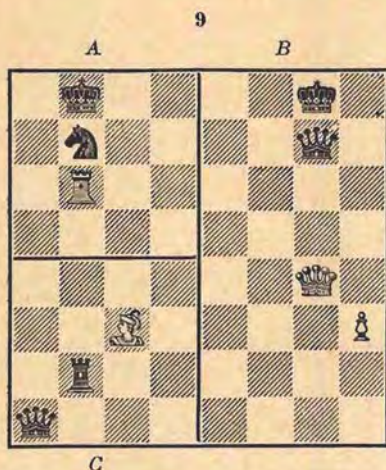
Această împărțire nu este cea mai completă cu putință. Pentru scopuri practice am evitat însă o divizare prea mare a tipurilor de combinații, deoarece aceasta duce la o fracționare prea mare a materialului, ceea ce îngreuează în mare măsură sistematizarea lui. O clasificare mai simplă este mai ușor de reținut și în consecință, mai utilă, din punctul de vedere al jocului practic.

1. Combinații bazate pe legarea sau dezlegarea figurilor

Prin **legare** se înțelege acea situație în care o piesă nu poate muta deoarece ar deschide linia de acțiune a unei piese adverse asupra unei piese proprii, creînd prin aceasta un dezavantaj. Legarea poate fi absolută, atunci cînd deplasarea piesei legate ar lăsa regele în șah, ceea ce nu este permis de regulile jocului. Poziția A din diagrama 9 prezintă o legare absolută. În poziția B legarea este **relativă**, deoarece dama neagră într-adevăr nu poate muta pe linia a 7-a, dar are la dispoziție două cîmpuri pe co-

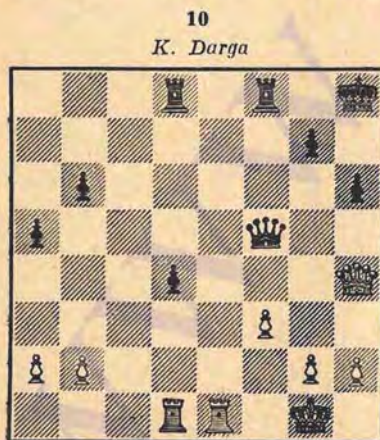
loana „g” (g6 și g5), în afara faptului că prin schimb la g4 poate anula complet legarea. Și mai relativă este legarea în poziția C, unde turnul poate eventual părăsi cîmpul b2, lăsînd dama în priză, dacă lucrul acesta este justificat de alte avantaje.

Legarea micșorează în foarte mare măsură (cînd e relativă) sau complet (cînd e absolută), libertatea de mișcare a unei figuri. O figură legată nu mai poate participa cu aceeași eficacitate la lupta generală și nu-și mai poate îndeplini sar-

cinile de apărare sau atac. Din această cauză posibilitatea unei legări într-o poziție constituie foarte adeseori premiza unei combinații posibile.

În poziția din diagrama 10, de exemplu, albul a jucat imprudent

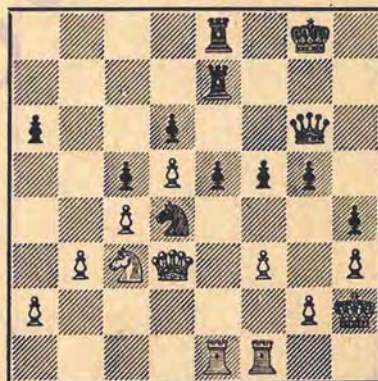
R. Teschner

(Jucată în campionatul Berlinului,
1954)

25.T:d4? și după 25...Dc5 a intrat într-o legătură mortală. A urmat 26.Ted1 T:d4 27.D:d4? (era mai bine 27.T:d4, deși după 27...Dc1+ 28.Rf2 D:b2+ 29.Rg3 D:a2 negrul trebuie să cîștige). Td8! și albul a trebuit să cedeze deoarece pierde un turn din cauza legării. Dama nu poate lua la d8 din cauză că regele rămîne în șah, iar la încercarea de a anula complet legarea prin D:c5, negrul ia mai întîi turnul **cu șah** la d1, și apoi dama la c5. Această combinație mică prezintă una din formele cele mai elementare de cîștig de material prin folosirea legării. De remarcat că deși greșeala albului pare atît de ușor de văzut și evitat, ea a survenit totuși într-o partidă de maeștri!

În poziția din diagrama 10 a, albul a considerat că înaintarea 1...e4

10 a
D. Drimer

Ravn

(Campionatul mondial studentesc,
Reykjavik, 1957)

nu este posibilă, deoarece după 2.f:e4 f:e4 3.T:e4 T:e4 4.Te1 recîștigă turnul datorită legării și rămîne cu un pion în plus. A urmat însă frumoasa mutare 4...Cf3+ după care albul a trebuit să cedeze, de-

oarece după 5.D:f3 legarea dispare și negrul mai câștigă un turn, iar după 5.g:f3 devine posibil șahul 5...Te2+ și albul trebuie să dea dama (6.D:e2 T:e2+ 7.C:e2 Dc2) rămânând cu o poziție pierdută.

În poziția din diagrama 11 turnul alb e5 este apărat de pionul d4. Aceasta dă negrului ideea unei mici combinații de legare.

11

A. Sacconi

E. Grünfeld

(Olimpiada de la Varșovia, 1935)

Prin mutarea simplă 1...Ne4—d3! negrul câștigă calitatea, deoarece dacă albul ia nebunul cu dama, pionul d4 nu mai apără turnul e5, căci e legat!

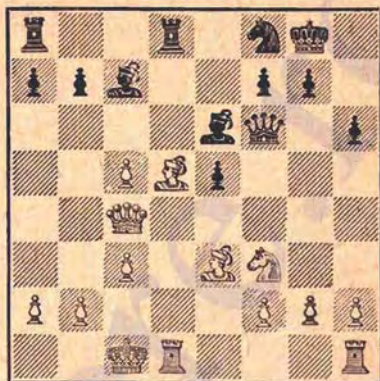
Tot o legare a dus la câștig de material în poziția din diagrama 12. Ultima mutare a albului a fost Ne4—d5, o greșeală caracteristică.

Negrul a continuat cu 1...T:d5! și după mutările forțate 2.T:d5 Td8 3.Td1 N:d5 4.T:d5 a legat turnul d5 prin 4...De6! după care albul e pierdut.

Mai complicată este combinația care a survenit în poziția din diagrama 13. Aici, pe lângă tema principală a legării, albul a folosit și alte elemente combinative.

12

Nowarra

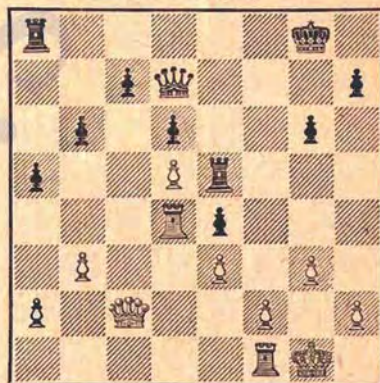

G. Kieninger

(Jucată într-un turneu în 1939)

13

A. Lilienthal

G. Barezza

(Meci — turneul Moscova — Budapesta, 1949)

Negrul a crezut că pionul e4 este apărat indirect prin atacul asupra pionului d5. Aceasta s-a dovedit a nu fi adevărat, deoarece după 1.T: e4! T:d5 2.De4! legarea turnului d5

s-a dovedit fatală. Negrul intenționează să joace acum 2...Df7 dezlegînd turnul d5, dar a constatat în ultimul moment că apărarea aceasta nu merge din cauza frumoasei mutări 3.Te7!! după care turnul d5 este din nou legat, iar la 3...D:e7 urmează 4.D:d5+ și se pierde turnul a8 (atac dublu, vezi pag. 60). Nu merge nici 3...b5 4.Dc6 Ta6 5.D:a6 D:e7 6.Da8+ și D:d5 (din nou tema atacului dublu). De aceea negrul a jucat 2...c6 resemnindu-se la pierderea unui pion după 3.Te7! D:e7 4.D:c6 Td2 5.D:a8+ Rg7 6.Dc6, ceea ce s-a dovedit suficient pentru câștig.

În poziția din diagrama 14 pe diagonală a7—g1 piesele albe (calul d4 și nebunul e3) sînt, ca să ne exprimăm în termeni specifici problemisticii, **semi-legate**. Într-adevăr, dacă ar dispărea una dintre cele două piese albe, cealaltă ar rămîne legată. Deci ideea unei eventuale combinații ar fi transformarea semi-legării într-o legare și folosirea ei. Lucrul acesta este posibil printr-o combinație interesantă.

14

Toma Popa

G. Alexandrescu

(Jucată într-un turneu la București, 1935)

Prin 1...Ceg4+! 2.f:g4 C:g4 3.Re2 C:e3 4.R:e3 negrul a obținut prin sacrificiul unui cal transformarea semi-legării în legare. El folosește acum legarea prin 4...e5 după care recîștigarea materialului este asigurată. După 5.Cce2 e:d4+ albul a jucat 6.Rf3 deoarece la 6.C:d4 ar fi urmat 6...T:e4+ 7.Rf2 Tcd3 și calul d4 se pierde. Dar și acum negrul a cîștigat prin 6...T:e4 deoarece la 7.Rf2 urmează aceeași variantă ca mai sus, iar la 7.Rg3 Te3+! 8.Rg4 T:b3 și negrul cîștigă ușor.

Se întîmplă și cazuri inverse, cînd o legare poate fi înlăturată printr-o combinație. În diagrama 15

15

Albul mută

albul a fost atît de impresionat de legarea damei (ultima mutare a negrului a fost Tf8—e8), încît a cedat partida. În loc de aceasta el putea cîștiga printr-o combinație tipică de dezlegare: 1.N:f7+! R:f7 2.Tf1+ Rg8 3.Tf8+! T:f8. Din cauza matului, negrul este obligat să dezlege dama albă 4.Dg7 mat.

O dezlegare spectaculoasă este posibilă în diagrama 16. Negrul a sacrificat o figură și amenință acum un mat care pare imparabil.

16

Gama

Onesciuc

(Campionatul orașului Satu-Mare, 1955)

17

G. Barcea

A. Kolov

(Turneul interzonal de la Stockholm, 1952)

Ce bine ar fi dacă albul ar putea lua dama neagră de la h4! Dar pionul g3 este legat... Și totuși, salvarea este posibilă: **1.C:f3!** În prealabil este necesară deschiderea coloanei „e” pentru turnul e1! **1...e:f3 2.Dg7+!!** O mutare minunată care anulează legarea pe coloana „g”. Dacă acum **2...T:g7**, atunci **3.Te8+** (iată de ce era nevoie de deschiderea coloanei „e”) **3...Tg8 4.T:g8+ R:g8 5.g:h4 etc.**, iar dacă **2...R:g7** atunci direct **3.g:h4**.

Combinatia aceasta va intra fără îndoială în toate antologiile ca un exemplu clasic de dezlegare.

În încheiere iată o combinație de mare anvergură, bazată însă în ultimă instanță pe o simplă legare. În poziția din diagrama 17 premisele unei combinații există: superioritatea albului în centru și poziția mai bună a pieselor sale (cei doi cai negri stau rău). Dar singurul punct slab al poziției negrului, pionul d6, este solid apărat și nu e prea ușor de văzut cum ar putea albul obține o decizie pe cale tactică.

Și totuși combinația există! A urmat **1.Cdf5! g:f5 2.C:f5 De7** (din nenorocire negrul nu poate juca **2...De6** pentru a apăra punctul f6, deoarece în acest caz decide **3.N:g7 C:g7 4.Dg5 De5 5.Ch6+ Rh8 6.D:e5 d:e5 7.T:d8 T:d8 8.Cf7+** și câștigă. Varianta aceasta se bazează pe **îndepărtarea figurii apărătoare**, pentru a face posibil un **atac dublu**, temă de combinație cu care ne vom ocupa în capitolele următoare.

3.C:g7 C:g7 4.Nf6!

Mutarea-cheie a combinației. Negrul alb blochează pionul f7 și împiedică mutarea f7—f6 prin care negrul ar putea apăra punctul slab g7. Acum se amenință **5.Dg5** urmat de mat, astfel că negrul este obligat să intre de bună voie în legare.

4...Rh8 5.Dg5 Tg8 6.h4!

Una din metodele obișnuite de folosire a unei legări. Albul amenință să înainteze pionul „h” pînă

la h6 reînnoind amenințarea de mat.

6...Tde8 7.h5 Te5 8.N:e5 d:e5 9.Df6!

Imediat ce nebunul a dispărut, dama îi ia locul pentru a menține legarea calului g7,

9...Cc8 10.h6 Ce7 11.Td2!

și negrul a cedat deoarece nu se poate apăra împotriva manevrei Tfd1 urmat de h:g7+ și Td8+.

Combi-nația aceasta complexă ar fi putut figura și în capitolul V (combi-nații împotriva unei poziții de rocadă slăbită), dar elementul de legare este atât de clar încât locul ei este mai curînd aici.

EXERCITII

18

Negrul mută

19

Poate albul juca d4:c5?

20

Albul mută

21

Albul mută

22

Negrul mută

23

Negrul mută

2. Combinații bazate pe supra-încărcarea figurilor apărării

Atunci cînd o figură este obligată să apere două sau mai multe puncte, sau să susțină două sau mai multe figuri, se întîmplă foarte des ca această „supra-încărcare” să poată fi folosită de adversar pe cale tactică.

De obicei mecanismul combinațiilor bazate pe supra-încărcare este simplu: figura „supra-încărcată” este silită să părăsească apărarea uneia din figurile pe care le apără. Aceasta se realizează fie printr-un

schimb, fie printr-o amenințare puternică.

Astfel, de exemplu în poziția din diagrama 24, dama albă trebuie să

24

E. Waller

F. Soukup

(Campionatul orașului Leipzig, 1936)

apere turnul d1 și nebunul e4 (care deocamdată nu e atacat). Deci

1. . . .

Cc6:b4!

și albul constată că la 2.a:b4 urmează 2...T:d1+ 3.D:d1 N:e4 și negrul câștigă un pion. În partidă s-a încercat 2.Nh7+ dar după 2...Rh8 3.a:b4 T:d1+ 4.D:d1 R:h7 5.Nd4 Dc6 negrul a obținut avantaj decisiv și a câștigat.

În poziția din diagrama 25, calul f6 este supra-încărcat. El apără nu numai punctul h7, ci și pionul d5 și nebunul d7, lucru care va fi scos în evidență de următoarea combinație a albului :

1. Cc3:d5!

. . . .

Acum iese în evidență „supra-încărcarea” calului. El nu poate lua

25

Dr. M. Vidmar

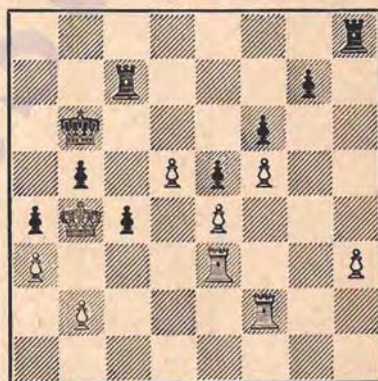

P. Frydman

(Turneul internațional de la Budapesta, 1934)

25 a

Gabis

Pines

(Semifinala Campionatului Odesei, 1956)

la d5, deoarece trebuie să apere punctul h7, iar după 1...e:d5 urmează 2.C:d7 și din nou calul nu poate relua din cauza matului la h7; reluarea cu dama nu merge din cauza 3.N:h7+ Rh8 4.Nf5+.

Negrul a jucat 1...g6, dar a pierdut repede după 2.C:e7+ D:e7 3.N:c4 T:c4 4.T:c4 b:c4 5.Ng5. Acest sacrificiu de cal la d5 este foarte instructiv și survine în legătură cu diferite idei de combinație, cum vom avea ocazia să vedem.

Finalul de turnuri din diagrama 25a prezintă șanse egale, dar cu ultima sa mutare (Rb4) albul a făcut posibilă o neașteptată combinație.

1. . . . c4—c3!

Amenință mat prin Tc4, ceea ce obligă pe alb la mutarea următoare.

2. Te3:c3 Th8:h3!!

O mutare foarte frumoasă prin care negrul exploatează supra-încărcarea turnului alb de la c3, care trebuie să apere două câmpuri de mat — c4 și b3.

3.Tf2—c2 Tc8—c4+
4. Tc3:c4 Th3—b3 mat

Și acum câteva exemple mai complicate de folosire a „supra-încărcării”. În poziția din diagrama 26,

26

E. Znosko-Borowski

O. Bernstein

albul, deși are un pion mai puțin, stă mai bine datorită poziției mai dinamice a figurilor sale și a perspectivelor de atac pe flancul regelui. Dar cum se poate concretiza acest avantaj? Dacă albul întărește lovitura tactică decisivă, negrul are timp să se apere. De aceea este necesară folosirea imediată a poziției slabe a pieselor negre. Lucrurile acestea se poate realiza printr-o combinație interesantă:

1. Cf4:e6! . . . .

Prima etapă este distrugerea poziției de pioni care apără regele negru.

1. . . . f7:e6
2. De4:e6+ Rg8—h8

La alte mutări ale regelui ar fi urmat șahuri ale damei la d6 sau e7, câștigând unul din turnuri. Retragerea regelui la h8 pare să parăze toate amenințările, căci dama albă nu mai are nici un șah la dispoziție.

3. De6—e7! . . . .

O mutare liniștită dar extrem de puternică. Dama execută un atac dublu: mat la h7 sau luarea turnului d8, ceea ce obligă pe negru la singura mutare de apărare posibilă:

3. . . . Dg5—g8

Dar acum dama neagră este supra-încărcată: ea trebuie să apere în același timp matul la h7 și turnul d8, ceea ce este prea mult

4. Th2:h7+! Dg8:h7
5. De7:d8+ Cd7—f8
6. Dd8:f8+ Dh7—g8
7. Df8:f6+

și negrul a cedat. Pe lângă dezavantajul material, amenințarea Rg2 este decisivă.

O combinație clasică pe aceeași temă a încheiat una dintre cele mai frumoase partide ale lui Steinitz.

27

Bardeleben

W. Steinitz

(Turneul de la Hastings, 1895)

Aici „supra-încărcarea” damei negre este mai greu de constatat. Într-adevăr, se vede clar că dama trebuie să apere turnul c8 (care este atacat de două ori, de turnul c1 și de dama g4 și nu este apărat de calul e7 care este legat), dar nu se vede de ce dama trebuie să apere și calul e7, care este atacat numai odată și este deja apărat de rege. Tocmai răspunsul la această a doua întrebare a dus pe Steinitz la efectuarea combinației următoare :

1. Te7-f7+!!

Re8-f8

Turnul nu poate fi luat cu dama din cauza 2.T:c8+ și nici cu re-

gele, din cauza 2.Te1+ Rd6 (2...Rd8 3.Ce6+ Re8 4.Cc5+ De7 5.Dd7+) 3.Td1+Rc5 4.D:d7. Acum s-ar părea că negrul se apără, căci toate figurile albe sînt atacate.

2.Te7-f7+!!

....

Albul continuă să folosească „supra-încărcarea”. Dama nu poate lua turnul din același motiv ca și la mutarea precedentă, iar dacă ia regele, atunci albul poate bate la d7 cu șah !

2. ....

Rf8-g8

3.Tf7-g7+!

Aceeși temă !

3. ....

Rg8-h8

La 3...Rf8 ar fi urmat 4.C:h7+

4. Tg7:h7+!

Rh8-g8

5. Th7-g7+

Rg8-h8

6. Dg4-h4+

....

Seria de șahuri pe linia a 7-a a dus la luarea pionului h7, ceea ce face posibilă această pătrundere decisivă a damei.

6. ....

Rh8:g7

7. Dh4-h7+

Rg7-f8

8. Dh7-h8+

Rf8-e7

9. Dh8-g7+

Re7-e8

10. Dg7-g8+

Re8-e7

11. Dg8-f7+

Re7-d8

12. Df7-f8+

Dd7-e8

13. Cg5-f7+

Rd8-d7

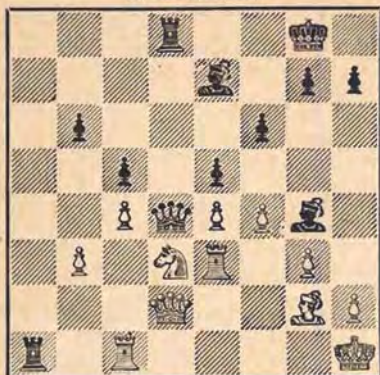
14. Df8-d6 mat.

Poziția finală prezintă așa-numitul „mat cu epoleți” (epoleții sînt turnul c8 și dama e8, care blochează fuga regelui negru).

Pentru încheiere, un exemplu din campionatul R.P.R. pe 1956. În poziția din diagrama 28, negrul a folosit supra-încărcarea damei albe (care trebuie să apere turnul c1 și calul d3) în felul următor :

28

O. Troianescu

M. Rădulescu

(Finala Campionatului R.P.R.,
București, 1956)

1. . . .

2. Te3:d3

Dd4:d3!

Td8:d3

Acum dama albă trebuie să abandoneze apărarea turnului c1, deoarece la 3.Dc2 urmează 3...T:c1+ 4.D:c1 Td1+.

3. Dd2:d3

4. Ng2—f1

Tal:c1+

Ng4—h3

Aceasta a fost poziția avută în vedere de negru. El nu a obținut nici un avantaj material, dar legarea pe linia întâia este decisivă. Albul mai are la dispoziție câteva șahuri, după care trebuie să cedeze.

5.Dd5+ Rf8 6.Da8+ Rf7 7.Dd5+ Rg6 8.f5+ Rh5 9.g4+ R:g4 și albul cedează.

EXERCITII

29

Negru! mută

30

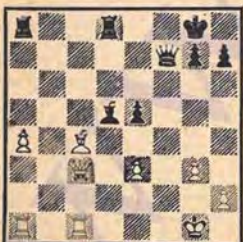
Albul mută

31

Albul mută

32

Negru! mută

33

Albul mută

34

Albul mută

3. Combinații bazate pe interferența liniilor de acțiune a figurilor adverse

Tipul acesta de combinații este foarte mult utilizat în șahul artistic, unde găsim cele mai frumoase exemple, dar survine foarte des și în jocul practic, în forme adeseori mai prozaice, dar la fel de eficiente.

În forma sa cea mai elegantă această combinație constă în sacrificarea unei figuri pe un anumit câmp, unde se întretaie liniile de acțiune a două figuri adverse, care nu sînt de același fel. Oricare dintre aceste figuri luînd figura sacrificată, întrerupe linia de acțiune a celeilalte figuri, ceea ce are ca urmare că ea nu-și mai poate exercita acțiunea de apărător asupra unui anumit punct al tablei.

Iată această combinație sub o formă deosebit de elegantă în două studii :

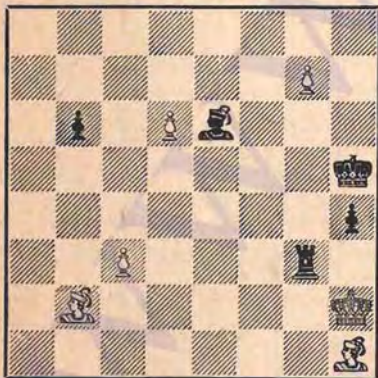
35

V. A. Bron

Concursul în memoria lui L. Kubbel

1945—1946

Mențiunea a 2-a

Albul câștigă

Speranțele de câștig ale albului sînt legate în această poziție de transformarea unuia dintre cei doi pioni liberi înaintați pe care-i are. Cele două piese negre supraveghează însă fiecare câte unul din pioni și îi împiedică să înainteze. Soluția problemei este o combinație bazată pe interferență :

1. c3—c4!

....

O mutare pregătitoare prin care una din piesele negre este obligată să ocupe o poziție nefavorabilă în vederea combinației care urmează. Luarea pionului este obligatorie deoarece altfel urmează 2.Nd5.

1. ....

Ne6:c4

2. d6—d7

....

Nu a sosit încă momentul combinației. După 2.Nd5 N:d5 3.d7 Tg2+ 4.Rh3 Tg3+ negrul se salvează prin șah etern.

2. ....

Tg3—d3

Acum cele două piese negre și-au schimbat rolurile în împiedicarea înaintării pionilor albi și aceasta face posibilă combinația.

3.Nh1—f3+!

O mutare intermediară foarte importantă. Înainte de a se sacrifica la d5, nebunul alb obligă regele negru să ocupe o poziție nefavorabilă. De altfel, la 3.Nd5? ar urma 2...Td2+ 3.Rg1 T:d5 și negrul câștigă.

3. ....

Rh5—h6!

4. Nf3—d5!

....

Nebunul alb se sacrifica pe câmpul unde se întretaie liniile de acțiune ale celor două figuri negre apărătoare.

4. . . . Td3—d2+!
 5. Rh2—g1 Td2:d5
 6. g7—g8C+! . . . .

Iată pentru ce a fost necesar șahul intermediar la f3. Dacă albul ar fi transformat pionul g7 în damă, atunci negrul se salvează prin 5...Td2+ urmat de N:g8.

6. . . . Rh6—g5
 7. Nb2—c1+ Rg5—f5

Și la alte mutări ale regelui urmează un atac dublu al calului. Prin mutarea aceasta negrul încearcă să câștige pionul d7.

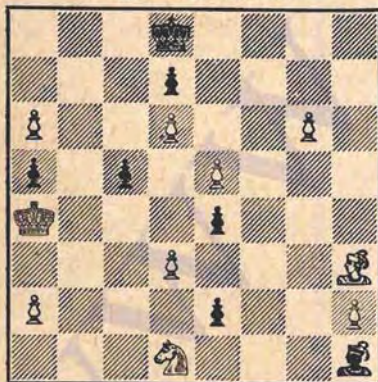
8.Ce7+ Re6 9.C:d5 R:d7 10.C:b6+ R—oriunde 11.C:c4 și albul câștigă.

Următorul studiu al marelui compozitor sovietic A. Troițki realizează tema interferenței de două ori în aceeași variantă — un tur de forță!

36

A. A. Troițki

Premiul I-II la concursul revistei
 „Magyar Sakkvilág”, 1935

Albul câștigă

Albul nu poate împiedica transformarea pionului negru e2 în damă. Șansele sale de câștig se ba-

zează și aici, ca și în studiul precedent, pe cei doi pioni liberi avansați. Printr-o manevră introductivă piesele negre sînt obligate să ocupe poziții nefavorabile în vederea combinației decisive:

1. Cd1—c3 e2—e1D
 2. g6—g7 De1—g1
 3. a6—a7 e4:d3

Acum ambii pioni sînt opriți, dar...

- 4.Nh3—g2! . . . .

...liniile de acțiune ale celor două figuri negre sînt întrerupte. Dacă negrul ia la g2 cu oricare din piese, urmează mat prin transformarea forțată a pionului „g”. Negrul mai dispune însă de o resursă de apărare.

4. . . . Dg1—d4+
 5. Ra4—b5 Dd4—b4+
 6. Rb5—a6 Db4—c4+
 7. Ra6—b6 Nh1:g2

Negrul a reușit să restabilească controlul asupra cîmpurilor de transformare a celor doi pioni albi, dar prin :

8. Ce3—d5!! . . . .

...liniile de acțiune ale celor două figuri negre sînt din nou întrerupte și de data aceasta negrul nu mai dispune de nici o resursă. El trebuie să ia calul de la d5, dar aceasta duce la pierdere :

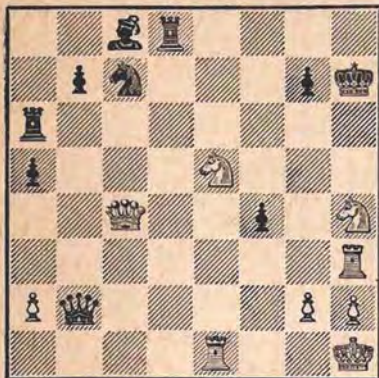
8...N:d5 9.g8D+ N:g8 10.a8D mat;
 sau 8...D:d5 9.a8D+! D:a8 10.g8D mat.

Și acum cîteva exemple, din practică, pe aceeași temă. Poziția din diagrama 37 a survenit într-o partidă a celebrului compozitor de probleme Sam Loyd.

37

C. Moore

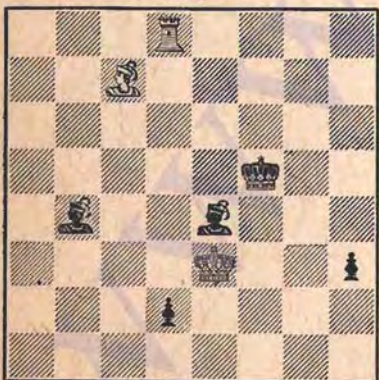
S. Loyd

(Jucată în 1860)

Albul ar putea da mat prin 1.Cg6 dacă nebulul c8 n-ar ataca turnul h3, sau prin 1.Cf5 dacă turnul a6 n-ar putea para matul prin Th6. Linile de acțiune ale acestor două figuri negre se întretaie în punctul e6 și aceasta face posibilă clasică combinație bazată pe interferență :

38

N. Grigoriev

Nenarokov

(Meci pentru Campionatul Moscovei, 1923)

1.Dc4—e6!! și indiferent cu ce ia negrul dama, urmează mat : 1...N:e6 2.Cf5+ Rg8 3.Ce7+ Rf8 4.C7g6+ Re8 5.Th8+ Ng8 6.T:g8 mat, sau 1...T:e6 2.Cg6+ Rg8 3.Th8 mat.

Tot atât de elegant a folosit marele compozitor de studii sovietic N. Grigoriev această temă, într-o partidă de meci cu un adversar de prima forță.

Pionii negrului sînt amenințători, dar albul a reușit să-i oprească și nu se vede cum ar putea fi forțată înaintarea lor cu mijloace obișnuite. Dar cele două piese albe care controlează înaintarea pionilor își întretaie liniile de acțiune pe cîmpul d6. Deci :

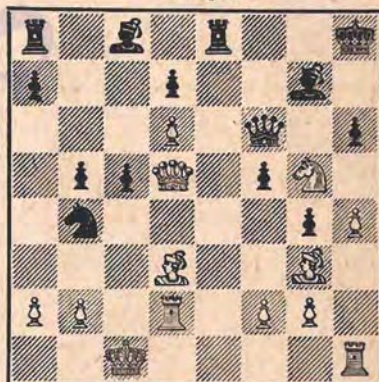
1. . . .

Nb4—d6!!

și cu indiferent ce piesă ia albul la d6, negrul transformă imparabil unul din pionii.

38 a

V. Georgescu

M. Suliman

(Concursul asociației „Energia”
București, 1957)

Cu ultima sa mutare negrul a atacat dama albă, considerînd că turnul a8 nu poate fi luat din cauza : 1.D:a8 C:d3+ 2.Rb1 C:b2 și

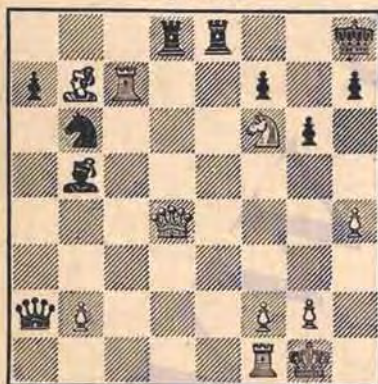

acum amenințarea Cc4 pare să decidă partida. El a scăpat însă din vedere frumoasa replică : 3.Ng3—e5!! care câștigă partida. Nebunul nu poate fi luat cu turnul din cauza 4.D:c8+ Nf8 5.T:b2 și albul rămâne cu un turn în plus, nici cu dama din cauza Cf7+ (în această variantă apare și tema atacului dublu). După 3...Dg6 4.N:b2 N:b2 5.T:b2 negrul a rămas cu o calitate mai puțin și a pierdut repede.

Nu întotdeauna interferența este dublă. Adeseori, în practică, se pune problema de a interfera linia de acțiune a unei singure piese adverse care apără un anumit punct. Astfel, de exemplu, în poziția din diagrama 39, dacă albul ar putea lua cu turnul la f7, negrul n-ar putea para matul.

39

Anastasafu

V. Urseanu

(Jucată la Rîmnicul Vilcea, în 1948)

Punctul f7 este apărat de dama neagră, deci este necesar ca linia de acțiune a acestei piese spre f7 să fie întreruptă. Lucrul acesta se obține prin 1.Nb7—d5! Acum dama neagră este atacată și negrul este obligat să ia la d5 cu turnul : 1...T:

d5 2.T:f7 (merge și 2.C:d5+) 2...Td7 3.C:d7 Rg8 4.Dg7 mat.

În această poziție complicată în care ambii regi sînt expuși primejdiei, albul a găsit o combinație surprinzătoare :

39 a

Muhitdinov

Bahtiar

(Jucată la Taşkent, 1959)

1. Td3—e3!!

....

Explicația acestei mutări este următoarea : continuarea 1.Df8+ Rh5 2.Df3+ Rh6 nu dă nimic, de aceea este necesară participarea nebulului la atac pentru a da un șah de pe diagonală d1—h5. Lucrul acesta nu se poate realiza prin 1.Nd5 din cauza răspunsului e5—e4+. După 1.Te3 se închide diagonală damei negre spre cimpurile f4 și g5 și contraatacul e5—e4 nu mai este eficient deoarece albul răspunde 2.Rg4.

1. ....

Dc1—a3

Variantă principală a combinației era următoarea : 1...d:e3 2.Df8+ Rh5 3.Ne2+ Rg5 4.d8D+! (îndepărtarea figurii apărătoare) 4...N:d3 5.f4+! e:f4 6.D:f4 mat.

2. Te3—e4   Ne7—d8
 3. Te4:e5   Da3—d6
 4. Df8—f4+   g6—g5
 5. Te5—e6+   Dd6:e6
 6. Df4—f8+   Negrul cedează.

În diagrama 40, dama neagră împiedică transformarea pionului c7 și din cauza poziției expuse a regelui alb, negrul are mari șanse de remiză (pe care a și obținut-o, căci albul n-a văzut combinația care urmează).

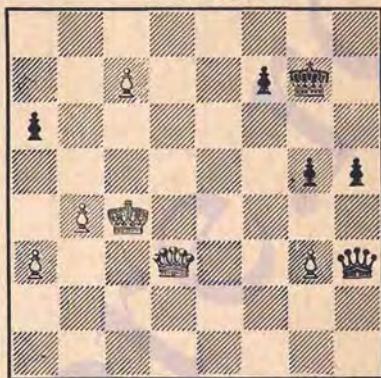
Cu mutarea simplă :

1. g3—g4!!

linia de acțiune a damei negre spre c8 ar fi fost întreruptă și partida câștigată imediat, deoarece la 1... D:g4+ ar fi urmat 2.Dd4+, forțând schimbul damelor, după care pionul c7 se transformă!

40

St. Erdely

I. Szabó

(Semifinala Campionatului R.P.R.,
 Timișoara, 1954)

EXERCITII

41

Albul mută

42

Albul mută

43

Albul mută

44

Albul mută

45

Albul mută

46

Albul mută

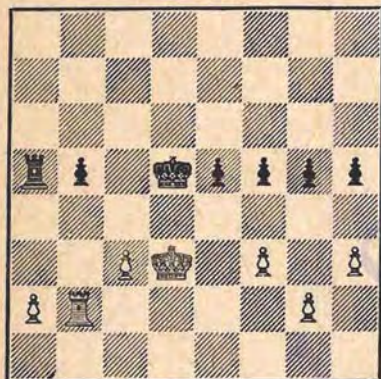

4. Combinații bazate pe atac dublu și șah prin descoperire

Atacul dublu este o armă tactică utilizată foarte frecvent, atât izolat cât și ca element component în combinații mai complicate. Cea mai simplă formă a atacului dublu este desigur așa-numita „furculiță”, prin care un pion atacă două piese adverse. Un exemplu simplu este următorul (vezi diagrama 47).

47

Pietzsch

Seifert

(Campionatul R.D. Germane, 1951)

Negrul stă evident mai bine pozițional, dar a jucat neatenț și în poziția aceasta albul are posibilitatea nu numai să se salveze, dar să și câștige partida, printr-o „furculiță” clasică:

1. Tb2:b5+!

Ta5:b5

2. c3-c4+

....

„Furculiță”... s-a înfipt! Acum albul își recâștigă turnul sacrificat și obține un final de pioni câștigat: 2...Rc5 3.c:b5 R:b5 4.g4! e4+ (nici alte mutări nu salvează) 5.f:e4 f:g4 6.h:g4 h4 7.Re3 Rc5 8.a4! Rb4 9.e5 și albul câștigă.

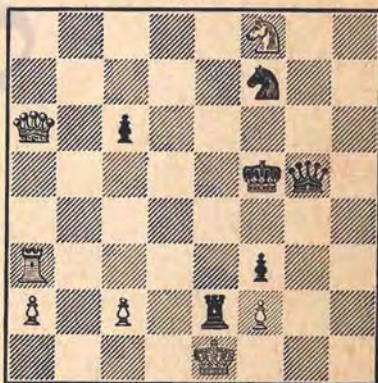
Este interesant că în partidă, conducătorul albelor n-a văzut această posibilitate și a jucat 1.Te2?, după care în cele din urmă a pierdut finalul.

Cele mai periculoase atacuri duble sînt cele ale calului. Partidele începătorilor sînt pline de „șah-damă” sau chiar „șah-damă-turn”! Să nu credeți însă că astfel de atacuri nu survin și în partidele marilor jucători, uneori chiar sub forme foarte simple...

Primele două exemple prezintă o combinație între „furculiță” și atacul dublu al unui cal, o dată într-o partidă practică, apoi într-un studiu artistic.

48

Spiess

Schreiner

(Jucată în 1938, la München)

Ultima mutare a negrului (Te2+) a fost o greșeală care a permis albului să câștige partida printr-o combinație de studiu:

1. Da6:e2

f3:e2

Negrul n-are alte mutări mai bune. La 1...Dc1+ urmează 2.Dd1 D:a3 3.Dd3+ și se ajunge la un final câștigat de alb.

2. Ta3—a5+ Cf7—e5

Acum se pare că negrul a apărut totul...

3. Ta5:e5+!! Rf5:e5
4. f2—f4! .....

Iată și „furculița” care în acest caz nu este elementul decisiv, ci numai pregătește următorul atac dublu al calului.

4. .... Re5:f4

Sau 4...D:f4 5.Cg6+.

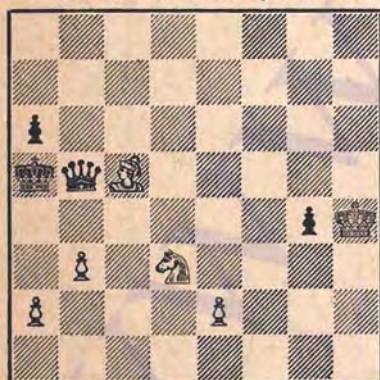
5. Cf8—e6+

și albul câștigă finalul de pioni. Și iată aceeași idee realizată într-un studiu:

49

I. K. Behting

„Deutsche Schachzeitung”, 1894

Albul câștigă

Soluția este:

1. Cd3—e5!! .....

O mutare neașteptată după care se arată că dama neagră, aparent atît de puternică, n-are unde muta:

1...Db7 (sau e8) 2.Cc4+ Rb5 3.Cd6+ și câștigă.

1...D:e2 2.Cc6+ Rb5 3.Cd4+ și câștigă.

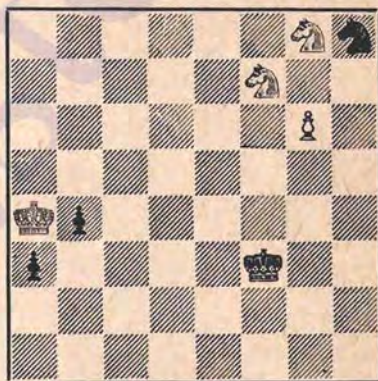
1...D:c5 2.b4+! („furculița” pregătitoare!) 2...R:b4 3. Cd3+ sau 2...D:b4 3.Cc6+ și albul câștigă.

Atacul dublu al calului constituie tema a foarte numeroase studii, unele de o frumusețe și virtuozitate uimitoare, ca de exemplu următoarea realizare clasică:

50

M. S. Liburkin

Premiul I la Concursul unional din 1950 și premiul II la al III-lea Campionat unional de compoziție, 1952

Albul câștigă

1. Cf7—g5+ .....

Nu merge 1.g7? din cauza 1...C:f7 2.Rb3 Re2, nici 1.Ce5+? din cauza 1...Re4 2.g7 a2 3.g:h8D alD+ remiză.

1. .... Rf3—f4!

Singura cale pentru negru este să atace mereu calul albului, deoarece la o mutare indiferentă a

regelui urmează 2.g7 Cg6 3.Rb3 și calul în plus asigură albului victoria.

2. g6—g7
3. Ra4—b3!
4.Rb3—a2!

Ch8—g6
Rf4:g5
....

O minunată mutare de tempo. Acum negrul este în zugzwang: pionii săi sînt opriți, calul trebuie să controleze punctul e7, iar regele nu poate muta decît pe cîmpurile negre. Survin următoarele variante:

4...Rf4 5.Cf6! Ce7 6.Cd5+! sau
4...Rh4 5.Ch6! Ce7 6.Cf5+

și în ambele cazuri albul cîștigă datorită atacului dublu.

Dacă la mutarea a 2-a negrul joacă:

2. ....

Ch8—f7

atunci tema studiului se repetă într-o variantă „ecou”:

3.Cg5—e6+!

....

Întîi trebuie adus regele negru pe un anumit cîmp. Nu merge direct 3.Rb3 din cauza R:g5 și negrul obține remiza.

3. ....

Rf4:e5

4. Ra4—b3

Re5:e6

5. Rb3—a2!

....

Din nou aceeași mutare de tempo care aduce pe negru în zugzwang!

5...Rd6 6.Ce7! Ch6 7.Cf5+! sau
5...Re5 6.Cf6! Ch6 7.Cg4+

din nou cu atacuri duble în ambele cazuri.

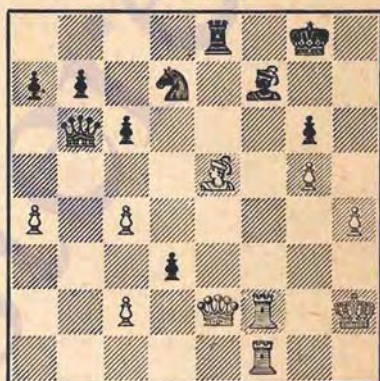
Cînd unul din atacurile duble este un șah, forța acestui tip de combinație crește, deoarece șahul restrînge posibilitățile de apărare ale adversarului, obligîndu-l să-și

salveze întîi regele. Din această cauză șahul prin descoperire constituie de fapt cea mai periculoasă formă a atacului dublu. Iată mai întîi cea mai puternică formă a șahului prin descoperire, așa-numita „moară”.

În poziția din diagrama 51, albul a sacrificat dama pentru a construi o „moară”:

51

W. Steinitz

E. Schiffers

(Jucată într-un meci la Rostov, în 1896)

1. Tf2:f7!

....

Acum negrul este pierdut, deoarece la 1...d:e2 urmează 2.Tg7+ Rh8 3.T:d7+ Rg8 (la 3...T:e5 4.Tf8 mat) 4.Tg7+ Rh8 5.Te7+ Rg8 6.T:e8+ Rh7 7.Th8 mat. După cum se vede „moara”, acționînd prin șahuri prin descoperire repetate, are un efect distrugător asupra forțelor inamice.

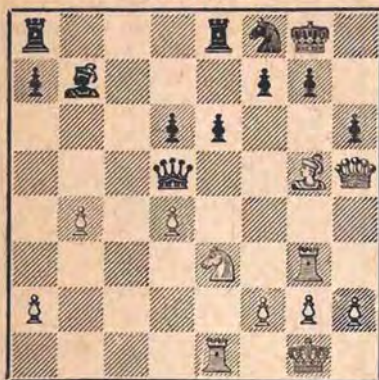
Chiar un maestru de forță lui Lasker a căzut victima unei astfel de combinații, în turneul de la Moscova, 1925:

În poziția din diagrama 52, Lasker a jucat imprudent 1...Db5? și după:

52

Em. Lasker

Torre

(Turneul de la Moscova, 1925)

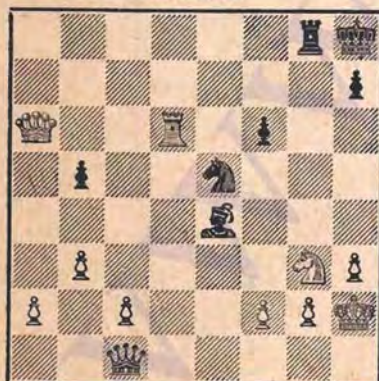
2. Ng5-f6!!

....

legarea pe linia a 5-a s-a dovedit iluzorie. Negrul poate lua dama albă de la h5, dar după 3.T:g7+ „moara” albă intră în funcțiune și după ce ia pionul f7 și nebunul b7

52 a

Cisteakov

Bakulin

(Jucată în Campionatul Moscovei, 1959)

pe linia a 7-a, trece pe coloana „g” și câștigă prin Tg5+ dama, astfel că albul rămâne cu avantaj material decisiv.

În exemplul din diagrama 52 a, tema „morii” nu se prezintă într-o formă pură: prima mutare a combinației are de scop îndepărtarea figurii apărătoare — calul g3 care acoperă coloana „g”. Deci:

1.	Dc1-f1!
2. Cg3:f1	Tg8:g2+
3. Rh2-h1	Tg2:f2+
4. Rh1-g1	Tf2-g2+
5. Rg1-h1	Tg2:c2+

Moara a funcționat admirabil curățind linia a 2-a. Acum urmează o manevră decisivă caracteristică.

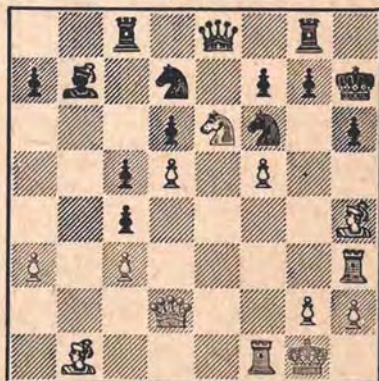
6. Rh1-g1	Ce5-f3+
7. Rg1-h1	Cf3-g5+

și albul a cedat deoarece la 8.f3 urmează N:f3+ 9.Rg1 C:h3 mat.

Dar și forme mai puțin tari decât „moara” se arată destul de primejdioase. Astfel, în poziția din diagrama 53, albul sacrifică două

53

E. Andersen

J. Enevoldsen

(Campionatul Danemarcei, 1937)

figuri pentru a pune în funcțiune o așa-numită „baterie“:

1. Ce6:g7   Rh7:g7
2. Dd2:h6+!!   Rg7:h6

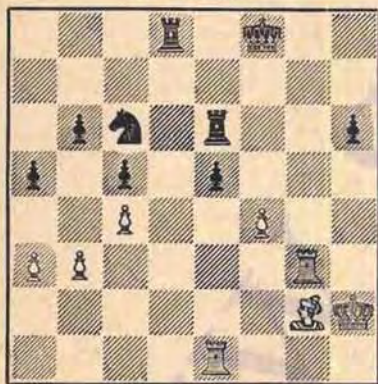
și acum „bateria“, compusă din turnul h3 și nebunul h4, intră în funcțiune aducând decizia printr-un șah prin descoperire:

3. Nh4—f6++ mat.

Dacă în poziția din diagrama 53 a albul reia la e5, atunci după T:e5 se restabilește echilibrul material și jocul este egal. De asemenea, finalul de patru turnuri care ar rezulta după 1.N:c6 T:c6 2.f:e5 este egal.

53 a

F. Nicolau

Th. Nicoură

(Optimi de finală ale Campionatului republican, București 1958)

Albul găsește o interesantă posibilitate de a folosi poziția momentan nefavorabilă a pieselor negre, pentru a crea o baterie.

1. Ng2—d5   e5:f4

Răspunsul acesta este forțat, deoarece după 1...Tf6 2.f:e5 Tf2+ 3.Rg1 se pierde calul.

2. Tg3—g8+!

....

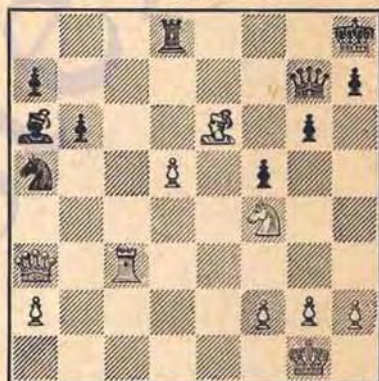
Prin acest pseudo-sacrificiu regele negru este atras pe cîmpul nefavorabil g8 unde va fi expus acțiunii „bateriei“ albe care se formează.

2. ....   Rf8:g8
3. Te1:e6   Td8:d5
4. c4:d5   Ce6—d4
5. Te6—e4   și negrul a cedat

Forța unei „baterii“ se poate manifesta chiar dacă ea nu intră efectiv în funcțiune. În poziția din diagrama 54, albul a jucat:

54

V. Smislov

S. Furman

(Al 17-lea Campionat al U.R.S.S., 1949)

1. Da3—b2!

....

după care amenințarea 2.C:g6+ obligă pe negru să piardă cel puțin un pion. Este interesant că în această poziție, „bateria“ nu amenință direct șah prin descoperire, ci la a doua mutare.

1. . .   Ca5—c4

Acest atac este necesar pentru a evita pierderi mai mari.

2. Cf4:g6+

Dg7:g6

La 2...h:g6 urmează 3.Th6 mat. Pe această posibilitate se bazează forța „bateriei“.

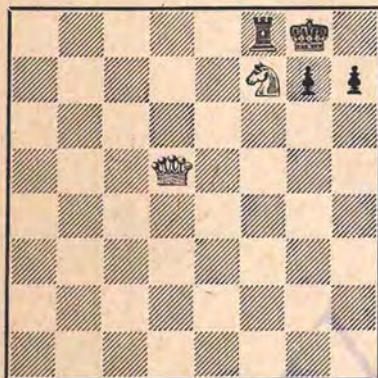
3.Tc3:c4

Dg6—g7

și după schimbul damelor albul a câștigat ușor.

O altă combinație elementară tipică bazată pe „baterie“ este așa-numitul „mat etouffé“, al cărui mecanism se vede din schema următoare :

55

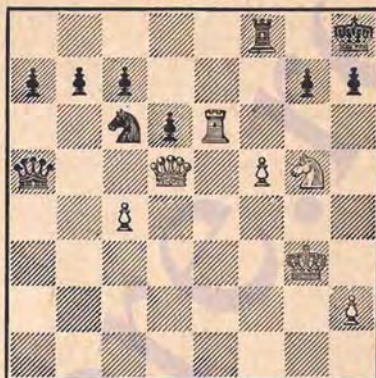
Combinația începe cu un șah dublu : 1.Cf7—h6+. După răspunsul forțat 1...Rg8—h8 urmează sacrificiul de damă 2.Dd5—g8+ care obligă pe negru să-și blocheze complet regele prin 2...Tf8:g8, permițând șahul decisiv al calului : 3.Ch6—f7 mat.

Tema matului „etouffé“ apare foarte des în partide, mai ales sub formă de amenințare. Iată câteva exemple :

Prin ultima sa mutare, 28...Da5?, negrul a căutat să deplaseze dama albă (sau s-o schimbe) crezând că pentru moment combinația tipică de mat „etouffé“ nu merge, diago-

56

Ceaikovski

Karpov

(Campionatul orașului Irkutsk, 1939)

nala damei albe fiind închisă de turnul e6. A urmat însă o mică surpriză :

1. Te6—e8!

....

și dintr-odată mecanismul a intrat în funcțiune. La 1...D:d5 urmează 2.T:f8+Dg8 3.Cf7+ mat (o variantă a combinației), iar la 1...T:e8 urmează matul clasic : 2.Cf7+ Rg8 3.Ch6+ Rh8 4.Dg8+ T:g8 5.Cf7 mat. Negrul a mai încercat 1...Dc3+, dar după 2.Rh4 Df6 (singura mutare) 3.De6! Dd4+ 4.Ce4 g5+ 5.Rh5 Dg7 6.C:g5 albul câștigă, de exemplu : I. 6...T:e8 7.D:e8+ Dg8 8.Cf7+ Rg7 9.f6+; II. 6...h6 7.Cf7+ Rg8 8.C:h6+ Rh8 9.f6!; III. 6...Ce5 7.Te7 Dg8 8.Dh6!; IV. 6...Cd4 7.Cf7+ Rg8 8.Ch6++ Rh8 9.Dc8!

În loc de aceasta albul a jucat 2.Rg4? și după 2...h5+! 3.Rh4 T:e8 4.Cf7+ Rg8 5.Cg5+ partida s-a terminat remiză prin șah etern.

O formă interesantă de mat „etouffé“ (combinat cu alte amenințări) a survenit în poziția din diagrama 57.

57

Ives

Beaty

(Jucată prin corespondență în Anglia, 1954)

A urmat :

1. . . .

Dh4—f2!

cu amenințarea neplăcută 2...D:e2
3.D:e2 Cg3 mat, care nu poate fi
parată prin 2.h3 deoarece după
2...D:e2! 3.D:e2 Cg3+ 4.Rh2 C:e2
5.Te1 C:c1 nu merge 6.C:e5 din
cauza Nd6! Albul n-a observat a
doua amenințare și a jucat :

2. Cf3—g5

la care a urmat decisiv

2. . . .

Df2—g1+!

urmat de matul cunoscut prin Cf2
(dacă albul joacă 3.T:g1) sau prin
Cg3 (dacă albul joacă 3.C:g1).

Atacul dublu prezintă o mare
varietate de aspecte și constituie
una dintre combinațiile elementare
cele mai frecvente. În exercițiile
care urmează cititorul va putea
găsi și alte variante ale acestei in-
teresante combinații.

EXERCIȚII

58

Negrul mută

59

Negrul mută

60

Albul mută

61

Albul mută

62

Albul mută

63

Negrul mută

64

Albul mută

65

Albul mută

66

Albul mută

67

Albul mută

68

Albul mută

69

Albul mută

70

Albul mută

71

Albul mută

72

Albul mută

73

Albul mută

74

Albul mută

75

Negrul mută

5. Combinații bazate pe deschiderea liniilor sau diagonalelor

Și acest tip de combinații este foarte frecvent. Aceasta se datorește faptului că în mod obișnuit apărarea caută să închidă liniile de atac ale pieselor adverse pentru a le limita activitatea. Este deci

Înainte de a studia exemplele, atragem atenția cititorului asupra faptului că de obicei combinațiile de deschideri de linii sînt legate și cu alte elemente, în special cu atacuri duble, care însă joacă un rol secundar.

Nu este prea greu de observat în diagrama 76, că deschiderea diagonalei a1—h8 ar constitui o întărire decisivă a atacului alb, deoarece dama și regele negru se află pe această diagonală expuși atacului. Dar negrul a închis diagonala prin pionul d4, iar pe de altă parte amenință la rîndul său cu deschiderea decisivă a coloanei „g”. Albul este obligat să ia măsuri imediate și soluția se prezintă sub forma unei combinații interesante:

76

Walbrodt

S. Tarrasch

(Turneul de la Hastings, 1895)

fiindcă redeschiderea acestor linii să constituie un obiectiv tactic al atacatorului, care va căuta să profite de orice prilej pentru a realiza o combinație pe această temă.

1. Tf4:d4!

....

Turnul se sacrifică pentru deschiderea diagonalei, dar cu aceasta albul n-a rezolvat încă problema, căci „bateria” sa (Nb2—Td4) nu poate funcționa încă din cauza lipsei de apărare a nebulului b2, în timp ce contraatacul negru intră în acțiune imediat.

1. ....
2. Cf5:g3
3. h2:g3

Ch5:g3
Tg5:g3+
Tg8:g3+

Coloana „g” a fost deschisă și chiar cu câștig de material, căci acum albul pierde dama!

4. Rg1—f1

Tg3:d3

Toate acestea au trebuit să fie calculate de către alb la începutul combinației. Acum urmează „poanta”: deschiderea diagonalei nebului b2, deschidere posibilă datorită unui atac dublu:

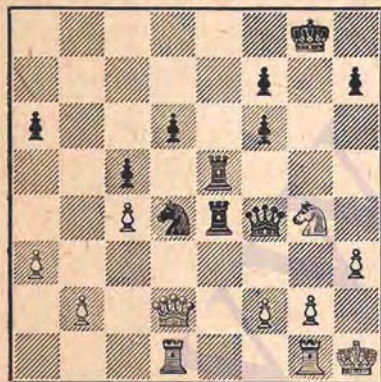
5.Td4—g4!

....

și negrul e pierdut, deoarece la 5...D:b2 urmează 6.Tf8+, iar la alte mutări 6.N:e5+. În această combinație atacul dublu nu joacă decât un rol secundar; tema combinației este deschiderea diagonalei nebului b2.

77

A. Sokolski

Kamișev

(Campionatul Unional al Sindicatelor, 1933)

Un șah pe coloana „h” ar fi decisiv... Dar coloana „h” este închisă de pionul h3. Oare n-ar putea fi deschisă? Pornind de la această idee, negrul a găsit combinația următoare:

1. ...

2. h3:g4

Df4:g4!

....

Acum coloana „h” a fost deschisă, dar nici unul din turnurile negre n-are acces pe ea: cîmpul h5 este controlat. Unul din turnuri se sacrifică însă, pentru a elibera linia de acces a celuiilalt pe coloana „h”:

2. ...

3. g4:h5

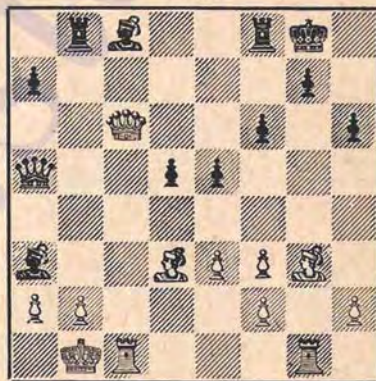
Te5—h5+!

Te4—h4 mat

În poziția din diagrama 78, ambele părți atacă pozițiile regelui advers, pe flancuri diferite. S-ar părea că negrul a ajuns primul, deoarece coloana de atac „b” este

78

Zimmer

K. Steinert

(Jucată într-un meci, în 1922)

deschisă și se amenință direct punctul b2, în timp ce coloana de atac a albului („g”) este pentru moment închisă de o piesă proprie. Albul a găsit o combinație foarte interesantă prin care nu numai că a deschis cu tempo coloana de atac, dar a și apărut amenințările adversarului.

1. Ng3:e5!!

....

O mutare frumoasă prin care se deschide coloana „g” și în același timp se apără punctul b2.

1. ....

f6:e5

La 1...Tb6 ar fi urmat 2.T:g7+ R:g7 3.Dc7+ Tf7 4.Tg1+ Rh8 5.D:f7 urmat de mat imparabil.

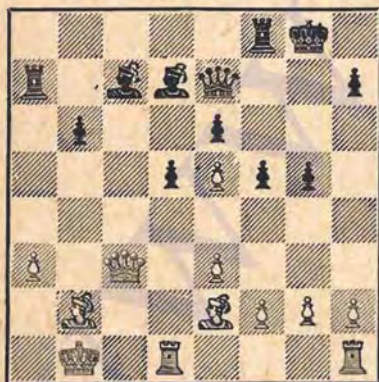
2. Tg1:g7+!

Și negrul a cedat. Deschiderea completă a coloanei a decis lupta. Este interesant că prin 1...f:e5 s-a deschis o nouă linie de atac pentru alb: linia damei c6 spre g6, ceea ce permite după 2...R:g7 3.Dg6+ Rh8 4.Dh7 mat.

În diagrama 79, linia de acțiune a damei și nebulului alb pe diagonală a1—h8 este închisă de propriul pion e5, care la rândul său este solid blocat de pionul negru e6.

79

S. Boros

A. Havasi

(Jucată la Budapesta, 1936)

Dacă pionul e6 ar putea fi înlăturat și albul ar avea posibilitatea

de a juca e5—e6, negrul ar fi pierdut. Această constatare duce la concluzia că pionul e6 este legat de cîmpul e6 și că deci apărarea pe care o oferă pionului d5 este iluzorie. În consecință albul a jucat:

1. Td1:d5!

.....

Acum dacă negrul nu ia turnul, rămîne cu un pion în minus, iar dacă joacă 1...e:d5, urmează 2.e6! N:e6 3.Dh8+ Rf7 4.Nh5 mat.

În poziția din diagrama 79 a, albul și-a valorificat avantajul pozițional printr-o combinație tipică de deschidere de linii.

79 a

J. Horwath

E. Gall

(Jucată la Satu-Mare, 1958)

1. Ne3:c5!

d6:c5

Dacă negrul nu acceptă sacrificiul, atunci după retragerea nebulului albul, pe lângă pionul cîștigat, continuă cu succes atacul asupra poziției regelui negru folosind diagonală g1—a7 și posibilitatea de străpungere c4—c5.

2. d5—d6+!

Rb7—b8

La 2...Ra7 ar fi urmat 3.Ng2 Tb8 (sau Db8) 4.d:c7 și albul câștigă.

3. Nh3—g2

Ta8—a7

4. d6:c7+

Rb8:c7

5. b5—b6+!

.....

Din nou aceeași temă: deschiderea de linii. De astă dată este vorba de coloana „b”.

5. ....

Rc7:b6

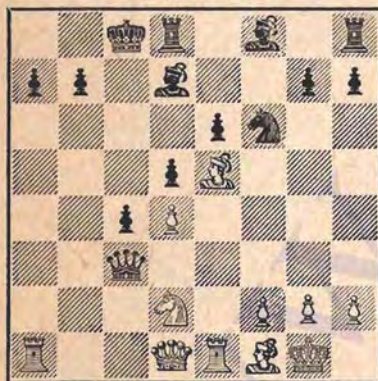
6. Tf2—b2+

negrul cedează

Albul a sacrificat trei pioni pentru a ajunge la poziția din diagrama 80, în care este posibilă o combinație interesantă, bazată pe

80

P. Voiculescu

S. Samarian

(Campionatul R.P.R. pe echipe, 1955)

deschiderea co'oanei „c”, în legătură cu acțiunea puternică a nebulului e5. A urmat:

1. Nf1:c4!

d5:c4

Aici au trebuit să fie luate în considerație și alte posibilități ale negrului, de exemplu:

A) 1...Nb4 2.Tc1! D:d2 3.Na6+! Nc6 4.T:c6+ Rd7 5.Tc7+ Re8 6.N:f6! și negrul pierde, cum se poate vedea din următoarele variante:

1) 6...D:e1+ 7.D:e1 N:e1 8.Nb5+ Rf8 9.N:d8

2) 6...D:d1 7.Nb5+ Rf8 8.N:g7+ Rg8 9.T:d1

3) 6...g:f6 7.Dh5+

4) 6...b:a6 7.T:e6+ Rf8 8.D:d2 N:d2 9.N:d8

B) 1...Nc6 2.Te3 Db4 3.Tb3 De7 4.T:a7! d:c4 5.C:c4 și negrul n-are apărare suficientă, de exemplu:

1) 5...Cd5 6.Ca5! Rd7 7.C:c6 R:c6 8.Da1!

2) 5...Rd7 6.T3:b7+! Re8 (6...N:b7? 7.Da4+ Rc8 8.Cb6 mat) 7.N:f6!! D:f6 8.Ce5!!

2. Ta1—c1

De3—d3

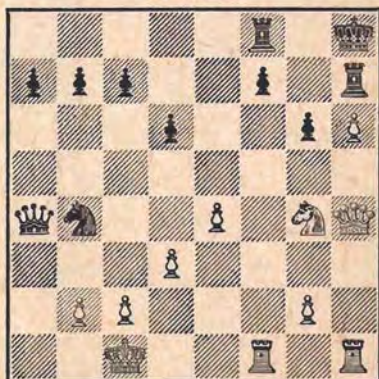
3. Cd2:c4!

și negrul a cedat, deoarece la 3... D:d1 urmează 4.Cb6 mat.

Propriul pion h6 blochează albului coloana „h”. O combinație ti-

81

G. Enders

W. Hart

(Jucată într-un meci, în 1936)

pică permite deschiderea cu tempo a coloanei „h”, ceea ce duce la mat:

1. Dh4—f6+ Rh8—g8
2. Df6—g7+! ....

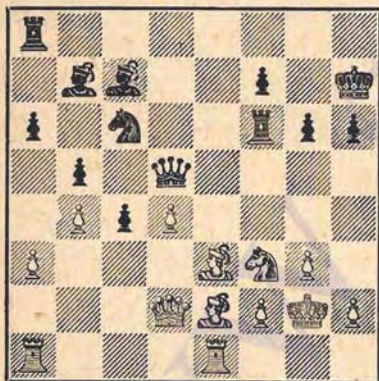
Dama se sacrifică pentru a deschide coloana:

2. .... Th7:g7
3. Cg4—f6+ Rg8—h8
4. h6:g7++ Rh8:g7
5. Th1—h7 mat.

În sfârșit, în diagrama 82, diagonală a8—h1 este deschisă de negru printr-un dublu sacrificiu.

82

N. Riumin

Popov

(Jucată la Moscova, în 1929)

1. .... Tf6:f3!
2. Ne2:f3 Dd5:f3+!!
3. Rg2:f3 ....

Diagonala a fost eliberată și acum, printr-un șah dublu, negrul obține un mat frumos.

3. .... Cc6:d4++

4. Rf3—g4

5. Rg4—h4

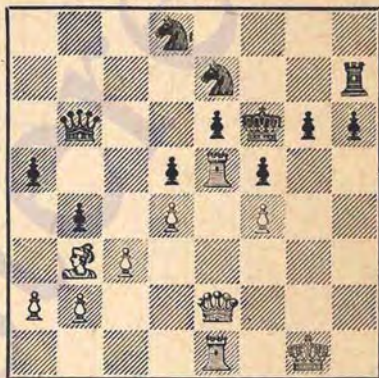
Nb7—c8+

Cd4—f3 mat.

Superioritatea albului în poziția din diagrama 82 a nu constă atât în calitatea câștigată (pentru care de altfel negrul are doi pionii), cât în puternica presiune pe care pieșele grele o exercită pe coloana „e”.

82 a

S. Ștefănescu

C. Ștefanu

(Campionatul inter-echipe, București, 1958)

Problema deschiderii acestei coloane a fost rezolvată de alb prin următoarea combinație tipică:

1. Nb3:d5! Ce7:d5
2. Te5:d5! e6:d5
3. De2—e5+ ....

Prin sacrificiul turnului albul a obținut eliberarea coloanei „e” pe care acum pătrunde cu efect decisiv restul forțelor sale.

3. .... Rf6—f7
4. De5—e7+ Rf7—g8
5. De7—e8+ Rg8—g7
6. Te1—e7+ Rg7—f6
7. Te7:h7

și albul a câștigat ușor.

EXERCITII

83

Negrul mută

84

Albul mută

85

Albul mută

86

Negrul mută

87

Negrul mută

88

Negrul mută

89

Albul mută

90

Albul mută

91

Negrul mută

92

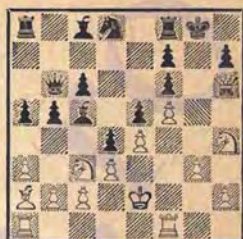
Albul mută

93

Albul mută

94

Albul mută

95

Negrul mută

96

Albul mută

97

Negrul mută

98

Albul mută

99

Albul mută

100

Albul mută

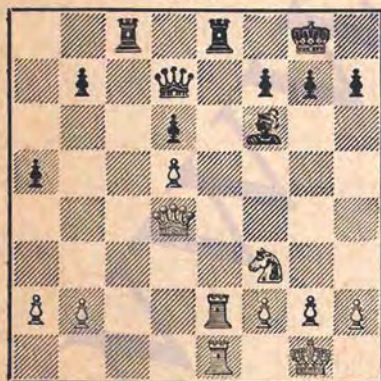
6. Combinații bazate pe slăbiciunea ultimei linii

Probabil că nu există jucător care să nu fi pierdut măcar o dată o partidă din cauza slăbiciunii ultimei linii (a 8-a sau prima, după cum juca cu negrul sau cu albul). Lipsa unei „ferestruici” pe unde regele să poată fugi, în cazul unui șah neașteptat pe ultima linie, se arată de foarte multe ori fatală. Mulți jucători, interpretând prea „ad literam” principiile strategice, evită să joace mutări ca h7—h6, sau g7—g6 (respectiv h2—h3 sau g2—g3) pentru a nu slăbi poziția rocadei. Fără a contesta cîtuși de puțin faptul că astfel de mutări slăbesc poziția rocadei și creează de foarte multe ori obiective de atac, trebuie să constatăm totuși că în foarte multe cazuri, mai ales când pericolele unui atac direct asupra rocadei au scăzut datorită schimburilor de piese minore, o „ferestruică” se arată foarte necesară, lucru ce va putea fi constat din exemplele care urmează.

Vom începe cu cîteva exemple clasice. Poziția din diagrama 101

101

Torre

Adams

(Jucată la New Orleans, 1926)

ar putea fi foarte bine încadrată și în categoria combinațiilor bazate pe supra-încărcare (vezi pag. 36), în sensul că aici dama neagră nu poate face față necesității de a se apăra pe ea însăși și, în același timp, linia a 8-a. Elementul caracteristic al combinației este însă amenințarea de mat pe ultima linie și de aceea a fost încadrată în acest capitol.

Dama neagră este legată de apărarea turnului e8 și aceasta permite albului să cîștige în felul următor :

1. Dd4—g4!

Dd7—b5

Acesta este singurul cîmp pe care poate muta dama fără a părăsi apărarea turnului e8. Este clar că nu merge 1...D:g4 din cauza 2.T:e8+ urmat de mat.

2. Dg4—c4!

Db5—d7

3. Dc4—c7!!

....

Ca și la mutarea precedentă, dama albă nu poate fi luată nici de turnul nici de dama neagră din cauza matului la e8.

3. ....

Dd7—b5

4. a2—a4!

....

Pentru a atrage dama pe cîmpul a4 și a face posibil un nou atac

4. ....

Db5:a4

5. Te2—e4!!

....

Acum pe lângă dama albă care stă în priză la c7, este atacat și turnul e4 de două ori, dar și el este „tabu”: după 5...D:e4 6.T:e4 negrul pierde dama pentru un turn.

5. ....

Da4—b5

6. Dc7:b7!!

și albul cîștigă deoarece dama neagră nu mai are nici un cîmp liber

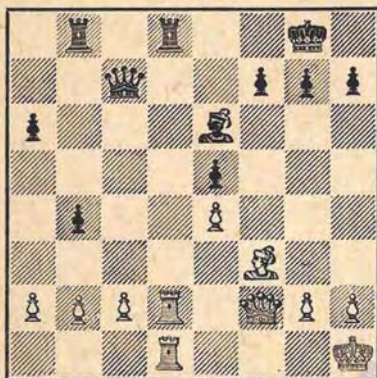

pe diagonala a4—e8. Negrul are de ales între pierderea damei și matul pe linia a 8-a. O combinație care a făcut ocolul lumii!

Aceeași idee stă la baza combinației următoare.

102

Kamîșov

Rovner

(Semifinala Campionatului U.R.S.S.,
Moscova, 1938)

Albul a continuat cu :

1. Df2—a7!

Dc7—a5

Ca și în exemplul precedent, dama neagră încearcă să scape, dar...

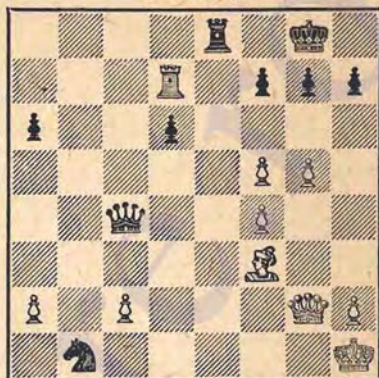
2. Da7:a6!

și negrul a cedat deoarece la 2... Dc7 urmează 3.Da7!!

Reshevsky s-a apărat cu multă dirzenie într-o poziție dificilă și se părea că acum a căpătat unele contrașanse datorită amenințării Tel+ urmată de D:f4+ (în cazul cînd albul se apără cu h2—h4). Unzicker a pregătit însă o combinație bazată pe slăbiciunea liniei a 8-a.

102 a

Reshevsky

Unzicker

(Olimpiada de la München, 1958)

1. Dg2—e2!

Dc4—c8

După 1...D:e2 2.N:e2 finalul ar fi fost pierdut pentru negru.

2. Td7—c7!

Dc8—d8

3. De2—c4

....

Acum este luat sub foc punctul slab f7.

3. ....

d6—d5

4. Nf3:d5

Cb1—d2

5. Dc4—c6

Te8—f8

6. Tc7:f7

Tf8:f7

7. g5—g6

....

Acum intră în funcție legarea.

7. ....

h7:g6

8. f5:g6

Rg8—f8

9. g6:f7

Cd2—e4

10. Dc6—e8+

Negrul cedează

O idee originală de folosire a insuficientei apărări a liniei întii a aplicat Tartakower în următoarea poziție (vezi diagrama 103). Linia întii este apărată numai de dama albă, iar turnul g5 este în afară de joc. Ideea negrului este de a

realiza un atac simultan asupra damei (ocupată cu apărarea matului pe linia întâi) și a turnului g5. Imaginînd că regele alb s-ar afla la h1 și dama neagră la d2, negrul ar cîștiga. Se poate însă realiza această idee ?

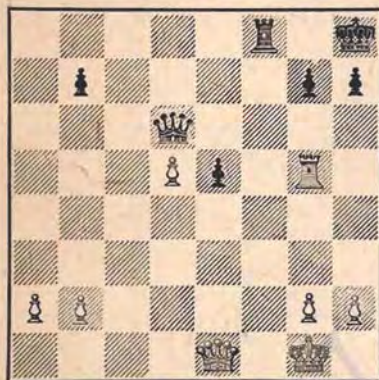
1. . . . **Dd6—b6+**

Combi-na-ția putea începe mai precis cu Dc5+.

2. **Rg1—h1** **Db6—b5**

103

Tartakower

Lowtzky

(Campionatul Poloniei, Jurata, 1937)

3. **Rh1—g1** . . . .

Albul este obligat la această mutare, deoarece altfel nu poate para amenințarea Tf1+.

3. . . . **Db5—c5+**

4. **Rg1—h1** **Dc5—c4**

5. **Rh1—g1** **Dc4—d4+**

6. **Rg1—h1** **Dd4—e4!**

7. **De1—c1** . . . .

Albul n-are altceva mai bun, deoarece la 7.Dg1 ar fi urmat 7...De2 urmat de Tf1, iar la 7.Dd1 Df4 cu cîștig imediat.

7. . . .

8. **Rh1—g1**

9. **Rg1—h1**

De4—d3

Dd3—d4+

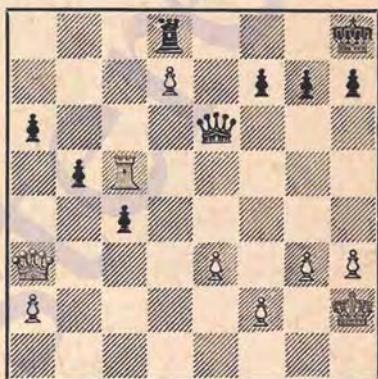
Dd4—d2!

și albul a cedat. Este interesantă înaintarea „în scară” a damei negre spre cîmpul tematic d2.

O altă combinație bine cunoscută, bazată pe slăbiciunea liniei a 8-a, a fost jucată de Alehin într-un simultan :

104

Nestor

Alehin

(Jucată într-un simultan, în Trinidad)

1. **Tc5—c8!** . . . .

Pionul d7 servește albului ca punct de susținere pentru pătrunderea turnului pe linia a 8-a, deși cîmpul c8 pare să fie suficient controlat de negru.

1. . . . **Td8:c8**

Nu mergea 1...D:d7 din cauza 2. Df8+ urmat de mat !

2. **Da3—e7!!**

și negrul a cedat deoarece la 2...D:e7 urmează 3.d:c8D+ și mat la mutarea următoare, iar la fuga

turnului (de exemplu la g8) urmează 3.d8D și albul câștigă.

Desigur că avantajul material al albului era oarecum suficient pentru câștig, dar soluția combinativă găsită de Th. Ghișescu este simplă și elegantă :

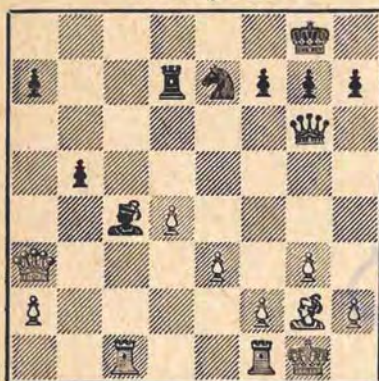
1. Da3—b4!

Dg6—e6

Nu mergea 1...N:f1 din cauza 2. D:e7 urmat de mat pe linia 8-a.

104 a

V. Georgescu

Th. Ghișescu

(Jucată la Craiova 1957 în semifinala campionatului republican)

2. d4—d5!

....

Interferează linia damei negre spre nebunul c4.

2. ...

Ce7:d5

3. Tc1:c4!

....

Dama nu poate fi luată din cauza Tc8+ urmat de mat.

3. ...

Td7—b7

4.Ng2:d5

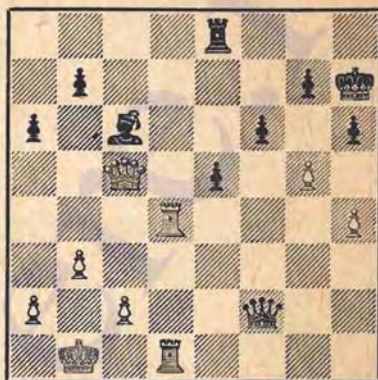
și negrul a cedat.

Uneori chiar existența „ferestruicii” nu garantează împotriva atacu-

rilor neașteptate de mat, dacă ultima linie este insuficient apărată. Iată, de exemplu, în poziția din diagrama 105, albul a continuat cu :

105

N. N.

K. Richter

(Jucată într-un simultan, în 1934)

1. g5—g6+!

....

Acum regele negru este obligat să se retragă în colț, deoarece la 1...R:g6 urmează 2.Tg4+ cu câștigul damei, iar la 1...Rg8 mai întâi șahul intermediar 2.Dc4+ și apoi continuarea din partidă (2...Rf8 3. Df7 mat).

1. ...

Rh7—h8

După ce regele negru a fost blocat pe ultima linie, devine posibilă combinația.

2. Dc5:c6!!

b7:c6

3. Td4—d8!

Te8—g8

4. Td8:g8+

Rh8:g8

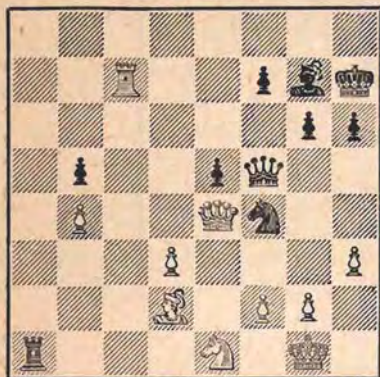
5. Td1—d8 mat.

Și în diagrama 106, albul are „ferestruică”, dar linia întâi este atât de slab apărată încât negrul câștigă în felul următor :

106

Bronstein

Barcza

(Meciul Moscova—Budapesta, 1949)

1. . . . Cf4:d3!!

Prin această mutare elegantă negrul elimină apărarea damei albe de la e4 amenințând în același timp punctul f2.

2. De4:f5 . . . .

Albul încă nu observă combinația decisivă a adversarului, dar și după 2.De2 e4 poziția negrului este ușor de cîștigat.

2. . . . Cd3:c1!

Acum negrul amenință 3..Cf3+ mat. Saltul neașteptat al calului ia regelui alb cîmpul de fugă h2.

3. Rg1—f1 Ce1—c2+
4. Nd2—c1 . . . .

După 4.Re2 Cd4+ 5.Rd3 Ta3+ 6.Nc3 C:f5 7.T:f7 urmează 7...e4+!

4. . . . Ta1:c1+
5. Rf1—e2 Cc2—d4+
6. Re2—d2 Cd4—b3+!

și albul a cedat deoarece rămîne cu un dezavantaj material decisiv.

Deseori slăbiciunea primei linii permite întinderea unor curse subtile adversarului. Astfel, în poziția din diagrama 107, albul a crezut că poate lua pionul d4 dar, în mod cu totul neașteptat, slăbiciunea liniei întâi și-a spus cuvîntul!

107

E. Paoli

A. Kolov

(Turneul de la Veneția, 1950)

1. Cf3:d4 ? Cd7—e5
2. De4—g4 . . . .

Dama albă trebuie să apere calul și turnul din d1 (deoarece se amenință e6—e5). Nu merge, de exemplu, încercarea de contraatac 2.De3 e5 3.Df3 T:d4! 4.T:d4 e:d4 și dacă 5.D:f6 atunci Te1 mat.

2. . . . Nf6:d4
3. Td1:d4 Db8—e5!

Amenințînd un mat împotriva căruia albul are o singură apărare.

4.Td4—d1 De5—e4!!

Cunoscuta temă din exemplele anterioare. Dama albă este „supraîncărcată”. Ea nu se poate apăra pe sine și turnul d1. În plus, este

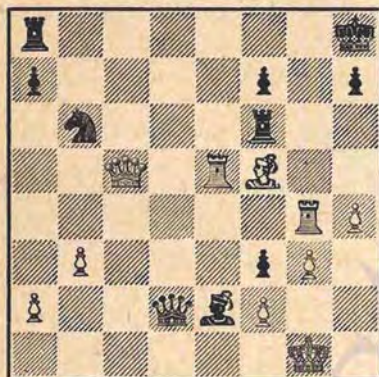

amenințat și turnul c2. Albul este pierdut și după câteva mutări a cedat.

În încheiere, un exemplu în care se folosește interferența, pentru a încurca piesele negre care apără linia a 8-a.

108

C. Orbaan

van Schellinga

(Jucată într-un mic turneu la Veenendaal, Olanda, în 1954)

Crezînd că nu-l amenință nici o primejdie negrul a jucat Dh6—d2, dar a urmat o surpriză neplăcută.

1.Nf5—c8!!

....

Acum negrul nu poate lua cu calul din cauza Te8 mat, nici cu turnul din cauza 2.D:c8+ C:c8 3.Te8 mat. Singura apărare este:

1. ....

Dd2—d8

2. Dc5—c3!

....

Amenință 2.Te8+ D:e8 3.D:f6 mat. (Îndepărtarea figurii apărătoare, vezi pag. 76).

2. ....

Ne2—b5

3. Te5—g5+!

....

Amenință din nou îndepărtarea figurii apărătoare prin Tg8+ D:g8 5.D:f6+ Dg7 6.D:g7 mat.

3. ....

Cb6—d5

4. Tg5:d5

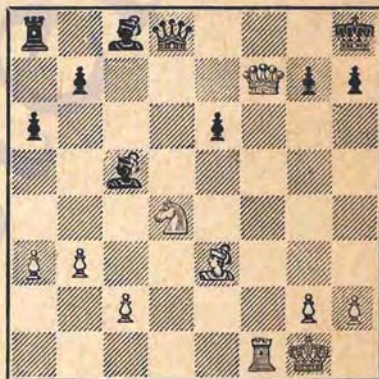
negrul cedează

Prima mutare a combinației constituie în același timp un foarte bun exemplu de interferență.

Vom încheia acest capitol cu două exemple foarte recente, dintre care unul aparține tînărului și foarte talentatului nostru campion pe anul 1961.

108 a

Lengyel

Honfi

(Jucată în campionatul R.P. Ungare, 1961)

Slăbiciunea liniei a 8-a (cauzată de faptul că nebunul c8 nu este încă dezvoltat) a fost folosită de alb în mod foarte ingenios:

1. Cd4—c6!

....

Din moment ce punctul slab al poziției negrului este f8, înseamnă că piesele care-l apără trebuie îndepărtate cu orice preț. În acest scop este sacrificat nebunul e3, a cărui luare duce la varianta principală a combinației: 1...N:e3+ 2.

Rh1 Dg8 (nu există altă mutare care să apere și dama și linia a 8-a) 3.D:g8+ R:g8 4.Ce7+ Rh8 5. Tf8 mat. Negrul a văzut această continuare și a jucat 1...b:c6 dar acum au apărut alte defecte ale poziției: 2.N:c5 Nd7 (din nou trebuie apărată linia a 8-a) 3.Nd4 e5 4.N:e5 și negrul a cedat.

În poziția din diagrama 108 b, Florin Gheorghiu a încheiat par-

108 b

O. Kinnmark

Florin Gheorghiu

(Jucată în finala campionatului mondial de juniori, 1961)

tida cu o combinație spectaculoasă care a fost reprodusă în numeroase reviste de șah din diferite țări, cu aprecieri elogioase.

Albul are un avantaj pozițional incontestabil pe care îl concretizează folosind foarte frumos slăbiciunea liniei a 8-a (din nou nebulun c8 nedezvoltat). A urmat:

1. Td1:d6!

....

Îndepărtează pe unul dintre apărătorii punctului f8 și aduce dama pe un câmp nefavorabil.

1. ...
2. Ce5:f7+!
3. Te1—e8+

Dc7:d6
Tf8:f7
Dd6—f8

Negrul este obligat să dea dama, deoarece la 3...Tf8 ar fi urmat poanta ascunsă și frumoasă a combinației: 4.Dd2!! și dama neagră nu se poate apăra pe ea însăși, turnul f8 și punctul h6.

4. Te8:f8+
5. Dc2—d2
6. Dd2—d4
7. Nf5:c8
8. Dd4:c5
9. Nb2—d4 și negrul a cedat.

Tf7:f8
Rh8—g8
Tf8—f7
Ta8:c8
Tc8—f8

EXERCITII

109

Negrul mută

110

Albul mută

111

Poate câștiga albul un pion la d5?

112

Albul mută

113

Albul mută

114

Albul mută

115

Albul mută

116

Albul mută

117

Negrul mută

118

Albul mută

119

Negrul mută

120

Negrul mută

7. Combinații bazate pe zugzwang

Termenul de **zugzwang** este foarte des folosit în teoria șahului. El se referă la acele poziții în care **obligatia de a muta** este dăunătoare și în care — dacă prin absurd regulile jocului ar admite — ar fi mult mai bine să nu muți deloc! Po-

ziții de zugzwang survin mai ales în final, cînd numărul pieselor micșorîndu-se, scade în aceeași proporție și diversitatea posibilităților de a face mutări bune. Aceasta explică de ce zugzwangul este folosit cu multă abilitate de către com-

pozitorii de studii de final, a căror imaginație fecundă inventează adevărate poziții minunate în care obligația de a muta devine o adevărată calamitate! Mai mult decât atât, în studiile artistice de final s-au creat poziții de așa-numit „zugzwang reciproc”, în care oricare din părți ar fi la mutare, se află în zugzwang!

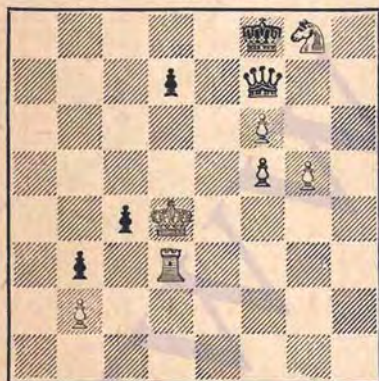
Am văzut deja în splendidul studiu al lui Liburkin (vezi diagrama 50) un exemplu de zugzwang. În poziția decisivă a celor două variante principale, mutarea de tempo a regelui alb la a2, aducea pe negru într-o poziție de zugzwang care-l obliga să mute calul și astfel să se expună combinațiilor câștigătoare ale albului bazate pe atacuri duble.

Iată acum un alt exemplu de zugzwang, dintr-un studiu:

121

G. Kliafkin

Publicat în „Izvestia”, 1924

Albul câștigă

Câștigul pare imposibil la prima vedere. Ambele figuri albe sînt atacate și încercarea de a salva turnul, de exemplu prin 1.Te3, nu reușește din cauza 1...R:g8 2.Te7

Dh5 3.g6 Dh4+ și regele alb nu poate scăpa de șahuri. Totuși albul poate câștiga, dar numai pe baza unei idei de zugzwang:

1.Td3:b3!

....

Turnul se sacrifică luînd negrului orice posibilitate de a-și despresura dama. Acum nu merge 1...R:g8 din cauza 2.Tb8+ Rh7 3.g6+.

1. ...

c4:b3

2. g5—g6!!

....

Sacrificînd și calul albul blochează compiet dama neagră.

2. ...

Df7:g8

3. Rd4—c5!

....

Albul și-a atins scopul! Negrul se află în zugzwang: nici regele nici dama nu pot muta din cauza înaintării pionilor albi cu atac dublu. După epuizarea mutărilor pionului „d”, negrul e pierdut.

3. ...

d7—d6+

Pierde 3...Df7 4.g:f7 R:f7 5.Rd6 etc.

4. Rc5—d4

d6—d5

5. Rd4—c5

d5—d4

6. Rc5:d4 și albul câștigă.

Și acum iată cîteva exemple de poziții de zugzwang din jocul practic. În jocul de mijloc poziții de zugzwang sînt rare, totuși următoarele exemple arată că ele sînt posibile (deși în cazurile de față ele n-au rezultat în urma vreunei combinații, ci ca rezultat al unor manevre strategice).

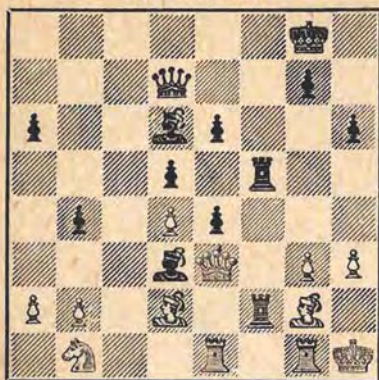
Mai întîi un exemplu din practica marelui maestru Nimzovici, creatorul teoriei „blocaiei”. Diagrama 122 prezintă poziția finală a partidei sale cu Sămisch, jucată la turneul internațional de la Kopenhaga, 1923.

Ultima mutare a negrului a fost 25...h6! după care albul nu mai are

122

A. Nimzovici

F. Sämisch

ce muta, deoarece la Rh2 sau g3—g4 urmează T5f3!

Reversul medaliei (pentru Nimzovici!) l-a constituit sfîrșitul partidei sale cu Alehin, jucată la San Remo, 1930 (vezi „300 partide alese ale lui A. Alehin“, pag. 60) în care a cedat în următoarea poziție:

123

A. Nimzovici

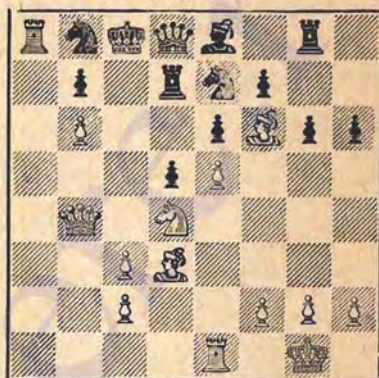
A. Alehin

(Ultima mutare a albului a fost h2—h4)

Neputința negrului în următoarele două poziții este aproape amuzantă:

124

Danielsson

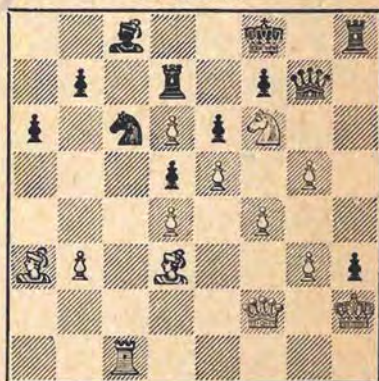

Bogoliubov

(Zoppot, 1935)

125

N. Kendro

O. Troianescu

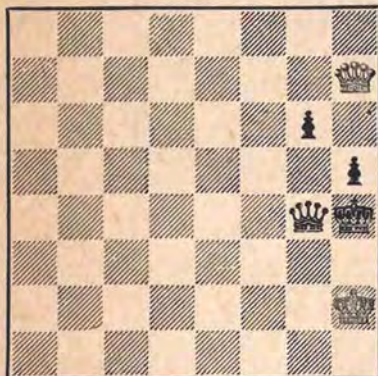
(Jucată într-un meci la Iași, 1936)

Un câștig frumos bazat pe zugzwang a obținut albul în poziția din diagrama 126, survenită într-o

partidă jucată într-un turneu olandez, în 1941 (publicată de maestrul Cortlever, fără a indica numele jucătorilor):

126

Albul mută

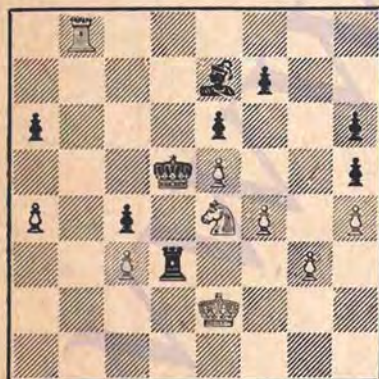
Albul a câștigat prin:

1.Dh7—e7+
2. De7—e4+

Dg4—g5
Dg5—g4

126 a

German

J. Bolbochan

(Turneul zonal de la Sao Paolo, 1960)

3. De4—e3!!

și negrul a cedat deoarece la 3... g5 urmează 4.Df2+, la 3...Dg5 4. Dh3 mat, iar la alte mutări ale damei 4.Dg3 mat!

(Vezi diagrama 126 a)

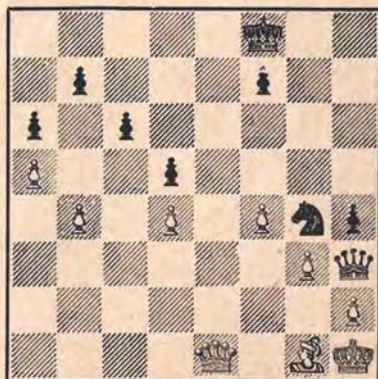
După 1.Tb8—c8! se ajunge la o neașteptată poziție de zugzwang, deoarece nu merge 1...R:e4 din cauza 2.T:c4+ Rd5 3.R:d3 și albul câștigă calitatea, iar nebunul nu poate muta din cauza Cf6 mat.

Negrul a mai făcut mutarea 1... a5, după care a urmat 2.Tc7! (zugzwang-ul se menține) 2...Nd8 3.Tc5+ R:e4 4.T:c4+ și albul a câștigat calitatea și partida.

Se întâmplă ca și posibilitatea de a câștiga prin zugzwang să treacă neobservată. Astfel, în poziția din diagrama 127, negrul fiind la mutare n-a observat că poate câștiga prin 1...Rg7!! după care albul se află în zugzwang, de exemplu: 2.De2 h:g3 3.Dg2 D:g2+ 4.R:g2 g:h2 4.N:h2 Ce3+ urmat de Cc2 etc.; sau 2.De7 Cf2+!! 3.N:f2 Df1+ 4.Ng1 Df3 mat!

127

F. Sämisch

John

(Jucată la Berlin, 1932)

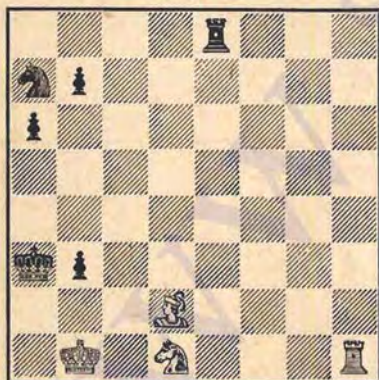
8. Combinații bazate pe blocarea sau eliberarea unui cîmp

Acest tip de combinații este strîns legat de tema matului. Într-adevăr, de cele mai multe ori blocările de cîmpuri au de scop să oblige pe adversar să-și aducă una din piese pe un cîmp unde împiedică fuga regelui propriu în fața amenințării de mat. De asemenea, eliberarea unui cîmp (cu tempo) este de obicei necesară pentru a face posibilă ocuparea lui de către o altă figură capabilă de a-l folosi pentru atac.

Că și alte tipuri de combinații și acestea au fost realizate în forme foarte frumoase în probleme și studii, de aceea vom începe studiul lor cu două exemple din acest domeniu.

128

A. S. Gurvici

„Sahmatî” 1929 — II
Premiul II

Albul cîștigă

În poziția inițială albul n-are avantaj material și cîștigul n-ar fi posibil dacă n-ar exista posibilitatea unei combinații de mat.

1. Cd1—b2

....

În primul rînd se taie posibilitatea de fugă a regelui negru, amenințându-se în același timp 2.Th4 urmat de Ta4 sau Nb4 mat.

1. . . .

Te8—e4!

Aceasta este singura posibilitate pentru negru de a apăra punctele slabe a4 și b4. Nu este bine 1...b5 din cauza 2.Th4 Cc6 3.Ta4+! (turcul se sacrifică pentru a bloca cîmpul a4!) b:a4 4.Cc4 mat.

2. Nd2—e3!

....

Nebunul se îndreaptă spre c5 cu cîștig de tempo (atacînd calul a7). El nu poate fi luat din cauza 3. Cc4+.

2. . . .

Ca7—c6

3. Ne3—c5+

Cc6—b4

4. Cb2—d3!

....

Atacînd calul legat, albul obține blocarea cîmpului b4 și deschiderea coloanei „a”.

4. . . .

a6—a5

5. Nc5:b4+!

a5:b4

6. Th1—h8!

....

Amenință mat la a8, împotriva căruia negrul n-are decît o singură apărare.

6. . . .

Te4—e6

Nu mergea 6...Ra4 din cauza 7. Cc5+, nici 6...b2 7.Ta8+ Rb3 8. Cc5+.

7. Th8—a8+

Te6—a6

8. Ta8:a6+!

b7:a6

9. Cd3—b2!!

....

Poanta atacului alb: acum negrul este obligat să facă singura mutare posibilă:

9. . . .

a6—a5

10. Rb1—a1

a5—a4

după care regele său este complet blocat și devine posibil matul „etouffé“:

10. Cb2—e4 mat.

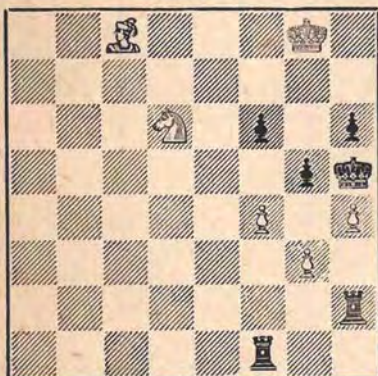
Un alt exemplu de blocare de cîmpuri este următorul studiu:

129

G. M. Kasparian

„Șahmatî v SSSR“, 1935

Premiul IV

Albul cîștigă

Aici singura compensație a albului pentru dezavantajul material este poziția proastă a regelui negru, care poate fi folosită pentru o combinație deosebit de interesantă de mat.

1. Cd6—e8! . . . .

Albul nu obține decît remiză prin 1.Cf5? din cauza 1...Rg4! 2.Ce3+ Rf3 3.C:f1 Tf2.

1. . . . Rh5—g6

Cu aceasta negrul se apără împotriva amenințării 2.Cg7+ și 3.Nf5 mat. Nu merge 1...f5 din cauza 2.N:f5 și 3.Cg7 mat.

2. h4—h5+! . . . .

Blochează cîmpul h5 necesar regelui negru pentru fugă și împiedică deplasarea eventuală a pionului h6. Nu era bine 2.f5+ din cauza 2...T:f5 3.h5+ R:h5 și negrul scapă.

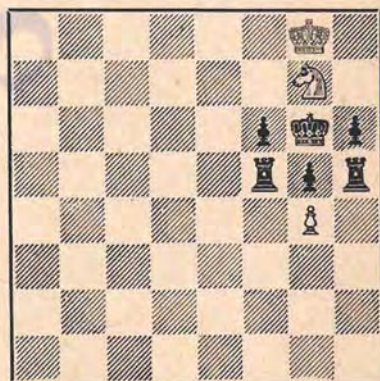
2. . . . Th2:h5
3. f4—f5+ Tf1:f5
4. g3—g4 . . . .

„Furculița“ pionului alb atacă ambele turnuri negre, dar nu cîștigarea unuia dintre ele este scopul albului (mai ales că aceasta nici nu este suficient pentru cîștig).

4. . . . Tf5—e5
5. Nc8—f5+! . . . .

Nebunul se sacrifică pentru a menține blocarea cîmpurilor f5 și h5 de către turnurile negre.

5. . . . Te5:f5
6. Ce8—g7!

și negrul nu poate împiedica matul pe cîmpurile f5 sau h5. O poziție finală deosebit de originală.

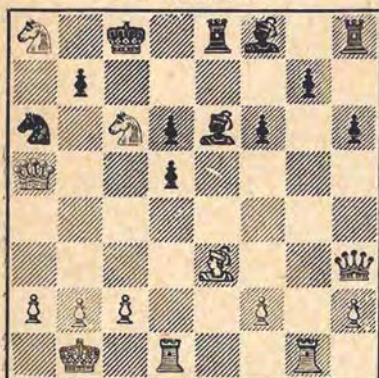
În jocul practic de cele mai multe ori combinațiile se bazează pe blocarea unui cîmp de lîngă regele advers, prin sacrificarea unei figuri a cărei luare este obligatorie. Ast-

fel, de exemplu în poziția din diagrama 130, albul încheie atacul cu un mat amuzant cu doi cai :

130

O. Hermann

H. Lechtenberg

(Jucată prin corespondență în 1936—37)

1. Da5—c7+!!

....

Dama se sacrifică pentru a obliga calul negru să ocupe cîmpul c7, ceea ce face posibilă mutarea :

1. . . .

Ca6:c7

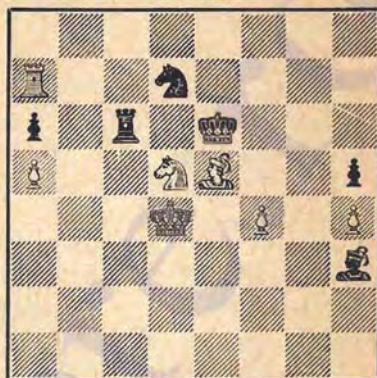
2. Ca8—b6 mat.

În poziția din diagrama 131, o combinație de blocare de cîmp împiedică pe negru să se salveze prin continuarea 1...Cc5, cu amenințarea 2...Cb3+. De fapt, din cauza acestei combinații, negrul este în zugzwang și nu poate evita pierderea pionului a6 (se amenință direct T:a6 urmat de Cc7+).

La 1...Cc5 ar fi urmat 2.f5+! după care negrul nu poate lua cu regele din cauza 3.Ce7+, iar după 2...N:f5 urmează 3.Cf4 mat (din cauza blocării cîmpului de fugă f5). Alehin a jucat 1...Tc2, pierzînd pionul a6 și mai târziu și partida.

131

A. Alehin

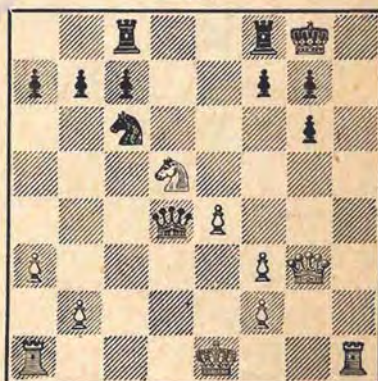

L. Engels

(Turneul de la Dresda, 1936)

În poziția din diagrama 132, atacul direct 1.Dh3 nu reușește din cauza 1...f6 și regele negru fuge prin f7.

132

(Publicată în revista daneză „Skakbladet” în 1948, fără numele jucătorilor)

De aceea albul blochează mai înții pionul f7 prin 1.Cf6+! și după răspunsul forțat 1...g:f6, atacul 2.

Dh3 își atinge scopul: pionul f7 nu mai poate muta și regele negru este făcut mat.

Tot atât de importate pentru jocul practic sînt combinațiile al căror obiectiv este eliberarea unui cîmp pentru o anumită figură.

133

*Regensburg**Mannheim*

(Jucată prin corespondență în 1912)

Clasic este exemplul din diagrama 133. Dacă albul ar avea pe coloana „h” în locul unui turn, dama, el ar putea da mat într-o mutare, la h7. Albul a sacrificat mai înainte două figuri pentru a ajunge la această poziție, știind că poate obține forțat și fără pierdere de timp dama pe coloana „h”, prin următoarea combinație:

1. Th1—h8+!	Rg8:h8
2. Td1—h1+	Rh8—g8
3. Th1—h8+	Rg:h8
4. Dc1—h1+	Rh8—g8
5. Dh1—h7 mat.	

Mecanismul acestei combinații foarte cunoscute este simplu. Pie-

sele inutile se sacrifică cu tempo pentru a face loc piesei utile.

În poziția din diagrama 134, atacul negrului pare să fi ajuns la un punct mort, în timp ce albul amenință Df8+ urmat de D:f7+.

134

*W. Schmidl**E. Engelman*

(Jucată prin corespondență în 1935)

Piesa care împiedică pe negru să continue atacul este propriul său turn, care nu permite damei negre să pătrundă pe cîmpul a3. De aceea:

1. . . . Ta3—b3+!

după care albul are de ales între două alternative la fel de rele: 2.R:b3 Da3+ 3.Rc2 D:c3+ 4.Rd1 D:d3+ 5.Dd2 Cc3+ urmat de Db1+, sau 2.Rc2 T:c3+ 3.Rd2 T:d3+ 4.R:d3 D:d4+.

În cadrul combinațiilor de blocare sau mai exact de „autoblocare” pot fi incluse și diversele tipuri de mat „etouffé” deși caracteristica principală a acestei combinații rămîne atacul dublu (vezi pag. 46).

EXERCIȚII

135

Albul mută

136

Albul mută

137

Albul mută

138

Albul mută

139

Albul mută

140

Albul mută

9. Combinații pentru îndepărtarea figurilor adverse

Ce poate fi mai natural decât dorința oricărui atacator de a elimina sau îndepărta piesele adverse care stau în calea realizării intențiilor sale. Pentru atingerea acestui scop au fost utilizate în practica șahistă nenumărate combinații și nu mai puține curse, conținând o gamă foarte largă de idei — de la luarea brutală a piesei apărătoare, pînă la îndepărtarea ei prin mijloacele cele mai subtile. Foarte deseori tema principală a combinației este însoțită și de alte combinații secundare (legări, atacuri duble etc.), ceea ce are ca urmare că această categorie de combinații

cuprinde exemple foarte variate și numeroase.

Vom începe studiul lor cu forma cea mai directă: înlăturarea piesei apărătoare prin luare. În poziția din diagrama 141, turnul alb d1 este susținut de turnul a1 și de calul c3. Considerînd că pătrunderea turnurilor sale pe linia întâi va fi decisivă, negrul a înlăturat calul apărător de la c3 sacrificînd dama:

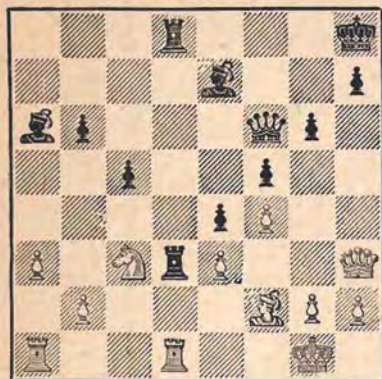
1. . . .
2. b2:c3
3. Ta1:d1
4. Nf2-e1
5. Rg1-f2
6. Rf2-g3

Df6:c3!
Td3:d1+
Td8:d1+
Td1:e1
Tel-f1+
Rh8-g7

141

Wieder

Mössner

(Jucată la Atena în 1939)

și albul a cedat deoarece pe lângă faptul că este în inferioritate materială, dama sa este complet imobilizată!

În categoria acestor eliminări directe ale pieselor apărătoare, intră de obicei prima fază a combina-

142

R. Keller

A. Brinckmann

(Bad Oeynhausen, 1939)

țiilor de mai mare anvergură împotriva rocadei (diverse sacrificii pentru înlăturarea pionilor h7, g7, f7 sau a calului f6 etc.).

Să trecem acum la îndepărtări mai subtile ale figurii apărătoare. În poziția din diagrama 142, dacă n-ar exista turnul negru la g8, albul ar putea da mat prin combinația Th7+ urmat de Df7+ și Dg7 mat. Îndepărtarea turnului apărător se realizează prin sacrificiul:

1. Td1—d8!

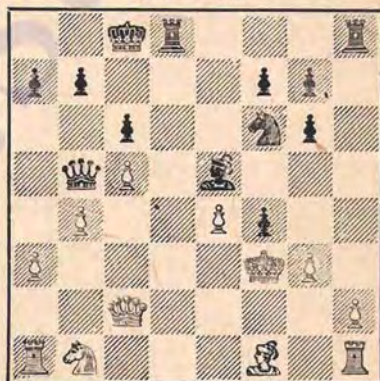
....

după care negrul este pierdut, deoarece nu poate lua turnul d8, din cauza combinației arătate mai sus, iar la alte mutări, ia albul la g8 urmat de Dg6+ etc.

În poziția din diagrama 143, negrul folosește faptul că turnul h1

143

Ed. Landl

Lonc

(Jucată la Brno în 1938)

trebuie să apere nebunul f1 pentru a realiza o combinație care are de scop îndepărtarea damei albe, principalul apărător împotriva pătrunderii figurilor grele negre pe coloana „d”.

Combinatia se realizează prin :

1. . . . Th8:h2!!
2. De2:h2 . . . .

Răspunsul acesta este silit deoarece la 2.T:h2 urmează D:f1+, iar la alte mutări albul pierde turnul.

2. . . . Td8-d3+!

Cîmpul d3 rămînînd apărut numai de nebun, negrul sacrifică și al doilea turn pentru a forța pătrunderea damei pe cîmpul d3.

3. Rf3-e2 . . . .

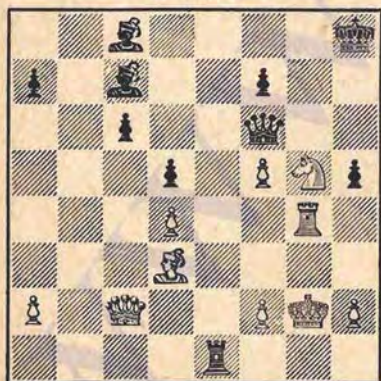
Nu merge 3.Rf2 din cauza Cg4+, iar la 3.N:d3 urmează D:d3+ și dacă 4.Rg2 atunci 4...De2+ 5.Rh3 Dh5+ 6.Rg2 f3+ 7.Rf2 Cg4+ sau 7.Rg1 Nd4+. Nu merge nici 3.Rg2 din cauza 3...f3+ 4.Rh3 Td8!

3. . . . Td3:a3+
4. Re2-d1 Db5-a4+
5. Dh2-c2 Da4:c2+
6. Rd1:c2 Ta3:a1

și albul a cedat.

144

E. Zinner

R. Spielmann

(Jucată într-un meci Viena—Brno, 1937)

Cu ultima sa mutare (h7—h5) negrul a vrut să cîștige o figură. A urmat însă o surpriză neplăcută.

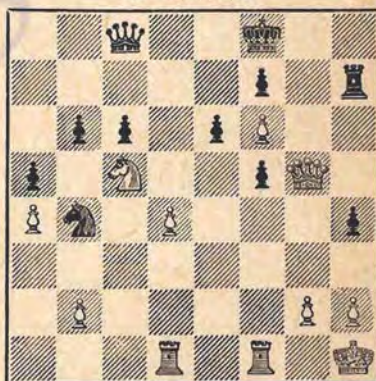
- 1.De2:c6!! . . . .

și negrul a trebuit să cedeze, deoarece dama nu poate fi luată din cauza 2.C:f7+ Rh7 3.f6+ Nf5 4.Tg7 mat, iar pe de altă parte, nu merge nici 1...Dg7 din cauza 2.C:f7+ D:f7 3.Dh6+, nici 1...Nd8 din cauza 2.C:f7+ R:h7 3.C:d8. Ideea combinației se bazează pe faptul că dama neagră nu poate părăsi apărarea punctului f7 (vezi diagrama 144 a).

Regele negru pare destul de bine adăpostit și, după retragerea calului c5, care este atacat, negrul ar cîștiga timpul necesar pentru a-și consolida poziția prin Cd5. De aceea Tal sacrifică calul c5 pentru a realiza o combinație tipică pe tema îndepărtării figurii apărătoare.

144 a

H. Golombek

M. Tal

(Jucată la olimpiada de la München, 1938)

1. Tf1-f4!
2. Tf4:h4 b6:c5
3. Dg5-g7+! Th7:h4
. . . .

Negrul are un turn și un cal în plus, dar pătrunderea damei albe este decisivă.

3. . . . Rf8—e8
4. Dg7—g8+ Re8—d7
5. Dg8:f7+ Rd7—d6
6. Df7—e7+ Negrul cedează

S-ar părea că albul poate câștiga ușor în poziția din diagrama 145 prin 1.D:h5. Această mutare s-ar fi dovedit însă o greșeală, deoarece negrul ar fi răspuns cu 1...D:h2+ 2.D:h2 C:h2 3.R:h2 N:g5 respingând atacul.

145

Sonia Graf

Vera Menciuk

(A 14-a partidă a meciului pentru campionatul mondial, 1937)

Constatind că imediat 1.D:h5 nu merge, albul a ajuns la concluzia că trebuie să îndepărteze dama neagră de la contraatacul asupra punctului h2. Aceasta se realizează prin :

1. Td1—d7!

. . . .

după care negrul a cedat, deoarece dacă dama ia turnul, atunci merge 2.D:h5, iar dacă dama nu ia turnul, atunci urmează 2.T:b7 sau 2.T:e7.

În următoarea combinație, tema îndepărtării figurilor apărătoare este realizată dublu într-o formă foarte elegantă, combinată cu o deschidere de linie.

146

Petrov

Bulah

(Jucată la Moscova în 1951)

Pentru realizarea matului pe care vrea să-l dea negrul, este necesară îndepărtarea figurilor albe care apără punctul d2. Prima dintre ele, calul f3, este înlăturată chiar de la prima mutare, prin sacrificiul calității :

1. . . .

Tf8:f3!

2. g2:f3

Nd5—e4+!

Sacrificiul nebulului are de scop să deschidă cu tempo coloana „d”. Albul este silit să bată la e4 cu dama sau cu pionul, deoarece la 3.Td3 urmează 3...N:d3+ 4.Rd1 Del mat.

3. De5:e4

Da3—c1+!!

Al treilea sacrificiu, pentru îndepărtarea ultimei figuri albe care mai apără punctul d2.

4. Td1:c1

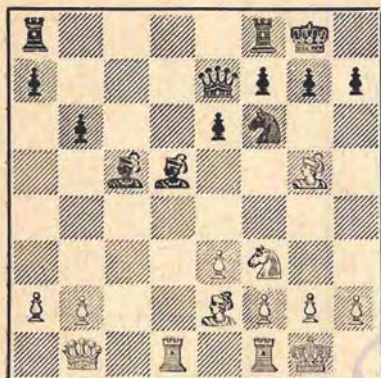
Td8—d2 mat.

Combinatia aceasta este una dintre cele mai frumoase pe tema îndepărtării figurilor apărătoare.

În poziția din diagrama 146 a, s-ar părea că albul câștigă imediat o figură prin înaintarea e3—e4—e5.

146 a

V. Țacu

L. Țucă

(Sferturile de finală ale Campionatului R.P.R., București 1958)

Dar la 1.e4 negrul dispune de apărarea 1...N:e4 și la 2.N:f6 Db7! urmat de g:f6. De aceea soluția combinativă este:

1. b2—b4!

....

Scopul acestei mutări fine este de a atrage nebulul pe un câmp atacat de dama albă, pentru a anula astfel varianta de apărare a negrului arătată mai sus.

1. ...

Nc5:b4

Dacă 1...Nd6, atunci 2.e4 N:e4 3. N:f6 Db7 4.Db2 și negrul n-are timp să ia la f6 deoarece atîrnă nebulul d6.

2. e3—e4

Nd5—b7

La 2... N:e4 ar fi urmat 3.N:f6 și nu mai merge 3...Db7 din cauza 4.D:b4.

3.e4—e5 și albul a câștigat o figură și, în câteva mutări și partida: 3...Rh8 4.e:f6 g:f6 5.Td7! (În depărtarea figurilor apărătoare) 5... D:d7 6.N:f6+ Rg8 7.Cg5 și negrul a cedat.

EXERCITII

147

Negrul mută

148

Albul mută

149

Albul mută

150

Negrul mută

151

Negrul mută

152

Albul mută

153

Albul mută

154

Negrul mută

155

Albul mută

156

Albul mută

157

Albul mută

158

Albul mută

159

Negrul mută

160

Negrul mută

161

Negrul mută

162

Albul mută

163

Negrul mută

164

Negrul mută

10. Combinații bazate pe blocarea și prinderea figurilor

Ciștigul de material este o temă obișnuită a combinațiilor, cum am putut vedea din exemplele precedente. Oricare combinație, începând de la cea mai simplă legare și terminând cu formele cele mai complicate, poate avea ca scop doar ciștigarea unui pion. De obicei diferențele amenințări din combinații sînt legate de ideea ciștigului de material; apărarea împotriva lor duce la tema principală a combinației. Uneori, tema ciștigului de material apare independent (vezi capitolul III A), dar și atunci ea folosește pentru realizare tot elemente simple (atacuri duble, îndepărtarea figurii apărătoare etc.).

Capitolul de față se ocupă de o formă specială a ciștigului de material, anume de acele cazuri cînd capturarea piesei adverse este precedată de o combinație tipică de imobilizare, de blocare a ei. Am putea spune că este vorba despre un procedeu caracteristic șarpelui care-și hipnotizează victima pentru a o putea ataca în liniște!

Vom începe cu cîteva exemple din domeniul șahului artistic, unde tema aceasta a fost folosită pînă la epuizare, realizîndu-se combinații de acest tip de o profunzime excepțională.

În poziția din diagrama 165, albul este pus în fața unei dileme:

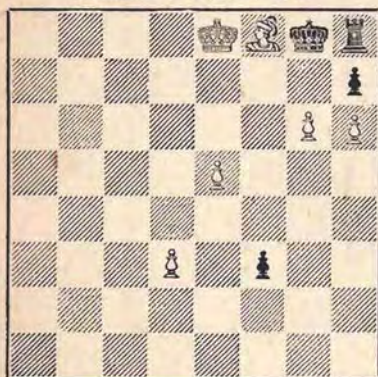

el poate opri prin 1.Nc5 înaintarea pionului „f”, dar în acest caz după 1...h:g6 negrul își eliberează turnul; la alte mutări, pionul se transformă imparabil! Câștigul se obține printr-o combinație ingenioasă.

165

A. P. Guliaev

„Șahmatî v SSSR”, 1940

Albul câștigă

1. g6—g7!	f3—f2
2. Nf8—e7	f2—f1d
3. Ne7—f6	....

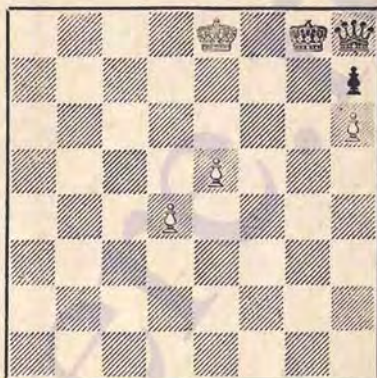
Aceasta este prima parte a planului alb: negrul este nevoit acum să sacrifice dama pentru a para matul la h8. Dar acest sacrificiu constituie în același timp o apărare excelentă, deoarece el este numai aparent!

3.	Df1:f6!
4. g7:h8D+!	....

După 4.e:f6, negrul ar fi fost pat! Acum urmează a doua parte a planului alb: dama neagră este atrasă în colțul tablei, unde va fi imobilizată și capturată!

4.	Df6:h8
5. d3—d4!	....

și scopul a fost atins: dama neagră e prinsă. Poziția finală este minunată — trei pionii albi țin prizonieră o damă!

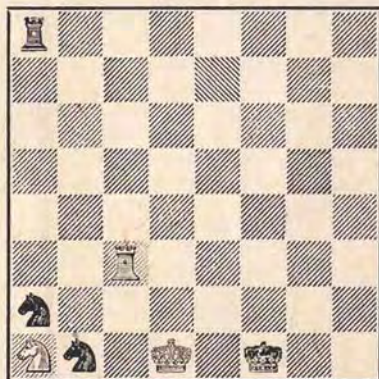
Poziția finală

În poziția din diagrama 166, pare imposibil la prima vedere ca vreuna din piesele negre să poată fi prinsă. Și totuși albul se salvează prinzând în capcană turnul negru!

166

A. O. Herbstmann

„G4”, 1934

Remiză

Acum, pentru a scăpa de șahul etern al turnului alb, regele negru încearcă să ajungă la f6 într-un moment cînd turnul alb se află la e5 (pentru a nu fi posibil Ne5+), dar nici această manevră nu are succes.

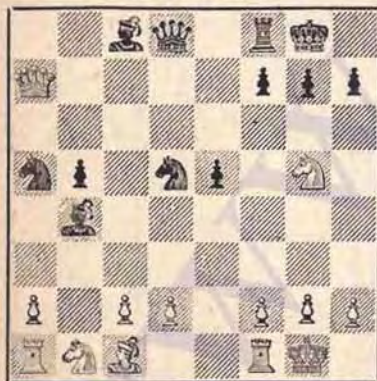
6. ...	Rf7—g6
7. Te7—e6+	Rg6—f5
8. Te6—e5+	Rf5—f6
9. Te5:a5	....

Acum, cînd regele negru a ocupat cîmpul f6, capcana pentru dama neagră este închisă: calul și regele negru o împiedică să scape!

În jocul practic prinderile de figuri survin destul de des, dar ele nu au o desfășurare atît de elegantă ca în studii. Iată de exemplu cum s-a desfășurat lupta într-o partidă prin corespondență jucată în U.R.S.S. în 1954—55, în jurul prinderii damei albe.

168

E. Mazurenko

V. Ostroverhov

Albul a câștigat în deschidere o calitate, într-o variantă teoretică mult controversată (1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Cf6 4.Cg5 d5 5.e:d5 Ca5 6.Nb5+ c6 7.d:c6 b:c6 8.Df3 c:b5

9.D:a8 Ne7 10.b4 N:b4 11.D:a7 0—0 12.0—0 Cd5!) și cu ultima sa mutare amenință prinderea damei prin 13...Cc6 14.Da8 Db6.

13. Cb1—c3!

....

Cea mai bună mutare. Dacă 13. a3 Ne7 și albul trebuie să retragă calul g5, după care pierde dama. De asemenea nu mergea 13.Na3 din cauza 13...N:a3 14.C:a3 D:g5 15.D:a5 Nh3 16.g3 Dg4 17.f3 Dd4+ 18.Rh1 b4 așa cum a arătat Mazurenko în comentariile sale la partidă.

13. ....

Cd5—f4

Mai tare decît 13...Cb6 14.C:b5 D:g5 15.D:b6 Nh3 16.g3 Df5 17.De3 cu șanse egale (Sopkov-Novotelnov, semifinala Campionatului U.R.S.S., 1950).

14. Cg5—e4

....

Retragerea calului la f3 duce la pierdere după 14...Nb7, de exemplu: 15.De3 Ce4 sau 15.Ce1 N:g2! 16.C:g2 Dg5, sau 15.Rh1 C:g2 16.R:g2 Dg5+.

14. ....

f7—f5

15. Ce4—g3

....

Nu mergea 15.a3 din cauza 15...f:e4 16.a:b4 Dg5 17.g3 Dg4 de exemplu: 18.De3 Ce4! 19.D:e4 Cd6 20.De3 Ch3+ 21.Rg2 Nb7+ 22.f3 Cg5 etc. Este interesant că negrul folosește îndepărtarea damei albe de teatrul principal de operații pentru diferite combinații împotriva regelui alb.

15. ....

Nc8—b7

16. a2—a3

....

Nu mergea 16.f3 din cauza 16...Ce6 cu câștigul damei. Din nou, amenințarea prinderii damei, determină pe alb la anumite apărări.

16. ....

Nb7:g2

17. f2—f3

....

Acum mutarea aceasta este posibilă deoarece calul f4 nu poate muta din cauza R:g2, dar negrul revine la ideea sa principală — prinderea damei. Este interesant că nu salva nici 17.a:b4 Nf3!, de exemplu: 18.Te1 Dh4 19.De3 e4, sau 18. h3 Dh4 19.De3 C:h3+ 20.Rh2 Cg5+ etc.

17. . . .

Tf8—f7!

Atacul acesta asupra damei poate intra și în categoria combinațiilor pentru îndepărtarea figurilor apărătoare, deoarece dacă dama albă părăsește diagonală a7-f2, negrul dă mat în 5 mutări: 18...Nc5+ 19. Tf2 N:f2+ 20.R:f2 Dd4+ 21.Re1 Dg1+ 22.Cf1 D:f1 mat.

18.Da7—e3

Ca5—e4

și albul a cedat, deoarece după singura retragere posibilă a damei 19.De1 urmează 19...Nc5+ 20.Tf2 N:f2+ 21.D:f2 (R:f2 Dd4 mat) Ch3+ și albul pierde dama. Întreaga desfășurare a partidei a fost dominată de amenințările de prindere a damei, care au împiedicat pe alb să facă cele mai bune mutări de apărare pe flancul regelui.

Un exemplu clasic de prindere a damei încă din deschidere îl constituie partida Botvinnik-Spielmann (Moscova, 1935), în care după 1.e4 c6 2.d4 d5 3.e:d5 c:d5 4.c4 Cf6 5.Cc3 Cc6 6.Ng5 Db6 7.c:d5 negrul s-a aventurat cu dama în lagărul alb, luând pionul b2 și după 8.Tc1 Cb4 9.Ca4! D:a2 10.Nc4 Ng4 11.Cf3 negrul a cedat deoarece capcana s-a închis prinzind dama.

În poziția din diagrama 169, albul ar putea prinde dama neagră prin Na5, dacă diagonală acestui nebun spre a5 n-ar fi blocată de calul c3.

Această constatare permite albului să câștige turnul a8 prin :

169

Rabinovici

Freyman

(Jucată în U.R.S.S. în 1934)

1. Cc3—a4

Db6—d8

2. Ca4—b6!

: . . .

căci negrul nu poate lua calul nici cu pionul (D:a8), nici cu dama (Na5!).

În poziția din diagrama 170, atacul alb se bazează pe situația ex-

170

De Moulin

R. Lemaire

(Jucată la Bruxelles, 1952)

pusă a calului e4, care n-are cîmpuri de retragere.

17. g2—g4 . . . .

Pionul f5 fiind singura susținere a calului e4, albul îl atacă direct.

17. . . . Tf8—e8

Ceva mai bine era 17...Dd8.

18. g4:f5 Ce4—d6

Pentru a răspunde la 19.e:d6 cu D:d4.

19. f5:g6! . . . .

și negrul a cedat, deoarece după 19...h:g6 poate urma 20.e:d6 din cauza atacului asupra punctului f7.

Poziția expusă a damei albe în diagrama 171 a făcut posibilă următoarea interesantă combinație:

171

Bakonyi

M. Rădulescu

(Concursul „Centenar”, Budapesta, 1948)

1. . . . Ch4:f3!
2. Nc2:f5 . . . .

Calul nu poate fi luat din cauza prinderii damei prin Tg4!

2. . . . Cf3—h4
3. Nf5:g6 Tf7:f4

și după 4.N:h7+ R.h7 5.T:f4 C:g2 6.T:g2 D:e3 7.Tf1 De2 8.Tg1 D:b2 albul a cedat.

172

G. Alexandrescu

S. Samarian

(Finala Campionatului R.P.R., 1955)

În sfîrșit, prinderile de figuri pot avea și un aspect tragicomic, atunci cînd capcana țî-o închizi singur, fără să existe vreo amenințare directă din partea adversarului, cum s-a întîmplat în poziția din diagrama 172, în care negrul a jucat mai întîi 8...Dh4!? (după 1.e4 Cf6 2.e5 Cd5 3.c4 Cb6 4.c5 Cd5 5. Cc3 e6 6.Nc4 C:c3 7.b:c3 N:c5 8.d4) pentru a-și aduce dama în capcană, iar după răspunsul normal 9.Nd3, a declanșat mecanismul prin 9...Ne7?? A urmat, bineînțeles 10.g3 și negrul a cedat.

COMBINAȚII COMPLEXE

Combi-națiile nu se prezintă întotdeauna în formele simple pe care le-am studiat pînă acum. În jocul practic adeseori ele apar sub forme mai complicate, cuprinzînd de obicei mai multe combinații elementare. Spre deosebire de combinațiile simple, combinațiile complexe nu pot fi clasificate pe baza elementului tactic principal pe care-l conțin (de exemplu, legare, interferență etc.), pentru motivul că nicio dată un astfel de element nu se prezintă izolat și nu este caracteristic într-o combinație complicată.

De aceea este necesar un alt criteriu de clasificare și acesta este **scopul final al combinației**. Pentru atingerea lui într-o combinație complexă pot fi utilizate oricare dintre combinațiile simple pe care le-am văzut pînă acum; astfel, o legare poate fi urmată de un atac dublu sau de îndepărtarea unei figuri apărătoare, pentru ca totul să se termine cu o poziție de zugzwang!

Pentru ușurința studierii combinațiilor complexe propunem următoarea clasificare a lor, în raport cu scopul final urmărit:

I. Combinații al căror scop final este matul (în această categorie intră și combinațiile în care apărarea, evitînd matul, pierde material).

II. Combinații de apărare (pat, șah etern).

III. Combinații al căror scop final este obținerea unui avantaj material sau pozițional (bazate de obicei pe folosirea poziției proaste a figurilor adverse).

În afara acestor categorii mari de combinații complexe, un capitol special trebuie consacrat **combinațiilor de pion**, deși, la prima vedere, acestea ar putea fi incluse într-una din categoriile de mai sus. Studiul separat al combinațiilor de pion este însă necesar, deoarece ele conțin două aspecte caracteristice: transformările și străpungere.

I. COMBINAȚII AL CĂROR SCOP FINAL ESTE MATUL

Dintre combinațiile complexe cele mai frecvente sînt, fără îndoială, acelea al căror scop este matul. Lucrul acesta este natural deoarece matul încheind partida și aducînd victoria imediată, permite realizarea unui mare număr de combinații care necesită mari sacrificii de material. În afară de aceasta, în general, majoritatea combinațiilor survin în zona unuia dintre regi, ca o consecință a atacurilor pe care una dintre părți le întreprinde.

Varietatea combinațiilor de mat este foarte mare. Pentru ușurința studiului am inclus în rîndul lor și acele combinații în care scopul final n-a fost realizat efectiv, deoarece adversarul, pentru a para matul, a intrat într-o variantă a combinației care ducea la pierdere decisivă de material.

Avînd în vedere că în combinațiile de mat „victimă” joacă un rol foarte important, în jurul ei desfășurîndu-se atacul și apărarea, le vom împărți după poziția pe care o ocupă regele atacat.

I. A. COMBINAȚII DE MAT, REGELE AFLÎNDU-SE ÎN POZIȚIA ROCADEI MICI (STRUCTURA PIONILOR INTACTĂ)

Experiența a arătat că, în general, regele este cel mai bine adăpostit în poziția rocadei mici și aceasta explică de ce în majoritatea partidelor rocada mică se efectuează de ambele părți, iar atacurile împotriva poziției ei sînt cele mai frecvente și mai variate.

Problemele care se pun atacatorului sînt diferite în raport cu gradul de apărare al poziției rocadei. Dacă pionii care apără regele se află pe pozițiile inițiale (deci la f2, g2, h2, sau f7, g7, h7), atacul este mai greu de dat și, în consecință, posibilitățile de combinație mai reduse. Din contra, dacă cel puțin

unul din acești pionii a mutat (și în special pionii „g” și „h”) atunci șansele atacului și posibilitățile de combinație cresc. Această constatare, bazată pe o lungă experiență, a fost făcută pentru prima oară de Steinitz, care recomanda chiar evitarea deplasării pionilor de pe cîmpurile inițiale, deoarece un pion odată mutat nu se mai poate întoarce îndărăt și creează slăbiciuni pe cîmpurile imediate alăturate.

Posibilitățile de combinații depind desigur și de poziția pieselor care apără rocada. Există poziții tipice de piese (de exemplu, nebulul fianchettat la g2 sau g7) care

permit combinații caracteristice (bineînțeles, în anumite condiții). De asemenea, absența unui număr minim de piese apărătoare (și în special absența unui cal la f6), are drept consecință crearea de posibilități diverse de combinații.

Vom începe studiul nostru cu combinațiile posibile împotriva unei poziții de rocadă cu pionii pe cîmpurile inițiale, deci cea mai favo-

173

rabilă din punctul de vedere al apărării.

1. Combinații bazate pe slăbiciunea punctului h7

În cazul cînd calul apărător al rocadei este silit să părăsească cîmpul f6 (sau f3), atunci devin posibile o serie de combinații în legătură cu slăbiciunea pionului h7, care rămîne apărut numai de rege.

Combinațiile începînd cu un sacrificiu (de obicei de nebun) la h7 sau h2 sînt atît de cunoscute și survin atît de frecvent în practică, încît aproape nu există jucători care să nu fi avut ocazia să facă (sau să i se facă) o astfel de combinație. Și totuși, deși tema este atît de cunoscută (sau poate tocmai din cauza aceasta), cad mereu victime ale acestei combinații — și reversul medaliei — unii jucători n-o observă sau (după o analiză superficială) li se pare că „nu merge”.

Condițiile pentru ca o combinație de sacrificiu la h7 sau h2 să reușească, sînt de obicei următoarele:

a) Punctul h7 (sau h2) să nu fie apărut decît de rege și nici să nu poată fi apărut la mutarea (sau mutările) următoare de o altă piesă. De aici, necesitatea controlului asupra cîmpului f6, de obicei prin prezența unui pion la e5.

b) În general pionul la e5 este necesar pentru a face posibil, în unele variante, răspunsul e5:f6 la

mutarea negrului f7—f5¹. Desigur, există și poziții în care combinația merge și fără acest pion.

c) Uneori, pentru reușita combinației este necesară posibilitatea aducerii rapide a unui turn pe linia a 3-a (de exemplu, Tc1—c3—h3, sau Te1—e3—h3).

d) Schema obișnuită a combinației este formată din mutările 1. N:h7+ R:h7 2.Cg5+ Rg8 3.Dh5. Ramificațiile principale sînt provocate de apărarea negrului 2...Rg6 și de posibilitatea albului de a continua atacul cu Dd3+ (după 2...R:h7 sau 3...Rg6). Această din urmă posibilitate este foarte importantă și, cum vom vedea, poate scăpa din vedere chiar unor jucători experimentați.

e) De multe ori trebuie luată în considerație mutarea intermediară h2—h4, pentru a susține calul la g5. În general, dacă albul n-a făcut rocada (deci dacă are un turn la h1) existența unui pion la h4 face posibilă combinația chiar dacă negrul controlează cîmpul g5.

Să examinăm acum, pe baza unor exemple practice, diferitele forme în care se poate prezenta această combinație. Vom începe cu o po-

¹ Expunerea este făcută din punctul de vedere al albului. Desigur, aceleași reguli sînt valabile și pentru negru.

ziție dintr-o partidă Schlechter-Wolf, pe care o analizează pe larg maestrul P. Romanovski.

174

H. Wolf

K. Schlechter

În poziția din diagramă premiile combinației există: punctul h7 nu este apărat decât de regele negru și nici o piesă neagră nu-l poate apăra la mutările următoare. Albul are un pion la e5, ceea ce, cum se va vedea, prezintă o mare importanță în combaterea apărării negrului, bazată pe f7-f5. Combinația efectuată de Schlechter s-a desfășurat astfel:

1. Nd3:h7+!

Rg8:h7

2. Cf3-g5+

Rh7-g6!

Cea mai bună apărare. Albul a trebuit să analizeze însă și continuările 2...Rg8 și 2...Rh6. Să vedem care sînt consecințele lor:

a) la 2...Rg8 urmează 3.Dh5 Te8 4.D:f7+ R—ad libitum. 5.Ce6 și negrul nu poate para matul decât dînd înapoi o figură, după care rămîne cu doi pioni mai puțin și poziție proastă.

b) la 2...Rh6 urmează 3.Dg4, amenințînd mat în 4 mutări prin Dh4+, Dh7+ etc., iar dacă negrul

joacă 21...Cg6, atunci urmează 22.f4 cu mat în cîteva mutări, ca și după 21...f5 22.Dh4+.

3.Dd1-g4

f7-f5

Negrul nu are altă apărare mai bună. La 3...Tg8 urmează mat prin 4.Ce6+ Rh7 5.Dh5, iar la alte mutări albul cîștigă prin Ce6+.

4.e5:f6

....

Iată importanța existenței acestui pion la e5.

4. ....

g7:f6

Nu salvează nici 4...T:f6 5.Ce6+ Rf7 6.D:g7+ R:e6 7.Tel+, iar la 4...R:f6 decide Tel.

5. Cg5-e6+

Re6-f7

6. Dg4-g7+!

Rf7:e6

7. Tf1-e1+

Re6-f5

8. Dg7-h7+

Rf5-g5

9. Tel:e7

....

Acum negrul, deși are o figură în plus, nu poate para diferitele amenințări de mat ale albului. A mai urmat 9...Tg8 10.Te3 b4 11.Tg3+ D:g3 12.D:g8 și negrul a cedat.

175

Haarer

Drescher

(Jucată la Frankfurt, în 1937)

Combi-nația aceasta a necesitat un calcul precis și destul de lung, deși majoritatea mutărilor care o compun sînt forțate.

În exemplul următor, combinația reușește și fără un pion alb la e5, datorită dublului control pe care-re-l exercită albul asupra punctu-lui e5.

1. Nd3:h7+!
2. Cf3-g5+

Rg8:h7
Rh7-g8

La 2...Rg6 urmează 3.Dg4 f5 4.Dg3 și regele negru nu poate fugi prin f6 din cauza 5.Ne5+ C:e5 6.d:e5+ Rg6 7.C:e6+ și câștigă dama.

3. Dd1-h5

Tf8-e8

Nu există altă posibilitate de a para matul la h7.

4. Dh5:f7+

Rg8-h8

Acum la 5.Dh5+ Rg8 6.Dh7+ Rf3 7.Dh8+ negrul dispune de apăra-rea Cg8. De aceea albul continuie să aibă la dispoziție o altă continuare, care trebuia prevăzută la începu-tul combinației.

5. Nf4-d6!

....

O lovitură neașteptată, care de fapt ar putea fi considerată ca începu-tul unei noi combinații par-țiale. Desigur, nebunul nu poate fi luat deoarece dama trebuie să a-pere turnul f8. Acum însă a fost imobilizat și calul e7, căci la 5...Cf5 urmează 6.Dh5+ Ch6 7.Cf7+ și ne-grul pierde dama. Ca o ultimă fi-nețe, trebuie observat că la 5...D:d6 albul nu trebuie să ia direct la e8, ci dă mat în 2 mutări prin 6.Dh5+ Rg8 7.D:e8 mat.

5. ...

Dd8-d7

Cu intenția de a juca la mutarea următoare Cf5 dar acum matul este posibil căci după :

6. Df7-h5+
7. Dh5-h7+

Rh8-g8
Rg8-f8

8. Dh7-h8+ mat, deoarece mu-tarea Cg8 nu se mai poate efec-tua : calul e7 este legat !

În exemplul următor sacrificiul la h7 este combinat cu o foarte frumoasă deschidere a centrului.

176

M. Mănescu

I. Bălănel

(Campionatul Bucureștiului, 1948)

1. Nd3:h7+!
2. Cf3-g5+

Rg8:h7
Rh7-g8

Nici aici nu merge apăra-rea 2...Rg6 din cauza 3.Dg4 și la 3...f5 decide 4.Dh4.

3. Dd1-h5

Td8-e8

Face loc regelui la d8. Acum, la fel ca și în exemplul precedent, albul trebuie să găsească o nouă continuare, căci atacul direct 4.Dh7+ Rf8 5.Dh8+ Re7 nu dă nimic.

4. d4-d5!

....

Poanta combinației. Pionul ace-sa amenință să înainteze la d6, tăind drumul de retragere al rege-lui negru și, ceea ce este mai rău, negrul nu-l poate lua deoarece la 4...e:d5 ar urma 5.e6!, iar la 4...D:d5 decide D:f7+.

4. . . .

Cc6—d8

Cu intenția ca în cazul înaintării d5—d6 să sacrifice calul e8 pentru cei doi pionii ai albului, obținând șanse de apărare.

5. Dh5—h7+

Rg8—f8

6. Dh7—h8+

Rf8—e7

7. d5—d6+

Ce8:d6

8. Cg5—h7!

. . . .

O mutare intermediară foarte bună, deși aparent dama neagră se deplasează cu tempo, ameninșând mat la g2.

8. . . .

Dd7—c6

9. e5:d6+

Re7:d6

Albul și-a recâștigat figura sacrificată și păstrează un atac de mat foarte puternic care decide partida în câteva mutări:

10.Nf4+ Rd5 (10...Re7 11.Df8+ Rd7 12.Tad1+) 11.D:g7 Da4 12.De5+ Rc6 13.Tab1 Na6 14.Dd6+ Rb7 15.De7+ și negrul a cedat deoarece după 15...Rc6 16.De8+ pierde dama.

O formă mai puțin frecventă dar foarte interesantă a acestei combi-

nații este aceea în care șahul cu dama se dă la d3 (în loc de h5). Un exemplu caracteristic este cel din diagrama 177.

Poziția este puțin diferită de cele obișnuite în care sacrificiul la h7 este posibil. Datorită acestui fapt teoria considera jocul egal (poziția survine după mutările 1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cc3 Nb4 4.e5 c5 5.Nd2 Ce7 6.Cb5 N:d2+ 7.D:d2 0—0 8.c3 Cbc6 9.Cd6 Db6 10.Cf3 Nd7 11.Nd3 Cc8)¹.

Șahul prin corespondență își are însă avantajele lui. Reflectind mai profund asupra posibilităților poziției, albul a găsit că totuși combinația de sacrificiu este posibilă, cu șahul la d3 în loc de h5, deoarece în acest caz n-are importanță dacă dama vine de la d1 sau de la d2. Iată cum a continuat jocul:

12.Nd3:h7+!!

Rg8:h7

Refuzarea sacrificiului prin Rh8 nu dă rezultat. Albul continuă cu Dd2—g5—h5 și câștigă ușor.

13. Cf3—g5+

Rh7—g6

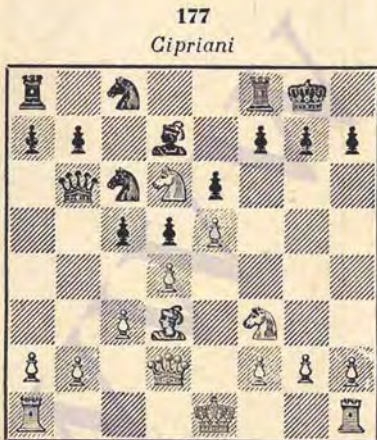
La 13...Rg8 urmează, după cum arată maestrul E. Paoli în revista L'Italia Scacchistica, 14.Dd3 f5 (Dacă 14...Td8, atunci 15.Dh7+ Rf8 16.Dh8+ Re7 17.D:g7, iar la 14...g6 15.Dh3 Te8 16.C:e8 N:e8 17.Dh7+ Rf8 18.Dh8+ Re7 19.D:g7+ Rd8 20.C:e6 mat.

14. Dd2—d3+!

. . . .

Mutarea aceasta era cel mai greu de găsit. În mod obișnuit albul continuă atacul cu Dg4, dar în această poziție mutarea Dg4 este imposibilă. De aceea albul sacrifică și calul g5, ceea ce se dovedește decisiv. Acum sînt posibile două apărări:

I. 14...R:g5 (cum s-a jucat în partidă) 15.f4+ și negrul a cedat,

Giusti

(Jucată prin corespondență în Italia, 1954—55)

¹ Intreaga variantă este analizată, de exemplu, în cartea lui Rolf Schwarz: „Die Französische Verteidigung”, pag. 122.

deoarece este făcut mat după 15...Rh6 16.Dh3+ Rg6 17.g4 Th8 18.D:h8 C:e5 19.Dh5+ Rf6 20.Dg5 mat.

II. 14...f5 15.Dh3 cu amenințarea teribilă 16.Dh7+ R:g5 17.f4+ R:f4 18.Dh4+ Re3 19.Dg3 mat, împotriva căreia negrul n-are decât două încercări de salvare, care însă nu reușesc:

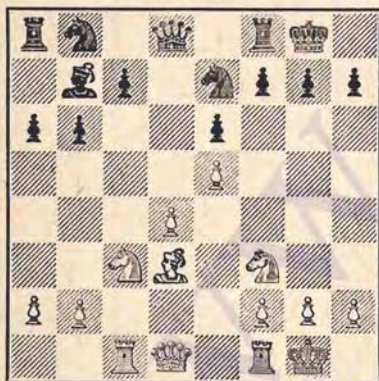
1) 15...C:e5 16.Dh7+ R:g5 17.f4+ R:f4 18.Dh4+ Cg4 19.Tf1+ Re3 20.Dg3 mat.

2) 15...R:g5 16.f4+ Rg6 17.g4! f:g4 18.D:g4+ Rh7 19. Tg1 urmat de mat.

În unele cazuri, pentru reușita atacului este necesară aducerea unui turn pe coloana „h”, iar în alte cazuri funcția calului f3 este complet preluată de un turn. Primul caz este ilustrat de combinația următoare:

178

Max Judd

H. N. Pillsbury

(Jucată la St. Louis, 1899)

1. Nd3:h7+!

Rg8:h7

2. Cf3—g5+

Rh7—h6

Este clar că după 2...Rg8 3.Dh5 albul câștigă ușor, cum am văzut în exemplele precedente.

3. Dd1—d2

....

Amenințând câștigul damei prin C:e6+, albul obține deplasarea regelui negru la g6.

3. ....

Rh6—g6

4. Cc3—e2

....

Amenință 5.Cf4+ R:g5 6.C:e6++.

4. ....

Ce7—d5

5. Dd2—d3+!

....

Aceeași idee ca în exemplul precedent.

5. ....

Rg6:g5

6. f2—f4+

Rg5—h6

7. Dd3—h3+

Rh6—g6

8. f4—f5+

e6:f5

9. Tf1:f5

Tf8—h8

10. Dh3—g4+

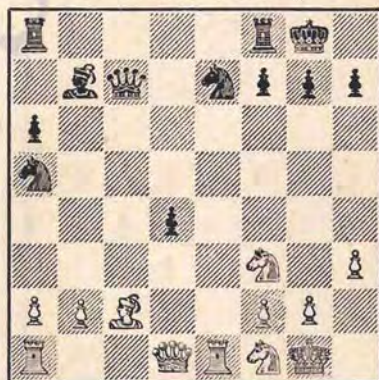
Rg6—h7

11. Tf5:f7

și negrul a cedat deoarece nu poate evita matul.

178 a

R. Schwibbe (R.D.G.)

I. Iancsó (R.P.R.)

(Jucată într-un concurs internațional prin corespondență în 1958—59)

Încă o formă a clasicului sacrificiu, de data aceasta cu o mutare intermediară neașteptată. După cum

se vede, chiar la jocul prin corespondență astfel de combinații scapă neobservate!

1. Nc2:h7+!

Rg8:h7

Neluind nebunul negrul ar fi evitat catastrofa imediată, dar ar fi rămas cu un pion mai puțin și poziție mai slabă.

2. Cf3—g5+

Rh7—g6

La 2...Rg8 ar fi urmat 3.Dh5 Tf8—oriunde 4.Dh7+ Rf8 5.Dh8+ Cg8 6.Ch7 mat.

3. Cf1—g3!

....

Pe această neașteptată mutare se bazează combinația albului. Calul g5 nu poate fi luat din cauza 4.Dg4+ Rf6 5.Ch5 mat.

4. ....

Tf8—h8

Pentru a para amenințarea Dh5+ urmat de Ch7 mat. Nu mergea 3...f5 din cauza 4.Dh5+ Rf6 5.Te6 mat, nici 3...Rf6 4.Ch7+ Rg6 5.Dh5 mat.

4.Dd1—g4 Rg6—f6 (Nici alte mutații nu salvează **5.Cg3—e4+ Rf6—**

e5 6.Dg4—g3+ Re5—d5 7.Dg3:c7+ Th8—d8 26.Ce4—c3+ d4:c3 27.Ta1—d1 mat.

Tipică pentru cazurile când turnul pe linia a treia înlocuiește calul f3, este combinația din următoarea partidă clasică:

(Vezi diagrama 179)

1. Nd3:h7+!

Rg8:h7

2. Dd1—h5+

Rh7—g8

3. Tb3—h3

f7—f6

Aci se vede deosebirea între cal și turn. Avînd un cal la g5 alb ar fi dat mat imediat. În legătură cu aceste atacuri cu piese grele (dama și turn) pe coloana „h” (și eventual pe linia a 8-a, în cazul cînd ele pătrund prin h8), Reti a stabilit următoarea regulă, foarte prețioasă pentru jocul practic:

„În astfel de cazuri deosebit de importantă este următoarea regulă, a cărei cunoaștere indică imediat drumul spre victorie, în timp ce necunoașterea ei poate face câștigul imposibil din cauza mulțimii de variante în care e foarte ușor să te încurci. Această regulă spune că, în afară de cazurile cînd dama dă mat forțat regelui advers — turnul trebuie pus în față, iar dama în spate pe coloana de atac. Este un caz opus celor care survin la atacurile de mat cu damă și nebun, în care, ca regulă generală, dama trebuie să stea în față, deoarece nebunul nu poate da decît un șah inofensiv. Dar tocmai această înșelătoare analogie face pe șahiștii care nu cunosc regula expusă mai sus să pună în mod automat dama în fața turnului! Este însă foarte ușor de justificat în mod logic regula noastră: deoarece în cazul atacurilor pe coloana „h” regele stă la g8, iar în cazul atacurilor pe linia a 8-a, la h7 — prin șahul cu turnul la h8, el este forțat să vină spre centrul tablei (la f7 sau g6) unde el este vulnerabil în fața atacurilor damei, în timp ce turnul la h8 îl împiedică să re-

179

J. H. Zukertori

A. Andersen

vină în colț. Din contra, dacă dama dă șahul la h8, ea rămâne temporar afară din joc, atacul asupra regelui fiind continuat de piesa mai slabă, ceea ce în mod obișnuit nu dă rezultatele dorite¹.

În cazul nostru dama ocupă poziția proastă — și ca o confirmare a regulii lui Reti — câștigul nu se poate obține decât schimbând poziția celor două figuri. Aceasta se realizează prin :

4. Dh5—g6

Nc8—a6

5. Th3—h7

Dd8—c7

6. Dg6—h5 și negrul a cedat, deoarece nu poate împiedica matul.

În „Să învățăm metodic șahul“ (Ed. II, pag. 110—113) sînt date câteva exemple de combinații bazate pe sacrificiul celor doi nebuni la h7 și g7. Tipul acesta de combinație este mai frecvent decît s-ar părea și are un mecanism destul de simplu. Este de observat că în general atacatorul nu folosește calul regelui, el fiind înlocuit de cel de-al doilea nebul. O condiție esențială pentru reușita combinației este posibilitatea aducerii rapide a unui turn pe coloana „h“, prin linia a treia sau a patra.

Iată un alt exemplu interesant cu această combinație²:

Cei doi nebuni negri bombardează de la distanță flancul regelui alb, lipsit de apărare. Există toate premisele unei combinații. Ea se realizează în modul următor :

1. . . .

Nd6:h2+!

2. Rg1:h2

Dd8—h4+

3. Rh2—g1

Nb7:g2!

Succesiunea acestor trei mutări este în general caracteristică acestei combinații.

4. Rg1:g2

. . . .

¹ „Manual modern de șah“, R. Reti, traducere de A. Smirnov, Moscova, 1933.

² Vezi și alte exemple la pag. 119 (216—219).

180

S. Furman

N. Kirilov

(Semifinala Campionatului U.R.S.S., 1949)

Este de obicei important ca albul să nu poată fi în situația de a refuza al doilea sacrificiu.

4. . . .

Tc7—c6

O mutare tipică: folosind linia a treia, turnul se deplasează pe flancul regelui spre a lua parte la atacul decisiv.

23. Nc1—f4

. . . .

Singura încercare de apărare posibilă; altfel urmează mat forțat.

23. . . .

Dh4:f4

24. Tf1—h1

. . . .

Sacrificînd nebulul, albul a făcut posibilă această mutare prin care se face loc regelui alb la f1.

24. . . .

Tc6—f6!

Atacînd punctul f2 negrul împiedică Rf1 și amenință mat. Albul n-are decît două apărări, ambele insuficiente.

25. Th1—h2

. . . .

La 25.Dd2 sau 25.Tg1 ar fi urmat Df3+.

25. . . .

Tf6—g6+

și albul a cedat, deoarece la 26.Rf1 se pierde turnul h2, iar la 26.Rh1 urmează 26..Te1+! (îndepărtarea figurii apărătoare!) 27.D:e1 Df3+ urmat de mat.

Uneori, când albul n-a făcut încă rocada mică, înaintarea pionului „h” la h4 poate juca un rol foarte important în reușita combinațiilor bazate pe sacrificiul la h7, făcându-le posibile chiar atunci când cîmpul g5 este controlat de un ne-bun negru la e7. Aceasta se datorește faptului că negrul nu mai poate lua la g5, deoarece în acest caz ar deschide coloana „h” pentru turnul alb.

Un exemplu simplu al acestui tip de combinație este următorul:

181

Kolár

Sygan

(Jucată în R. Cehoslovacă, 1954)

Poziția din diagrama 181 a survenit după numai 9 mutări: 1.e4

e6 2.d4 d5 3.Cc3 Cf6 4.Ng5 Ne7 5.N:f6 N:f6 6.Cf3 b6 7.h4 Nb7 8.Nd3 0—0 ? 9.e5 Ne7. Acum albul a continuat cu:

10. Nd3:h7+!

Rg8:h7

Dacă negrul nu acceptă sacrificiul, rămîne cu un pion în minus fără nici o compensație.

11. Cf3—g5+

Rh7—g6

La 11...N:g5 urmează 12.h:g5+ Rg6 (12...Rg8 13.Dh5 f6 14.g6) 13.Dh5+ Rf5 14.g4+ Rf4 15.Ce2+ Re4 16.Tf1 urmat de Dh1 mat!

12. Dd1—d3+

f7—f5

13. e5:f6+

Rg6:f6

14. Dd3—f3+

Rf6—g6

15. h4—h5+!

. . . .

Din nou sacrificiul calului g5, cum am văzut și în multe din exemplele precedente.

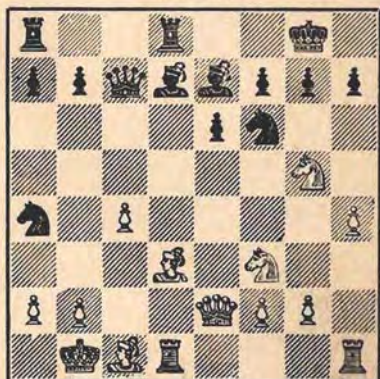
15. . . .

Rg6—h6

La 15...R:g5 urmează 16.Dg3+ Rf5 17.Dg6+ Rf4 18.Ce2 mat.

182

Aralovski

Aronin

(Jucată la Moscova, 1950)

16. Cg5-f7+
17.Df3:f7

Tf8:f7
Rh6-h7

18. h5-h6! și negrul a cedat deoarece nu poate para matul.

În poziția din diagrama 182 este vorba tot de sacrificiul nebulului la h7, deoarece luarea mai întâi cu calul nu reprezintă decât un schimb, piesa care se sacrifică rămâne nebulul d3. O particularitate a poziției este că rocadele au fost făcute în părți diferite.

1. Cg5:h7!
2. Nd3:h7+
3. Cf3-g5+

Cf6:h7
Rg8:h7
Ne7:g5

Dacă negrul nu ia cu nebulul la g5, atunci combinația se desfășoară după modelul obișnuit pe care l-am văzut mai înainte.

4. h4:g5+
5. De2-h5
6. Dh5-h8+
7. Dh8:g7

Rh7-g8
Rg8-f8
Rf8-e7
....

Poziția aceasta a trebuit s-o aprecieze albul atunci când a început combinația. Atacul său de mat este decisiv din cauza slăbiciunii cîmpurilor negre.

7. ....
8. Dg7-f6+
9. Th1-h8!

Td8-g8
Re7-e8
....

O manevră tipică: turnul apărător al liniei a 8-a este eliminat prin schimb.

9. ....
10. Df6:h8+
11. Dh8-f6+

Tg8:h8
Re8-e7

și negrul a cedat, deoarece după 11...Re8 decide 12.g6!

Încheiem seria exemplelor de combinații bazate pe sacrificiul ne-

bunului la h7 cu două exemple de greșeli caracteristice în calcularea lor. Poziția din diagrama 183 este clasică și o găsim reproducă în foarte multe manuale.

183

Molina

Capablanca

(Buenos Aires, 1911)

În această poziție Capablanca a considerat că este posibilă combinația clasică, chiar fără un pion alb la e5, și a continuat (și câștigat) în felul următor:

1.N:h7+ R:h7 2.Cg5+ Rg6(2...Rg8 3.Dh5 Te8 4.D:f7+Rh8 5.Tad1 etc.) 3.Dg4 f5! (la 3...e5 ar fi urmat cum a arătat Capablanca: 4.Ce6+ Rf6 5.f4! e4 6.Dg5+ R:e6 7.De5+ Rd7 8.Tfd1+ Cd3 9.C:e4 Rc6 10.T:d3 D:d3 11.Tc1+ Rb6 12.Dc7+ urmat de mat în 5 mutări!) 4.Dg3 Rh6 5.Dh4+ Rg6 6.Dh7+! Rf6 (dacă 6...R:g5, atunci 7.D:g7+ Rh5 8.Ce2 e5 9.Cg3+ Rh4 10.Dh6+ Rg4 11.f3 mat) 7.e4 Cg6 (cea mai bună apărare deoarece amenință Th8, mutare care nu mergea direct din cauza 8.e5+ R:g5 9.f4+ Rg4 10.h3+ Rg3 11.Tf3 mat) 8.e:f5 (Capablanca

arată că 8.f4 ar fi fost mai bine, deoarece negrul nu poate răspunde 8...f:e4 din cauza 9.Tad1 Db6 10.Td6 și câștigă) 8...e:f5 9. Tad1 Cd3 (la mutări ale damei câștiga Cd5+) 10.Dh3 Cdf4 (10...R:g5 11.T:d3 Da5 12.Tg3+ Rf6 13.Dh7 Cf4 14.D:g7+ etc.) 11.Dg3 De7 12.Tfe1 Ce2+ (nici alte mutări nu salvează. Dacă, de exemplu, 12...a6 — pentru a împiedica Cb5 — atunci urmează 13.Tc1 Db8 14.Ch7+ Rf7 15.C:f8 R:f8 16.De3 Nd7 17.g3 Ce6 18.Cd5; sau 12...Ne6 13.T:e6+ C:e6 14.Cd5) 14.T:e2 D:g3 15.Ch7+ Rf7 16.h:g3 Th8 17.Cg5+ Rf6 18.f4 negrul cedează, căci nu poate para Cd5+ și Td6+.

Analizând această combinație frumoasă a lui Capablanca, Lasker a propus (în manualul său „Ucebnik şahmatnoi igri”, ed. II, Moscova, 1937, pag. 154) întărirea jocului negru prin 4...f4 (în loc de Rh6) dînd varianta 5.e:f5 Cf5 6.Dg4 Ch6 7.Dg3 cu repetare de mutări, sau 7.Dh4 Dd2, și inițiativa trece la negru.

Cum a arătat însă maestrul sovietic G. Lisițin, albul poate juca mai bine 5.Dg4, „păstrînd inițiativa și șanse bune, de exemplu: 5...e5 6.Ce6+ Rf6 7.D:g7+ R:e6 8.Tad1 Nd7 9.e:f4 T:f4 10.Tfe1 Cc6 11.Cd5! și câștigă”.

În poziția care urmează conducătorul albelor deși cunoscut ca un foarte bun jucător de atac, a supraestimat posibilitățile de apărare ale negrului. Este interesant că și fostul campion mondial, Dr. M. Euwe, s-a lăsat convins de variantele date de Alexander, deși își începe comentariul la această poziție (în „Schach-Archiv”) cu o afirmație caracteristică: „La pri-

184

A. White

G. H. O'D Alexander

(Turneul de la Cheltenham, 1954)

ma vedere este uimitor că în această poziție sacrificiul la h7 nu reușește...” și în continuare se dau următoarele variante ale lui Alexander:

„1.N:h7+ R:h7 2.Cg5+ Rg6! 3.Dg4 D:d4 4.Ce4+ Rh7 5.Dh5+ Rg8 6.Cg5 Td8 nu dă aibului decât remiză”.

„Sau 3.h4 Th8 4.Dg4 f5! 5.e:f6 R:f6 și nu se vede cum ar putea câștiga albul”.

Cîțiva cititori olandezi au descoperit însă că albul ar fi putut totuși câștiga cu ajutorul acestei combinații, în modul următor:

1.N:h7+ R:h7 2.Cg5+ Rg6 3.Dd3+! (se întîmplă chiar maștrilor să uite de această posibilitate!) Acum albul câștigă destul de ușor:

3...f5 (3...Rh6 sau Rh5 4.Dh7+; 3...Cf5 4.Dh3! Ch6 5.g4 și 6.Dh5 mat) 4.Dh3, C:e5 (4...f4 5.Dh7+ R:g5 6.h4+ Rg4 7.f3+ Rg3 8.Ce2 mat) 5.d:e5 f4 (sacrificînd calul,

negrul a deschis diagonală b6—f2, împiedicind astfel mutările pionului „f”) 6.Dh7+ R:g5 7.h4+ Rg4 8.Rh2 g6 9.Dh6, sau 8...f3 9.g:f3+ etc.

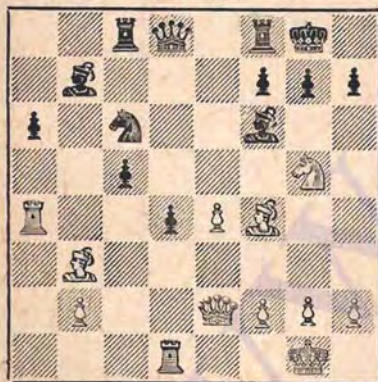
În cazul retragerii regelui la g8 (la mutarea a 2-a), albul câștigă astfel :

3. Dh5 Td8 4.D:f7+ Rh8 5.Td1! și manevra decisivă Td3 și Th3 nu poate fi împiedicată.

Mai rămâne acum să examinăm cazurile în care la h7 se sacrifică alte piese. Cel mai frecvent se întâlnesc combinații cu sacrificiul calului, ca în exemplul următor :

185

G. Kramer

J. Sh:rwjn

(Turneul de la New-York, 1954—55)

1.Cg5:h7!

g7—g6

Dacă negrul ia calul, urmează 2.Dh5+ Rg8 3.Td3! și negrul n-are apărare împotriva Th3 (1...g6 2.D:g6+ Ng7 3.Th3).

2. Ch7:f8

Dd8:f8

3. De2—g4

și albul a câștigat datorită avantajului material.

Sînt posibile și combinații în care se sacrifică piese majore (turn sau damă) pe cîmpul h7. De obicei este vorba de cazuri în care combinațiile sînt scurte, cu efect imediat. Iată două exemple frumoase :

186

Ullrich

Rellstab

(Jucată la Berlin, în 1929)

Poziția prezintă toate „simptomele” unei combinații, dar sacrificiul direct la h7 nu dă nici un rezultat. Folosind poziția rea a pieselor negre, albul găsește însă o soluție ingenioasă a problemei.

1.Cf4—g6+!

....

Rostul acestui sacrificiu de cal se va vedea peste cîteva mutări :

1. . . .

f7:g6

2. Th3:h7+!

Rh8:h7

3. Df3—h3+

Cg8—h6

4. f5:g6+

....

Acum se vede de ce a sacrificat albul calul la g6: diagonala damei albe spre d7 se deschide cu tempo și negrul pierde dama.

4. ....

Rh7:g6

5. Dh3:d7 și albul a câștigat.

În poziția din diagrama 187 albul sacrifică dama folosind o temă clasică de mat.

1. Dh3:h7+!

Rg8:h7

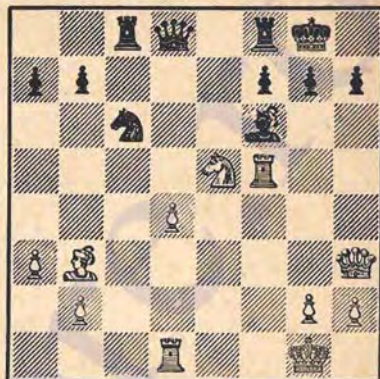
2. Tf5—h5+

Rh7—g8

3. Ce5—g6 și negrul nu poate para matul la h8.

187

Foster

Coggan

(Jucată la Boston, în 1937)

2. Combinații bazate pe slăbiciunea punctului g7

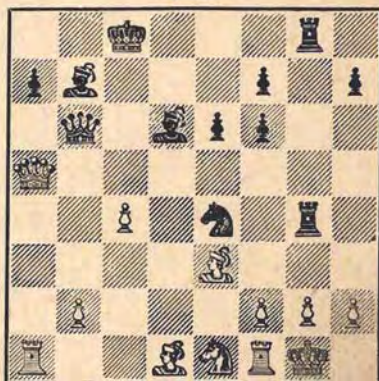
În poziția obișnuită a rocadei mici, cu turn la f8 (f1) și un cal la f6 (f3), punctul cel mai slab apărut este g7 (g2). Pe de altă parte însă, organizarea atacului împotriva lui este mai dificilă decât împotriva punctelor h7 și f7 și aceasta se datorește faptului că, de obicei, pentru reușita combinațiilor în legătură cu slăbiciunea g7 este necesar un turn, lucru care nu se poate realiza decât fie prin deschiderea coloanei „g”, fie prin aducerea lui la g3 sau g4, în fața pionilor.

Colecțiile de combinații conțin un număr foarte mare de exemple de sacrificii la g7. Cele mai multe sînt de turnuri dar nu lipsesc nici cele de cai, nebuni și chiar dame. În foarte multe cazuri aceste combinații se bazează pe acțiunea unui turn pe coloana „g” și a nebunului (sau damei) pe diagonala mare. Sistematizarea acestor combinații este mult mai dificilă decât în cazul sacrificiilor la h7 (vezi capi-

tolul precedent). Nu se poate vorbi despre vreo schemă precisă, dar totuși există o sumă de elemente caracteristice, care se întîlnesc

188

Ufimțev

Boleslavski

(Semifinala Campionatului U.R.S.S., 1944)

foarte des. Iată mai întâi un exemplu bazat pe acțiunea combinată a nebulului și turnului :

Este vizibil că forțele negrului s-au concentrat împotriva punctului g2. Se impune însă găsirea unei continuări decisive, căci dama și turnul negru sînt atacate. Soluția este clară și frumoasă, concretizînd în mod desăvîrșit superioritatea dinamică a negrului.

1. . . . **Tg4:g2+!**

Punctul slab al poziției adverse este luat cu asalt !

2. **Ce1:g2** **Ce4—d2!**

Pe această mutare se bazează combinația negrului. Amenințarea de a lua la g2 cu șah, formînd în același timp o „baterie” formidabilă, paralizează apărarea albului.

3. **Da5—d5** . . . .

Nici alte mutări nu ajută. Diagonala mare nu poate fi închisă prin f2—f3 din cauza D:e3+, 4.Rh2 Dh6, iar alte apărări nu există.

189

Testa

Harthlaub

(Boema, 1912)

3. . . . **Nb7:d5**
4. **c4:d5** **Db6:b2**
5. **Ne3:d2** **Db2:a1**
6. **Nd1—f3** **Nd6:h2+**

și albul a cedat.

În poziția din diagrama 189, s-ar părea că negrul a reușit să pareze amenințările asupra punctului g7 interpunînd calul la e5. Atacul f2—f4 nu merge din cauza Dc6+. Albul deține însă un avantaj pozițional prea mare pentru ca soluția combinativă să nu fie posibilă. Ea există în forma următoare :

1. **Tg1:g7+!** **Rg8:g7**
2. **Ta1—g1+** **Rg7—h8**

Regele negru nu poate fugi prin f6 din cauza 3.Dh4+ Rf5 4.Tg5+ Rf6 5.T:e5+ Rg7 6.Tg5+ mat.

3. **Dd4:e5+** . . . .

După deschiderea coloanei „g” prin sacrificiul la g7, urmează în mod logic deschiderea diagonalei mari, chiar cu prețul damei !

3. . . . **d6:e5**
4. **Nb2:e5+** **f7—f6**
5. **Ne5: f6+!** . . . .

Al treilea sacrificiu : turnul f8 este supraincărcat — el nu poate apăra simultan punctele f6 și g8.

5. . . . **Tf8:f6**
6. **Tg1—g8 mat.**

O combinație mai lungă cu sacrificiul turnului la g7 a survenit în poziția din diagrama 190. Dacă negrul are timpul necesar pentru a aduce nebulul la f6, atunci atacul a.b ajunge la un punct mort și contraatacul negrului în centru și pe flancul damei decide repede. De aceea albul a acționat energic :

1. **Tg3:g7!** **Rf8:g7**
2. **De2—g4+** **Ne7—g5!**

190

A. Sokolski

A. Toluș

(Jucată la Moscova, în 1950)

Cea mai bună apărare. Retrage-rea regelui la f8 sau h8 este urmată de mat, iar la 2...Rf6 ar fi urmat 3.c4! Da5 (3...D:d4? 4.Dg5 mat) 4.d5 T:d5 (4...e:d5 5.Ng5+ Rg7 6.N:e7+ și mat la mutarea următoare) 5.c:d5 D:d5 6.Df4+ Rg7 7.D:f7+ Rh8 8.Nb2+ și albul câștigă.

3. c3—c4!

Dd5:d4

Negrul este nevoit să părăsească apărarea nebulului g5 deoarece la 3...Da5 urmează 4.d5.

4. Dg4:g5+

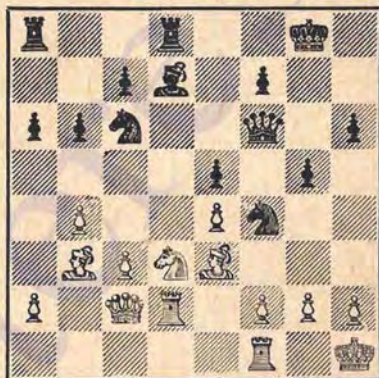
Rg7—f8

În această poziție albul ar fi putut câștiga simplu cu 5.Dg8+ Re7 6.D:f7+ Rd6 7.Nf4+ Ce5 8.Cg4. În loc de aceasta el a jucat 5.Ne3 ceea ce a permis apărarea 5...Dh8! Și acum însă, după 6.Nc5+ Re8 7.Cg4 Rd7, albul câștigă cel mai precis prin 8.Df4! amenințând Cf6+ și D:f7+. De exemplu: 8...Tc7! 9.Nb6 Tb7 10.D:f7+ Rc8 11.D:e6+ Rb8 12.D:c6.

Și acum să trecem la alte combinații în legătură cu punctul g7, în care rolul principal îl joacă piesele ușoare. Poziția din diagrama 191 a survenit după mutarea albului Td1—d2? care pregătește dublarea turnurilor pe coloana „d”.

191

S. Samarian

I. Szabó

(Finala Campionatului R.P.R., București, 1956)

Slăbiciunea punctului g2 permite însă negrului o combinație decisivă:

1. . . .

Cf4:g2!

2. Dc2—d1

. . . .

Calul nu putea fi luat: 2.R:g2 Nh3+! 3.Rg3 (3.R:h3 Df3 mat; 3.Rg1 Df3 4.Ce1 Dg4+ 5.Rh1 N:f1) 3...N:f1 și negrul câștigă calitatea păstrând și un atac puternic asupra regelui alb expus. La mutarea damei urmează însă o nouă surpriză:

2. . . .

Nd7—g4!

Acum, două piese negre sînt în priză și nici una nu poate fi luată. La 3.D:g4 ar fi urmat 3...C:e3 și negrul câștigă calitatea și rămîne și cu doi pioni în plus.

3.Dd1—b1

Ng4—h3!

2. . . .
 3. Dh4—h6+
 4. Ng5—f6!

e5:f4
 Rg7—g8
 . . . .

La prima vedere 3...Df3 părea decisiv. Într-adevăr, la 4.Nd1 ar fi urmat foarte frumos 4...Cf4+ 5.N:f3 N:f3+ 6.Rg1 Ch3 mat. Dar albul se apără cu 4.Rg1 și la 4...T:d3 5.Nd1! Dh3 6.N:g4 D:g4 7.f3. Cu mutarea din partidă negrul câștigă calitatea și un pion, avantaj suficient pentru câștig.

4. Rh1—g1
 5. f2:e3
 6. Db1:f1
 7. Rg1 :f1

Cg2:e3
 Df6:f1+
 Nh3:f1
 Cc6—e7

și negrul a câștigat.

192

Ilivički

Ravinski

(Semifinala Campionatului U.R.S.S., Riga, 1952)

O combinație frumoasă pe tema slăbiciunii punctului g7 și a deschiderii liniilor a survenit în poziția din diagrama 192.

1. Cf5:g7!
 2. Tf1:f4!

Rg8:g7
 . . . .

Primul sacrificiu a deschis poziția regelui, al doilea are ca scop eliberarea diagonalei nebunului d3.

Amenințând mat la g7, albul realizează forțat condițiile necesare pentru a doua parte a combinației.

4. . . .
 5. e4—e5!

Nd8:f6

Pe această frumoasă mutare se bazează întreaga combinație. Deschizând cu tempo diagonală nebunului d3 și amenințând mat la h7, albul silește pe negru să ia la d3 și câștigă astfel timpul necesar pentru a lua cu pionul la f6 și a crea o nouă amenințare, de astă dată imparabilă, de mat la g7. Pentru aceasta a fost necesar sacrificiul nebunului la f6, căci numai dacă pe acest cimp se află o piesă neagră combinația reușește.

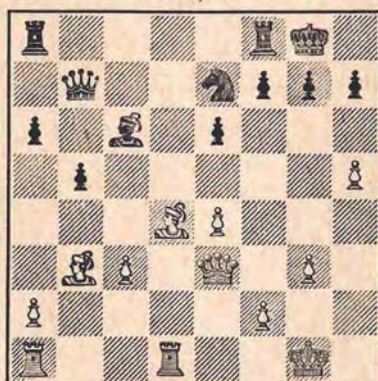
5. . . .
 6. e5:f6

Cc5:d3
 . . . .

Negru a mai încercat 6...Cf2+ 7.Rg1 Ch3+ 8.Rf1! Nc4+ 9.Ce2 N:e2+ 10.Re1!, după care a cedat.

193

Grünfeld

Spielman

(Turneul de la Karlsbad, 1929)

Sacrificiul nebunului la g7 este ilustrat de exemplul din diagrama 193:

1. Nd4:g7!   Rg8:g7
2. De3—g5+   Ce7—g6

Sau 2...Rh8 3.Df6+ Rg8 4.h6 urmat de mat la g7.

3. h5—h6+!

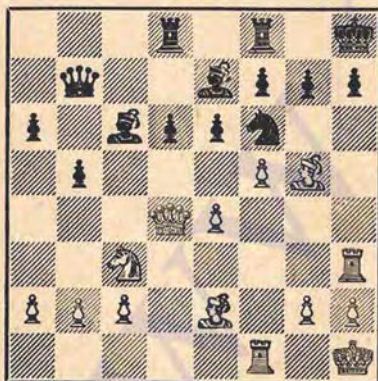
și negrul a cedat, deoarece la 3... Rg8 urmează 4.Df6.

Si acum trei exemple de combinații cuprinzând sacrificiul damei:

Negrul s-a apărat împotriva atacului alb cu clasicul contraatac în centru. Pionul e4 este atacat și apărarea lui pune albului probleme grele. Averbach găsește soluția într-o combinație deosebit de frumoasă:

194

Fridștein

Averbach

(Jucată la Vilnius, în 1946)

- 1.Tf1—f4!   . . . .

Acum se pare că albul n-a apărât decât aparent pionul e4, deoarece după:

1. . . .
2. Ng5:e7

Cf6:e4
Ce4:c3

amenințarea N:g2+ dă negrului, la prima vedere, un contrajoc satisfăcător. Dar albul a calculat mai departe:

3. Dd4:g7+!!   . . . .

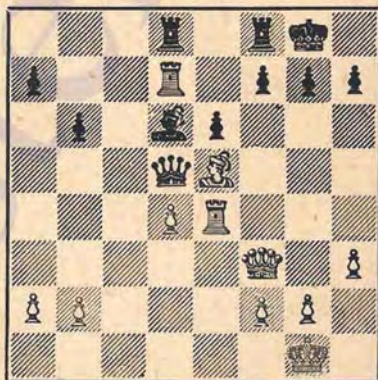
Piesele ușoare negre s-au îndepărtat de flancul regelui ceea ce permite acest sacrificiu decisiv.

3. . . .
4. Tf4—g4+
5. Ne7—f6 mat.

Rh8:g7
Rg7—h8

195

Nielson

A. Nimzovici

(Jucată la Copenhaga, în 1924)

În poziția din diagrama 195, Nimzovici a rezolvat problema atacului punctului slab g7 prin următoarea combinație:

- 1.Td7:d6!   . . . .

În vederea sacrificiului următor al damei, trebuie înlăturat atacul asupra nebunului e5.

1. . . .
2. Df3—f6!!

Td8:d6

195 a
Mardle

Honan

(Jucată prin corespondență în Anglia,
1958—59)

și negrul a cedat deoarece la 2... g:f6 urmează 3.Tg4+ Rh8 4.N:f6 mat. Poziția finală este caracteristică atacurilor de mat cu turn și nebun.

Vezi diagrama 195 a

Negrul a obținut o minunată poziție de atac astfel că următoarea combinație decurge în mod cu totul natural, ca o consecință logică a concentrării superioare de forțe a negrului asupra flancului slăbit al regelui alb.

1. . . . Dg5:g2+!!
2. Dh3:g2 Ce4—g3+!

Dama albă fiind legată, prin această mutare negrul forțează deschiderea coloanei „h”.

3. h2:g3 Tg8—h8 mat

3. Combinații bazate pe atacul asupra punctului f7

Cele mai multe dintre combinațiile cu sacrificii la f7 (sau f2) survin de obicei în prima fază a partidei, înainte de rocadă, când acest punct este slab apărat. Despre ele vom vorbi în capitolul combinațiilor îndreptate împotriva regelui în centru. Și după efectuarea rocadei mici însă, mai există încă numeroase posibilități de combinații cu sacrificii la f7 (f2), de obicei legate de prezența unui nebun pe diagonală „italiană”.¹

Un exemplu clasic de sacrificiu la f7, încă în prima fază a partidei, după ce rocadă a fost efectuată, este următorul.

Poziția din diagrama 196 a rezultat după ultima mutare a negrului 9...Cd7? (primele 8 mutări au fost următoarele 1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Cf6 4.d4 e:d4 5.0—0 d6 6.C:d4 Ne7 7.Cc3 0—0 8.h3! Te8 9.Te1). Lipsa de apărare a punctului f7 a fost folosită imediat de către alb astfel:

196

Un amator

S. Tarrasch²

¹ Diagonalele c4—f7 și c5—f2 sînt denumite „italiene” din cauza dezvoltării caracteristice a nebulilor la c4 și c5 în partida italiană (1.e4 c5 2.cf3 Cc6 3.Nc4 Nc5).

² Aceeași combinație este atribuită în unele cărți lui Hölzhausen.

10. Nc4:f7+!

Rg8:f7

11. Cd4—e6!!

....

Adevărată poantă a combinației albului. Prin eliminarea pionului f7, a devenit posibil acest atac asupra damei negre blocate. Negrul este obligat să ia calul cu regele, dar aceasta duce la un mat neașteptat.

11. ....

Rf7:e6

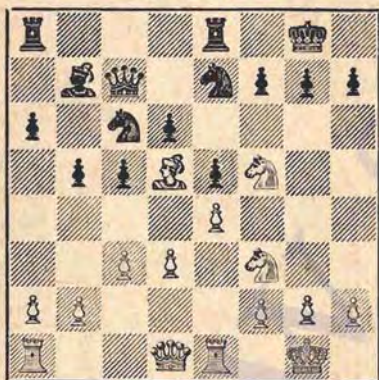
12. Dd1—d5+

Re6—f6

13. Dd5—f5 mat.

Un alt sacrificiu tipic al nebului la f7, în urma părăsirii apărării acestui punct de către turnul f8, este cel din diagrama 197.

197

Schlechter

R. Teichmann

(Turneul de la Karlsbad, 1911)

La baza acestei combinații stă constatarea că după sacrificiul la f7 și șahul calului la g5, regele negru nu poate fugi spre centrul tablei. Reîntors la g8 el este expus unui atac asemănător aceluia care survin după sacrificiul la h7.

1. Nd5:f7+!

Rg8:f7

2. Cf3—g5+

Rf7—g8

Aici albul a trebuit să calculeze cu precizie urmările mutărilor re-

gelui negru la g6 sau f6. Iată variantele:

a) 2...Rg6 3.Dg4 h5 4.C:e7+ T:e7 (4...C:e7 5.De6+! R:g5 6.h4+ R:h4 7.g3+ Rg5 8.f4+ g:f4 9.g:f4+ Rh4 10.T:f3) 5.Df5+ Rh6 6.Dh7+ R:g5 7.h4+ R:h4 8.Dg6 urmat de mat la mutarea următoare.

b) 2...Rf6 3.C:h7+ Rf7! 4.Dh5+ g6 5.Cg5+ Rf6 6.Dh7!! g:f5! 7.Df7+ R:g5 8.Dg7+ cu câștigul damei sau mat.

3. Dd1—h5

Ce7:f5

4. Dh5:h7+

Rg8—f8

5. Dh7:f5+

Rf8—g8

6. Df5—g6!

....

După cum se vede, și în varianta principală, albul a trebuit să calculeze foarte departe urmările sacrificiului său la f7. Nu mergea aici direct 6.Te3, după care negrul s-ar mai fi putut apăra prin g7—g6.

6. ....

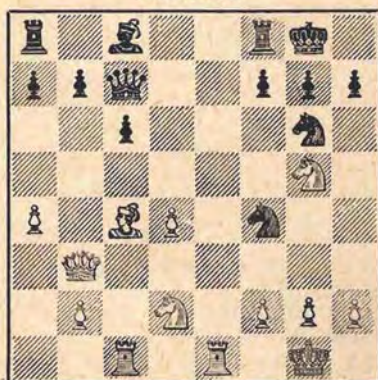
Dc7—d7

7. Te1—e3

negru cedează

Presiunea pe diagonala „italiană” a făcut posibilă și următoarea veche combinație:

198

Harmonist

E. Schiffers

(Frankfurt, 1887)

Albul și-a concentrat forțele asupra punctului f7, care este acum atacat de trei ori. Dar, pentru moment, apărarea negrului este suficientă, astfel că se pune problema pentru alb, fie de a aduce o nouă piesă atacatoare, fie de a înlătura una dintre piesele negre apărătoare.

Premiza combinației care urmează o formează constatarea că la mutarea a 2-a regele negru nu poate muta la f8. Aceasta permite albului să realizeze un atac deosebit de frumos împotriva regelui aflat în colț.

1. **Te1—e8!** . . . . .

Înlăturarea unei piese apărătoare!

1. . . . **Tf8:e8**

2. **Nc4:f7+** **Rg8—h8**

La 2...Rf8 ar fi urmat 3.Ch7+ Re7 4.Te1+ și regele negru nu poate scăpa.

3. **Nf7:e8** **Cf4—e2+**

Negrul este obligat să ia turnul de la c1, deoarece altfel, la material egal, albul ar fi păstrat același atac.

4. **Rg1—h1** **Ce2:c1**

5. **Cg5—f7+** **Rh8—g8**

6. **Cf7—h6++** **Rg8—f8**

Acum regele negru este obligat să iasă în câmp deschis.

7. **Db3—g8+** **Rf8—e7**

8. **Ne8:g6!** . . . . .

Este remarcabil că la opt mutări de la începutul combinației sale, albul a trebuit să calculeze acest schimb care constituie cea mai tare continuare.

8. . . . **h7:g6**

Desigur, nu merge 8...g:h6 9.Df7+ Rd6 10. Ce4+.

9. **Dg8:g7+**

10. **Dg7—f8+**

11. **Cd2—e4**

Re7—d8

Rd8—d7

. . . . .

Regele negru fiind adus într-o poziție foarte proastă, albul are timp să aducă și calul d2 la atac.

11. . . .

12. **Df8—d6+**

13. **Ce4—f6+**

Dc7—d8

Rd7—e8

și negrul a cedat. O combinație lungă al cărei calcul exact nu este ușor.

198 a

Fedorov

Gavrilenco

(Jucată prin corespondență în U.R.S.S. 1957)

Albul a sacrificat o figură pentru a obține această poziție de atac pe care a valorificat-o cu o frumoasă combinație finală:

1. **Nd3—c4!**

Nc5:d6

Nu mergea 1...D:h3 din cauza 2. D:f7+ urmat de Dg8 mat.

2. **g5—g6!**

Dd7—g4

Dacă 2... D:h3, atunci 3.g:h7+ Rh8 4.f:g7+ R:g7 5.h8D mat.

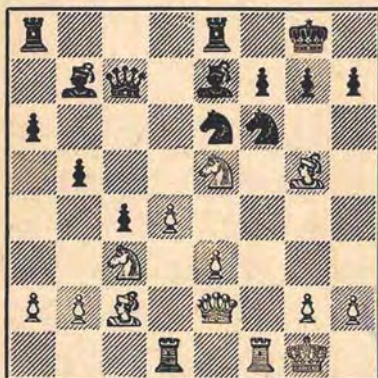
3. Nc4:f7+
4. Dh5:h7+
5. Th3:h7 mat.

Rg8—h8
Cf8:h7

Un alt tip de combinații în legătură cu punctul f7 (f2) sînt acelea în care se sacrifică un cal. Iată mai întîi un exemplu în care atacul asupra punctului f7 este combinat cu atacul asupra lui h7.

199

E. Cohn

A. Burn

(Turneul de la Breslau, 1912)

Faptul că după luarea cu regele la f7 calul f6 este pentru moment legat constituie premiza combinației care urmează.

1. Ce5:f7!
2. De2—h5+

Rg8:f7
Rf7—g8

Sau 2...Rf8 3.D:h7 cu atac puternic.

3. Ng5:f6

După ce dama albă a ajuns cu tempo la h5 este necesară eliminarea calului f6, care apără punctul h7.

3. ...
4. Dh5:h7+
5. d4—d5!

Ne7:f6
Rg8—f8
....

De fapt tocmai această mutare constituie cheia combinației albului. Calul e6 nu poate muta din cauza 6.T:f6+ și negrul nu poate relua cu pionul „g” din cauza Dxc7.

5. ...
6. d5:e6
7. Rg1—h1
8. Nc2—g6!

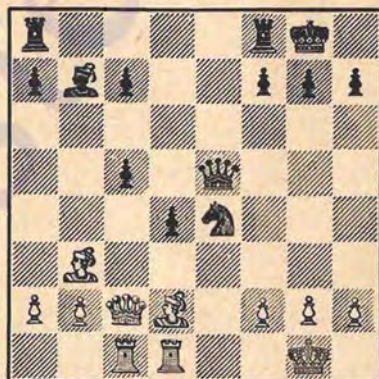
Dc7—e5
De5:e3+
De3:e6

și negrul a cedat deoarece nu are apărare suficientă împotriva amenințării Td1 combinată cu Dh8+.

Sacrificiul calului la f2 (f7) este deosebit de eficace în legătură cu deschiderea diagonalei mari, cum se poate vedea din exemplul următor:

200

Tr. Ichim

Un amator

(Jucată la Iași, în 1933)

1. ...
2. Rg1:f2
3. Td1—g1

Ce4:f2!
De5:h2
....

Nu există altă apărare a punctului g2. Acum însă regele alb este prea descoperit și nu poate scăpa următorului atac de mat.

3. ...
4. Rf2—f1

Dh2—h4+
....

La 4.g3 urmează 4...Dh2+ 5.Rf1 Na6+ recîstigînd figura sacrificată și păstrînd un atac decisiv.

4. ...	Dh4—f6+
5. Rf1—e2	Ta8—e8+
6. Re2—d1	Df6—f3+
7. g2:f3	Nb7:f3 mat

Foarte des sacrificiul calului la f7 este legat de ideea de a elimina sprijinul pionului e6 pentru o pătrundere decisivă a damei, ca în exemplul următor :

201
Bakonyi

G. Kluger

(Campionatul R.P. Ungare, 1952)

1. Cg5:f7! c6:d5

Calul nu poate fi luat din cauza 2.D:e6+ Rg6 3.Nd2! și amenințarea 4.Ne4+ nu poate fi parată.

2. Cf7—g5 . . . .

Amenințînd 3.De6+ urmat de cunoscutul mat „etouffé“.

2. . . .	h7—h6
3. Ng2:d5+!	Rg8—h8

Bineînțeles, la d5 nu se poate lua din cauza matului.

4. Cg5—f7+	Rh8—g8
5. Cf7:h6++	. . . .

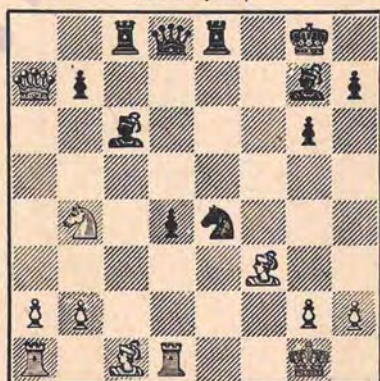
Cunoscutul șah dublu permite albului să libereze cu tempo coloana „h“.

5. . . .	Rg8—h8
6. Ch6—f7+	Rh8—g8
7. Cf7—g5+	Rg8—h8

8.Df5—h3+ și negrul a cedat deoarece nu mai poate para matul.

Combinăția din diagrama 202 este mai complicată și se bazează pe poziția momentan slabă a pieselor albe. Am încadrat-o în acest capitol deși poziția rocadei albe este slăbită prin lipsa pionului f2, deoarece în această poziție prezența sau absența acestui pion pe tablă nu prezintă nici o importanță din punct de vedere practic : aceeași combinație merge și dacă negrul ia un pion la f2, și dacă mută simplu calul pe acest cîmp.

202
M. Najdorf

G. Kramer

(New-York, 1949—50)

1. . . .	Ce4—f2!!
2. Cb4:c6	. . . .

Calul negru nu putea fi luat, după cum se vede din următoarea variantă:

2.R:f2 Dh4+ 3.Rf1 N:f3 4.g:f3 Dh3+ 5.Rg1 Te2 urmat de mat.

De asemenea, la 2.Tf1 ar fi urmat tot 2...N:f3, de exemplu: 3.T:f2 Te1+ 4.Tf1 d3! cu amenințarea decisivă Nd4+; sau 3.g:f3 Ch3+4.Rh1 Dh4 urmat de Te2 cu atac decisiv. Eliminând nebunul din c6 albul speră să se poată apăra.

2. . . .

Cf2:d1!

Cu aceasta negrul câștigă calitatea, deoarece albul nu poate lua la d8 din cauza Te1 mat. Negrul a câștigat ușor: 3.Nd2 b:c6 4.T:d1 d3 5.Da6 Dd4+ 6. Rh1 D:b2 7. Dc4+ Rh8 8.h3 c5 9.a4 Dd4 10.D:d4 N:d4 11.Ng4 Tc7 12.Na5 Tf7 13.Nb6 Tf2 14.a5 d2 15.Rh2 Te1 16.Rg3 T:d1 și albul a cedat.

4. Combinații folosind slăbiciunea altor puncte în jurul poziției rocadei mici

În afara combinațiilor în care unul dintre pionii apărători ai rocadei mici este înlăturat de la început (prin sacrificii la h7, g7, sau f7, așa cum am văzut mai înainte), mai sînt posibile și alte numeroase combinații în care figurile atacatoare folosesc alte puncte de sprijin pentru a se apropia de regele advers. Vizate sînt în primul rînd cîmpurile aflate imediat în fața liniei de pioni a rocadei: f6, g6 și h6.

După cum e și normal, cele mai numeroase combinații de acest fel folosesc cîmpul f6 (f3), în al doilea rînd vine cîmpul h6 (h3), iar cele mai rare sînt pe cîmpul g6 (g3). Aceasta se datorește în primul rînd măsurii în care sînt apărute aceste puncte. Cîmpurile f6 (f3) și h6 (h3) sînt controlate de cîte un sigur pion deoarece pentru a face rocada este necesară înaintarea pionului „e”, care ar putea apăra punctul f6 (f3) a doua oară, în timp ce cîmpul g6 (g3) este controlat de doi pioni, ceea ce face atacul asupra lui mai dificil. Faptul că sînt mai numeroase combinațiile pe f6 (f3) decît cele pe h6 (h3) deși acesta din urmă este în mod normal mai greu de apărut cu figuri, se datorește apropierii cîmpului f6 (f3) de centru, ceea ce permite o mai mare con-

centrare a figurilor atacatoare în jurul lui.

O sistematizare a acestor combinații este foarte dificilă, deoarece ele depind întotdeauna de poziția figurilor, atît atacatoare cît și apărătoare; or, aceste poziții sînt extrem de numeroase. De aceea ne vom mărgini numai la o serie de exemple caracteristice, din studiul cărora cititorul își va putea da seama de condițiile esențiale în care astfel de combinații sînt posibile.

203

Traian Ichim

O. Trolanescu

(Jucată într-un meci, la Iași, în 1940)

Vom începe cu o combinație clasică, bazată pe sacrificiul calului la f6. În poziția din diagrama 203, premisele unei combinații există căci albul deține o superioritate destul de mare de forțe pe flancul regelui. Poziția regelui negru n-are însă slăbiciuni, iar pe de altă parte albul n-are voie să piardă timp, deoarece aceasta ar permite adversarului să ajungă la contraatac pe flancul damei.

Albul rezolvă problema continuării atacului printr-o combinație legată de pătrunderea decisivă a calului său pe cimpul f6. Dar mai întâi trebuie micșorat numărul figurilor care apără acest punct:

1. **Td1:d7!**   **Td8:d7**
2. **Ce4—f6+!**   **Rg8—f8**

Calul nu poate fi luat, deoarece deschiderea coloanei „g” ar decide imediat partida în favoarea albului: 2...g:f6 3.g:f6+ Rf8 4.Dh6+ Re8 5.Tg8+ urmat de mat la mutarea următoare. Dacă negrul ia cu ne-bunul, atunci după 2...N:f6 3.g:f6 nu se poate juca 3...g6 din cauza 4.Dh6, iar după pătrunderea tur-nului la g7 negrul pierde repede. În sfârșit, dacă regele negru ar fi mutat la h8, urma 3.Ce5! și albul câștigă, căci negrul nu poate para cu succes amenințarea asupra tur-nului d7 și matul la f7.

3. **b5—b6!**   . . . .

Albul joacă foarte atent. Cu această mutare el păstrează pionul fără pierdere de timp și în același timp împiedică o eventuală deschidere a coloanei „a”.

3. . . .   **Dc7—d8**
4. **Cf6:d7+**   **Dd8:d7**
5. **Cf3—e5**   **Dd7—b5**
6. **Nc2:h7**   . . . .

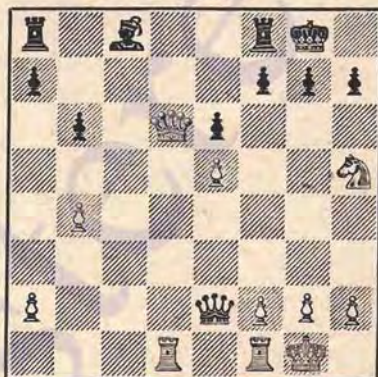
Din toată combinația albul n-a obținut decât un pion, dar poziția regelui negru rămâne amenințată. De aceea negrul încearcă un con-

traatac, care însă este ușor respins.

6...c3 7.b3 Nd6 8.Cc4 Nc5 9.Df4 (apără indirect pionul b6, care nu poate fi luat din cauza Dd6+) 9... Re7? (după această greșeală negrul pierde imediat, dar oricum, poziția nu mai putea fi apărată) 10.Dc7+ Rf8 11.g6 și negrul a cedat după câteva mutări.

204

N. Riumin

G. Levenfiș

(Turneul internațional de la Moscova, 1936)

În poziția din diagrama 204, albul a jucat pripit 1.Cg3? și după 1... Db5 2.Tfe1 Nb7 3.Te3 Dc6 4.D:c6 N:c6 partida s-a terminat în cele din urmă remiză. Și totuși poziția prezenta premisele unei combinații (poziția mai activă a pieselor albe și slăbiciunea liniei a-8-a a negrului) pe care Levenfiș a încercat s-o găsească. În legătură cu aceasta, este foarte interesant comentariul său (publicat în cartea turneului) după mutarea Cg3:

„O scăpare din vedere cu atât mai curioasă cu cât am căutat combinația decisivă timp de 15 minute. Spre regret, am pierdut mult timp pentru examinarea variantelor începînd cu 27.C:g7 și 27.De7 (ame-

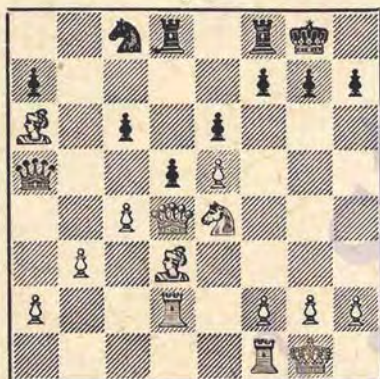

nintînd Td8). La 27.De7 singura apărare este 27...h6 28.C:g7 R:g7 29. Td8 T:d8 30.Df6+ Rg8 31.D:d8+ Rh7 32.Df6 Dh5. Și totuși problema se putea rezolva foarte simplu: 27.Cf6+! g:f6 28.e:f6 și împotriva celor două amenințări de mat: Dg3+ și D:f8+! urmat de Td8 nu există apărare. Un caz curios de orbire șahistă.“

O altă variantă a combinației, începînd cu sacrificiul calului la f6, a survenit în poziția din diagrama 205. Albul și-a concretizat

205

Nijssen

van Gevel

(Jucată într-un meci pe echipe în Olanda, în 1939)

superioritatea de forțe pe flancul regelui în modul următor:

1. Ce4—f6+! g7:f6

Nu este mai bine nici 1...Rh8, după care urmează 2.C:h7 d:c4 3. Dh4 D:d2 4.Cg5+ urmat de mat.

2. Nd3:h7+! ....

Cu acest al doilea sacrificiu albul realizează două lucruri: elimină pionul apărător h7, în spațiile căruia s-ar fi putut adăposti

regele negru și eliberează accesul spre cîmpurile d3 și d4 pentru turnul d2, care astfel poate ajunge cu tempo pe flancul regelui.

2. .... Rg8:h7

3. Dd4—h4+ Rh7—g6

La 3...Rg8 decide 4.e:f6 urmat de Dg5+ sau Dh6 și Dg7 mat.

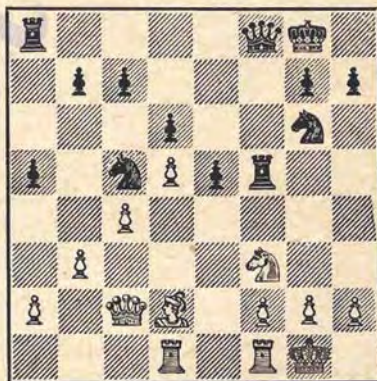
4.Dh4:f6+ Rg8—h5

5. Td2—d4 negrul cedează.

Destul de frecvente sînt combinațiile bazate pe sacrificiul calității la f6 sau f3 în urma semi-deschiderii coloanei „f“. În poziția din diagrama 206, negrul și-a concretizat superioritatea pozițională sacrificînd turnul la f3.

206

P. Peternelli

Frații Rutsenescu

(Jucată prin corespondență, în 1939)

A urmat:

1. .... Tf5:f3!

2. g2:f3 Df8:f3

Acum negrul amenință foarte tare 3...Ch4.

3. Dc2—c3 Cc5—d3!

După aceasta albul nu are decât o singură apărare, după care rămâne însă cu doi pionii în minus.

4. Nd2—g5

Df3—g4+

5. Rg1—h1

Cd3:f2+!

6. Tf1:f2

Dg4:d1

și negrul a câștigat după 7.Rg2 Dg4+ 8.Dg3 D:g3+ 9.h:g3 h6 10.Ne3 a4! 11.b4 Tf8 12.T:f8+ R:f8 13.Rf3 Rf7 14.Re4 b6 15.a3 Rf6 16.Nd2 h5 17.c5 b5 18.c6 Ce7 19.Ne3 g5 20.Nf2 Cf5 21.Rd3 Cd4 albul cedează.

206 a

I. Moisiu

M. Pavlov

(Finala Campionatului R.P.R., 1958)

Cu ultima sa mutare (Tb8) negrul a apărat pionul b4. Dacă ar fi prevăzut combinația care urmează, el ar fi jucat desigur Db6, apărând în același timp calul f6. Acum albul are ocazia să efectueze clasicul sacrificiu de calitate la f6, după care obține un atac decisiv.

1. Tf1:f6!

g7:f6

2. Ce3—g4!

....

Calul ia sub observație punctele slabe ale poziției negrului: f6 și

h6. Mai slab ar fi fost 2.Ch5, după care negrul s-ar mai fi putut apăra prin 2...f5 3.e:f5 f6. După 2.Cg4, apărarea 2...f5 nu mai este bună din cauza 3.Dg5+ Rh8 4.Df6+ Rg8 5.Ch6 mat.

2. ....

Rg8—h8

3. Dd2—h6

Tf8—g8

4. Cg4:f6

Tg8—g7

5. Ta1—f1!

....

Nu era bine 5.Ch5 din cauza 5... Cf5! 6.e:f5 N:g2+ 7.Rg1 Tb8! și negrul obține contrajoc.

5. ....

Tb8—g8

6. Cg3—h5

Dc7—d8

7. Cf6:g8

Dd8:g8

8. Dh6—f6!

negrul cedează.

Posibilitățile sacrificării nebului la f6, în legătură cu atacul asupra punctului g7, sînt ilustrate de următoarea minunată combinație a lui Alehin.

207

Sterk

A. Alehin

(Turneul internațional de la Budapesta, 1921)

Pisele ușoare ale negrului s-au îndepărtat de flancul regelui, care

astfel a rămas insuficient apărat. Aceasta permite albului să decidă repede partida :

1. Ng5—f6!!

....

„Prima mutare a unui atac de mat elegant și neașteptat, care decide partida în câteva mutări. Se amenință 2.Tg4 D:e2 3.T:g7+ și mat la mutarea următoare” (Alehin).

„O combinație care se întâlnește adeseori și care trebuie ținută minte !” (Euwe).

1. . . .

Tf8—c8!

„Singura mutare, la care albul răspunde însă printr-o nouă surpriză” (Alehin).

Negrul nu putea lua nebunul din cauza 2.Tg4+ după care se pierde dama, iar la 1...h5 ar fi urmat 2. Tg4! D:e2 3.T:g7+ Rh8 4.Cg5. La 1...h6 albul ar fi continuat cu 2.Ce5 urmat de 3.Dg4.

2. De2—e5!

....

Este evident că albul a trebuit să prevadă această mutare atunci când a început combinația. Acum se amenință 3.Dg5.

2. . . .

Tc8—c5

Poziția negrului nu se mai putea apăra, cum se vede din următoarele variante indicate de Alehin :

I. 2...D:c4 3.Dg5 Rf8 4.D:g7+ Re8 5.Dg8+ Rd7 6.Ce5+ Rc7 7.D:f7+ urmat de C:c4.

II. 2...T:c4 3.Dg5 Tg4 4.D:g4 g6 5.D:a4.

III. 2...g:f6 3.Tg4+ și mat în 2 mutări.

3. De5—g3!

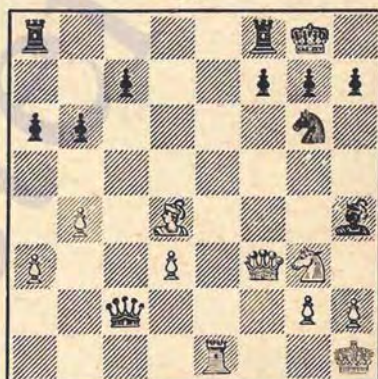
g7—g6

4. Tc4:a4 și albul a câștigat.

Combinațiile în care sacrificiul se produce pe cîmpul h6, sînt mai puțin frecvente în poziții cu structura pionilor intactă. Cum vom vedea, ele survin mult mai des atunci cînd pionul „h” înaintează la h6 (sau h3), devenind astfel un obiect de atac.

Un exemplu simplu de combinație cu sacrificiu la h6 este următorul :

208

Jucată de Sikorski într-un simultan dat la Gliwice (Polonia), în 1934

Prin 1.Cg3—f5!

....

albul a sacrificat turnul e1 pe care negrul s-a grăbit să-l ia, neobservînd primejdia care-l amenință.

1. . . .

Nh4:e1

La alte mutări negrul pierde cel puțin pionul g7.

2. Cf5—h6+!

Rg8—h8

După 2...g:h6 decide 3.Df6.

3. Df3—f6!!

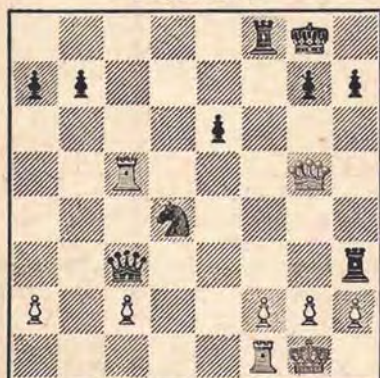

și negrul nu poate evita matul :
la 3...g:f6 4.N:f6 mat, iar la 3...Tg8
4.C:f7 mat.

Combinațiile cu sacrificiu la g6
sînt destul de rare, dar de obicei
foarte frumoase. Un exemplu cla-
sic este următorul :

209

F. Marshall

Leviṭki

(Turneul internațional de la Breslau, 1912)

1. . . . Dc3—g3!!

O mutare minunată după care
albul a cedat imediat. Într-adevăr,
se amenință mat la h2 și albul nu
are apărare satisfăcătoare. De exem-
plu : 2.h:g3 Ce2+ mat ; sau 2.f:g3
Ce2+ 3.Rh1 T:f1 mat ; sau 2.D:g3
Ce2+ 3.Rh1 C:g3+ 4.Rg1 Ce2+
5.Rh1 Tc3 și negrul rămîne cu un
cal în plus ; sau 2.f3 Ce2+ 3.Rh1
D:h2 mat.

Iată acum o combinație în care
sînt folosite pe rînd punctele g6
și h6. (vezi diagrama 210).

1. g5—g6! . . . .

Pionul „g” se sacrifică cu tempo
(amenințînd mat la h7), deschizînd

210

A. Kolarov

D. Drimer

Jucată în turneul internațional de la Ploiești,
1937

diagonala nebunului c1, care va in-
terveni decisiv în continuarea com-
binației.

1. . . . Ce8—f6

Pionul nu putea fi luat, cum se
poate vedea din următoarele va-
riante : 1...fg6 2.Ce7! (vezi capitoul
combinațiilor elementare bazate pe
slăbiciunea liniei a 8-a) și acum :

a) 2...T:f1+ 3.T:f1 D:e7 4.D:c8 și
se pierde și nebunul, deoarece la
4...Nb7 5.D:b7! (linia a 8-a!).

b) 2...T:f1+ 3.T:f1 Cf6 4.C:g6+
Rg8 5.D:d7 C:d7 6.Ce7+ și C:c8.

c) 2...Cf6 3.C:g6+ Rg8 4.D:d7 C:d7
5.Ce7+ Rh8 6.C:c8.

2. Nc1—h6!! . . . .

Al doilea sacrificiu pe care de
asemenea negrul nu-l poate accepta
deoarece la 2...g:h6 urmează 3.g7+
Rg8 4.g:f8D+ R:f8 5.Dh6+ Re8
6.D:f6. Este interesant de remarcă
cum piesele albe folosesc cîmpurile

negre din fața rocadei, aparent bine apărate.

2. ... f7:g6

La 2...Tg8 urmează 3.N:c4 b:c4 4.C:d6! și negrul pierde, de exemplu: 4...h:g6 5.Cf5!; sau 4...f:g6 5.D:d7 C:d7 6.Cf7 mat; sau 4...g:h6 5.C:f7+.

3. Nh6:g7+ Rh8—g8
4. Ng7:f6! ....

Mai tare decât 4.N:f8 care ar fi câștigat numai calitatea.

4. ... g6:f5

Altfel urmează Ch6+ cu câștigul damei.

5. Dh3—g3+ Rg8—f7
6. Tf1:f5 ....

Combinatia s-a terminat și o dată cu ea partida. La 6...Re8 urmează 7.b3 Cb6 8.Ne2 și poziția negrului se prăbușește. De aceea negrul a preferat un sfârșit mai rapid: 6...D:f5 7.Dg7+ Re8 8.De7 mat.

Mai rămâne să examinăm o combinație tipică de sacrificiu la e6, caracteristică pentru multe variante ale apărării siciliene.

Cu ultima sa mutare negrul a retras calul la d7 (în loc de e8), ceea ce a permis albului să efectueze următoarea combinație:

1. Cd4:e6! f7:e6
2. Nb3:c6+ Rg8—h8
3. Cc3—d5 Dc7—d8
4. Df3—h5 ....

Amenință 5.f5, 6.g6 și dacă h7—h6 sacrificiul la h6.

4. ... Cd7—e5

211

L. Aronin

I. Boleslavski

(Al XVII-lea campionat al URSS, 1949)

Cum se arată în cartea turneului, relativ cel mai bine era 4...De8 5.g6 Cf6! (5...D:g6+ 6.D:g6 h:g6 7.C:e7) 6.C:f6 D:g6+ 7.D:g6 h:g6 8.Nd5 și acum să fi încercat sacrificiul calității prin 21...N:f6.

5. Ne6:c8 Ta8:c8
6. f4—f5 Ne7:g5

Negrul este forțat să dea figura înapoi. La 6...Rg8 ar fi urmat 7.g6 h6 8.N:h6 g:h6 9.D:h6 Tf7 10.g:f7+ R:f7 11.Dg6+ Rf8 12.f6 cu mat inevitabil.

7. Ne3:g5 Dd8—e8
8. Dh5:e8 Tf8:e8
9. f5—f6 Cc5—d7

Nu se putea juca 9...g:f6 din cauza 10.N:f6+ Rg8 11.b4 câștigând o figură.

10. f6—f7 Te8:e4
11. Cd5—b6!

și albul a câștigat după câteva mutări.

EXERCITII

212

Negrul mută

213

Albul mută

214

Albul mută

215

Albul mută

216

Albul mută

217

Albul mută

218

Albul mută

219

Negrul mută

220

Albul mută

221

Albul mută

222

Negrul mută

223

Albul mută

224

Albul mută

225

Albul mută

226

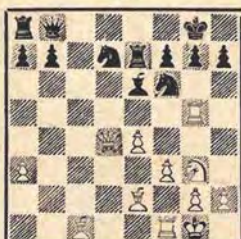
Albul mută

227

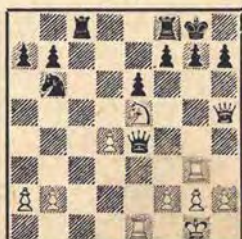
Albul mută

228

Albul mută

229

Albul mută

230

Albul mută

231

Albul mută

232

Negrul mută

233

Albul mută

234

Negrul mută

235

Negrul mută

236

Albul mută

237

Albul mută

238

Albul mută

239

Albul mută

240

Poate albul juca 1. C : d8?

241

Albul mută

242

Poate juca albui 1.Tb1?

243

Albul mută

244

Albul mută

245

Albul mută

246

Albul mută

247

Albul mută

1 B. COMBINAȚII DE MAT, REGELE AFLÎNDU-SE ÎN POZIȚIA ROCADEI MICI

(Structura pionilor slăbită)

Cum am arătat și mai înainte (vezi pag. 90), poziția rocadei mici este mult mai ușor de atacată atunci când pionii care o apără sînt siliți să părăsească cîmpurile inițiale. Lucrul acesta a fost de nenumărate ori verificat în practică și orice jucător de categoria a II-a, știe din experiență că nu este bine să-și slăbească poziția de pioni a rocadei, fără un motiv bine determinat.

Obținerea unei astfel de slăbiri a poziției de pioni adverse, constituie foarte deseori prima etapă a unui plan de atac general pe flancul regelui.

Astfel stînd lucrurile, este evident că și posibilitatea de a încheia atacul cu o combinație este mai mare atunci cînd poziția pionilor care apără rocada este slăbită.

Pornind de la principiul că structura pionilor constituie un element stabil care determină diferite tipuri de combinații, vom examina în continuare o serie de combinații caracteristice, grupîndu-le în raport cu diferitele slăbiri ale poziției pionilor care apără rocada mică.

1. Combinații care folosesc slăbiciunile provocate de deplasarea pionului „h”

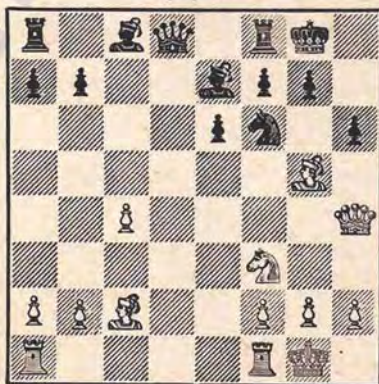
Mutările h2—h3 (sau h7—h6) sînt adeseori necesare, de obicei pentru a preveni legarea neplăcută a calului f3 (f6) prin Ng4 (Ng5), sau — în cazul cînd legarea s-a produs deja — pentru a alunga nebunul advers. Pionul la h3 (h6) rămîne însă o slăbiciune permanentă și poate constitui mai tîrziu un obiectiv de atac. De cele mai multe ori la h3 (sau h6) se poate sacrifica o piesă, distrugîndu-se poziția pionilor care apără regele, aceasta formînd ideea centrală a majorității combinațiilor de acest gen. Sînt însă posibile și alte combinații, cu sacrificii pe alte cîmpuri.

Iată mai întîi cîteva combinații bazate pe clasicul sacrificiu al nebunului la h6.

În poziția din diagramă ultima mutare a negrului a fost tocmai slăbirea h7—h6, care s-a dovedit imediat catastrofală. Este interesant că această slăbire a fost de-

248

Papapavlu

E. Gheller

(Olimpiada de la Amsterdam, 1954)

terminată de jocul precedent al albului, deoarece negrul nu se putea apăra cu ...g7—g6 (în loc de

h7—h6), căci după Ta1—d1 se pierde o figură.

Acum însă, combinația tipică, începînd cu sacrificiul la h6, se declanșează imediat:

1. Ng5:h6! g7:h6
2. Dh4:h6 ....

Din cauza amenințării de mat la h7, calul din f6 este imobilizat.

2. ... Dd8—a5
3. Cf3—g5 ....

După aceasta nici turnul din f8 nu mai poate muta din cauza continuării: 4.Nh7+ Rh8 5.Ng6+ Rg8 6.N:f7 mat.

3. ... e6—e5

O încercare de a deschide diagonală nebunului c8. Este de remarcat faptul — caracteristic pentru multe combinații — că piesele apărătoare, deși nu se amenință un mat imediat, nu au posibilitatea de a-și coordona acțiunile pentru a organiza o apărare efecă.

4. Nc2—h7+ ....

Cu scopul de a îmbunătăți poziția nebunului.

4. ... Rg8—h8
5. Nh7—e4+ Rh8—g8
6. Ta1—e1 ....

Sosirea turnului pe teatrul principal de bătălie, pe care negrul nu o poate împiedica, decide partida.

6. ... Nc8—g4
7. Te1—e3 Ta8—d8
8. Te3—g3 Td8—d4
9. Cg5—e6!

și negrul a cedat, deoarece nu poate împiedica matul la g7, iar la 9...f:e6 urmează 10.Tg4+ și mat la mutarea următoare.

O altă variantă a sacrificiului nebunului la h6 este cea din exemplul următor. Ultima mutare a ne-

249

G. Stahlberg

H. Heinicke

(Turneul de la Hamburg, 1955)

grului a fost Dd8—d7, cu ideea de a juca eventual f7—f5, pentru a împiedica venirea turnului b5 pe flancul regelui, dar combinația se declanșează mai înainte.

1. Nc1:h6! Ne6—g4

Acceptarea sacrificiului dădea loc la următoarele variante:

a) 1...g:h6 2.D:h6 Cf5 3.C:f5 N:f5 4.Nh3! și dacă acum 4...Ce7, atunci 5.Dg5+.

b) 1...g:h6 2.D:h6 f6 3.T:e6 D:e6 4.Tg5+ Rf7 5.Dh5+ Cg6 6.Nd5 și negrul pierde dama.

2. Dh5—g5 Ce7—g6

Negrul nu are altă apărare. La 2...g6 urmează Df6.

3. Ch4:g6 f7:g6

Dacă negrul ia nebunul, atunci urmează 4.C:f8 h:g5 5.C:d7.

4. Dg:g6 negrul cedează.

Poziția nu se mai poate apăra. Albul are 2 pioni în plus și în afară de aceasta, un atac foarte puternic.

250

I. Bordarevski

V. Panov

(Al X-lea campionat al U.R.S.S.,
Tbilisi, 1937)

În poziția din diagrama 250, sacrificiul nebulului la h3 n-a constituit decât preludiul unui atac foarte interesant. Aici este vorba despre o combinație ale cărei consecințe ultime nu puteau fi prevăzute.

1. ...   Ne6:h3!
2. Nc1-f4   ....

Sacrificiul nu se putea accepta imediat din cauza următoarei frumoase continuări: 2.g:h3 T:e2!! (înlăturarea figurilor apărătoare) 3.T:e2 Dg3+ 4.Rh1 D:h3+ 5.Rg1 Cg4 (amenință mat în 2 mutări) 6.Nf4 g5! și negrul câștigă.

2. ...   De7-d7
3. g2:h3   ....

Albul se decide să accepte sacrificiul. Analize ulterioare au demonstrat că mai multe șanse de apărare dădea 3.N:c4 Dg4 4.N:d5, deși după 4...C:d5 5.D:d5 T:e2 6.T:e2 D:e2 7.Tf1 Ne6 8.D:b7 D:b2 negrul are un joc superior.

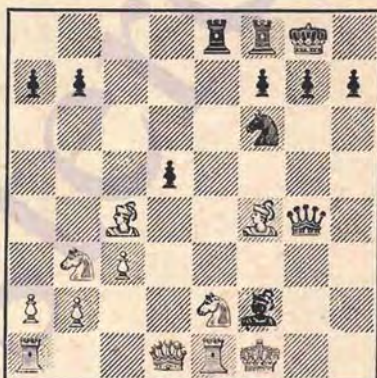
3. ...   Dd7:h3
4. Nd3:c4   ....

Mutarea aceasta este aproape forțată, deoarece pe lângă altele, negrul amenință C:b2. Dar acum Bordarevski continuă atacul cu o nouă combinație.

4. ...   Dh3-g4+
5.Rg1-f1   ....

Nu era bine 5.Rh1 din cauza 5...Df3+, nici 5.Rh2 din cauza 5...Dh4+ 6.Rg2 D:f2+, nici 5.Ng3 T:e2!, nici 5.Cg3 D:f4!

5. ...   Nb6:f2!

Cu acest al treilea sacrificiu, ultimul pion apărător al rocadei albului este înlăturat și atacul negrului răzbește. Acum albul este silit să ia nebulul, deoarece altfel decide al patrulea sacrificiu: T:e2 urmat de Dg1 mat.

6. Rf1:f2   Cf6-e4+
7. Rf2-f1   Dg4-f3+
8. Rf1-g1   Df3-f2+
9. Rg1-h1   Te8-e6

Ultimele rezerve apar pe cîmpul de bătălie!

10. Nc4:d5   ....

După aceasta negrul dă mat. Oricum însă, poziția albului nu se mai putea apăra.

10. . . . . Df2—f3+
 11. Rh1—h2 Te6—g6
 12. Nd5:f7+ Tf8:f7
 13. Dd1—d8+ Tf7—f8
 14. Dd8—d5+ Rg8—h8
 15. Ce2—g3 Df3—f2+

și albul a cedat. Matul nu poate fi parat.

Chiar și jucători de mare forță subestimează uneori clasicul sacrificiu la h6. În diagrama 251 ultima mutare a negrului a fost d5:c4, luând un al doilea pion. Keres, care este el însuși un excelent jucător de combinații, a considerat probabil că albul nu va obține nimic prin sacrificiul la h6, ideea apărării fiind de a înapoia la momentul potrivit o parte din material pentru a respinge atacul. Apreciind mai obiectiv posibilitățile atacului alb, negrul ar fi ales, desigur, mutarea mai prudentă Cc5.

251

P. Keres

D. Bronstein

(Turneul inter-zonal, Göteborg, 1955)

1. Nc1:h6! g7:h6

Acceptarea sacrificiului este practic forțată, deoarece dacă negrul nu ia la h6, albul păstrează același atac fără sacrificii de material.

2. Dd1—d2 . . . .

Cit de mari sînt resursele albului, se vede din faptul că el își poate permite în mijlocul combinației o mutare care nu forțează pe adversar la un anumit răspuns, ci îi lasă alegerea între diferite linii de apărare. Alegerea celei mai bune căi nu este însă cîtuși de puțin ușoară, dovadă că un jucător de forța lui Keres n-a putut-o găsi.

2. . . . . Cf6—h7!?

Alte posibilități erau :

A) 2...Cg4 3.h3 Ce5 4.D:h6 Cg6 (4...f5 5.C:f5 Tf7 6.Cbd6) 5.Ch5 Nf6 6.Tad1 d5 7.Td4 și albul cîștigă (7...N:d4 8.C:d4).

B) 2...Te8 3.D:h6 Nf8 4.Dg5+ Rh8 5.Cd6! N:d6 (5...Nd5 6.Ch5! C:h5 7.D:h5+) 6.Dh6+ Rg8 7.Ch5! și cîștigă.

Totuși, după cum au arătat analizele ulterioare, negrul ar fi putut opune o rezistență foarte mare jucînd :

C) 2...Ce5! Acum la 3.D:h6 negrul se apără, cum a arătat maestrul N. Golovko, cu 3...Ne4! (Euwe nu analizează decît 3...Cce4 4.Tae1 d5 5.Cf5 Ce8 6.N:e4 d:e4 7.Te3 Ng5 8.Tg3 f6 9.Dg6+ în favoarea albului) 4.Cf5 Ce8. Ragozin propune continuarea atacului de către alb prin 3.Tae1 Cd3! 4.D:h6 Ce8 5.Te5! dar și în acest caz prin 5...f5 „negrul ar fi pus adversarului însemnate obstacole în continuarea atacului” (Ragozin).

După mutarea făcută de Keres, albul a obținut repede o poziție de cîștig :

3. Dd2:h6 f7—f5
 4. Cg3:f5 Tf8:f5
 5. Ne2:f5 Ch7—f8

Negrul are acum două figuri pentru turn și pion, dar poziția regelui său este complet deschisă, iar piesele negre sînt bine plasate. Bronstein a cîștigat cu o tehnică exemplară.

252

O. Troianescu

Traian Ichim

(Jucată într-un meci la Iași, 1940)

La h6 sau h3 pot fi sacrificate și alte piese pentru a deschide poziția regelui advers. Un exemplu frumos, în care se reia tema bine cunoscută a folosirii diagonalelor celor doi nebuni asupra poziției rocadei, este următorul :

1.Th3:h6!

.....

Un sacrificiu foarte frumos care nu poate fi acceptat. La 1...g:h6 urmează 2.Dg4+ și negrul este făcut mat atât după 2...Rh8 3.C:f7, cit și după 2...Rf8 3.N:h6+ Re8 4.Dg8+Nf8 5.D:f8. Interesant este că negrul nu are timp să elimine nebulul din e3 prin 1...C:e3, deoarece în acest caz urmează 2.Th8+!! R:h8 3.Dh5+ Rg8 4.Dh7+ Rf8 5.Dh8 mat.

1. ....

Ne7-f6

2. Cc3:d5

e6:d5

3. De2-h5!!

.....

Nici acum negrul nu poate lua turnul din h6, deoarece după 3...g:h6 4.D:h6 matul nu se poate para decât sacrificind dama.

3. ....

g7-g6

4. Ce5:g6!

.....

Ca de obicei în acest gen de combinații, al doilea sacrificiu înăltură complet apărarea de pioni a regelui advers.

4. ....

5.Dh5:g6+

6. Dg6:f6

7. Th6:f6

f7:g6

Ta7-g7

Db6:f6

.....

și negrul a cedat după câteva mutări. După cum se vede, negrul a reușit să se apere împotriva atacului de mat, dar cu prețul unor pierderi materiale prea mari.

Ca și în cazul când poziția de pioni a rocadei este intactă, și acum sînt posibile diverse combinații folosind alte cîmpuri afară de h6. Iată câteva exemple în care sacrificiile se produc la g7 sau f7 (respectiv f2 sau g2).

253

C. Schlechter

S. Tartakow r

(Turnul de la Petersburg, 1909)

1.Ce5:f7!!

.....

„Oricît de banal și de standardizat ar părea acest sacrificiu la f7, corectitudinea lui nu este mai puțin bazată pe o serie de sacrificii și subtilități ulterioare, care au necesitat un calcul profund și exact. De fapt el constituie numai prima verigă a unui lanț de ope-

rații, bazate logic și organic pe ideea fundamentală a **cooperării maxime** a tuturor pieselor albe (inclusiv a turnului și nebulului damei, care operează — ca să spunem așa — de la distanță, de pe cîmpurile lor inițiale!)“ spune Tartakower în „My Best Games of Chess“.

1. .... **Rg8:f7**
2. **Dd1—h5+** **Rf7—g8**

O altă posibilitate era 2...Re7 (2...Rf8 3.N:h6) 3.Dg6 Cbd7 (3...Tg8 4.N:h6) 4.N:h6 g:h6 5.Tae1+ Rf8 6.C:d6 etc.

3. **Tf1:f6!!** ....

Regula nu se dezmințe: al doilea sacrificiu distruge poziția de pioni a regelui.

3. .... **Te8—e1+**

Aici trebuiau exact calculate urmările acceptării celui de-al doilea sacrificiu. Cum a demonstrat Tartakower, albul cîștigă, dar variantele nu sînt simple:

A) 3...g:f6 4.Dg6+ Rf8 5.N:h6+ Re7 6.Te1+ Rd7 7.Nf5+ Rc7 8.T:e8 N:f5 9.T:d8 N:g6 10.T:d6 Cd7 (dacă 10...b5 11.T:f6) 11.Nf4 Rc8 12.T:d4.

B) 3...D:f6 4.D:e8+ Nf8 (sau 4...Df8 5.Dg6! Nc7 6.N:h6) 5.D:c8 d:c3 6.Ne3! și cîștigă.

4.**Tf6—f1** **Te1:f1+**
5. **Nd3:f1** ....

Prima parte a combinației s-a terminat. Albul și-a recîștigat pionul și acum amenință foarte tare 6.Dd5+, sau 6.C:d6 D:d6 7.De8+ urmat de D:c8.

5. .... **Nd6—f8**

Dacă 5...Ne6, atunci 6.C:d6 D:d6 7.De8+ Df8 8.D:e6+, iar dacă 5...Nc7, atunci la fel ca în partidă.

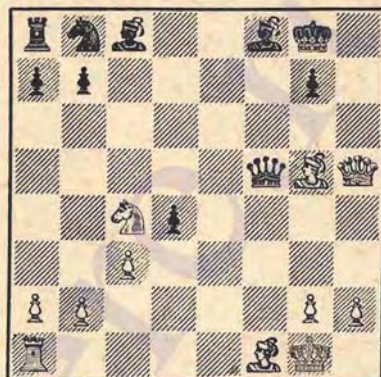
6. **Nc1:h6!** **Dd8—f6**

Nebunul nu putea fi luat: 6...g:h6 7.Dg6+ Ng7 8.Nd3 (amenințînd Tf1)

8...Dg5 9.De8+ Nf8 10.Tf1 Dg7 11.D:c8 și cîștigă.

7. **Nh6—g5**

Df6—f5

Desigur, după 8.c:d4 albul ar fi rămas cu doi pioni în plus, dar negrul jucînd 8...Ne6 ar fi putut opune încă multă rezistență.

Albul însă continuă seria combinațiilor cu încă un sacrificiu:

8.**Cc4—d6!** ....

„Se pune problema de a cîștiga, prin sacrificiul celui de-al doilea cal, un tempo, pentru a controla diagonala vitală a2—g8, ca și importanta coloană „f“. (Tartakower).

8. .... **Nf8:d6**
9. **Nf1—c4+** **Nc8—e6**
10. **Ta1—f1** ....

Acum negrul este silit să sacrifice dama pentru turn și cal, deoarece nu merge 10...De5 din cauza 11.De8+ Rh7 12.Nd3+, iar la 10...De4 urmează 11.De8+ Rh7 12.N:e6.

10. .... **Df5:f1+**
11. **Nc4:f1** **Cb8—d7**
12. **Nf1—d3** **Cd7—f8**
13. **c3:d4**

și albul a cîștigat după cîteva mutații.

Seria de combinații din această partidă este de mare anvergură și face parte din ceea ce putem denumi „marile combinații”.

Atacul asupra punctului g7 este de multe ori ușurat de slăbirea h7—h6, ca în exemplele următoare :

254

Pogats

L. Szabó

(Campionatul R.P. Ungare, Budapesta, 1954)

1. Tg3:g7!	Rh8:g7
2. Dh4—f6+	Rg7—g8
3. f2—f3	....

Cu amenințarea Tg2+ care obligă pe negru să sacrifice nebunul.

3.	Nb7:f3
4. Ta2—f2!	....

Mult mai tare decât 4.D:f3 după care negrul ar fi putut să se apere cu f7—f5.

4.	De7—d8
5. Df6:h6	f7—f5
6. Tf2:f3	....

Acum se amenință 7.Tg3+ Rf7 8.Tg7+ etc.

6.	Rg8—f7
7. Tf3—g3	Dd8—d5

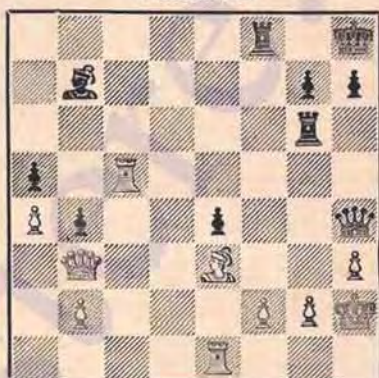
La 7...Re8 albul câștigă prin 8.D:e6+ De7 9.Dc6+.

8. Tg3—g7+	Rf7—e8
9. Dh6—g6+	Re8—d8
10. Dg6—g5+	Rd8—c8
11. Dg5—e7	

și negrul a cedat.

255

N. Rossolimo

P. Schmidt

(Turneul de la Heidelberg, 1949)

1.	Tg6:g2+!
2. Rh2:g2	Tf8:f2+!!

Cu acest dublu sacrificiu de ture, negrul a obținut distrugerea completă a poziției de pioni care apăra regele alb. Ideea combinației este deschiderea decisivă a diagonalei nebunului b7, care se vede din următoarea variantă: 3.N:f2 e3+ (amenințând mat prin D:f2) 4.Td5 D:f2+ 5.Rh1 D:e1+ 6. Rh2 Df2+ 7.Rh1 e2 și albul nu poate para matul.

Și acum o combinație care reia cunoscuta temă a sacrificiului nebunului la g7.

(Vezi diagrama 256)

1. Cd4:e6!	....

256

H. Frydman

G. Barcza

(Olimpiada din 1936)

Mai întâi un sacrificiu pregătit pentru eliberarea diagonalei nebunului b2 cu câștig de timp.

1. .... f7:e6
2. Ne4-h7+! ....

Un șah intermediar cu scopul de a permite sacrificiul cu șah.

2. ... Rg8-h8
3. Nb2:g7+! ....

Și, în sfârșit, sacrificiul decisiv al nebunului, după acceptarea căruia (forțată) poziția regelui negru este complet deschisă.

3. ... Rh8:g7
4. Dc2-g6+ Rg7-h8
5. Dg6:h6 ....

Amenință mat în două mutări.

5. ... Cd7-f6

Nu merge 5...Tf7 din cauza 6.Nf5+ Rg8 6.N:e6 și poziția negrului se prăbușește.

6. Nh7-b1+ Rh8-g8
7. Dh6-g6+ Rg8-h8
8. Td1-d4 ....

și negrul a cedat, deoarece nu poate para matul. De observat in-

tervenția caracteristică a turnului în ultima fază a combinației.

Nu numai sacrificiul la g7, dar și clasicul atac cu sacrificiul nebunului la h7 este posibil, chiar când pionul a fost mutat la h6! Desigur, în acest caz combinația este ceva mai complicată, dar cu atât mai frumoasă.

257

V. Ragozin

G. Lisițin

(Turneul maeștrilor, Leningrad, 1934)

1. Nd3-h7+! ....

Nebunul se sacrifică în gol, nu-mai pentru a deplasa regele pe un câmp rău!

1. ... Rg8:h7

Acceptarea sacrificiului este forțată, deoarece la 1...Rh8 mutarea 2.Cg5 este și mai tare de exemplu: 2...h:g5 3.Dh5 și mat inevitabil; sau 2...Db8 3.C:f7+ R:h7 4.Dd3+ Rg8 (4...g6 5.Cg5+ h:g5 6.Tf7+ Rh6 7.h:g5+ R:g5 8.De3+ Rh5 9.Th7+ Rg4 10.Df4 mat) 5.C:h6+ Rh8 (5...g:h6 6.Dg6+ Rh8 7.Tf7) 6.Cf7+ Rg8 7.Cg5 cu mat imparabil.

2. Cf3-g5+! ....

Al doilea sacrificiu, fără de care primul este lipsit de sens.

2. . . .

Rh7—g8

Albul câștigă și după 2...h:g5
3.Dh5+ Rg8 4.D:f7+ Rh8 5.Dh5+
Rg8 6.h:g5! Ce7 (altfel albul joacă

g5—g6 și matul nu se mai poate para) 7.Df7+ Rh8 8.Rf2! urmat de Th1+.

3. Cg5:f7

Dd8—b8

4. Cf7:h6+

g7:h6

5. Dd1—g4+

Rg8—h8

6. Tf1—f7

negrul cedează.

2. Combinații care folosesc slăbiciunile provocate de deplasarea pionului „g“

O dată cu noile idei ale lui Reti și Nimzovici despre centru (posibilitatea de a controla de la distanță câmpurile centrale, în loc de a le ocupa), au apărut o serie de deschideri care încearcă să realizeze aceste idei și în care unul din elementele caracteristice este dezvoltarea nebunilor (și în special a nebunului regelui) în fianchetto. Din această categorie de deschideri, foarte mult jucate la turneele moderne, fac parte diversele apărări indiene (în frunte cu indiana regelui), deschiderea catalană, sistemul Reti, sistemul Barcza etc. În același timp în multe deschideri clasice a fost adoptată dezvoltarea nebunilor în fianchetto, în unele variante.

Pornind de la ideea că slăbirea relativă a câmpurilor din fața rocadei, prin deplasarea pionului „g“, este amplu compensată de acțiunea nebunului fianchettat asupra centrului advers (concepție care a fost în general confirmată de practică), „slăbiciunea“ g2—g3 (sau g7—g6) apare în multe partide, și ca o consecință normală, sistemele de atac și apărare a unei poziții de rocadă de acest tip s-au perfecționat foarte mult. Chiar în manualele de deschideri se indică variante lungi de atac asupra rocadei, de exemplu în varianta Sämisch din Indiana Regelui, sau în varianta Dragonului din Apărarea Siciliană.

În general, punctele vulnerabile ale unei poziții de fianchetto, sînt cele două câmpuri slăbite în urma deplasării pionului „g“—h3 și f3 și pionul h2. De aceea unul din obiectivele principale ale atacatorului este de a schimba nebunul din fianchetto, ceea ce în cazul cînd reușește, dă mari șanse de succes atacului, deoarece punctele f6 și mai ales h6 se slăbesc considerabil. Apărarea evită întotdeauna acest schimb (este clasică manevra Te8 și în cazul cînd nebunul advers apare la h6, atunci Nh8) în măsura posibilului.

Încercarea de a schimba nebunul din fianchetto este însoțită de un atac de pioni, cu scopul de a deschide coloana „h“. Dacă se reușește realizarea ambelor obiective, atunci atacul este aproape întotdeauna câștigător. Foarte deseori poate fi realizat însă numai unul dintre ele și atunci atacul trebuie continuat pe cale combinativă.

Exemplele care urmează prezintă o serie de combinații caracteristice, cuprinzînd cele trei situații principale posibile (în raport cu poziția apărării): poziția de fianchetto intactă, coloana „h“ deschisă și absența nebunului din fianchetto.

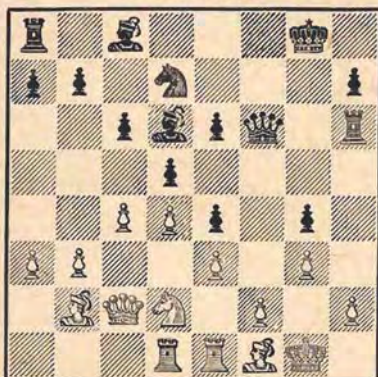
Combinațiile împotriva unei poziții de fianchetto intacte nu sînt atât de frecvente și de obicei prezintă dificultăți din cauza nume-

roaselor resurse ale apărării. Atacarea lor necesită sacrificii mari, ca în exemplul de mai jos.

258

S. Tartakower

G. Maroczy

(Turneul de la Trencianske Teplice, 1922)

1. . . .

Th6:h2!

Consecințele ultime ale acestui sacrificiu nu puteau fi calculate exact.

2. Rg1:h2

Df6:f2+

3. Rh2—h1!

. . . .

Cea mai bună apărare. După 3.Ng2 negrul ar fi continuat cu 3...Cf6! 4.Dc3 D:g3+ 5.Rg1 Dh2+ 6.Rf1 Ch5 7.C:e4 (altfel urmează Nd7 și Tf8+) 7...d:e4 8.d5 e5 9.d:c6 Cg3+ 10.Rf2 Ne6 și negrul câștigă.

3. . . .

Cd7—f6!

Pe această subtilitate se bazează combinația negrului. Piese albe fiind pentru moment paralizate, calul are timp să ajungă pe flancul regelui.

4. Te1—e2

Df2:g3

5. Cd2—b1

. . . .

Nu era mai bine 5.Dc3 Ch5 6.Tg2 Dh4+ 7.Rg1 Cg3 8.Th2 Dg5 9.Tf2 Cf5 cu amenințări decisive.

5. . . .

Cf6—h5

6. Dc2—d2

. . . .

Albul apără pionul e3 și amenință Dd2—e1.

6. . . .

Nc8—d7!

Frumusețea acestei combinații remarcabile constă în faptul că după ce a sacrificat un turn, negrul își permite să facă o serie de mutări liniștite, care totuși sînt cele mai tari. În sensul absolut al definiției, aici nu ne aflăm în fața unei combinații propriu-zise, deoarece răspunsurile albului nu sînt forțate. Este interesant însă că, deși are libertatea de a alege cel mai bun plan, albul este fără apărare în fața atacului negru.

7. Te2—f2

. . . .

Pentru a împiedica turnul negru să ocupe coloana „f”. La 7.De1 ar fi urmat 7...Df3+ 8.Tg2 Dh3+ 9.Rg1 Tf8 10.Cd2 Ng3 11.T:g3 D:g3+ 12.D:g3 C:g3 13.Nc3 Cf5 14.Te1 h5 și pionii liberi valorează mai mult decît piesa în plus a albului.

7. . . .

Dg3—h4+

8. Rh1—g1

. . . .

Sau 8.Th2 N:h2 9.D:h2 Dg5. În această variantă, ca și în aceea din comentariul precedent, apare una dintre ideile principale ale atacului negru: posibilitatea de a câștiga calitatea rămînînd numai cu o piesă în minus, după care cei doi pioni liberi de pe flancul regelui se arată foarte puternici.

8. . . . .

Nd6—g3!

9. Nb2—c3

. . . .

Albul nu poate păstra tot materialul în plus. De exemplu, la 9.Tg2 ar fi urmat 9...Tf8 10.De2 Tf3 11.Nc3 Nd6 12.Ne1 (pentru a para Th3) 12...g3 13.Cd2 Dg4 urmat de Ch5—g7—f5 și negrul câștigă.

9. . . .

Ng3:f2+

10. Dd2:f2

g4—g3

11. Df2—g2

Ta8—f8

Acum negrul a reușit să-și aducă toate forțele în luptă și amenință foarte puternic Tf2. Este interesant că în această poziție albul nu dispune de o apărare suficientă, cum se vede din următoarele variante indicate de Tartakower :

A) 12.Dh1 Dg5 13.Te1 Tf2 14.Ng2 Cf6 15.Cd2 h5 16.Cf1 h4 17.Nb4 e5! 18.d:e5 Cg4 19.Nd6 T:f1+ 20.N:f1 Ch2 21.Ng2 Ng4 și negrul câștigă.

B) 12.Td2 Tf3 13.Te2 Dg5 14.Ne1 h6! 15.Nd2 Cf6 16.Cc3 Cg4 17.Cd1 Ch2 18.Te1 h5 19.Ne2 h4! etc.

12. Ne3—e1

12. ....

Tf8:f1+!

O nouă combinație (sau continuarea primei!?) prin care negrul câștigă un tempo important pentru a aduce în joc și nebulun de la d7.

13. Rg1:f1

e6—e5

14. Rf1—g1

....

Nu merge 14.N:g3 din cauza 14...C:g3+ 15.Rf2 Ng4! 16.Te1 Ce2+ 17.Rf1 Rh8 urmat de Nh3.

De asemenea, regele alb nu poate scăpa prin 14.Re2 din cauza 14...Ng4+ 15.Rd2 Dh2 16.D:h2 g:h2 și negrul câștigă.

14. ....

Nd7—g4

15. Ne1:g3

....

La 15.Td2 ar fi urmat 15...e:d4 16.e:d4 Nf3 17.N:g3 C:g3 18.Dh2 D:h2+ 19.T:h2 Ce2+ urmat de C:d4 și negrul câștigă.

15. ....

16. Td1—e1

Ch5:g3

Cg3—f5!

Având doi pioni pentru calitate și atac de mat, negrul a câștigat ușor :

17.Df2 Dg5 18.d:e5 Nf3+ 19.Rf1 Cg3+ și albul a cedat.

„Arbitrii au acordat acestei partide al treilea premiu de frumusețe, dar majoritatea lor au declarat de o manieră peremptorie că astfel de sacrificii nu pot fi calculate în toate ramificațiile lor și că, în consecință, ele nu merită să fie încurajate”. (Tartakower).

Comentariul acesta al lui Tartakower aruncă lumină asupra mentalității greșite a unora dintre jucători și organizatori, despre criteriile pe baza cărora se apreciază frumusețea unei partide. Deși în această privință nu se poate stabili un criteriu unic de apreciere, gusturile personale ale arbitrilor jucind un rol important, totuși este interesant de remarcat că în general sînt preferate combinațiile clare și precise, ale căror variante pot fi calculate pînă la sfîrșit, în dauna acelor combinații în care intuiția joacă un rol însemnat. Tehnica înaintea fanteziei! Dacă Alehin s-ar fi condus după acest principiu, o bună jumătate din strălucitele lui combinații n-ar fi trebuit făcute niciodată...

Poziția din diagrama 259 a survenit după numai 9 mutări (1.e4 c5 2.Cc3 d6 3.d3 Cc6 4.g3 Cf6 5.Ng2 Ng4 6.Cge2 Cd4 7.0—0? Cf3+ 8.Rh1 h5! 9.h3). Negrul a ocupat (în urma greșelii albului de la mutarea a 7-a) cîmpul slab f3 și imediat a început înaintarea pionului „h” pentru a deschide coloana. Najdorf a continuat atacul cu 9...e5, ignorînd

amenințarea asupra nebunului g4 și a câștigat după 10.Cd5 C:d5 11. e:d5 Dd7 12.Cec3 Df5 13.Ne3 h4 14.Ce4 Ne7 15.c4 h:g3 16.f:g3 T:h3+! 17.N:h3 Dh5! 18.Da4+ Rf8 19.T:f3 D:h3+ albul a cedat.

În revista „Československy Sach” s-a arătat însă că albul ar fi putut opune rezistență jucând 10.Ne3!

259

M. Najdorf

L. Pachman

(Turneul de la Mar del Plata, 1955)

Negrul ar fi putut decide însă partida, în poziția din diagramă, cu ajutorul următoarei combinații:

9.	h5—h4!
10. h3:g4	h4:g3+
11. Ng2—h3	Th8:h3+
12. Rh1—g2	Dd8—d7!
13. Ce2:g3	Dd7:g4

și negrul câștigă.

Poziția din diagrama 260 este tipică pentru atacurile asupra roca-dei în apărarea olandeză. Cu ultima sa mutare (Ce2—c1) albul a încercat să provoace schimbul dameilor, sau să oblige pe negru să retragă dama pe o poziție mai puțin bună. A urmat însă o surpriză:

1.	Cf6—g4!

260

V. Alatorțev

Kirilov

(Al VIII-lea Campionat al U.R.S.S., 1933)

Această mutare pare greșită din cauza răspunsului următor al albului.

2. h2—h3

Cf7—g5!!

Poanta combinației negrului. Albul este obligat să accepte sacrificiul calului, după care poziția sa se prăbușește.

3. h3:g4

....

La singura alternativă 3.h4 ar fi urmat foarte tare 3...f4!

3. ....

f5:g4

4. Tf1—e1

....

Acesta este momentul critic al combinației, când apărarea are de ales între diferite posibilități. La 4.Cd3 ar fi urmat 4...Cf3+ 5.N:f3 g:f3 6.Ce1 Nh3 și negrul câștigă, iar la 4.f4 g:f3 5.Nh1 Ch3+ și negrul câștigă.

4. ....

Cg5—f3+

5. Rg1—f1

Dh5—h2

6. Ce1—e2

h7—h5!

și albul a cedat deoarece n-are apărare împotriva h5—h4. Dacă 7.

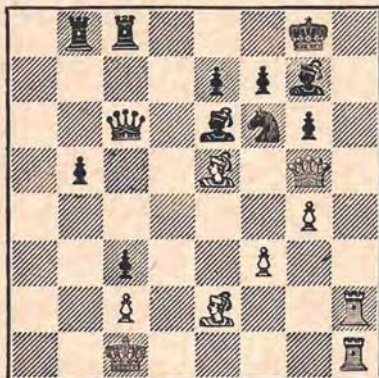

Ce4, atunci Nf5 8.C4c3 Nd3! forțînd matul.

Cînd atacatorul reușește să deschidă coloana „h”, atunci devin posibile o serie de combinații interesante, bazate de cele mai multe ori pe sacrificii de piese grele.

261

L. Alster

J. Kozma

(Campionatul R. Cehoslovace, 1953)

În poziția din diagrama 261, ultima mutare a negrului a fost b4: c3 luînd un cal pe care albul îl lăsase în priză în vederea combinației care urmează. Era mai bine pentru negru să fi jucat (în loc de b:c3) Da6, deși și atunci albul ar fi cîștigat în felul următor (variantea principală): 1.Dh6! N:h6 2.T:h6 D:a3+ 3.Rb1 Ch7 4.T:h7 Na2+! 5.C:a2 f6 6.N:b8 b3! 7.Th8+ Rf7 8.T:c8 D:a2+ 9.Rc1 b2+ 10.Rd2 b1D 11.T:b1 D:b1 12.Tc3. („Ceskoslovensky Sach“).

1.Dg5—h6!!

....

Albul amenință acum mat în 3 mutări prin 2.Dh8+! N:h8 3.T:h8+ Rg7 4.T1h7 mat, ceea ce obligă pe negru să accepte sacrificiul damei. După aceasta însă este eliminat și nebunul din fianchetto: ambele obiective ale atacului sînt realizate

și combinația de mat devine posibilă.

1. . . .

Ng7:h6

2. Th2:h6

g6—g5

Nu există altă apărare împotriva matului. La 2...Rf8 urmează 3.Th8+ Cg8 4.T:g8+ R:g8 5.Th8 mat!

3. Th6—h8+

Rg8—g7

4. Th1—h7+

Rg7—g6

5. Ne2—d3+ și negrul a cedat, deoarece nu poate apăra matul.

În poziția din diagrama 262, negrul sacrifică ambele turnuri pentru a elimina nebunul din fianchetto.

1. . . .

Th7—h1+!

2. Ng2:h1

Th8:h1+

3. Rg1:h1

Nb7:e4+

4. Rh1—g1

Ne4—f3!

Blochează înaintarea pionului „f” și amenință Da8—h8 urmat de mat la f1. De aceea albul trebuie să sacrifice dama.

262

Kapu

Jeney

(Jucată la Budapesta, 1954)

5. Cb5—c7

Da8—h8

6. De2:f3g

Ce5:f3+

7. Rg1—g2

g5—g4

Amenință 8...Dh2+ 9.Rf1 C:d4 10.
T:d4 Dh1+ 11.Re2 D:c1.

8. Td1—h1 . . . .

Parează amenințarea, dar acum
rămâne nebulul d4 fără apărare.

8. . . . Dd8—d8
9. Th1—h7+ Rf7—g6
10. Tc1—h1 . . . .

La 10.T:e7 ar fi urmat D:c7 și
după retragerea nebulului d4, urma
Dd8 și turnul e7 n-are unde muta.

10. . . . Dd8:c7
11. Th1—h6+ Rg6—f5

albul a cedat. Dezavantajul mate-
rial este prea mare.

Cele mai variate combinații sur-
vin atunci când lipsește nebulul
din fianchetto. Un exemplu simplu
este următorul:

263

Bhend

L. Schmid

(Jucată la Veneția, 1953)

1. . . . Nd6:g3!

Toată combinația negrului se ba-
zează pe slăbiciunea cîmpurilor albe
pe flancul regelui advers. Acum
albul nu poate răspunde 2.f:g3 din
cauza 2...f2+ și se pierde dama.

2. h2:g3 Nc8—h3!

Amenință foarte simplu Ng2 ur-
mat de Dh1 mat!

3. Nc1—g5 Nh3—g2!
4. Ng5—h4 Dh5—g4
5. Ce6—e5 Dg4—h3

și albul a cedat în fața matului im-
parabil.

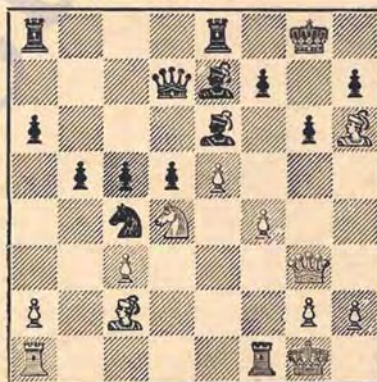
În poziția din diagrama 264, slă-
biciunea cîmpului g7 permite albu-
lui să sacrifice calul d4 pentru a
distrage poziția de pioni a rocadei
negrului.

1. f4—f5! c5:d4
2. f5:g6! h7:g6

Pionul trebuie luat, căci se ame-
nință g:h7+ urmat de mat. Relua-
rea cu pionul „f” este și mai slabă:
2...f:g6 3.N:g6 Rh8 4.N:e8.

264

I. Zak

I. Averbach

(Jucată într-un meci, în 1947)

3. Nc2:g6! Rg8—h8

Desigur, nu 3...f:g6 4.D:g6 urmat
de mat.

4. Nh6—g7+! . . . .

Al treilea sacrificiu, care forțează
matul.

4. . . . Rh8:g7
 5. Ng6:f7+! Rg7—h8
 6. Dg3—g6! Nc7—f8
 7. Dg6—g8 mat.

În poziții în care nebulul lipsește din fianchetto, sînt posibile și combinații împotriva punctelor f7 și h7.

În poziția din diagrama 265, deși cîmpurile negre din poziția rocadei sînt slabe, albul nu poate folosi direct acest lucru deoarece nici el

265

A. Dunkelblum

V. Sultanbeev

(Jucată într-un meci Anvers-Liège, 1955)

nu are nebul de cîmpuri negre. De aceea atacul se dă folosind cîmpurile negre numai ca puncte de sprijin pentru pătrunderea figurilor albe. În legătură cu aceasta este foarte interesantă părerea marelui maestru Bronstein (în comentariile sale la partida Szabó—Gheller din cartea turneului de la Zürich, 1953) asupra problemei cîmpurilor slabe, părere care aruncă o nouă lumină asupra acestei chestiuni atît de importantă în teoria șahului.

„Citind în cărți despre slăbiciunea cîmpurilor negre — scrie Bronstein — sau despre atacul pe cîmpuri negre, am avut multă vreme

impresia că este vorba despre ceva de neînțeles, nu numai pentru mine, dar chiar autorilor. Într-adevăr, îmi ziceam, cîmpurile negre ale adversarului sînt slabe atunci cînd pionii lui stau pe cîmpuri albe și îi lipsește nebulul de cîmpuri negre. Dar atunci el își va deplasa toate figurile de pe cîmpurile negre și nu voi mai avea nimic de atacat. Așa am raționat pînă în momentul cînd am înțeles că slăbiciunea cîmpurilor negre este în același timp și o slăbiciune a cîmpurilor albe. Atacul pe cîmpuri negre constă tocmai în aceea că așezînd pionii și figurile proprii pe negru, ele atacă figurile și pionii adversarului așezate pe alb și care n-au unde să se retragă”.

Privită în lumina acestei concepții, combinația care urmează este simplă și ușor de înțeles.

1. Ce5:f7!

. . . .

Cu excepția damei de la b6 și pionului a7, toate piesele negrului sînt instalate pe cîmpuri albe. Cîmpurile negre sînt într-adevăr în stăpînirea albului, dar ele nu pot fi folosite, cum spune Bronstein, decît pentru a organiza un atac asupra pieselor adverse instalate pe alb.

1. . . .

Rg8:f7

Sacrificiul trebuie acceptat, altfel se pierde un pion fără nici o compensație.

2. f4—f5!

. . . .

Consecința logică a primului sacrificiu. Piese albe părăsesc pe rînd cîmpurile negre pentru a ataca piese și pioni negri pe cîmpuri albe.

2. . . .

Cd7—f6

Nu era bine 2...g:f5 3.T:f5+ Rg7 4.Tf3! și poziția deschisă a regelui negru nu poate rezista, de exemplu: 4...Cf8 5.Taf1 Cg6 (dacă 5...Nd7,

atunci 6.Tf7+ Rg8 7.Dd6 cu amenințarea De5) 6.Tf7+ Rg8 7.Nd3 și albul câștigă; sau 4...Dd8 5.Dd6 De7 6.Dg3+ Rh8 7.Taf1 și atacul alb este câștigător.

3. Da3—d6 . . . .

Amenință 4.f:e6+ N:e6 5.T:f6+ R:f6 6.De5+ Rf7 7.Tf1+ etc.

3. . . . Db6—d8

4. Dd6—e5 . . . .

Instalată pe un câmp negru, dama albă exercită din mijlocul tablei o acțiune decisivă în sprijinirea atacului alb.

4. . . . g6—g5

Cu aceasta negrul împiedică deschiderea coloanei „f“ prin f:g6+.

5. Tf1—f3! . . . .

Amenință Taf1 urmat de f:e6+.

5. . . . Rf7—g7

6. f5:e6 Nc8:e6

Singura posibilitate, căci albul amenință Taf1 și D:g5+.

7. Nc4:e6 h7—h6

8. Ta1—f1 Te8—f8

9. Ne6—b3 . . . .

Împiedică De7. Piesele negre sînt legate și negrul nu poate face nimic împotriva manevrei decisive.

9. . . . Ta8—c8

10. g2—g4 c6—c5

11. h2—h4 negrul cedează.

În poziția din diagrama 266, combinația se bazează pe sacrificii pe câmpuri albe:

266

Gobert

O'Kelly

(Campionatul Belgiei, 1954)

1. Cg5:h7!

Cf6:h7

2. Td3—h3

f7—f6

Apărarea 2...f5 nu mergea din cauza 3.Te7!

3. Nb1:g6

Td8—d7

4. Th3—g3

Rg8—h8

După aceasta albul câștigă elegant. Nu salva nici 4...Cg5 5.f4 Te7 6.Tf1 Tg7 7.Nf5 Nc8! 8.f:g5 și albul câștigă.

5. Ng6:h7

Td7:h7

6. Dh4:f6+!

De7—g7

7. Tg3:g7

Tf8:f6

8. Tg7:h7+

Rh8:h7

9. Te1—e7+ și negrul a cedat după câteva mutări. Cei trei pioni liberi ai albului decid repede partida.

3. Combinații care folosesc slăbiciunile provocate de deplasarea pionului „f“

Deplasarea pionului „f“ este foarte frecventă în multe deschideri (de exemplu: apărarea olandeză, gam-

bitul regelui, deschiderea Bird, apărarea siciliană etc.) și ea constituie în general o slăbire mai mică

decît deplasarea pionilor „g” sau „h”, mai ales atunci cînd pionul este mutat cu două cîmpuri, adică la f4 (sau f5). Atunci cînd pionul „f” este mutat numai pînă la f3 (sau f6) slăbirea poziției rocadei este mai mare, în primul rînd datorită faptului că la f6 (sau f3) pionul ocupă un cîmp foarte bun destinat calului apărător al punctului h7 (h3). Adeseori combinațiile sînt legate tocmai de atacul asupra acestui punct, ca în exemplul următor, care reia cunoscuta temă a atacului celor doi nebuni asupra poziției rocadei.

267

D. Yanovski

A. Rubinstein

(Turneul de la Marienbad, 1925)

1. Ce4—g5!

.....

Calul se sacrifică pentru a deschide ambele diagonale ale nebulilor albi.

1. ...

f6:g5

2. Nd3:h7+

Rg8—h8

3. Nb2:g7+!

.....

De observat repetarea aceleiași teme: al doilea sacrificiu desăvîrșește distrugerea poziției de pioni care apără regele.

3. ...

Rh8:g7

4. Dc2—g6+

Rg7—h8

5. Tf3—h3

.....

Obișnuita intervenție a turnului în faza finală a combinației.

5. ...

Dd8—d7

6. Nh7—g8+!

Dd7:h3

7. g2:h3

negrul cedează.

La 7...T:g8 urmează 8.Dh6 mat.

Lipsa de apărare suficientă a punctului h7 este cauza posibilității unei combinații decisive și în poziția din diagrama 268. Albul și-a dat seama de faptul că o combinație e probabil să existe, și a găsit-o sub forma 1.N:h7+, ceea ce

268

M. Israel

P. Peternelli

(Campionatul orașului Constanța, 1953)

s-a dovedit greșit, deoarece după 1.. R:h7 2.Cg5+ Rg8 3.C:e6 De8 4.C:c7 Dg6 5.C:a8 f:e5 negrul a obținut un puternic contraatac în centru.

În loc de aceasta albul putea câștiga frumos prin :

1. Cf3—g5!

.....

Acum sînt amenințate simultan punctele h7 și e6, ceea ce obligă pe negru să ia calul.

1. . . .

f6:g5

În acest moment însă, cînd a devenit posibilă deschiderea coloanei „h” cu tempo, vine al doilea sacrificiu :

2. Nd3:h7+!

Rg8:h7

La 2...Rf7 sau 2...Rh8 urmează 3.Dh5 și albul cîștigă.

3. h4:g5+

Rh7—g8

4. Th1—h8+!!

. . . .

Al treilea sacrificiu, care forțează matul.

4. . . .

Rg8:h8

Sau 4...Rf7 5.Dh5+ g6 6.Th7+ Re8 7.D:g6+ Tf7 8.D:f7 mat.

5. Dd1—h5+

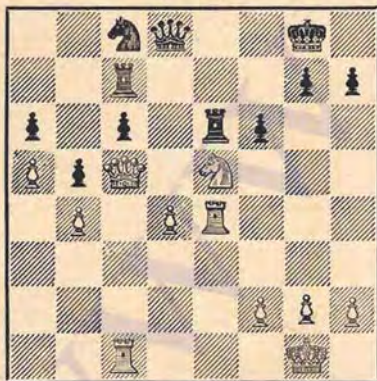
Rh8—g8

6. g5—g6! urmat de mat.

Ultima mutare a lui Alehin în poziția din diagrama 269 a fost f7—f6?, o greșeală cu totul surprinzătoare, cu atât mai mult cu cit era

269

A. Alehin

M. Euwe

(Turneul de la Zürich, 1934)

de presupus că Euwe a prevăzut amenințarea de cîștigare a calului e5 prin această mutare. A urmat o combinație foarte frumoasă :

1. Ce5—f7!!

. . . .

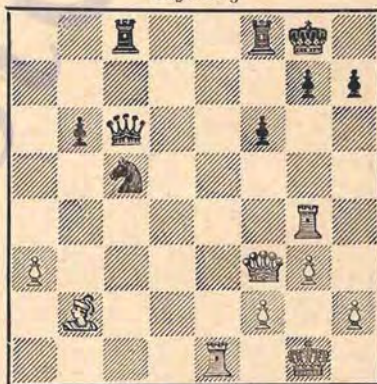
Calul atacat devine atacator și — lucru mai neplăcut — el se arată invulnerabil : cu turnul nu se poate lua din cauza 2.T:e6, iar la 1...R:f7 urmează 2.Dh5+ Re7 3.T:e6+ R:e6 4.Te1+ Rd6 5.Dc5+ Rd7 6.Df5+ Rd6 7.De6 mat!

Negrul s-a decis să joace 1...De8, dar după 2.T:e6 D:e6 a urmat 3.Cf7—d8! și calul s-a reîntors în lagărul alb, luînd pe drum pionul c6, ceea ce a fost suficient pentru cîștigul partidei.

În urma mutării f7—f6 se slăbește și linia a 7-a, devenind posibile atacuri asupra punctului g7 de pe linia a 7-a.

270

Pogoriely

Kremer

(Jucată la Varșovia, în 1939)

1. Tg4:g7+!

Rg8:g7

2. Df3—g4+

Rg7—f7

La 2...Rh8 decide pătrunderea turnului pe linia a 7-a : 3.Te7 Tg8 4.Dh4 Tg7 5.N:f6 Tcg8 6.Dh6 Ce6 7.T:e6! și apărarea punctului g7 se prăbușește.

3. Dg4—h5+

Rf7—g8

4. Te1—e7

Dc6—e4

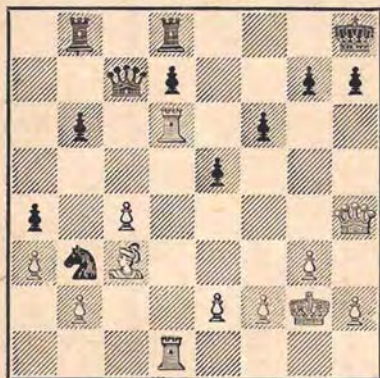
Nu există altă apărare împotriva matului la h7.

5. **Te7:e4** **Cc5:e4**
6. **Dh5-d5+** negrul cedează.

Un interesant exemplu de combinație pe cimpul f6, cauzat de lipsa de figuri apărătoare pe flancul regelui, este următorul:

271

A. Nimzovici

G. Stahlberg

(Jucată într-un meci, în 1934)

1. **Td6:f6!**

....

Combinația aceasta constituie un caz tipic de transformare a unui mare avantaj pozițional în câștig, pe cale combinativă. Într-adevăr, din punct de vedere strategic pieșele albului domină tabla. Presiunea pe coloana „d” asupra pionului slab d7 și superioritatea de forțe pe flancul regelui fac posibilă deciderea partidei printr-o brutală înălțurare a pionilor care apără rocada regelui.

1. .... **g7:f6**
2. **Dh4:f6+** **Rh8-g8**
3. **Td1-d6!** ....

Împiedică Dc6+ și amenință N:e5.

3. .... **Td8-f8**
4. **Df6:e5** **Tf8:f2+**
5. **Rg2-g1!** ....

Desigur, nu 5.R:f2 Dc5+ cu schimbul damelor.

5. .... **Rg8-f7**
6. **Td6-f6+** negrul cedează.

Combinatii care folosesc slăbiciuni mai mari în poziția pionilor rocadei mici

(Mai mulți pioni deplasați, pioni lipsă, pioni dubli)

Este evident că posibilitatea combinațiilor împotriva poziției rocadei crește cu cât poziția pionilor care o apără este mai dezorganizată. Slăbirea poziției poate consta în deplasarea a doi sau chiar a tuturor pionilor, în lipsa unuia sau mai multor pioni sau în dublarea lor. O sistematizare completă a acestor combinații este imposibilă din cauza diversității pozițiilor de pioni care pot surveni, dar exemplele care urmează prezintă câteva

dintre cele mai frecvente combinații din această categorie.

Poziția din diagrama 272 este una dintre cele mai caracteristice pentru atacurile care survin în indiana regelui. Negrul a apărut preventiv punctul h6 și cu toate acestea, tocmai acolo explodează combinația albului:

1. **Nf4:h6!**

....

Ideea acestei combinații este deschiderea coloanei „h”.

1. . . .
2. h4—h5

Cg8:h6
. . . .

În urma sacrificiului la h6 negrul nu mai are acum la dispoziție răspunsul g6—g5. Acum, pentru a para amenințarea 3.h:g6+ f:g6 4.g5, negrul încearcă să cîștige

272

C. Petrescu

P. Voiculescu

(Finala Campionatului universitar, Cluj,
1953)

timp pentru a lua pionul periculos „g4”. Dar și nebunul alb ajunge la d3, ceea ce permite o altă combinație.

2. . . .
3. h5:g6+
4. Nc4—d3
5. Nd3:g6+!

Cd7—b6
f7:g6
Nc8:g4
. . . .

Acest al doilea sacrificiu este decisiv. Negrul pierde dama, deoarece la 5...D:g6 ar urma 6.Cg5+ Rg8 7.D:g6.

6. . . .
7. Ng6:e8

Rh7—g8
negrul cedează.

Aceeași idee a fost realizată și în următorul exemplu :

1. Ne3:h6!
2. g4—g5

Ng7:h6
. . . .

273

Penel

Th. Ghișescu

(Meciul R.P.R.—Franța, București, 1955)

De data aceasta pionul „g” înaintază înaintea pionului „h”.

2. . . .
3. h4—h5

Nh6—g7
Rh7—g8

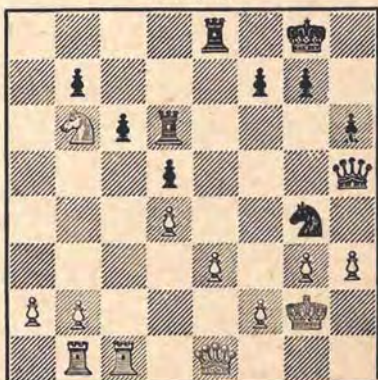
Nu mergea 3...Th8 din cauza 4.h:g6+ R:g6 5.Cf4+ e:f4 6.e5 etc.

4. h5—h6

Ng7—h8

274

Simaghin

Füster

(Meciul Moscova—Budapesta, 1949)

Cu aceasta combinația albului s-a încheiat. Nebulul negru de la h8 este „îngropat de viu” și albul păstrează un atac foarte puternic. În continuare albul și-a mărit avantajul pozițional în felul următor: 5.h7+ Rg7 6.f4 Te8 7.f5 De8 8.f6+ Rf8 și deși negrul a mai opus rezistență încă 15 mutări, el n-a putut evita înfringerea.

Aceeași formație slăbită de pioni poate fi atacată și în alt mod:

(Vezi diagrama 274 în pag. 142)

1. ... Cg4:f2!
2. De1:f2 ....

Dacă 2.Rf2, atunci 2...Tf6+ 3.Rg1 (3.Rg2 Df3+) 3...Tf3 și negrul câștigă.

2. ... Td6—f6
3. Df2—g1 ....

Sau 3.Dd2 Df3+ etc.

3. ... Dh5—e2+
4. Rg2—h1 Tf6—f2!

Albul a cedat deoarece nu poate para amenințarea Df3+.

În poziția din diagrama 275, albul are un pion în plus, dar a ră-

275

P. Keres

A. Lutt

(Jucată prin corespondență, în 1934)

mas în urmă cu dezvoltarea și pentru a para amenințările directe ale negrului a fost obligat să-și slăbească poziția de pioni a roca-dei. Acum urmează o combinație foarte instructivă:

1. ... Nd6:g3!
2. h2:g3 Ta8—e8!
3. De4:e8 Dh5:f3
4. De8—e4! Df3:g3+

Acum se vede rostul sacrificiului la g3. Punctul g3 este lipsit de apărare, ceea ce permite o manevră câștigătoare.

5. Rg1—h1 Nh3—g2+!
6. De4:g2 Dg3:e1+
7. Dg2—g1 ....

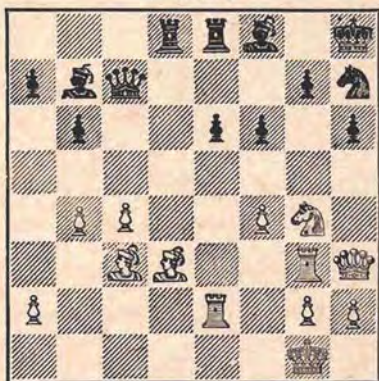
La 7.Rh2 urmează decisiv Te8.

7. ... De1—e4+
8. Dg1—g2 De4—d3!!

Poanta finală a combinației negrului. Acum piesele albe de pe flancul damei sînt blocate și negrul joacă efectiv cu un turn în plus timp de cîteva mutări, ceea ce îi permite să obțină un atac decisiv asupra regelui alb lipsit de

276

Snaevarr

L. Szabó

(Olimpiada din 1936)

apărare. Keres a câștigat în modul următor :

9.c4 Te8 10.Cc3 Te6 11.b3 Th6+ 12.Rg1 Tg6 13.D:g6 h:g6 14.Ca4? Dd4+ albul cedează.

Poziția de pioni f7—g7—h6 (f3—g2—h3) este una dintre cele mai slabe și dă loc la combinații spectaculoase :

(Vezi diagrama 276 în pag. 143)

1. Nd3:h7	Td8—d1+
2. Te2—e1	Td1:e1+
3. Nc3:e1	Rh8:h7

Negrul a obținut îndepărtarea nebulului de la c3, dar combinația albului tot reușește.

4. Dh3:h6+!	Rh7—g8

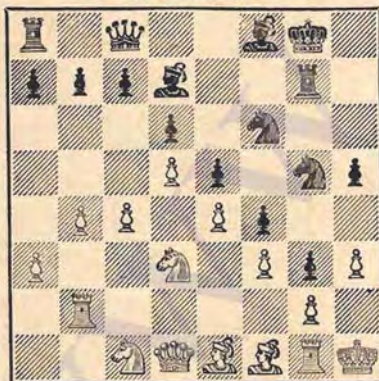
Dacă 4...g:h6, atunci mat în 2 mutări prin 5.C:f6+ Rg8 6.Tg8!

5. Cg4:f6+	Rg8—f7
6. Dh6—g6+	negrul cedează.

O combinație tipică împotriva acestei formații de pioni este următoarea :

277

W. Unzicker

Benkner

(Campionatul Germaniei, Leipzig, 1953)

Poziția aceasta este caracteristică pentru unele variante ale indienei regelui, cu dezvoltarea nebulului la e2. Forțele negrului s-au con-

centrat asupra pionului h3, dar înainte de a sacrifica o piesă la h3, negrul aduce și calul f6 în luptă.

1. . . .	Cf6—g4!
2. Ne1—c3	. . . .

Calul nu poate fi luat cu pionul „h” din cauza deschiderii decisive a coloanei „h”, iar la 2.f:g4 urmează 2...h:g4 și poziția albului nu poate rezista la amenințarea g:h3.

2. . . .	Cg4—e3
3. Dd1—e1	Nd7:h3!

După ce calul a ajuns la e3, combinația aceasta este decisivă.

4. g2:h3	Cg5:f3

Cu aceasta partida este practic terminată. Negrul obține un turn și doi pioni pentru cal și nebul păstrînd și un atac câștigător.

5. De1—e2	Cf3:g1
6. Rh1:g1	g3—g2
7. Nf1:g2	Tg7:g2+
8. De2:g2	Ce3:g2
9. Tb2:g2+	Rg8—h7
10. Cd3—f2	Nf8—h6
11. Nf1—d3	De8—d7

Albul cedează.

Dacă pionii sînt mai înaintați, combinațiile sînt și mai frecvente. Iată cîteva exemple :

(Vezi diagrama 278, în pag. 145)

1. Nh6:g5!	Dd7—f5

Acceptarea sacrificiului duce la mat: 1...f:g5 2.D:g5+ Rf8 (dacă 2...Rh8, atunci 3.N:d5 N:d5 4.Te7, iar dacă 3...D:d5, atunci 4.Df6+) 3.Tf4+! C:f4 (sau 3...Re8 4.Dh5+) 4.Dg8+ Re7 5.Df7+ Rd6 6.D:f4+ Re7 7.Df7+ Rd6 8.Df6+ De6 9.D:e6 mat.

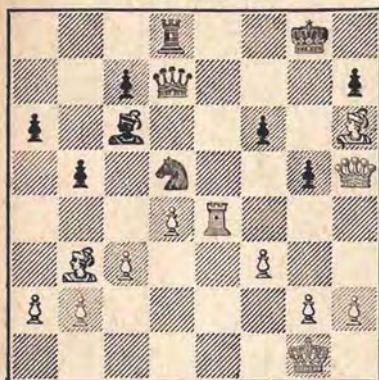
2.Dh5—h6	. . . .

Negrul a mai făcut mutarea 2...Rh8, dar a cedat fără să mai aștepte răspunsul adversarului. Ar fi urmat 3.N:d5, cu amenințarea N:f6+.

278

I. Bondarevski

A. Lilienthal

(Meci-torneul pentru titlul de campion absolut al U.R.S.S., Moscova, 1941)

279

Sandor

L. Pachman

(Turneul de la București, 1954)

În poziția din diagrama 279, ultima mutare a negrului, g6—g5, a fost răsturnată printr-o combinație interesantă:

1. Cf3:g5! f6:g5
2. Dd5:g5+ Rg7—h8
3. Cf4—g6+! ....

Și aici se repetă cunoscutul leit-motiv; al doilea sacrificiu este acela care desăvârșește distrugerea apărării de pioni a regelui. Albul a sacrificat doi cai pentru trei pioni, obținând un atac decisiv.

3. ... h7:g6

La 3...Rg7 ar fi urmat 4.h6+, iar la 3...Rg8 4.T:d6 c:d6 5.Nc4+.

4. Dg5—h6+ Rh8—g8
5. h5:g6 De8—e7

Nici alte mutări nu salvează, de exemplu: 5...Tf7 6.g:f7+ C:f7 7.Nc4 Cce5 8.N:f7+ C:f7 9.Td4, sau 6...D:f7 7.Nf3.

6. Td1:d6! ....

Acum la 6...c:d6 urmează 7.Nc4+ Ne6 8.N:e6+.

6. ... Cc6—e5
7. Td6—d5 Tf8—f5
8. f2—f4 Ta8—e8
9. Td5:e5 Tf5:e5
10. f4:e5 Nd7—e6
11. Tf1—f7 negrul cedează.

Absența unuia sau mai multor pioni ușurează sarcina atacatorului. După cum s-a văzut din numeroase exemple, foarte deseori primul sacrificiu al combinațiilor n-are alt scop decât să înlăture unul din pionii care apără rocada. Dacă acest pion lipsește chiar în poziția inițială, este clar că înlăturarea restului de pioni apărători este mai ușoară.

În poziția din diagrama 280, albul a obținut un atac puternic care se bazează în primul rând pe presiunea pe coloana „f” care leagă piesele negre de apărarea nebunului f8.

Este interesant că această poziție, cum s-a demonstrat, mai permite două soluții combinative a problemei atacului. Eliskases a continuat cu 1.g6! h6 (1...h:g6 2.Cf6!!)

280

C. Pirie

E. Eliskases

(Jucată în 1934, Aberdeen, Scoția)

2.C:g7 N:g7 3.T:g7 Tc7 4.Tf7 Tg8
5.Tg1 T:f7 6.D:f7 Tg7 7.De8+
Tg8 8.g7+ Rh7 9.Df7 h5 10.D:h5+
Dh6 11.Df5+ Dg6 12.D:g6 mat.
Dacă în loc de 2...N:g7 negrul ar
fi jucat 2...Ted8, albul câștigă cu
mutarea de problemă 3.Ce8!!, ame-
nințând simultan C:d6, T:f8+ și
Th7+.

Dar un amator din Amsterdam
(van Trotsenburg), a arătat că albul
ar fi putut câștiga mai repede cu
1.Ch5-f6!!, după care sînt posibile
următoarele variante:

A. 1...g:f6 2.Df5 Ng7 3.g:f6 și ne-
grul nu mai are nici o mutare
bună.

B. 1...Te7 2.Df5 g6 3.T:e7! ame-
nințînd Th7 mat și D:c8.

C. 1...Te6 2.Df5 T:f6 3.g:f6.

D. 1...D:d3 2.Df5!

E. 1...De6 2.Dh4 h6 3.D:h6+.

În poziția din diagrama 281, ne-
grul a crezut că pionul g6 nu
poate fi luat din cauza Nb7, dar se
dovedește că albul poate respinge
acest răspuns cu ajutorul unei com-
binații frumoase:

1. Nc2:g6!

2. Ng6-h7!

Nc8-b7

Rg8:h7

281

A. Rabinovici

S. Leviški

(Campionatul Rusiei, Vilno, 1912)

Sacrificînd nebulul, albul a cîști-
gat un tempo important pentru a
aduce dama la atac.

3. Dd5-h5+

4. Dh5-g5+

5. Cc4:d6

6. Td1-d3

Rh7-g7

Rg7-h7

e7:d6

f7-f6

S-ar părea că negrul se apără,
câci dacă acum 7.Th3+, atunci
7...D:h3 8.g:h3 Tg8.

7. Te1-e7+!! negrul cedează.

În poziția din diagrama 282, albul
înlătură toți pionii apărători ai
rocadei negrului prin două sacri-
ficii consecutive.

1. Ce6:g7!

Rg8:g7

Schimbul la el nu ușurează apă-
rarea negrului, de exemplu: 1...
T:e1 2.C:e1 R:g7 3.N:d7 C:d7 4.
D.dg4+ etc.

2. Nc1:h6+!

Rg7-h8

Nebulul nu poate fi luat din
cauza 3.Dd2+ Rg7 4.Dg5+ Rf7
5.Dg6+ urmat de mat.

282

van Seters

B. Perfors

Jucată la Wageningen-Olanda, 1955)

De asemenea, nu merge 2...Rg8 din cauza 3.N:d7 C:d7 4.Ch4, cu amenințările Dg4+ și Dh5.

3. Nf5:d7	Cf6:d7
4. Te1:e8+	Ta8:e8
5. Cf3—g5!	....

Negrul are două figuri în plus, dar nu poate face nimic pentru apărarea regelui său rămas singur. Se amenință acum Cf7+ urmat de C:d6.

5.	Te8—e7
6. Dd1—h5	Db6:b2

La 6...Cf6 ar fi urmat Dg6.

7. Cg5—f7+ negrul cedează.

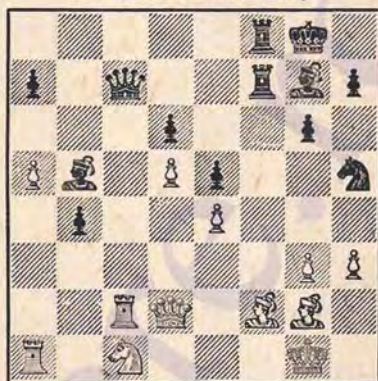
Negrul și-a valorificat avantajul pozițional printr-o combinație de mare anvergură care cuprinde o serie de elemente combinate separate.

1.	Ng7—h6!

Prima etapă: folosind faptul că dama albă este legată de apărarea

282 a

M. Iudovici (U.R.S.S.)

T. Stor (Norvegia)

(Jucată în cadrul olimpiadei prin corespondență, 1958—59)

turnului c2, negrul își aduce nebulul pe importanta diagonală c1—h6.

2. Dd2—d1	Tf7:f2!!

Sacrificiul acesta are de scop înălțurarea principalei piese apărătoare a rocadei albului, după care cimpurile negre devin foarte slabe. Dar... aceasta se realizează cu sacrificiul damei!

3. Tc2:c7	....

Este clar că după 3.T:f2 Ne3 albul este complet pierdut.

3.	Nh6—e3!

Acum bateria Ne3—Tf2 decide partida. Albul n-are nici o apărare satisfăcătoare, cum se poate vedea din următoarele variante:

I. 4.Rh2 T:g2+! 5.R:g2 Tf2+ și negrul câștigă (linia a 7-a, moara!).

II. 4.Db3 Nf1! 5.D:e3 T:g2+ 6.Rh1 C:g3+ 7.D:g3 T:g3 și negrul câștigă.

III. 4.Cd3 Tf1++ 5.Rh2 Ng1+ 6.Rh1 C:g3 mat.

Această combinație frumoasă n-a avut loc în partidă. Albul a văzut-o și a preferat o „moarte lentă” în final, după 2.T:c7 (în loc de Dd1) 2...N:d2 3.T:f7 T:f7 etc.

Tot într-o partidă prin corespondență a fost efectuată combinația următoare:

282 h

Taghirov

Aivrovici

(Jucată prin corespondență în Iugoslavia, 1948)

1. Tf5—g5! . . . .

Prin acest frumos sacrificiu albul eliberează cu tempo diagonala ne-bunului h3 spre câmpul e6.

1. . . . .

f6:g5

2. Nh3—e6

Nb5—e8

Singura apărare împotriva matului la f7, dar prin aceasta negrul și-a autoblocat câmpul e8, pe unde ar fi putut fugi regele.

3.Dg6—h7! și negrul a cedat deoarece matul este imparabil (3...Nf7 4.Dh8+ Ng8 5.D:g8 mat).

Cînd lipsesc mai mulți pioni, pot surveni combinații surprinzătoare. În poziția din diagrama 283, cu ultima sa mutare negrul a luat cu calul un pion alb la e3.

283

A. Sokolski

Ilivski

(Al XXI-lea Campionat al U.R.S.S., 1954)

1. De2:e3!! . . . .

Un sacrificiu neașteptat bazat pe idei de mat în legătură cu slăbirea liniei a 8-a.

1. . . . .

Te8:e3

2. Cc3—d5! . . . .

Poanta combinației albului. Calul nu poate fi luat din cauza matului la f8, iar la retragerea turnului la e8 urmează mat în două mutări (2.Ce7+ T:e7 3.Tf8). Negrul este silit să dea dama, ceea ce echivalează cu pierderea partidei. După 10 mutări negrul a cedat.

Pionii dubli constituie întotdeauna o slăbiciune, oriunde s-ar afla. Regula aceasta se confirmă și în ceea ce privește poziția rocadei. Există desigur și excepții, ca de exemplu perechea de pioni dubli care rezultă în unele variante ale apărării Caro-Kann (g7 și g6, f7 și f6), care pentru final reprezintă un dezavantaj, în schimb în jocul de mijloc constituie un obstacol greu de trecut.

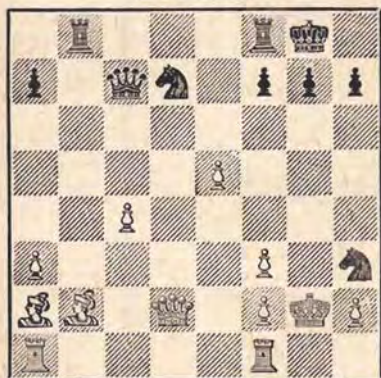
Una dintre pozițiile cele mai rele de pioni ale rocadei este f2, f3, h2

(f7, f6, h7). Pionul la f3 ocupă locul unui cal, iar lipsa de apărare a coloanei „g” permite tot felul de atacuri cu piese grele. Un exemplu al posibilităților de combinație ce pot exista în astfel de poziții, este următorul:

284

I. Averbach

W. Golz

(Turneul de la Dresda, 1956)

Negrul a sacrificat material pentru a strica poziția regelui alb. El declanșează acum combinația decisivă, sacrificând calul din h3.

1. ...

Cd7:e5!

2. Nb2:e5

....

Pare cel mai bine pentru alb căci elimină unul din cai prin schimb, iar cel de-al doilea va fi luat de rege. Alte posibilități erau:

A) 2.R:h3 C:f3 3.Dc3 D:h2+ 4.Rg4 T:b2 5.D:b2 (5.D:f3 f5+) Ce5+ 6.Rf5 Dh5+ 7.Re4 Df3+ 8.Rd4 Td8+ etc.

B) 2.Tfe1 C:f3! 3.R:f3 T:b2 4.D:b2 Df4+ 5.Rg2 (5.Re2 D:f2+) 5...Dg4+ 6.Rf1 Dg1+ 7.Re2 D:f2+ etc. (Euwe).

2. ...

De7:e5

3. Rg2:h3

Tb8-b6

Din cauza poziției proaste de pioni, albul nu este în stare să se apere împotriva atacului a numai două piese grele negre.

4. Rh3-g2

....

Nu salva nici 4.Tg1 din cauza 4...Dh5+ 5.Rg2 Tg6+ 6.Rf1 Dh3+ 7.Re2 Te8+ 8.Rd3 Td8+, iar 4.f4 nu merge din cauza Dh5+ și Tg6+.

4. ...

Tb6-h6

5. h2-h4

....

La 5.h3 ar fi urmat 5...Tg6+ 6.Rh1 Df5 7.Rh2 Th6, iar alte mutații nu dau nici ele o apărare suficientă (5.Th1 Tg6+ 6.Rf1 D:a1+).

5. ...

Th6-g6+

6. Rg2-h3

De5-f5+

7. Rh3-h2

Df5-f6

Albul cedează.

O altă combinație tipică pentru poziții cu pioni dublați pe coloana „f” este următoarea:

285

G. Stahlberg

V. Smislov

(Turneul candidaților la Campionatul mondial, Zürich, 1953)

În poziția din diagrama 285 ultima mutare a negrului a fost

Rg8—g7, împiedicînd pătrunderea damei albe la h6. Acum se pare că negrul reușește să se apere, căci singura posibilitate a albului de a continua atacul este controlarea cîmpului h6, ori lucrul acesta nu se poate face decît prin aducerea calului la g4.

Smislov reușește să realizeze aceeași idee cu ajutorul unei combinații ingenioase:

1. Cf3—e5!

....

„O mutare minunată, care far-mecă prin simplitatea ideii care-i stă la bază. Spre g4 nu există altă cale decît aceea care trece prin e5 și iată cum calul se aruncă drept în balonete! Ce poate fi mai simplu? Totul se bazează pe faptul că luarea calului ar fi deschis damei și turnului calea spre un atac de mat: 1...f:e5 2.Dg5+ apoi Df6+ și Te3. Interesantă și importantă din punct de vedere practic este manevra forțată care survine în această variantă și prin care regele este ținut în colț: 2.Dg5+ Rh8 3.Df6+ Rg8 4.Te3 Tfe8 5.Dh6 — o mutare liniștită — 5...Rh8 6.Tg3 cu amenințarea Dg7 mat, iar la Tg8 urmează, evident, Df6⁴. (Bronstein, în cartea turneului de la Zürich).

1. ...

2. Ce5—g4

3. Cg4—h6

Dc7—e7

Tf8—g8

....

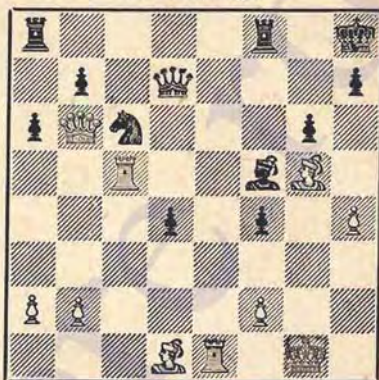
Cu această mutare simplă albul cîștigă calitatea, căci turnul nu poate fugi din cauza amenințării Cf5+. Finalul care rezultă este ușor cîștigat de alb:

3...Dc7 4.C:g8 T:g8 5.b3 Rh8 5.Dh6 Tg6 6.Dh4 Cd7 7.Te3 Da5 8.Th3 Cf8 9.Tg3 D:a2 10.T:g6 C:g6 11. D:f6+ Rg8 12.Df3 Dc2 13.Dd3 negrul cedează.

Sacrificînd material (doi pioni) albul a obținut un atac puternic,

285 a

A. Günsberger

O. Pușcașu

(Finala Campionatului R.P.R., 1959)

în special datorită dominației pe cîmpurile negre. Prima temă a combinației care urmează este pătrunderea pe linia a 7-a, folosind cîmpul e7.

1. Te5:c6!

....

Prin acest sacrificiu de calitate se elimină principalul apărător al punctului e7.

1. ...

b7:c6

Nu se putea relua cu dama din cauza 2.D:d4+ Rg8 3.Nb3+ Tf7 4.Nh6.

2.Te1—e7

Ta8—b8

Dama neagră nu poate apăra în același timp linia a 7-a și pionul d4, de exemplu 2...Dd5 3.Db7 și albul cîștigă. Acum însă apare o nouă temă de combinație: supra-încărcarea figurilor apărării.

3. Ng5—f6+!

Tf8:f6

4. Db6:b8+ și albul a cîștigat după cîteva mutări.

EXERCIȚII

286

Albul mută

287

Albul mută

288

Albul mută

289

Albul mută

290

Poate negrul juca Tad8?

291

Albul mută

292

Albul mută

293

Albul mută

294

Albul mută

295

Albul mută

296

Negrul mută

297

Albul mută

298

Negrul mută

299

Albul mută

300

Negrul mută

301

Albul mută

302

Albul mută

303

Albul mută

304

Albul mută

305

Albul mută

306

Albul mută

307

Albul mută

308

Albul mută

309

Albul mută

310

Albul mută

311

Negrul mută

312

Albul mută

313

Albul mută

314

Negrul mută

315

Negrul mută

316

Negrul mută

317

Albul mută

318

Albul mută

319

Albul mută

320

Negrul mută

321

Albul mufă

322

Poate juca albul Te1?

323

Albul mută

324

Albul mută

325

Negrul mută

326

Albul mută

327

Albul mută

328

Albul mută

329

Albul mută

I C. COMBINAȚII DE MAT, REGELE AFLÎNDU-SE ÎN POZIȚIA ROCADEI MARI

Poziția rocadei mari este mai vulnerabilă decât aceea a rocadei mici (ceea ce și explică de ce este mai rar folosită). Aceasta se datorește în primul rând faptului că frontul de pioni din fața regelui este mai slab apărât. Immediat după efectuarea rocadei mari, pionul a2 (a7) este complet lipsit de apărare și aproape întotdeauna este necesară mai târziu mutarea Rb1 (Rb8) pentru a-l susține. De asemenea, pionii c2 (c7) sînt mai slab apărați, din cauza lipsei turnului.

Atacurile împotriva rocadei mari sînt de obicei mai vehemente, deoarece în majoritatea cazurilor adversarul făcînd rocada mică, ambele părți atacă puternic poziția regelui advers.

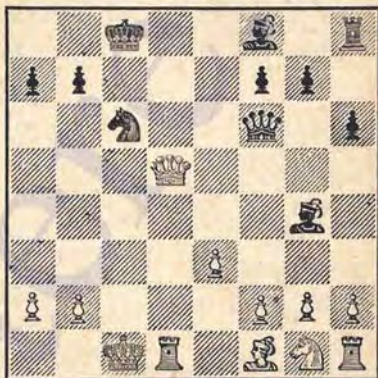
În combinațiile împotriva rocadei mari, un rol foarte important îl joacă coloanele deschise (în special coloana „c”) și înaintarea pionilor, mai ales a pionului „b”, care alungă calul apărător de la c3 (c6). În legătură cu coloanele deschise, rolul pieselor grele (dama și turnurile) crește în raport cu cel al pieselor ușoare.

Cunoașterea diferitelor tipuri de combinații posibile, în atacurile împotriva rocadei mari, are o mare importanță practică. Cînd rocadele sînt făcute în părți diferite, cîștigă întotdeauna acela al cărui atac ajunge mai repede la țintă. Foarte deseori, cînd s-ar părea că adversarul ajunge primul, o combinație îndrăznească poate răsturna situația: amenințările directe care caracterizează combinația, sîlesc pe adversar să-și părăsească atacul și să ia măsuri de apărare. În foarte multe cazuri, forțarea adversarului la defensivă, chiar cu prețul a sacrificii de material, echivalează cu obținerea victoriei (sau salvează partida).

Vom începe cu cîteva combinații mai simple, dar tipice pentru atacurile asupra rocadei mari.

330

A. Alehin

V. Pirc

(Turneul de la Bled, 1931)

Ambele părți au făcut rocada mare, dar negrul este mai bine dezvoltat și aceasta îi permite să decidă repede partida:

1. . . .

Nf8—a3!

Mult mai tare decât recîștigarea calității prin 1...N:d1 2.D:d1 D:f2 3.Dg4+ f5 4.De2 D:e2 și negrul ar fi trebuit să lupte mult în final pentru a obține victoria.

2. Dd5—b3

. . . .

Cum arată Alehin, albul n-are la dispoziție nimic mai bun, de exemplu:

A) 2.b:a3 Dc3+ 3.Rb1 Td8! 4.D:d8+ C:d8 cu dubla amenințare N:d1 și Nf5+.

B) 2.Td2 N:b2+ 3.T:b2 Dc3+ 4.Rb1 (sau 4.Tc2 Da1+ 5.Rd2 Td8)

4...De1+ 5.Rc2 Td8 și negrul câștigă.

2. . . . Ng4:d1
3. Db3:a3 Df6:f2
4. Da3—d3 Nd1—g4!

Nu însă 17...Td8, deoarece după 18.Ch3! Df6 19.Dc3 albul capătă șanse de salvare.

5. Cg1—f3 Ng4:f3
6. Dd3—f5+ Rc8—b8

Și negrul a câștigat după câteva mutări: 7.D:f3 De1+ 8.Rc2 Thc8 9.Dg3+ Ce5+ 10.Rb3 Dd1+ 11.Ra3 Te5! Albul a cedat.

Un exemplu clasic de combinație împotriva unei poziții intacte a rocadei mari este următorul:

331

P. Morphy

H. E. Bird

(Jucată la Londra în 1838)

Ultima mutare a albului a fost 0—0—0. Cu aceasta Bird spera să-și pună regele la adăpost și să treacă el însuși la contraatac pe flancul regelui. A urmat însă o mare surpriză:

1. . . . Tf8:f2!!

Un sacrificiu strălucit prin care negrul obține eliberarea liniei a treia pentru dama sa. Albul este obligat să ia turnul, deoarece altfel negrul rămâne cu un avantaj material prea mare.

2. Ne3:f2 Dh3—a3!
3. c2—c3 . . . .

După părerea marelui maestru Geza Maroczy, aceasta este cea mai bună continuare a albului. Poziția este foarte complicată, cum se poate vedea din următoarele variante: 3.Dc3 D:a2 4.Tdgl g6! 5.b3 Nb4! etc.; sau 3.Dg5 D:b2+! (nu 3...e3? 4.Dd8+ Rf7 5.D:c7+ Nd7 6.Nh5+ g6 7.D:d7+ Rg8 8.De6+ Rg7 9.De5+ Rg8 10.D:e3 și albul câștigă) 4.Rd2 Nb4+ 5.Re3 Da3+! 6.Nd3 (6.Rf4 Nd6+) 6...Na6 7.Tg1 Nf8! și negrul câștigă.

3. . . . Da3:a2
4. b2—b4 Da2—a1+
5. Rc1—c2 Da1—a4+
6. Rc2—b2? . . . .

Albul s-a apărat cel mai bine până acum. Cu 6.Rc1 el ar fi putut salva partida, căci sacrificiul 6...N:b4 7.c:b4 T:b4 8.Dg4 Da3+ 9.Rd2 Tb2+ 10.Re1 T:e2+ 11.R:e2 Df3+ 12.Re1 Dh1+ 13.Dg1 Df3 14.Dg3 duce la câștig pentru alb. Negrul ar fi fost obligat să dea șah etern. Existența acestei posibilități nu scade cu nimic din frumusețea combinației lui Morphy, căci calcularea tuturor consecințelor sacrificiului la f2 nu era posibilă.

6. . . . Nd6:b4
7. c3:b4 Tb8:b4+
8. Dd2:b4 Da4:b4+
9. Rb2—c2 e4—e3!
10. Nf2:e3 Ne8—f5+
11. Td1—d3 Db4—c4+
12. Rc2—d2 Dc4—a2+
13. Rd2—d1 Da2—b1+

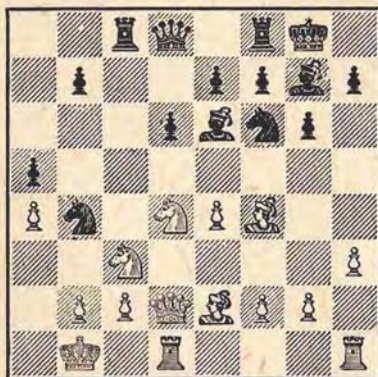
și negrul câștigă.

Una din formele cele mai obișnuite de combinații împotriva rocadei mari, începe cu clasicul sacrificiu al calității la c3 (sau c6).

332

Saighin

Grecikin

(Semifinala Campionatului U.R.S.S.
Sverdlovsk, 1948)

1. . . . **Tc8:c3!**

Începutul unei combinații nu prea complicate, dar tipică pentru astfel de poziții.

2. **Dd2:c3** . . . .

Cum a arătat Saighin era rău 2.b:c3 din cauza 2...C:e4 3.De1 Cd5 4.Nd2 N:d4 5.c:d4 Db6+ 6. Nb5 D:d4 7.N:a5 Cdc3+ 8.N:c3 C:c3+ 9.Rc1 Df4+! 10.Td2 C:b5 11.a:b5 Ta8 și negrul câștigă. Era însă de preferat față de continuarea din partidă 2.C:e6 f:e6 3.D:c3 Cfd5 4. Db3 C:f4 5.Nc4 și cu doi cai pentru turn, negrul are încă greutate.

2. . . . **Ne6-a2+!**

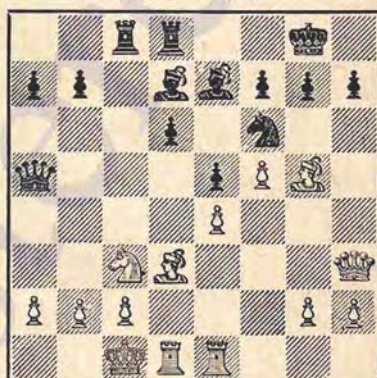
Cu ajutorul acestui șah intermediar, negrul câștigă timpul necesar pentru înaintarea e7—e5.

3. **Rb1—c1** e7—e5
4. **Nf4—e3** Cf6:e4
5. **Dc3—e1** e5:d4

și negrul a câștigat după: 6.N:d4 Dg5+ 7.Ne3 De5 8.Nd4 Nh6+! 9. Ne3 Tc8 (aci negrul putea câștiga și prin 9...Dc5! 10.Nd3 C:f2!, sau 10.c3 N:e3+ 11.f:e3 D:e3+) 10.Nd3 Ng7 11.c3 C:c3 albul cedează.

333

M. Taimanov

P. Keres

(Al XX-lea Campionat al U.R.S.S., 1953)

În poziția din diagrama 333, negrul a apreciat în mod just primejdia legată de continuarea atacului alb prin Nd2 și înaintarea pionului „g”. De aceea Taimanov s-a decis să-și valorifice contrașansele pe flancul damei prin sacrificiul la c3, obținând cu ajutorul acestei combinații remiză prin șah etern:

1. . . . **Tc8:c3!**
2. **b2:c3** . . . .

Este interesant că după 2.Nd2 T:d3 3.N:a5 T:h3 4.N:d8 N:d8 5.g:h3 cele două turnuri ale albului sînt

mai slabe decât cele trei figuri ușoare ale adversarului.

2. . . .

Da5:c3

Negrul nu obține decât un pion pentru calitate în varianta 2... C:e4 3.N:e4 N:g5+ 4.Rb2, iar după 2...d5 albul se apără cu 3.Rb1.

3. Rc1—b1

Dc3—b4+

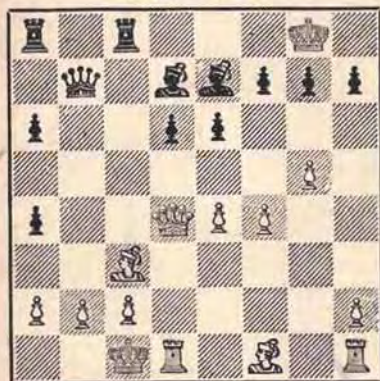
4. Rb1—a1

Db4—c3+

remiză prin șah etern.

334

I. Boleslavski

Z. Milev

(Turneul de la București, 1953)

1. . . .

Tc8:c3!

Sacrificiul calității a pus pe alb în fața unor probleme grele. Dacă acum 2.b:c3, atunci după 2...e5! 3.De3 (nu merge 3.f:e5 Ng5+) 3...e:f4 4.D:f4 Ne6 5.c4 (necesar pentru a apăra pionul a2) 5...Tb8 și negrul are un atac foarte puternic. Milev a găsit cea mai bună apărare, sacrificând doi pioni centrali pentru a simplifica jocul.

2. Dd4:c3

Db7:e4

3. Nf1—d3

De4:f4+

4. Rc1—b1

d6—d5

5. Th1—f1

Df4—b4

Schimbul damelor este quasi-forțat, deoarece altfel negrul ar fi obligat să treacă la apărare.

6. Dc3:b4

Ne7:b4

și după o luptă lungă partida s-a terminat remiză.

Înlăturarea calului de la c3 (c6) joacă un rol important în atacurile asupra rocadei mari. Iată o frumoasă combinație în care negrul sacrifică dama pentru a îndepărta acest cal și a obține un atac decisiv de mat.

335

J. Mises

Dr. Perlis

(Turneul de la Ostende, 1906)

1. . . .

Ne5:c3!

2.Nd2:e3

. . . .

Este clar că nu se poate juca 2.b:c3 din cauza Dc5 și atacul de mat este imparabil.

2. . . .

Nc3:b2+

3. Rc1—b1

Nb2—d4+

Bateria intră în funcțiune cu efect decisiv.

4. Rb1—c1

Nd4:e3+

5. Td1—d2

Ne3:d2+

6. Dg2:d2

Tb6—b1+

Îndepărtarea figurii apărătoare!

7. Rc1:b1

Td8:d2

și albul a cedat.

Iată acum câteva exemple de combinații mai complicate împotriva poziției rocadei mari.

336

Manvelian

Kasparian

(Jucată într-un simultan la Erevan în 1936)

Ideea acestei combinații admirabile constă în deschiderea cu tempo a bateriei Cf3—Ng2 și are ca premiză poziția momentan slabă a pieselor ușoare negre în centru.

1. Tc3:c6!

Nd5:c6

2. Dh4—c4+

Ra6—b7

3. Dc4:c6+!!

Rb7:c6

Cu aceasta, prima fază a combinației s-a terminat. Cu prețul unor enorme sacrificii de material, regele negru a fost adus în bătaia bateriei albe. Acum urmează realizarea matului.

4. Cf3—e5++

Rc6—c5

5. Ce5—d3+

Rc5—d4

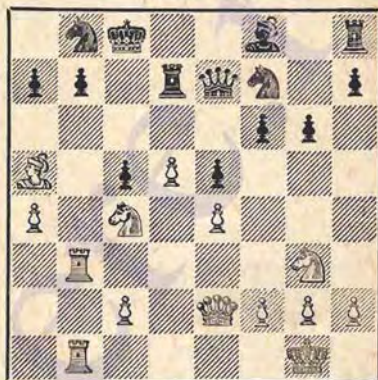
6. Rc1—d2!

....

Poanta finală a combinației. Negrul nu poate împiedica matul la mutarea următoare prin 7.c2—c3.

337

N. Riumin

V. Alatorșev

(Turneul de la Moscova, 1935)

Forțele albe sînt concentrate pe flancul damei, dar și negrul a luat măsuri de apărare, astfel că la prima vedere nu se vede o continuare decisivă pentru alb. Alatorșev a găsit totuși o combinație foarte originală, bazată pe ideea slăbirii cîmpului b6.

1. Na5—b6!

a7:b6

Negrul este nevoit să accepte sacrificiul, deoarece se amenință 2. N:a7, iar dacă 1...a7—a6, atunci nebulul se retrage la a5 și cîmpul b6 rămîne accesibil calului alb.

2. Ce4:b6+

Rc8—d8

3. Cb6:d7

Cb8:d7

4. Tb3:b7

....

Sacrificînd două figuri ușoare pentru turn și doi pioni, albul a obținut deschiderea poziției regelui advers. Acum se pare însă că negrul se apără:

4. ... Cf7—d6
5. De2—a6! ....

Pe acest al doilea sacrificiu s-a bazat albul atunci când și-a început combinația. Dacă acum 5...C:b7, atunci 6.Da8+ și câștigă repede.

5. ... Rd8—e8
6. Tb7—a7 Nf8—g7
7. Da6—c6 Cd6—f7

Parează una dintre amenințări (Tb8+), dar pierde din cauza celeilalte.

8. Tb1—b7 negrul cedează.

338

E. Grünfeld

F. Apscheneek

(Olimpiada de la Folkestone, 1933)

Poziția din diagrama 338 a survenit după numai 11 mutări într-o variantă de deschidere foarte cunoscută: 1.c4 e6 2.Cf3 Cf6 3.d4 d5 4.Ng5 d:c4 5.e4 Nb4+ 6.Cc3 c5 7.e5 c:d4 8.e:f6 g:f6 9.Da4+ Cc6 10. 0—0 N:c3 11.Nh4.

Ultima mutare a albului, Nh4, pare foarte bună. Dacă negrul retrace nebunul atacat de la c3, atunci albul are timp să joace 12. C:d4, obținând o poziție satisfăcătoare.

Dar o dată cu dispariția calului din c3, poziția rocadei albului a devenit foarte slabă și aceasta permite negrului o combinație frumoasă:

11. ... b7—b5!!

Un sacrificiu de pion al cărui scop principal este deschiderea cu tempo a coloanei „b” și ocuparea ei cu turnul, pentru a realiza atacul asupra pionului b2 în așa fel încât albul să nu aibă timpul necesar pentru a lua nebunul c3.

12. Da4:b5 ....

Cel mai mic dintre rele era, desigur, retragerea modestă 12.Dc2, după care însă negrul jucând 12... Na5 13.De4! Dd5 14.D:d5 e:d5 15. N:f6 Tg8 16.C:d4 C:d4 17.N:d4 Ne6 ar fi rămas cu un pion în plus și poziție superioară.

12. ... Ta8—b8!

Continuarea logică a combinației. Negrul sacrifică și calul pentru realizarea atacului asupra punctului b2.

13. Db5:c6+ Nc8—d7
14. Dc6:c4 ....

Prima parte a combinației negrului s-a încheiat. Acum urmează atacul decisiv care începe cu prăbușirea bastionului b2.

14. ... Nc3:b2+
15. Rc1—c2 Dd8—a5!

Nu era bine 15...Tc8 16.R:b2 T:c4 17.N:c4 și inițiativa trece de partea albului. Acum însă albul trebuie să facă față amenințării Na4+.

16. Cf3:d4 Tb8—b4

După aceasta negrul câștigă dama, deoarece în cazul retragerii ei urmează decisiv Dc5+.

17. Nh4:f6
18. Nf1:c4
19. Rc2—b1
20. Cd4—c2
21. Ce2:a3

Tb4:c4+
Da5—c3+
Nb2—a3
Dc3:f6
Re8—e7

și negrul a câștigat ușor deoarece pe lângă avantajul material, regele alb continuă să se afle într-o poziție precară (22.Nb3 D:f2 23.Cc4 Nc6 24.Td2 Df5+ 25.Ra1 Df6+ 26.Cb2 Tg8 27.Tc1 T:g2 28.T:g2 N:g2 29.a4 Df4 30.Tc2 Ne4 31.Tc4 D:h2! albul cedează).

339

Slerk

Balla

(Turneul de la Budapesta, 1924)

În poziția din diagrama 339, ideea combinației se bazează pe superioritatea albului pe cîmpuri albe (nebunul g2). Un turn nu este prea mult pentru a înlătura apărarea pionului c6 și a scoate regele negru din poziția adăpostită în care se află.

1. Tb3:b7!
2. Dc4—b5+
3. Ng2—h3+
4. Db5:a6+
5. Ta1—d1!

Ra8:b7
Rb7—c8
Td8—d7
Rc8—d8

....

Cu 5.N:d7 albul și-ar fi putut recîștiga materialul sacrificat, rămînînd cu un pion în plus. Mutarea Td1 este însă mult mai tare, ea pregătind partea a doua a combinației, care încheie partida.

5. ....

Th8—e8

6. Ne3:a7!!

....

Sacrificiul acesta are ca scop îndepărtarea damei de la apărarea punctului c8.

6. ....

Dc7:a7

7. Td1:d6!!

....

Acum se vede scopul mutării Td1. Albul sacrifică și dama pentru a realiza pătrunderea la d7. Turnul nu poate fi luat din cauza Dc8 mat, astfel că negrul trebuie să ia dama.

7. ....

Da7:a6

8. Td6:d7+

Rd8—c8

9. Td7—a7+ negrul cedează.

Albul ia dama și rămîne cu avantaj material decisiv.

340

Spielman

O. Duras

(Turneul de la Viena, 1907)

1. Cc5:b7!

....

mătoare a negrului, care câștigă forțat.

Sacrificiul acesta scoate în evidență slăbiciunea cîmpurilor albe în lagărul advers. Acțiunea combinată a celui de-al doilea cal și a damei este decisivă în cazul acceptării sacrificiului: 1...R:b7 2.Cc5+ Rb8 3.Da6 T:d1+ 4.T:d1 Cd8 5.T:d8+ urmat de mat.

1. ....

Td8:d1+

2. Th1:d1

Ne5:c3

Negrul joacă ingenios, la contra-atac. Nebunul c3 nu se poate lua, de aceea albul este nevoit să-și retragă calul de la b7.

3. Cb7—c5

Cc6—b4!

Nici acum albul nu poate lua la c3 din cauza D:c3+ urmat de Cc4. Dar Duras a calculat mai departe.

4. g4—g5!

....

Obligă dama neagră să ia ultimul cîmp de retragere al nebunului (e5) și în același timp liberează cîmpul g4 pentru dama albă.

4. ....

Df6—e5

5. Cb3:a5!

....

După aceasta partida este câștigată. Mutarea Cc4 este împiedicată și albul amenință să ia nebunul alb.

5. ....

h7—h5

Pentru a răspunde la Cc6 cu Dc5.

6. b2:c3

De5:c3+

7. Rc1—b1

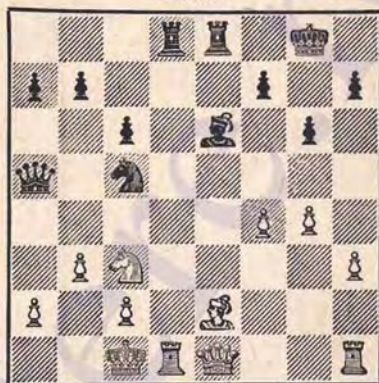
Dc3:c5

8. Td1—d8+ negrul cedează.

Poziția albului pe flancul damei pare destul de solidă. Cu atât mai surprinzătoare este combinația ur-

341

Lutikov

Gutsev

(Semifinala Campionatului U.R.S.S.,
Leningrad, 1955)

1. ....

Ne6:b3!!

Acum albul are la dispoziție trei posibilități:

A) 2.c:b3 Cd3+ 3.Td3 T:d3 4.Ca4 (4.Rc2 T:c3+) 4...Dd5 cu amenințări decisive.

B) 2.a:b3 T:d1+ 3.R:d1 Da1+ 4.Rd2 Db2! cu un atac imparabil. Dacă 3.C:d1 (în loc de R:d1) atunci 3...Da1+ 4.Rd2 Ce4+ 5.Rd3 c5! și albul n-are apărare, deoarece la 6.Cc3 urmează Da6+, la 6.c3 Db1+ 7.Rc4 b5+, iar la 6.Dg1 Da6+ 7.c4 Dd6+ și negrul câștigă („Șahmatî v SSSR”). A treia posibilitate a avut loc în partidă:

2. Td1:d8

Da5—a3+!

Albul a cedat. La 3.Rb1 urmează 3...Ca4!! 4.T:e8+ Rg7 și albul nu poate para matul.

EXERCITII

342

Albul mută

343

Negrul mută

344

Albul mută

345

Albul mută

346

Negrul mută

347

Negrul mută

I D. COMBINAȚII DE MAT ÎMPOTRIVA REGELUI
RĂMAS ÎN CENTRU

Ce poate fi mai tentant pentru un șahist decât obținerea unei victorii rapide, în 15—20 de mutări, prin mat! Deși tehnica șahului s-a dezvoltat foarte mult în ultimele decenii, deși greșelile clasice ale adversarilor lui Morphy, Andersen sau Steinitz sînt bine cunoscute și deși Tarrasch a formulat de multă vreme toate preceptele menite să ferească pe jucători de catastrofe rapide în faza deschiderii sau a trecerii din deschidere în jocul de mijloc, totuși și astăzi rubricile de „Combinatii, partide scurte” ale revistelor de șah din toată lumea sînt destul de bine

aprovizionate cu materialul cel mai divers. Reapar, am putea spune periodic, copii mai mult sau mai puțin asemănătoare ale marilor partide clasice, sau a combinațiilor rămase celebre, ca să nu mai vorbim de curse, a căror frecvență este chiar surprinzătoare.

Cauza acestei permanențe în timp a acelorași erori, urmate de aceleași tipuri de combinații câștigătoare, constă după părerea noastră, în faptul că fiecare jucător trece în decursul evoluției sale printr-o fază cînd forța și cunoștințele sale sînt încă neîndestulătoare și el este expus acelorași greșeli ca și pre-

decesorii săi, ale căror partide au intrat în literatura șahistă ca exemple clasice. Și, să nu uităm, se întâmplă uneori (mai des decât s-ar putea presupune), chiar jucătorilor mari să calce principiile fundamentale relative la echilibrul dintre material, timp și spațiu¹. Greșelile lor sînt de obicei mai greu de sesizat, dar și combinațiile care urmează sînt mai ascunse, mai greu de găsit.

Exemplele de combinații împotriva regelui rămas în centru nu constituie decît tipuri caracteristice. Aceleași teme combinative pot apărea în practică în nenumărate forme asemănătoare. Cunoașterea mecanismului combinațiilor din aceste exemple este foarte necesară, pentru a putea observa cu ușurință posibilitatea existenței lor în alte poziții, în timpul partidelor de concurs.

Tema caracteristică combinațiilor împotriva regelui rămas în centru este: **utilizarea maximă a superiorității de timp și spațiu cu prețul sacrificiilor de material**. Această idee centrală apare sub cele mai diverse forme, de la sacrificiile preliminare care au de scop reținerea regelui advers în centru în vederea atacului viitor, pînă la combinațiile cu sacrificii în serie, fiecare sacrificiu cîștigînd un tempo de atac.

Vom începe seria exemplurilor cu una dintre combinațiile cele mai cunoscute (vezi diagrama 348).

Faptul că sînt deschise coloanele „d” și „e” a fost folosit de alb într-un mod foarte elegant:

1. **Dd3—d8+**!   **Re8:d8**
2. **Nd2—g5++**   **Rd8—e8**

La 2...Rc7 urmează 3.Nd8 mat.

3. **Td1—d8** mat

348

Tartakower

Reti

(Partidă liberă jucată la Viena, 1910)

Sacrificiul damei a pus în funcțiune cu efect decisiv bateria Td1—Nd2.

Aceeași idee, într-o formă asemănătoare dar mai complicată, a fost realizată de Nimzovici în următoarea poziție:

349

Alapin

Nimzovici

(Jucată la Petersburg în 1913)

¹ Vezi „Să învățăm metodic șahul”, pag. 9—24.

În poziția din diagrama 349 albul are un incontestabil avantaj de dezvoltare, dar calul său de la d4 este atacat și în cazul retragerii lui, negrul are timp să se apere. De aceea :

1. 0-0-0!! . . . .

Albul sacrifică Cd4 pentru a termina dezvoltarea, dar mai ales pentru că luându-l, negrul ar deschide ambele coloane centrale :

1. . . . e5:d4
2. Ne3:d4 Cb8-c6

Nu era mai bine nici 2...Ne7, deoarece după 3.The1 negrul nu poate face rocada și se amenință Dd8 mat.

3. Nd4-f6!! . . . .

O mutare de problemă ! Albul mai sacrifică o piesă ușoară, deschizând cu tempo coloana „d”. Nebunul trebuie luat căci se amenință mat la d8.

3. . . . Dg6:f6
4. Th1-e1+ Nf8-e7
5. Nf3:c6+ Re8-f8
6. Dd2-d8+! Ne7:d8
7. Te1-e8 mat

În poziția din diagrama 350, avansul de dezvoltare al albului se combină cu poziția proastă a pieselor negre pe flancul regelui. Nu este de mirare deci că albul are la dispoziție o combinație câștigătoare :

1. d5-d6!! . . . .

Albul lasă în priză nebunul g5 pentru a deschide cu o singură mutare diagonalele damei și nebunului, spre b7 și f7.

1. . . . Ce7-c6

Luarea nebunului g5 ar fi lăsat fără apărare pionul f7. De ex. :

350

Holzhausen

Ahues

(Turneul de la Berlin, 1926)

2.D:f7+ Rd7 3.d:e7 D:e7 4.Td1+ Rc8 (4...Rc6 5.Dd5+) 5.Ne6+ Rb8 6.Td7!

2. Tf1-e1+ Re8-d7
3. Nc4:f7! . . . .

Dacă negrul n-a luat de bună voie nebunul g5, acum e obligat s-o facă.

3. . . . Dg6:g5
4. Df3-h3+ Rd7-d6

Cu prețul unei figuri, regele negru a fost scos în mijlocul tablei.

5. Cb1-c3! Cg8-f6
6. Te1-e6+ Rd6-c5
7. Te6:f6!! Rc5-b6
8. Tf6-f5 Dg5-h6
9. Cc3-a4+ Rb6-a6
10. Dh3-d3+ b7-b5
11. Dd3:b5 mat

Cunoscutul mat al lui Legal (1.e4 e5 2.Nc4 d6 3.Cf3 g6 4.Cc3 Ng4 5.C:e5 N:d1 6.N:f7+ Re7 7.Cd5 mat), care poate fi găsit în orice manual pentru începători, nu lipsește nici el din repertoriul tur-

neelor moderne. Iată-l „deghizat” într-o partidă prin corespondență (!?) jucată în 1922 :

351

*Strumilo**imbaud*

1. Cf3:e5!!	Nh5:d1
2. Nb3:f7+	Re8—e7
3. Nc1—g5+	Re7—d6
4. Cc3—e4+!	....

Luarea damei la d8 era greșită, căci după 4...C:d8 negrul câștigă. Sacrificînd și calul, albul aduce regele negru într-o plasă de mat.

4.	Rd6—e5
5. f2—f4+	Re5—d4
6. Ta1:d1	....

Acum albul amenință 7.Re2 și 8.c3 mat.

6.	Rd4—e3
7. 0—0!	....

Amenință mat în 2 mutări prin Tf3+ Rd4 9.c3, iar la 8...Re2 9.Cc3 mat.

7.	Cc6—d4
8. Td1—e1+	Cd4—e2+
9. Te1:e2+!	Re3:e2
10. Nf7—h5+	Re2—e3

11. Tf1—f3+
12. Nh5—f7!!

Re3—d4

O splendidă mutare de încheiere. Negrul nu poate para matul prin c2—c3. O combinație lungă și precis calculată care scoate în evidență vulnerabilitatea regelui scos în mijlocul tablei și lipsit de apărarea celorlalte piese.

Exemplele de mai sus țin de faza deschiderii și combinațiile au fost posibile în urma unor greșeli destul de grave, care au dat atacatorului un avantaj evident de timp și spațiu. Nu întotdeauna însă aceste avantaje sînt atît de clare și de foarte multe ori sînt necesare combinații mai complicate pentru valorificarea lor. Iată un exemplu strălucit dintr-o partidă jucată de Keres la 18 ani :

352

*Laurențius**Keres*

(Campionatul Estonici, Dorpat, 1934)

1. Nd3—c4!	d5—d4

Nebunul din f4 nu putea fi luat din cauza 2.T:d5

2. Nc4—e6!	Dd7—d8

Nici acest nebulă nu putea fi luat din cauza Cc7+.

3. Nf4:e5! . . . .

Cu aceasta albul realizează controlul dublu asupra cîmpului c7, deoarece negrul nu poate juca 3...C:e5 din cauza 4.T:e5 f:e5 5.Df7 mat.

3. . . . Nc8:e6
4. Cb5—c7+ Re8—f7
5. Cc7:e6 Dd8—a5
6. Ne5:d4 . . . .

Prima combinație a albului s-a terminat cu un beneficiu de un pion și poziție superioară. Negrul se decide să ia pionul a2, dar aceasta permite lui Keres să decidă imediat partida printr-o nouă combinație.

6. . . . Da5:a2?
7. Nd4:f6!! Ne7:f6

Sau 7...g:f6 8.Dh5+ Rg8 9.Dg4+ Rf7 10.Dg7+ Re8 11.Cc7 mat.

8. Td1—d7+ Cc6—e7

Nu salvează nici alte mutări, de exemplu: 8...Rg8 9.Df6!, sau 8...Rg6 9.T:g7+! N:g7 10.Dg4+, sau 8...Re8 9.T:b7!

9. Td7:e7+! Rf7:e7
10. Df3:b7+ Re7—d6

Pierde și 10...Re8 11.Cg5+ Rd8 12.Td1+ Re8 13.D:a8+ etc.

11. Db7—c7+ Rd6—d5
12. Dc7—c5+ mat.

Keres este un neîntrecut maestru al atacurilor fulgerătoare împotriva regelui întîrziat în centru. Iată trei exemple foarte frumoase din partidele sale:

1. . . . Te8:e2+!

Sacrificiul acesta al calității deschide complet poziția regelui alb.

2. Re1:e2 Cd7—e5

353

Keres

Mikenas

(Al XVII-lea Campionat al U.R.S.S., 1949)

Calul din d3 este legat și nu poate fi apărat. Încercarea de a sacrificia dama prin 3.N:g5 N:d3+ 4.D:d3 C:d3 5.R:d3 este insuficientă, deoarece după 5...Dd7 regele alb nu poate rezista, poziția fiind prea deschisă.

3. Re2—d1 Na6:d3
4. Dc2—a4 b6—b5
5. Da4—a6 Dd8—d7

Amenință 6...b4 și 6...Df5 cu atac decisiv de mat.

6. Rd1—c1 b5—b4
7. Da6—a5 a7—a6

Albul a cedat deoarece se amenință Cc4, iar la 8.Db6 urmează Da4 cu mat imparabil.

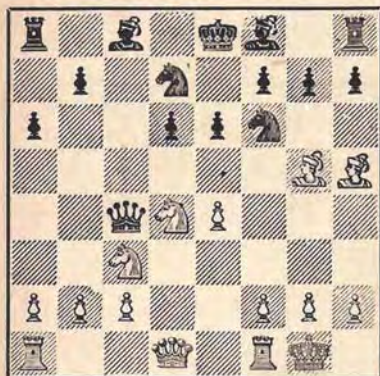
Poziția din diagrama 354 a survenit după numai două mutări, într-o apărare siciliană: 1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6.Ne2 Dc7 7.Ng5 Cbd7 8.0—0 e6 9.Nh5! Dc4?

Cu ultima sa mutare Kotov a crezut că a apărat punctul e6, amenințînd acum să ia nebulă de la h5. Dacă acum albul ar fi obli-

354

Kotov

Keres

(Turneul „candidaților”, Budapesta, 1950)

gat să retragă nebulul la e2, atunci după 10...Dc7 s-ar repeta mutările! Dar albul are ceva mai bun:

10. Cd4:e6!!

....

O combinație cu totul neașteptată, a cărei idee este eliberarea cîmpului d5 pentru calul alb.

10. ...

Dc4:e6

Nebulul din h5 nu putea fi luat: 10. C:h5 11.Dd5! (acum cîmpul d5 este folosit de damă!) 11...Cb6 (11...D:d5 12.Cc7 mat!) 12.D:c4 C:c4 13.Cc7+ Rd7 14.C:a8 și albul rămîne cu avantaj material.

11. Cc3—d5!

....

Mutarea aceasta era mai greu de calculat decît sacrificiul la e6. Albul a trebuit să țină seama de posibilitatea 11...C:d5, la care ar fi urmat cum arată Barcza 12.e:d5 Df5 13.De1+ Ce5 (13...De5 14.Dd2) 14.f4 cu următoarele trei posibilități:

A) 14...h6 15.g4 Dd7 16.f:e5 h:g5 17.e:d6+ Rd8 18.Da5+.

B) 14...g6 15.f:e5 D:g5 16.ed6+.

C) 14...Rd7 15.f:e5 D:g5 16.T:f7+ Ne7 17.e:d6 R:d6 18.Db4+ Rd7 19.Te1 Te8 20.Ng4+ și cîștigă.

11. ...

12. Nh5—g4

Re8—d8

De6—e5

La 12...De8 urmează simplu 13.N:d7 N:d7 14.Dd4 De5 15.Db6+ Re8 16.Nf4 urmat de 17.Cc7+ etc.

13. f2—f4

De5:e4

Dacă 13...D:b2, albul cîștigă ușor prin 14.Tb1 și 13.N:d7.

14. Ng4:d7

Nc8:d7

15. Cd5:f6 și albul a cîștigat la mutarea a 27-a.

Tot după puține mutări s-a produs sacrificiul la e6 și în partida Keres-Sajtar, începută tot cu o apărare siciliană.

355

Sajtar

Keres

(Olimpiada de la Amsterdam, 1954)

Primele mutări ale acestei partide au fost următoarele: 1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6.Ng5 Cbd7 7.Nc4 e6 8.0—0 Dc7?

9. Nc4:e6!
10. Cd4:e6
11. Cc3—d5!?

f7:e6
Dc7—c4
....

Ca și în exemplul precedent, combinația albului se bazează pe pătrunderea unui cal alb pe cîmpul d5. Acum negrul este pus în fața alternativei de a deschide coloana „e”, sau de a ieși cu regele în centrul tablei. Cum a arătat mai târziu S. Flohr, aci era însă totuși mai bine 11.C:f8, deoarece în partidă negrul a avut o posibilitate ascunsă de apărare de care nu s-a folosit. Din punct de vedere practic însă, mutarea 11.Cd5 este foarte bună și conformă acestui tip de combinație.

11. ....

Re8—f7

La 11...C:d5 12.e:d5 Keres dă următoarea variantă: 12...Rf7 (nu 12...Ce5 13.b3) 13.b3 Dc3 14.Tel, sau direct 13.Tel un atac extrem de puternic.

12.Ng5:f6

Rf7:e6

S. Flohr a arătat că prin 12...C:f6 13.b3 D:f1+ urmat de N:e6 negrul ar fi putut opune o rezistență foarte puternică. Acesta este motivul pentru care Flohr consideră că albul ar fi trebuit să joace 11.C:f8 în loc de 11.Cd5.

13. Nf6—c3!

Cd7—f6

La 13...Rf7 ar fi urmat 14.Dh5+ g6 15.Df3+ Rg8 16.Cf6+ și albul câștigă.

14. Nc3:f6
15. Cd5—b6
16. Cb6:a8
17. a2—a4
18. Dd1—d5+
19. Ta1—a3
20. Ca8:b6+!

g7:f6
Dc4—c6
Nf8—e7
b7—b6
Re6—d7
Ne7—d8

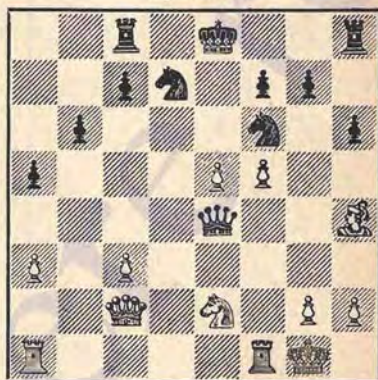
negrul cedează.

Chiar și unui jucător de anvergură lui Capablanca i s-a întâmplat să fie surprins cu regele în centru. Este adevărat că surpriza

s-a datorat unei combinații cu totul remarcabile:

356

Capablanca

Lilienthal

(Turneul de la Hastings, 1934—35)

Cu ultima sa mutare Capablanca a luat cu dama un pion aflat pe cîmpul e4. În loc de aceasta el ar fi trebuit să joace Dc5+ și la Cd4 C:e5 cu joc egal.

1. e5:f6!!

....

„Unul dintre cele mai frumoase sacrificii de damă care s-au făcut vreodată într-o partidă de turneu” — scrie Euwe.

1. ....

2. f6:g7

De4:c2
Th8—g8

Negrul n-are nici o altă posibilitate, căci regele său este blocat.

3. Ce2—d4

Dc2—e4

Mutările negrului sînt forțate. La 3...Dd2 ar fi urmat 4.Tae1+ Ce5 5.T:e5+! Rd7 6.Td5+ Re8 7.Tel+ D:e1 8.N:e1 și albul câștigă.

4. Ta1—e1

5. Tel:e4+

6. Tf1—e1

7. Tel:e4+ negrul cedează.

Cd7—c5

Cc5:e4

Tg8:g7

După 7...Rd7 8.Te7+ Rd6 9.f6
urmat de Ng3+ negrul mai pierde
un pion, iar după 7...Rf8 8.Ne7+
Rg8 9.Nf6 rămîne cu turnul închis.

Poziția regelui pare foarte bine apărută în diagrama 357. Slăbiciunea cimpurilor albe pe flancul regelui permite însă următoarea combinație :

357

Sapiro

Najdorf

(Jucată în 1948, la Buenos Aires)

1. Ce5:f7!! Re8:f7
2. Dd1—h5+ Rf7—g8
3. Tf1—e1

Albul a luat doi pioni pentru figură și amenință să ia acum un al treilea, ceea ce ar fi constituit o compensație materială suficientă pentru calul sacrificat, mai ales că albul ar fi păstrat și atacul.

3. . . . Cd7—f8

Negrul nu vrea să dea pionul !

4. Tel:e6!

În acest caz însă, seria sacrificiilor continuă!

4. . . .	Cf8:e6
5. Nd3—c4	. . . .

Amenința mat în cîteva mutări
prin N:e6+ etc.

5. . . .	Dd8—d6
6. Nc1—h6	. . . .

Blochează regele și amenință
7.Dg4+ Rf7 8.Dg7+ etc.

6. . . .	Ne7—f8
7. Ta1—e1	Nb7—c8

Apără punctul e6, dar acum dama albă poate pătrunde la e8.

8. Dh5—e8   Nc8—d7

Negrul este dispus să dea materialul înapoi numai să scape de amenințările de moarte.

- ## 9. Tel:e6!

Acum albul sacrifică dama pentru a crea o baterie (Nc4—Te6) al cărei „tir” este decisiv. Este de remarcat cum această combinație simplă — bateria — revine foarte des în faza finală a combinațiilor complicate.

9. . . .	Ta8:e8
10. Te6:e8+	Nd7—e6
11. Nc4:e6+	Dd6:e6
12. Te8:f8 mat	

(Vezi diagrama 357a în pag. 172)

Negrul a sacrificat calitatea și continuă acum atacul printr-o combinație interesantă :

1. . . . c4—c3!

Scopul acestei mutări este de a degaja cîmpul c4 pentru damă. Calul negru de la g2 este „tabu”: la 2.D:f3 urmează N:e4+ iar la 2.T:g2 Dc4+ 3.Rg1 D:e4; dacă 3.Rel, atunci D:e4+ și D:g2.

2. Ce4:c3 . . . .

La 2.b:c3 ar fi urmat 2...Dc4+ 3.R:g2 D:e4+ 4.Rh3 Td3+ 5.Tg3 g5! si negrul castiga.

2. . . . Dc7—c4+
3. Cc3—e2 Nb7—f3

357 a

C. Vasile

Gh. Stănescu

(Campionatul Constanței, 1958)

Acum intră în joc alte elemente combinate: legarea și slăbiciunea liniei întii.

4. Ta1—e1

Dc4:e2+!

5. Te1:e2

Td8—d1+

6. Te3—e1

Td1:e1 mat

Toate piesele negrului au luat parte la atacul final!

353

I. Iancso

P. Seimeanu

(Campionatul inter-echipe al Capitalei, 1953)

Un atac combinativ complicat a dat tînărul jucător orădean I. Iancsó în următoarea partidă:

Vezi diagrama 353

Albul a întîrziat cu dezvoltarea și nu are nici măcar vreo compensație materială. Totuși valorificarea de către negru a avantajului său de timp nu este ușoară, deoarece poziția albului nu prezintă slăbiciuni evidente, iar coloanele centrale par a fi destul de bine blocate. De aceea negrul recurge la mijloace „forte”:

1. . . .

Cd5—f4!

Scopul acestui sacrificiu este de a deschide liniile centrale pentru atac. Albul trebuie să ia calul, deoarece altfel amenințările negrului sînt prea tari, de exemplu: 2.Tg1 C:e2 3.R:e2 T:d4! etc.

2. e3:f4

Cc6:d4

3. Db3—c3

e4—e3!

Continuarea consecventă a combinației. Se deschide diagonală nebunului f5, ceea ce va permite acestui pion să înainteze și mai departe.

4. Ne2—d1

e3—e2!

Acest pion înaintat paralizază complet forțele albului. În puține mutări negrul își recîștigă figura sacrificată și amenință să cîștige prin atac de mat.

5. Nd1—a4

b7—b5!

6. Nc1—e3

b5:a4

7. Ne3:d4

Td8:d4

Negrul și-a recîștigat materialul sacrificat și are o poziție clar cîștigată. A urmat:

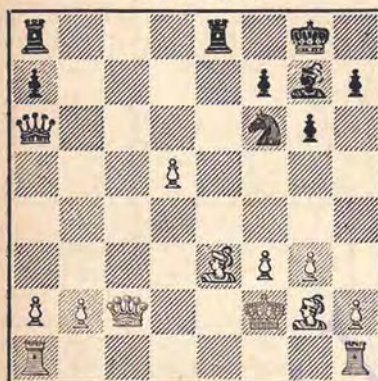
8. Cd2 Dd6 9.f3 Td3 10.Db4 c5 11.D:a4 Nd7 12.De2 Nb5 13.Ce4 D:f4 14.a4 Na6 15.b4 (o încercare de a închide diagonală primejdiosului nebun. Dar acum urmează o nouă combinație) 15...T:e4! 16:f:e4 D:e4 (în criză de timp negrul nu găsește continuarea 16...Dh4+ 17.g3

D:e4 18.Tg1 D:b4+ 19.Rf2 Dd4+ care ar fi câștigat imediat) 17.D:c5 Td5 18.De7 D:b4+ 19.Rf2 Dd4+ 20.Rg3 De3+ 21.Rh4 Dh6+ 22.Rg3 De3+ 23.Rh4 g5+ 24.Rh5 g4 25.Rh4 și aici... negrul a depășit timpul de gândire. Păcat de această partidă, a cărei încheiere normală ar fi trebuit să fie 25...Dg5+ 26.Rg3 Td3+ 27.Rf2 De3+ 28.Re1 Dd2+ 29.Rf2 e1D mat. Este interesant că în această variantă matul ar fi fost dat tocmai de valorosul pion „e”, în jurul căruia s-a dat toată lupta.

358 n

G. Gavrilă II

C. Bîrzo

(Campionatul R.P.R. inter-echipe, București, 1953)

Negrul a sacrificat un pion pentru a obține atac asupra regelui alb rămas în centru. Acest atac putea fi continuat și simplu cu 1...C:d5, dar negrul a găsit o combinație frumoasă care decide imediat partida:

1. ...	Te8:e3!
2. Rf2:e3	Ta8-e8+
3. Re3-f2	Cf6-g4+!

Sacrificind calul, negrul deschide cu tempo diagonala nebunului din g7.

4. f3:g4

Ng7-d4+

și albul a cedat.

Uneori regele rămas în centru este atacat de piese relativ puține și chiar fără prezența damelor pe tablă.

În poziția din diagrama 359, albul și-a concretizat superioritatea de dezvoltare printr-o combinație simplă:

359

Kottnauer

Smîlov

(Turneul de la Groningen, 1946)

1. Ca4-c5!!

....

Ideea acestei combinații este deschiderea coloanei „d” și a diagonalei h2-b8, în legătură cu slăbiciunea liniei a 8-a.

1. ...

d6:c5

La 1...Tc7 ar fi urmat 2.C:d7! Dd8 3.Cf6+ Re7 4.Cd5+! e:d5 5.Tel+ urmat de D:d5.

2. Nc1-f4!

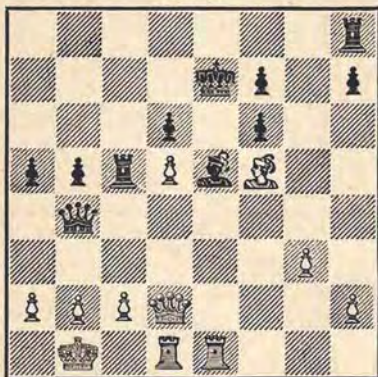
Nf8-d6

Nebunul nu poate fi luat din cauza slăbiciunii liniei a 8-a: 2...D:f4 3.Dc8+ Re7 4.D:b7 Rf6 5.D:d7.

3. Nf4:d6 Tb7—b6

4. Dc6:d7+! negrul cedează.

359 a
Malich

M. Tal

(Jucată în 1957)

Poziția regelui negru pare foarte bine apărată de complexul format de nebulul e5 susținut de pionii d6 și f6. În afară de aceasta negrul amenință la rîndul său cu un atac de mat pe flancul damei. Ca de obicei în cazurile cînd în jocul de mijloc pe tablă sînt nebuni de culori diferite, cel care creează amenințări decisive primul, acela cîștigă. De aceea Tal a acționat energic, soluționînd pe cale combinativă problemele poziției.

1. Te1:e5+!

....

Prin acest sacrificiu albul atinge un dublu scop: înlătură cea mai activă figură a negrului (atît din punctul de vedere al apărării, cît și din acela al atacului), și în același timp deschide linii de atac figurilor albe.

1. ....

f6:e5

Dacă 1...d:e5 atunci 2.d6+ Rd8 3.Dg2! și albul cîștigă.

2. Dd2—g5+

Re7—f8

Sau 2...Re8 3.Df6 Tf8 4.D:d6 și albul cîștigă.

3. Dg5—f6

Th8—g8

4. Nf5—e6

negrul cedează.

360

Cehover

Spielmann

(Turneul de la Moscova, 1935)

Negrul este în urmă cu dezvoltarea, dar poziția sa nu prezintă slăbiciuni. Dacă el are timpul necesar să deplaseze dama, să joace Ne7 și apoi rocada, avantajul albului dispăre, iar cei doi pioni liberi de pe flancul damei își pot spune cuvîntul.

Modul cum Spielmann împiedică dezvoltarea negrului și creează cu mijloace simple un atac decisiv este deosebit de instructiv.

1. Tf1—d1!

....

Pe lîngă amenințarea directă 2.N:b5, această mutare împiedică și deplasarea damei negre la b4 sau c5, deoarece ar urma Dd3.

2. ....

De7—b7

Nu se vede o mutare mai bună pentru negru. Dama apără acum

pionul „b”, drumul nebulului f8 este eliberat și se amenință eventual c6—c5. Încercarea 2...Cc5 nu mergea din cauza 3.Dd2! C:e4 4.Da5! Nb7 5.Na3! Df6 6.Dc7 N:a3 7.Db8+ Re7 8.D:b7 și albul dă mat în 4 mutări.

3. Cf3—e5

....

Acum albul amenință în primul rînd Td7. Posibilitățile negrului sînt foarte reduse; de exemplu: 3...Cc5 4.Nh5 g6 5.Cg4, sau 3...c5 4.Td7 D:e4 5.D:e4 N:e4 6.N:b5, sau 3...f6 4.Nh5+ g6 5.Cd7.

3. ...

Nf8—e7

4. Ne2—h5!

....

Pionul f7 este atacat și negrul este obligat să-l apere. Rocada nu se poate face din cauza 5.Td7, iar 4...Cd8 nu merge din cauza 5.T:d8+! N:d8 6.C:f7. În afara mutării jucate în partidă, negrului nu-i mai rămînea decît 4...g6, dar nici această mutare nu este bună căci după 5.Ng4 tot nu se poate face rokada: 5...0—0 6.C:f7! R:f7 7.N:e6+ R:e6 8.Db3 mat.

4. ...

Th8—f8

Prima parte a planului alb este realizată. Regele negru a rămas în centru!

5. Dc2—b3!

g7—g6

E greu de găsit o apărare satisfăcătoare împotriva amenințărilor de a lua la f7 sau e6. Poate ceva mai bine să fi fost 5...Dc8, pentru ca în cazul pătrunderii unei piese albe pe d7, să sacrifice dama pentru tîrn, cal și pion. Dar și în acest caz poziția negrului, cu regele expus în centru, n-ar fi putut rezista multă vreme.

6. Nh5—g4

Db7—c8

Dacă 6...Cc5, atunci 7.Dh3 h5 8.Nd7+ C:d7 9.T:d7 Dc8 10.Ta7 Dd8 11.T:a8.

7. Ce5:f7!

Combinatia finală, care încunează atacul albului.

7. ...

8. Db3—f3+

9. Df3—h3!

Re8:f7

Rf7—e8

Ce6—f4

La 9...Rf7 10.D:h7+ Re8 11.D:g6+ etc.

10. Ng4—d7+! negrul cedează.

Mutările 1—6 ale acestui sfîrșit de partidă pot fi considerate ca o manevră aproape forțată, și numai ultimele patru mutări constituie o combinație, în sensul strict al definiției.

361

Spielmann

Tartakower

(Jucată într-un meci, Viena, 1921)

Albul a trebuit să prevadă combinația care se începe acum, căci dacă ea nu ar exista, retragerea calului la e2 lasă negrului după 1...C:g5 2.C:d4 Dc5 o figură în plus.

1. Td1—e1!

....

Este foarte important ca tocmai acest turn și nu celălalt, să fie

adus pe coloana „e”. Rațiunea constă în faptul că după 1.The1?, negrul poate face rocadă și albul nu obține nimic prin 2.C:e6 f:e6 3.T:e6 Dc4. Acum rocadă nu merge din cauza 2.C:h7.

1. . . .

Re8—e7

Dacă 1...d:c3, atunci 2.C:e6 c:b2+ 3.Rb1 D:c2+ 4.D:c2 T:c2 5.Cf4+ urmat de 6.R:c2.

2. Te1:e6+!

f7:e6

3. Th1—e1

Re7—f8

4. Te1:e6

d4:c3

Negrul este nevoit să dea dama, deoarece după 4...Dc4 5.T:f6+! g:f6 6.D:f6+ Rg8 7.Ce6 nu se poate para matul.

5. Te6:c6

c3:b2+

6. Rc1—b1

Tc8:c6

Combi-nația s-a încheiat. Din punct de vedere material albul n-a obținut nimic, căci două turnuri echivalează cu dama, dar turnul h8 este închis și regele negru stă foarte prost, ceea ce permite albului să câștige ușor:

7.De5! b5 (linia a 8-a nu se poate apăra, căci după 7...Tc8, negrul este făcut mat prin 8.Dd6+ Re8 9.De6+ Rd8 10.Cf7+ Rc7 11.Dd6 mat) 8.Db8+ Ce8 9.Db7 Tf6 10.Dd7! h5 11.f4! (mult mai tare decât 11.Ce6+ T:e6 12.D:e6 Th6 și negrul se apără) 11...T8h6 12.f5 Cd6 13.Ce6+ Rg8 14.D:g7 mat.

(Vezi diagrama 362)

Cu prețul unui pion regele negru a fost derocat. Acum urmează lovitura decisivă:

1. Te1:e7!!

. . . .

Combi-nația pare simplă: cu regele nu se poate lua din cauza D:g7, iar cu dama din cauza Cf5.

1. . . .

Dd7—g4!

Acest răspuns a trebuit să fie avut în vedere de alb.

2. Cd4—e6+!

Rf8:e7

362

H. Grob

G. Stahlberg

(Turneul de la Zürich, 1934)

Dacă 2...f:e6 3.D:f6+ Rg8 4.T:g7+ D:g7 5.D:d8+.

8. Ce6:g7

d5—d4

Amenințând mat la g2, negrul pare să-și recâștige piesa.

4. Te1—e1+

Re7—d7

5. f2—f3!

Nb7:f3

6. Dh6—d2!

. . . .

Poanta combinației albului. Calul g7 nu poate fi luat din cauza 7...Nc6 8.C:f6 D:g2+ 9.D:g2 N:g2 Df4+ și albul câștigă.

6. . . .

Rd7—c8

7. Cg7—e8!

. . . .

După aceasta albul a păstrat definitiv figura în plus. Negrul a mai încercat să reziste în final după 7...Nc6 8.C:f6 D:g2+ 9.D:g2 N:g2 10.R:g2 d:c3 11.b:c3, dar superioritatea materială a albului s-a dovedit suficientă pentru victorie.

Stăpînirea liniei a 7-a a dat albului posibilitatea de a decide partida printr-o combinație neașteptată, în poziția din diagrama 362 a.

362 a

G. Nicoleanu]

L. Rădulescu

(Sferturile de finală ale Campionatului R.P.R., București 1960)

1. e4—e5!

....

Sacrificiul acesta de figură se bazează pe interesanta idee a imobilității nebulului negru e7, care este legat de apărarea punctului f7. Concret, după 1...D:d3 ar fi urmat 19.e:f6 Dg6 (nebulul nu poate muta și nici nu poate fi apărât) 20.T:e7+ Rf8 21.De5 și albul câștigă ușor.

1. . . .

f6—f5

Nu mergea nici 1...f:e5 din cauza 2.D:e5 Tg8! 3.N:h7, sau 3.Dc7 Dg5 4.D:c6 etc. Aci albul a continuat cu 2.Df3 Rf8 3.Td1 Dc3 4.D:c6 D:c5 5.D:c5 N:c5 6.Tc1! Ne7 7.T1c7 Nd8 8.T:f7+ și albul a câștigat după câteva mutări. Continuarea mai consecventă a combinației albului era însă :

2. Tf1—b1!

....

Lăsând din nou în priză nebulul d3 albul continuă ideea folosirii liniei a 7-a.

2. . . .

Dd2:d3

3. Tb7:e7+!

....

Prin acest nou sacrificiu albul „curăță” linia a 7-a.

3. . . .

Re8:e7

4. Tb1—b7+

Re7—d8

5. g2—g3!!

O încheiere foarte frumoasă. După această mutare liniștită, negrul, deși cu un turn în plus, n-are apărare împotriva celor două amenințări ale albului : 6.D:f7 și 6.Dg5+ Rc8 7.De7. Dacă 5...De4, în speranța șahului etern, atunci 6.D:f7 De1+ 7. Rg2 De4+ 8.f3 De2+ 9.Rh3 Df1+ 10.Rh4 și șahurile se termină.

Încheiem acest capitol cu o combinație deosebit de frumoasă jucată de către prof. univ. I. Gudju, în tinerețe, pe vremea când își făcea studiile la Paris.

362 b

V. Bogdanovski

I. Gudju

(Jucată în Campionatul cercului „Cigorin” din Paris, în 1926)

Poziția din diagramă a survenit după numai 9 mutări într-o variantă de deschidere foarte interesantă, care la acea epocă era mult discutată de către teoreticieni :

1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Cf6 4.d4 e:d4 5.0—0 C:e4 6.Te1 d5 7.Cc3!?

(un atac foarte riscat dar greu de parat care a fost introdus în practica turneelor de către maestrul peruvian E. Canal) 7...Ne6 8.C:e4 d:c4 9.Cg5 Dd5.

Cum s-a demonstrat de către Tartakower, cea mai bună apărare este aici 9...Ne7. Acum urmează o combinație care răstoarnă complet poziția negrului.

10. Cg5:f7!
11. Cf3—g5+
12. Cg5:e6

Re8:f7
Rf7—g8
Ta8—c8

Negrul este obligat să caute să mențină avantajul material pe care îl are, deoarece după 12...Te8 13. C:c7 T:e1+ 14.D:e1 Df7 15.Ce6 albul obține egalitate materială și stă mai bine.

13. Nc1—h6!!

....

Atacul continuă cu un nou sacrificiu, pe care negrul nu-l poate accepta, deoarece după 13...g:h6 14. Dg4+ Rf7 15.Cf4 negrul nu poate apăra dama și turnul c8 decât prin 15...Dd8, după care însă urmează 16.De6+ Rg7 17.Ch5 mat.

13. ....
14. Ce6:g7!

Nf8—b4
Cc6—e5

Turnul e1 nu poate fi luat deoarece după 15.Dg4 albul câștigă ușor.

15. Te1—e2
16. e2—c3!

d4—d3
....

O mutare intermediară foarte frumoasă. Acum la 16...Nf8 ar fi urmat 17.T:e5! D:e5 18.Dg4 N:g7 19.N:g7 D:g7 (sau 19...De8 20.Nf6+ Rf7 21.Dg7+ Re6 22.Te1+ etc.) 20.D:c8+ Rf7 21.D:c7+ Rg6 22.D:c4 și albul câștigă ușor finalul.

Insuficient era de asemenea 16... Cf3+ 17.g:f3 Tf8 18.Te4 și albul câștigă.

16. ....
17. Cg7—h5!

Ce5—f7
....

Piesele albe ignorează amenințările adversarului. Calul nu poate fi luat din cauza Te8+, și se pierde dama, iar nebunul din cauza Cf6+.

17. ....

Dd5—f5

La 17...Dc6 ar fi urmat, de asemenea foarte frumos, 18.Te6! D:e6 19.Dg4+! Cg5 (19...D:g4 20.Cf6 mat) 20.D:g5+ Dg6 21.Dd5+ Df7 22. Cf6+ mat!

18. Te2—e8+!
19. Dd1—g4+!!

Tc8:e8
negrul cedează.

Comentind această partidă, marele maestru S. Tartakower s-a exprimat în modul următor: „În epoca noastră de „surogate“, iată o partidă condusă într-adevăr în spiritul lui Morphy!”

EXERCIȚII

363

Albul mută

364

Albul mută

365

Albul mută

366

Albul mută

367

Albul mută

368

Albul mută

369

Albul mută

370

Albul mută

371

Albul mută

372

Albul mută

373

Albul mută

374

Albul mută

II. COMBINAȚII DE APĂRARE

1. Ideea de pat

Combi-na-ția nu este numai o armă de atac. Adeseori o combinație ingenioasă salvează o poziție inferioară sau chiar pierdută, bineînțeles, folosind inexactități ale adversarului. Ca și combinațiile de atac, și cele de apărare folosesc același arsenal de elemente tactice: legări, atacuri duble, interferențe etc. În plus însă, combinațiile de apărare cuprind două arme cu totul deosebite, anume patul și șahul etern.

Combi-na-țiile de pat survin aproape exclusiv în final, cînd numărul pieselor micșorîndu-se apare posibilitatea ca una din părți (desigur, cea aflată în inferioritate) să sacrifice restul de material pe care-l mai are pentru a ajunge într-o poziție de pat salvînd astfel partida.

Combi-na-țiile bazate pe ideea de pat au fost folosite cu multă abilitate de către compozitorii de studii, care au realizat cu ajutorul lor un mare număr de lucrări foarte instructive, iar unele de-a dreptul uimitoare, cum vă puteți ușor convinge din exemplele care urmează.

Mai înții citeva poziții din finale de pioni.

Judecînd situația conform regulilor obișnuite ale finalurilor de pioni, albul pare pierdut, deoarece s-ar părea că nu poate împiedica pierderea pionului g2 și transformarea pionului negru g4, regele său fiind prea departe.

Dar geometria șahului se deosebește de cea obișnuită (cum a de-

375

V. Halberstadt

Ceskovlensky Sach, 1929

Remiză

monstrat în mod strălucit Reti); în ea diagonală pătratului este egală cu latura. Nici aceasta n-ar ajuta însă albului, dacă n-ar avea la dispoziție o combinație de pat.

1. Rc8—d7

Rc2—d3

2. Rd7—e6

....

Regele alb se deplasează de-a lungul diagonalei cu o iușeală surprinzătoare.

2. ...

Rd3—e3

3. Rc6—f5

g4—g3

4. Rf5—g4

Re3—f2

5. Rg4—h3!

....

Marșul regelui alb s-a încheiat. Parcurgînd toată diagonală el a ajuns să apere pionul g2. S-a ajuns însă la o poziție curioasă, în care ambele părți se află în zugzwang! (Așa-numitul zugzwang reciproc). Dacă albul ar fi la mutare, el ar pierde imediat deoarece la mutările regelui cade pionul g2, iar la h4—h5 urmează h7—h6 și regele este obligat să mute. Pentru negru se pune deci problema de a trece dreptul de a muta adversarului, lucru care pare realizabil deoarece el mai are o mutare de rezervă cu pionul „h”, circumstanță care de obicei se arată decisivă în finalele de pioni. În cazul de față însă — și aceasta este poanta combinației albului, după :

5. . . . h7—h5
albul este pat!

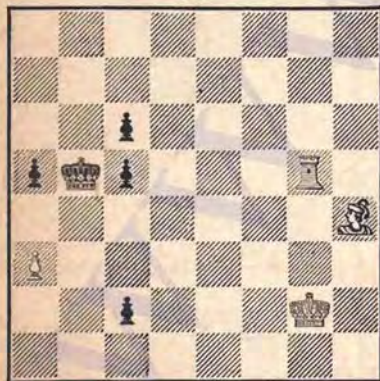
Un exemplu mai complicat îl constituie următorul studiu, a cărui soluție, deși n-are decît 4 mutări, nu este deloc ușor de găsit!

Transformarea pionului c2 nu poate fi împiedicată, deoarece în-

376

H. Mattison

1914

Remiză

cercarea 1.Nf2 c1D 2.T:c5+ duce după 2...D:c5 3.N:c5 R:c5 la un final de pioni pierdut pentru alb. De asemenea, nu reușește nici 1.T:c5+ R:c5 2.Ng5 din cauza 2...Rc4 3.Rf3 Rb3 4.Nc1 Rc2 și negrul câștigă. Salvarea este o combinație de pat, foarte greu de imaginat, avînd în vedere că regele alb dispune de un spațiu foarte mare.

1. a3—a4+! . . . .

O mutare foarte fină, al cărei scop se va vedea mai târziu.

1. . . . Rb5—b6

Forțat, deoarece la 1...Rc4 urmează 2.Nf2, iar la 1...Rb4 2.Ne1+ urmat de Nd2.

2. Nh4—f2 c2—c1D
3. Tg5:c5 Dc1:c5

Negrul trebuie să ia, deoarece la orice mutare a damei urmează șah prin descoperire și albul câștigă. Dacă însă acum albul ia la c5, atunci negrul câștigă ușor finalul de pioni.

4. Rg2—h1!! . . . .

Poanta combinației albului. Acum negrul este în zugzwang: regele nu poate muta (iată de ce a fost nevoie de mutarea a3—a4+) deoarece se pierde dama, iar după

4. . . . Dc5:f2
albul este pat!

Foarte puține piese au mai rămas pe tablă în poziția din diagrama 377, și albul are un turn mai puțin, care nu este compensat nici pe departe de pionul liber „d”.

Și totuși remiza se poate obține cu ajutorul unei ingenioase combinații de pat.

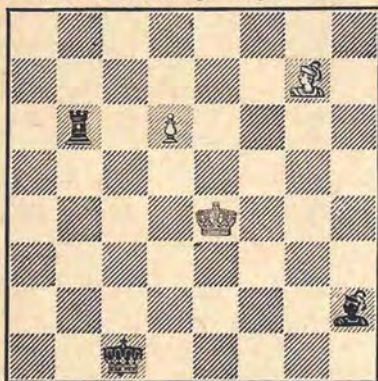
1. Ng7—e5 Tb6—b4+

Este clar că negrul nu poate schimba nebunii, deoarece în acest

377

K. A. L. Kubbel

„Listok şahmatnogo krujka, 1921”

Remiză

caz albul obține remiza prin înaintarea pionului liber, susținut de rege.

2. **Re4—d5!**

....

Începutul combinației albului. Nebunul se pierde dar în timpul acesteia regele ajunge într-o anumită poziție.

2. ....

3. **Rd5—c6!**

Tb4—b5+

Tb5:e5

Nebunul s-a pierdut, dar acum piesele negre se stînjenesc în oarecare măsură una pe alta, ceea ce limitează numărul manevrelor de câștig la una singură, împotriva căreia albul a pregătit o apărare surprinzătoare.

4. **d6—d7**

Te5—c6+

5. **Rc6—b7!**

Te6—d6

La 5...Te7 ar fi urmat 6.Rc8.

6. **Rb7—c8!**

....

O greșeală ar fi 6.Rc7 din cauza 6...Td2+! 7.Rc8 Tc2+ urmat de Nc7.

6. ....

7. **Rc8—b7**

Td6—c6+

Tc6—c7+

S-a sfîrșit cu pionul alb! Dar...

8. **Rb7—a8!!**

Tc7:d7

și albul e pat!

Numărul studiilor bazate pe ideea de pat este, cum am spus mai înainte, extrem de mare. Vom încheia seria exemplurilor din șahul artistic cu un studiu-record, în care tema patului apare de trei ori, în cele trei variante principale.

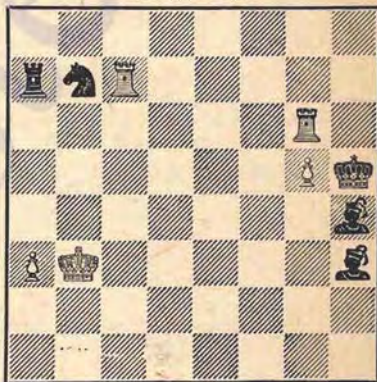
378

V. Korolkov și M. Liburkin

Al doilea Campionat unional, 1947—1948

Locul V

(Reconstrucție)

Remiză

Negrul deține o evidentă superioritate de forțe și, în afară de aceasta, turnurile albe se află în poziții proaste, ambele fiind amenințate. Încercarea de apărare simplă 1.Tgg7 duce după 1...Ca5+ 2. Ra4 T:c7 la varianta principală, dar negrul joacă 1...Cc5+ și câștigă.

Albul își găsește salvarea după o luptă dificilă și interesantă.

1. **Tg6—h6+**

Rh5:g5

2. **Th6—h7**

Cb7—a5+

Acum 2...Cc5+ nu mai dă nici un rezultat, deoarece albul ia calul cu șah.

3. Rb3—a4

Ta7:c7

4. Th7:c7

....

După acest așa-numit „joc introductiv” se ajunge la fondul studiului. Problema care se pune negrului este aceea de a-și păstra avantajul material, deci de a salva calul. Pentru aceasta el are la dispoziție trei linii de joc, care constituie variantele principale:

A) 4...Cc6! 5.T:c6 Nd7 6.Rb5 Nf2! 7.a4 Rf5 (acum s-ar părea că negrul câștigă, deoarece regele se apropie de cîmpul d5, după care se pierde turnul legat) 8.a5 Re5 9.Ra6! N:c6 și albul e pat!

B) 4...Rg6! 5.R:a5 Nd8 (din nou turnul alb este legat, dar de celălalt nebun) 6.Rb6 Ng2 7.a4 Rf6 8.a5 Re6 9.a6 Rd6 10.Ra7! N:c7 și albul e pat. De remarcat că față de prima variantă, acum toate figurile sînt pe cîmpuri de altă culoare!

C) 4...Ne1! (văzînd că apărarea indirectă a calului nu dă nici un rezultat, negrul încearcă apărarea directă) 5.Te7! (nu este bine 5.Tc5+? urmat de T:a5 din cauza Nd7+) 5...Nc3 6.Tc7 Nd2 7.Tc5+ Rf4 8.Td5 (turnul alb apără acum punctul d7, de aceea negrul este nevoit să apere nebunul d2 cu calul, deoarece la 8...Ne1 sau c3 ar urma 9.Td1 sau d3) 8...Cc4 9.Td4+ Re3! 10.T:c4 (calul s-a pierdut, dar negrul mai are o șansă) 10...Nd7+ 11.Rb3 Ne6 (din nou turnul este legat) 12.Ra4! N:c4 și albul e pat!

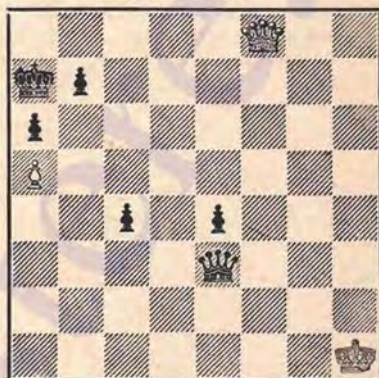
Desigur, în cadrul compozițiilor artistice, ideile tematice sînt prezentate într-o formă pură, desăvîrșită. Aceasta nu înseamnă însă că jocul practic, cu infinitele lui posibilități, n-a reușit să creeze combinații de pat cu totul surprinzătoare. Este foarte interesant faptul că această resursă a apărării, atît de cunoscută, scapă mereu atenției

jucătorilor, chiar atunci cînd este vorba de mari maestri...

Iată, de exemplu, în poziția următoare Reshevsky a permis adversarului să se salveze. Nu știm care a fost ultima mutare a negrului (în orice caz una proastă !); a urmat însă o surpriză:

379

S. Reshevsky

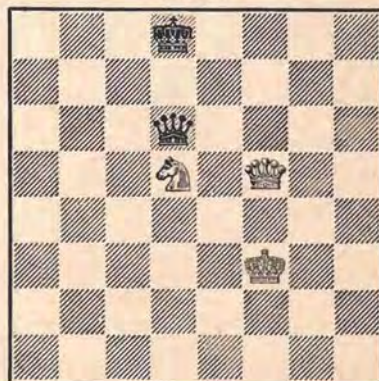

Pilnik

(Jucată în S.U.A., în 1942)

380

Lasker

Marshall

(New-York, 1924)

1. Df8—f2!

....

și după ce negrul a trebuit să ia dama albă prin 1...D:f2, albul e pat! Destul de neplăcut când ai trei pioni în plus!

În marele turneu de la New-York, 1924, s-a ajuns la următoarea poziție neobișnuită:

(Vezi diagrama 380 în pag. 183)

Teoretic finalul trebuie să fie remiză (deși analize concludente în această privință nu există). Practic însă, albul are șanse de câștig, mai ales că regele negru se află la bandă.

1. Rf3—e4?

....

Cu această mutare albul însă permite adversarului să încheie imediat partida printr-o combinație simplă de pat.

1. ...

Dd6—e6+!

2. Df5:e6

pat!

Uneori combinațiile de pat iau aspectul unor curse elementare. În poziția din diagrama 381, negrul este evident pierdut. Înaintarea pionului „b” va obliga, mai curînd sau mai târziu, turnul negru să părăsească linia a 3-a. Atunci ur-

381

S. Wolf

K. Schlechter

mează un șah la b3, regele alb se eliberează și albul câștigă ușor...

Negrul a mai încercat însă cursa:

1. ...

Tc3—e3

la care Schlechter a răspuns automat:

2. b5—b6??

....

Desigur, 2.Rf1 câștigă ușor. Acum negrul se salvează:

2. ...

Te3—e1+!

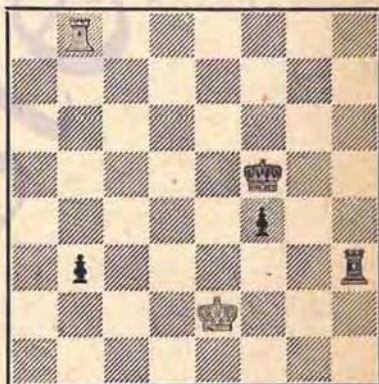
3. Tb1:e1

pat.

Nici chiar actualul campion mondial n-a scăpat de una din cursele tipice de pat.

382

V. Smislov

O. Bernstein

(Turneu de la Groningen, 1946)

În poziția din diagramă Smislov a înaintat neatenț pionul:

1. ...

b3—b2??

și a fost neplăcut surprins când Bernstein l-a luat cu turnul

2. Tb8:b2!

....

constatînd că nu poate continua cu 2...Th2+ deoarece regele alb nu se duce pe linia 1, ci la f3, după care turnul b2 nu poate fi luat din cauza patului! După 2...Rg4

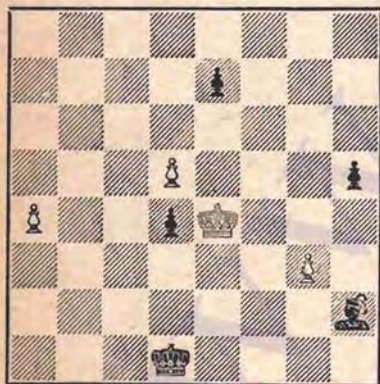
3.Rf1 partida s-a dat remiză, căci cu un singur pion, regele apărării fiind bine plasat, negrul nu poate câștiga.

În exemplele de până acum combinațiile de pat au fost posibile în urma unor greșeli făcute de adversar. Sînt însă foarte multe cazuri cînd ele se realizează fără ajutorul adversarului, avînd un caracter activ. În poziția din diagrama 383, de exemplu, albul pare pierdut căci înaintarea pionului „a” poate fi oprită de nebulul negru fie prin Ng1 urmat de d4—d3, fie prin N:g3 urmat de Nb8.

Constatarea faptului că negrul n-are la dispoziție decît aceste două posibilități de a opri înaintarea pionului „a” a dat albului însă ideea următoarei combinații subtile:

383

Roth

Pape

(Löbau, 1924)

1. d5—d6!

....

Cu aceasta albul urmărește blocarea uneia dintre căile de acces a nebulului negru spre cîmpul a7 (prin g3 și b8).

1. . . .

e7:d6

2. Re4—d3!

....

Iar cu această a doua mutare se închide și cea de-a doua posibilitate. Pionul negru „d” nu mai poate înainta! Dar nu poate oare negrul să deplaseze pionul d6 și astfel să redeschidă drumul nebulului său spre b8? Desigur că poate, dar să vedem ce se întîmplă în acest caz...

2. . . .

Nh2:g3

3. a4—a5

d6—d5

4. a5—a6

Ng3—b8

Pionul a fost ajuns, dar...

5. a6—a7!

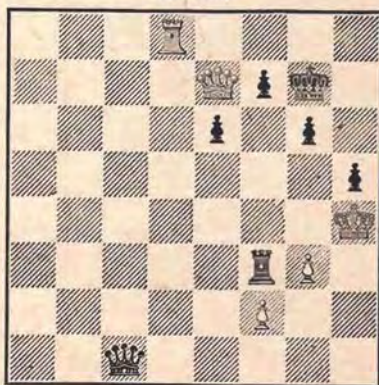
Nb8:a7

și albul e pat! O poziție uimitoare!

Uneori combinațiile de pat apar în cele mai neobișnuite poziții, cu multe piese pe tablă, cînd s-ar părea că nici nu poate fi vorba despre așa ceva. Iată, de exemplu, în poziția din diagrama 384, ambele părți au dame, turnuri și pioni (neblocați), astfel încît s-ar părea că negrul, care amenință formidabil mat în 2 mutări, va câștiga ușor.

384

Zemilis

Lazdies

(Jucată la Riga, 1936)

Poate că dacă negrul n-ar fi amenințat atât de direct mat, albul nici n-ar fi găsit combinația ascunsă cu care a salvat partida :

1. De7—f8+	Rg7—f6
2. Df8—h8+	Rf6—f5

Pînă aci nimic deosebit. Dar ce mai poate face acum albul. Se amenință mat într-o mutare și șahuri „normale“ nu mai există...

3. g3—g4+!	h5:g4
4. Td8—d5+!!	....

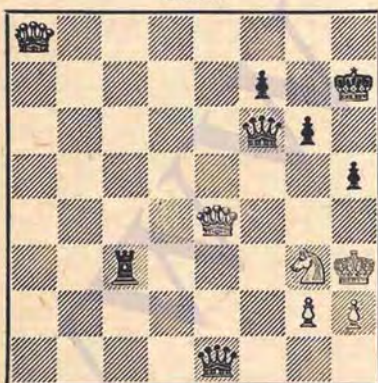
S-ar părea că albul a fost cuprins de disperare și, înainte de a ceda, își sacrifică toată armata !

4.	e6:d5
5. Dh8—c8+!!	Dcl:c8

și albul e pat !

Și mai de necrezut pare posibilitatea unei combinații de pat în următoarea poziție, în care pe tablă se află nu mai puțin de patru (!) dame, un turn, un cal și pionii.

385
Guldin

Rovner

(Jucată la Moscova în 1939)

Profitînd de imobilitatea grupului de piese Rh3—Cg3, ph2—g2,

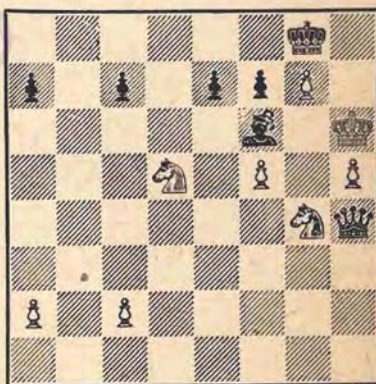
albul sacrifică ambele dame în felul următor.

1. Da8—g8+!	Rh7:g8
2. De4—e8+	Rg8—h7
3. De8—g8+!	Dh7—h6
4. Dg8—h7+	Rh6—g5
5. Dh7—h6+	Rg5:h6

Pat !

Vom încheia exemplele de combinații de pat cu două curiozități. Poziția din diagrama 386 a survenit într-o partidă Amelung-Helmersen și prezintă un caz de „pat automat“ cum l-a botezat chiar Amelung. Într-adevăr, după prima mutare a albului jocul se desfășoară forțat, nici una din părți neputînd evita patul !

386
Helmersen

F. Amelung

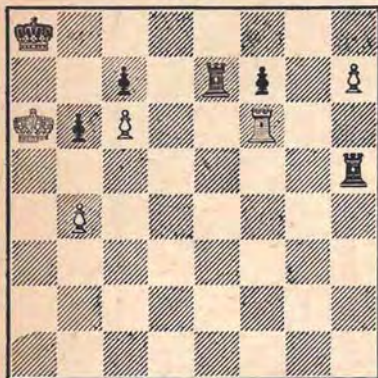
1. Cg4:f6+	Dh4:f6
2. Cd5:f6+	e7:f6

și acum, indiferent ce mutări de pionii ar face albul și negrul, partida se termină prin pat. De exem-

337

N. N.

Marshall

(Jucată la New-York în 1923)

plu : 1.a4 a5 2.c4 c5 și albul e pat :
sau 1.a3 a5 2.a4 c5 3.c4 și negrul
e pat.

În poziția din diagrama 337, survenită într-o partidă în care albul dăduse avantaj un turn, se pare că negrul obține ușor victoria căci a reușit să păstreze avantajul material și nu se vede ce-ar mai putea face albul. Și totuși...

1. Tf6—h6!

2. h7—h8D+

3. b4—b5!

Th5:h6

Th6:h8

....

și negrul a constatat că deși se află la mutare, totuși nu poate împiedica în nici un fel ca la mutarea următoare albul să fie pat. Desigur se poate încerca 3...Td7 4.c:d7 dar acum negrul tot trebuie să joace 4...T:d7 5.Pat, deoarece la 4...c6 urmează 5.b:c6 Rb8 6.R:b6 și... câștigă albul!

II. Combinații bazate pe șah etern

Ca și patul, șahul etern constituie o resursă prețioasă a apărării în poziții inferioare. Spre deosebire de pat, șahul etern poate apărea și în poziții complicate de joc de mijloc, sau chiar în deschidere.

Și pentru acest tip de combinații cele mai frumoase exemple le găsim în domeniul șahului artistic, în studii. Iată, pentru început, un exemplu foarte simplu (diagrama 388).

Înaintarea pionilor negri nu poate fi oprită. La 1.Rc4 urmează 1...c2 și 2...d2 și negrul câștigă. Albul are însă la dispoziție o combinație simplă :

1. Rb5—c6!

d3—d2

La 1...c2 urmează 2.Te1! d2 3.Te8+ Rf7 4.Rd7!, iar la 1...Rf7 2.Rd7! Rf6 3.Rd6!.

2. Rc6—d7

c3—c2

3. Tb1—b8+

Rg8—f7

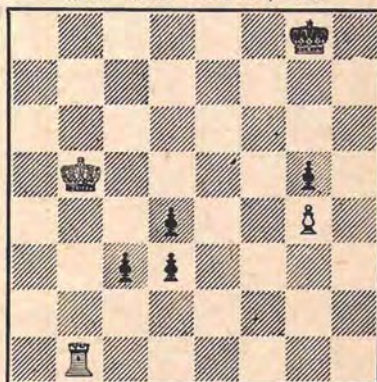
4. Tb8—e8!

....

388

H. Weenink

„The Chess Amateur“, 1927

Remiză

și negrul nu poate împiedica șahul etern pe cimpurile e8—e7—e6.

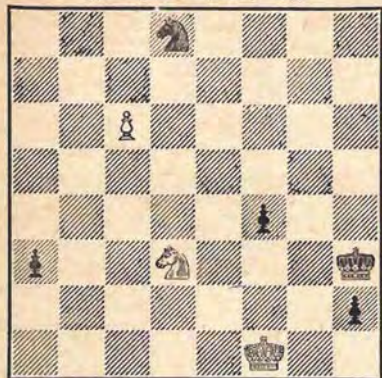

Un exemplu mai complicat este următorul :

389

A. Troițki

„Șahmatnii Listok”, 1923

Remiză

Pare la prima vedere imposibil pentru alb să oprească transformarea unuia dintre pionii negri (cu șah).

1. Cd3—f2+ Rh3—g3!

Nu se poate 1...Rh4 din cauza 2.Rg2 a2 3.c7 a1D 4.c:d8D+.

2. c6—c7 a3—a2
3. Cf2—e4+! Rg3—f3

La 3...Rh3 (sau g4) urmează 4.c8D+, iar la 3...Rh4 4.c:d8D+!

4. Ce4—d2+ Rf3—e3

La revenirea regelui la g3 urmează din nou Ce4+, iar la g4 nu merge din aceleași motive ca la mutarea precedentă.

5. Cd2—c4+! Re3—e4

Dacă regele se întoarce la f3 urmează 6.Cd2+, iar pe coloana „d” nu poate muta din cauza 6.c:d8D+.

6. Ce4—d2+

7. Cd2—c4+

Re4—e5

....

remiză prin șah etern. Regele negru nu poate evita șahurile calului alb.

În poziția din diagrama 390 avantajul material al negrului este decisiv. Dar, în mod curios, deși tabla pare liberă regele negru nu are prea multă libertate de mișcare, lucru pe care albul îl va folosi în mod ingenios.

390

F. M. Simhoviei

„Pravda”, 1927, Premiul I

Remiză

1. Ne6—f7+

2. Nf7—e6+

3. Ng5—f4+

4. Nf4—e3+

5. Ne3—d2+

Re8—d7

Rd7—d6

Rd6—c5

Rc5—b4

Rb4—a3

Aceasta este singura posibilitate a regelui negru de a scăpa de șahuri. Acum albul este nevoit să recurgă la o combinație pentru a obține totuși remiza prin șah etern.

6. Rc1—b1!

....

Calul este sacrificat pentru a se obține apropierea regelui. Acum albul amenință șah etern deoarece

cîmpul a2 nu mai este accesibil regelui negru. Pentru a împiedica aceasta negrul este obligat să ia calul.

6. . . . Db7:a8
7. Rb1—a1! . . . .

Cea mai frumoasă mutare a studiului. Încercarea de a da șah etern prin 7.Nc1+? nu dă rezultat din cauza 7...Rb4 8.Nd2+ Rc5 9.Ne3+ Rd6 10.Nf4+ Re7 11.Ng5+ Re8! 12.Nf7+ Rd7 13.Ne6+ Rc7! și negrul câștigă. Acum însă negrul nu poate muta nebunul deoarece prin aceasta ar închide drumul propriului rege, iar 7...De8 blochează cîmpul e8 necesar regelui negru pentru a scăpa de șahuri. Mai rămîne o singură posibilitate.

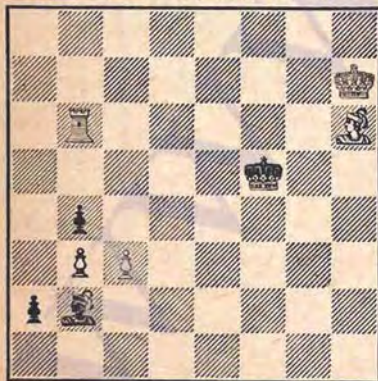
7. . . . Da8—b7
8. Ra1—b1! Db7—a6
9. Rb1—a1! remiză

În acest studiu tema șahului etern constituie numai amenințarea datorită căreia negrul este nevoit să accepte remiza prin repetarea mutărilor.

391

A. O. Herbstmann

„Șahmatî v SSSR”, 1953, Premiul 2

Remiză

Și acum un studiu în care tema șahului etern se combină cu șahul prin descoperire.

1. Tb6—b5+ Rf5—e6!

Regele negru nu poate veni pe linia a 4-a din cauza T:b4+ urmat de Ta4 și nu poate muta nici la f6 din cauza Ng7+.

2. Tb5—a5 Nb2—a3

Acum transformarea pionului a2 nu mai poate fi împiedicată.

3. Nh6—g7! a2—a1D
4. Ta5—e5+ Re6—d6

La 4... Rf7 urmează 5.Tf5+ și regele negru tot trebuie să revină la e6.

5. Te5—d5+! Rd6—c6

Turnul nu poate fi luat din cauza c3—c4+.

6. Td5—c5+! Rc6—b6

Nici acum nu se poate lua turnul din cauza 7.c:b4+.

7. Tc5—b5+! Rb6—a6
8. Tb5—a5+! remiză

Negrul nu poate scăpa de șah etern. Este interesant cum turnul este apărat indirect pe cîmpurile a5, b5, c5, d5 de șahul pionului „c”, care deschide diagonala nebunului g7.

Nenumărate partide de concurs au fost salvate cu ajutorul combinațiilor de șah etern. Un exemplu foarte frumos este următorul:

(Vezi diagrama 382)

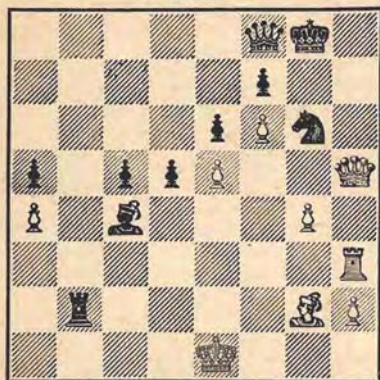
Albul amenință mat la h 7și negrul nu poate para această amenințare. El dispune însă de o combinație neașteptată de șah etern:

1. . . . Tb2—e2+
2. Re1—d1 . . . .

Este clar că nu merge 2.Rf1 din cauza 2...T:e5+.

392

V. Ciociltea

D. Drimer

(Turneul de la Bușteni, 1954)

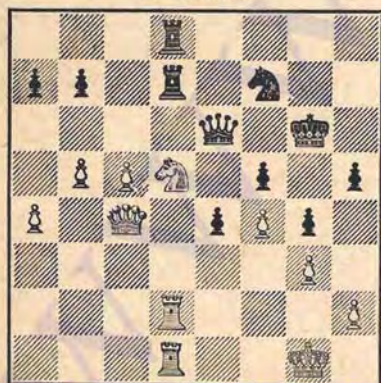
2. ...

Nc4-b3+!!

Foarte frumos! Dacă acum 3.R:e2 atunci 3...Cf4+, iar dacă albul ia la b3 cu turnul, atunci negrul are timp să joace 3...T:e5 4.g5 Cf4 respingând atacul.

393

E. Gereben

Androvički

(Campionatul R.P. Ungare, 1951)

3. Rd1-c1

Te2-c1+

4. Rc1-b2

Te1-c2+

și albul a trebuit să accepte remiza prin șah etern, deoarece la 5. Ra3? urmează 5...c4+ mat, iar după 5.R:b3 Db8+ negrul obține un contraatac decisiv. În sfârșit la 5.Rc3 urmează 5...d4+ 6.Rd3 Cf4+.

În poziția din diagrama 393 albul a reușit să-și înainteze majoritatea de pioni de pe aripa damei și amenință să ciștige repede.

1. c5-c6

b7:c6

2. b5:c6

e4-e3!

Începutul unei combinații foarte interesante prin care negrul reușește să se salveze.

3. Cd5-e7+!

....

Acum dacă negrul joacă 3...T:e7, atunci urmează 4.D:e6+ T:e6 5.T:d8 e2 6.Te1 C:d8 7.c7 și albul ciștigă. Dar negrul a prevăzut această posibilitate.

3. ...

De6:e7!

4. Td2:d7

e3-e2!!

Poanta combinației negrului. La 5.T:e7 urmează e:d1d+ și Df3+ cu șah etern.

5.Td1-e1

De7-e3+

și albul nu poate scăpa de șah etern.

În poziția din diagrama 394, desigur albul nu stă la pierdere, dar atacul său pare să fi ajuns la un punct mort iar din punct de vedere strategic negrul stă, fără îndoială, mai bine. Și, afară de aceasta, cu negrul joacă Bronstein...

De aceea albul s-a decis la următoarea combinație de remiză:

1. e5-e6!

f7:c6

2. Nd4:g7!

Rg8:g7

3. Dh5-g5+

Rg7-h8

S-ar părea că regele negru a scăpat de șahuri...

394

D. Bronstein

A. Beni

(Olimpiada de la Amsterdam, 1954)

4. Cf4—g6+!

h7:g6

5. Dg5—h6+

remiză

Albul are un avantaj strategic incontestabil în poziția din diagrama 395, datorită stăpînirii coloanei „e” și a superiorității calului c5 asupra nebulului advers. Impo-

395

G. Maroczy

A. Alehin

(Turneul de la Londra, 1922)

triva următorului atac al negrului el avea pregătit un răspuns aparent foarte puternic. Dar, silit de situație, Maroczy a calculat mai departe :

1. . . .

Nd7:h3!

2. f2—f4!

. . . .

Pe această mutare s-a bazat albul. Acum punctul g2 este apărat, iar dama și turnul negru sînt atacate.

2. . . .

Dg5—g3!

3. Cc5:b7

Nh3:g2!

4. Dd4:c6

. . . .

Nebunul nu putea fi luat din cauza șahului etern pe el și h4. Dar și acum negrul obține șah etern.

4. . . .

Ng2—e4+

5. Rg1—f1

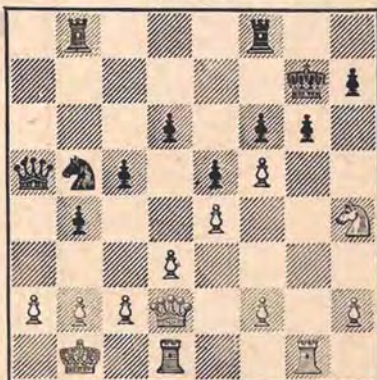
Dg3—h3+!

remiză prin șah etern.

O combinație clasică de șah etern a survenit în următoarea poziție :

396

J. Mieses

A. Walbrodt

(Jucată la Berlin, 1894)

Atacul negru pare imposibil de parat...

1. f5:g6!   Cb5—c3+
2. Dd2:c3!   ....

Sacrificînd dama albul cîștigă tempo-ul necesar șahului etern.

2. ....   b4:c3
3. Ch4—f5+   Rg7—g8
4. Cf5—e7+   ....

remiză prin șah etern, deoarece regele negru nu poate muta la h8 (din cauza matului prin g6—g7).

Acestea nu sînt decît cîteva exemple din vastul capitol al combinațiilor bazate pe șah etern. Comparîndu-le cu celelalte tipuri de combinații și în special cu cele de mat, constatăm că ele necesită în poziția finală forțe mici (în general mai mici decît în cazul celorlalte tipuri de combinații) și de aceea permit sacrificii de material considerabile. O condiție a reușitei combinațiilor de șah etern este posibilitatea de a deschide poziția regelui advers, sau de a folosi faptul că deplasarea lui pe tablă este stînjănită de piesele proprii.

Șahul etern constituie de fapt repetarea unui atac împotriva celei mai importante piese (care conform regulii jocului este obligată să se apere împotriva acestui atac). Sînt însă posibile și atacuri împotriva altor piese, de exemplu dama sau turnul, care de asemenea trebuie apărate, deoarece pierderea lor, ar duce la un dezavantaj material decisiv. Acest atac repetat împotriva unei alte piese poartă denumirea de **urmărire eternă** și constituie una dintre temele foarte mult folosite în ultimul timp de către compozitorii de studii.

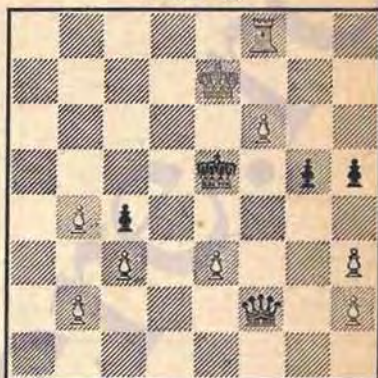
Urmărirea eternă a damei este realizată într-o formă simplă în următorul studiu (vezi diagrama 397).

1. Tf8—e8!   ....

În mod surprinzător albul părăsește apărarea pionului f6, care

397

M. G. Kilașkin

„Șahmatî” 1925,
Premiul III

Remiză

părea a fi singura sa șansă de salvare.

1. ....   Df2:f6+

Pionul trebuie luat deoarece altfel albul joacă f6—f7. Negrul nu poate lua la e3 din cauza pierderii damei, ceea ce explică rostul mutații Te8.

2. Re7—d7+   Re5—f5

Desigur, nu 2...Rd5?? 3.e4 mat!

3. e3—e4+   Rf5—f4
4. Te8—e6   ....

Acum dama neagră este prizonieră și nu poate scăpa de urmărirea eternă a turnului alb.

4. ....   Df6—g7+
5. Te6—e7   Dg7—g8
6. Te7—e8   remiză

Urmărirea eternă a turnului este realizată într-o formă simplă în următorul studiu (vezi diagrama 398).

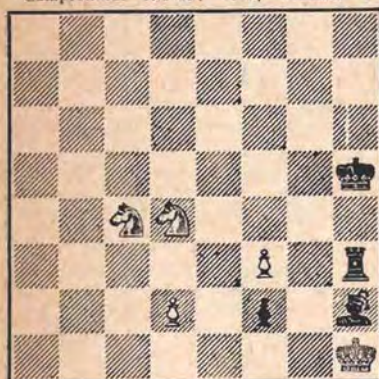
Negrul are avantaj material și pionul său liber amenință să se transforme imediat, de aceea cu

398

Em. Dobrescu

Campionatul R.P.R., 1953, Premiul I

Remiză

prima sa mutare albul trebuie să se apere împotriva acestei amenințări:

1. Rh1—g2! . . . .

Nu merge 1.Ce2 din cauza 1...Ne5+ 2.Rg2 Th2+ 3.Rf1 Nd4 și negrul câștigă.

1. . . . f2—f1D+!

Negrul sacrifică pionul pentru a realiza o amenințare, la prima vedere decisivă. Aceasta este cea mai bună continuare a sa, deoarece nu se obține nimic prin 1...Th4 2.Ce3! T:d4 3.R:h2 T:d2 4.Rg3! Rg5 5.f4+ Rg6 6.f5+ Rg5 7.f6! etc.

2. Rg2:f1 Th3—h4

Acum sînt atacați ambii cai, ceea ce pare decisiv.

3. f3—f4! Th4:f4+

4. Cd4—f3! . . . .

Un pion și un cal au fost sacrificați pentru a deplasa turnul negru într-o poziție nefavorabilă, ceea ce va permite pieselor albe

să ajungă la posturile necesare pentru urmărirea eternă...

4. . . . Tf4:f3+
5. Rf1—g2 Tf3—f4

Nu există altă posibilitate de a apăra nebunul h2. Dacă negrul re-trage turnul pe alt cîmp și albul ia nebunul cu regele, atunci cu cal și pion contra turn albul obține remiza.

6. Cc4—e3! Tf4—h4

Pentru a apăra nebunul h2.

7. Ce3—f5 Th4—f4

Turnul trebuie să se deplaseze numai pe un cîmp de unde să atace calul.

8. Cf5—e3 . . . .

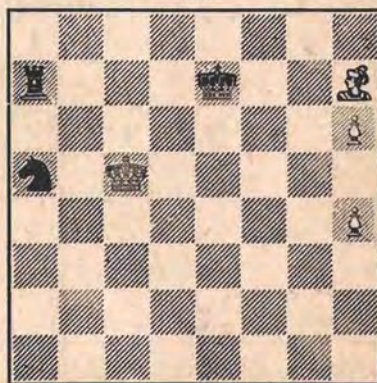
Remiză. Cînd turnul mută la h4 este atacat de cal, iar la f4 închide diagonala de fugă a nebunului h2. O poziție curioasă.

Chiar și calul poate fi urmărit, deși lucrul acesta este destul de greu de realizat.

399

A. Troițki

1936

Remiză

1. Nh7—g8

....

Amenință înaintarea pionului „h” ceea ce forțează regele negru să se îndrepte spre g7.

1. ...

2. h6—h7!

3. Rc5—b5!

Re7—f8

Rf8—g7

....

După ce regele negru a fost îndepărtat și nu mai poate veni în ajutorul figurilor sale, începe urmărirea calului.

3. ...

4. h4—h5

5. h5—h6+!

6. Rb5—c6!

Ta7—a8

Ca5—b7

Rg7—h8

....

și calul negru nu poate scăpa de urmărire. La 6...Cd8+ urmează 7.Rd7! Tb8 8.Rc7 Ta8 9.Rd7! Cb7 10.Rc6! Ca5+ 11.Rb5! etc. (11...Ta7 12.Rb6! Ta8 13.Rb5!).

În practică, combinații bazate pe urmărirea eternă a altor figuri (afară de rege) survin destul de rar. Iată două exemple.

400

A. Gemzöe

A. Nimzovici

(Jucată la Copenhaga, în 1928)

Albul a obținut avantaj pozițional și atac pe flancul regelui. Nimzovici a jucat însă neglijent (ultima sa mutare a fost Tf1—f3), ceea ce a permis adversarului să obțină remiza în felul următor:

1. ...

2. Dh4—g5

3. Ce5:g6

Tf6—h6

Td6—g6!

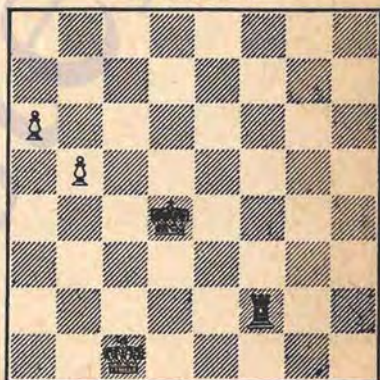
Th6:g6

și dama albă nu poate scăpa de urmărirea turnului pe coloanele „h” și „g”.

Poziția din diagrama 401 a survenit după o luptă lungă, după mutarea a 52-a a negrului.

401

E. Eliskases

P. Keres

(Turneul de la Noordwijk, 1938)

Keres are doi pioni avansați pentru turn și câștigul partidei pare asigurat. Dar faptul că regele său este izolat la bandă permite negrului să folosească o manevră ascunsă de remiză, cunoscută dintr-un studiu al cehului J. Moravec, publicat în 1924.

În partidă a urmat:

53.a7 Ta2 54.b6 Rc3! 55.Rb1 Ta6! 56.b7 Tb6+ 57.Rc1 Th6 remiză. Regele alb nu poate scăpa spre h1,

deoarece regele negru îl însoțește amenințînd mereu mat, iar cînd regele ajunge la g1, negrul joacă Tg6+. Albul nu putea cîștiga în poziția din diagramă nici prin 53.b6, cum se vede din următoarea analiză, publicată în revista olandeză „De Schaakwereld” :

53.b6 Rc3 54.Rd1 Rd3 55.Re1 Re3!
56.b7 Th2 57.Rf1 Rf3 58.Rg1 Th8!
59.a7 Tg8+ 60.Rf1 Th8 61.Re1 Re3
62.Rd1 Rd3 63.Rc1 Rc3 64.Rb1 Th1+
65.Ra2 Th2+ 66.Ra3 Th1 67.Ra4
Rc4 68.Ra5 Rc5 69.Ra6 Th6+

402

70.Ra5 Ta1 remiză (vezi diagrama 402).

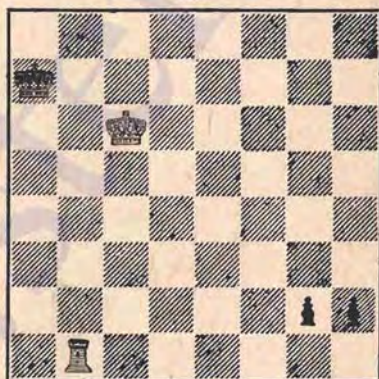
Comparați acum această analiză cu soluția studiului lui J. Moravec.

1.Ta1+! Rb8 2.Tb1+ Rc8 3.Ta1 Rd8 4.Rd6 Re8 5.Re6 Rf8 6.Rf6 Rg8 7.Ta8+! Rh7 8.Ta7+ Rh6 9.Ta8! Rh5 10.Rf5 Rh4 11.Rf4 remiză. După cum se vede, uneori studiile și jocul practic sînt foarte aproape! Cunoștea oare Eliskses studiul lui Moravec?

403

J. Moravec

1924

Remiză

EXERCITII

404

Negrul mută

405

Negrul mută

406

Albul mută

407

Albul mută

408

Poate albul lua la f7?

409

Albul mută

410

Poate juca negrul 1... Re8?

411

Albul forțează remiza

412

Este bine pentru negru să
joace 1... h5?

413

Ce nu trebuie să joace albul?
Ce trebuie să joace albul?

III. ALTE TIPURI DE COMBINAȚII

Am examinat pînă acum diferitele combinații în care obiectivul principal era matul și cele în care se urmărea salvarea partidei într-o poziție inferioară. Acestea constituie combinațiile în care lupta se dă exclusiv în jurul regelui. O a treia categorie de combinații, din care am văzut o serie de exemple în capitolul referitor la combinațiile elementare, este constituită de acele combinații în care scopul este mult mai prozaic: cîștigarea de material. În cele ce urmează ne

vom ocupa de cîteva combinații complexe din această categorie.

O altă categorie de combinații căreia trebuie să-i acordăm o atenție specială este aceea în care rolul principal îl joacă pionii. Este vorba îndeosebi de combinațiile de transformare și acelea de străpungere.

În sfîrșit, o ultimă categorie o formează combinațiile pasive, cursele, care constituie una dintre armele cele mai periculoase din arsenalul tactic al șahului.

III. A. COMBINAȚII COMPLEXE CARE AU DE SCOP CÎȘTIGUL DE MATERIAL

Cele cîteva exemple care urmează nu pot servi decît la ilustrarea varietății foarte mari a acestui tip de combinații. O clasificare este foarte greu de făcut, căci criteriul cantității materialului care se cîștigă nu prezintă interes, iar criteriul mijloacelor folosite nu poate fi utilizat, deoarece, la fel ca în oricare combinație complexă, și aci se folosesc toate genurile de combinații elementare cunoscute.

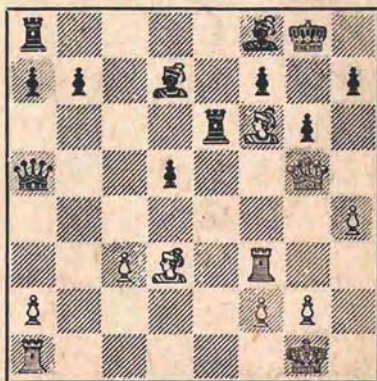
Astfel, de exemplu, în poziția din diagrama 414, negrul a folosit poziția proastă a figurilor albe pentru o combinație bazată pe tema îndepărtării figurilor apărătoare și a atacului dublu.

1. . . .

Nf8—h6!

414

H. Bunt

R. Buurman

(Campionatul orașului Groningen, 1955)

Îndepărtează dama albă de la apărarea nebulului f6.

2. Dg5:h6

Te6:f6!

După ce dama a fost îndepărtată, acum turnurile albe sînt aduse într-o poziție în care devine posibil un atac dublu.

3. Tf3:f6

Da5:c3!

4. Dh6—g5

Dc3:a1+

5. Rg1—h2

Ta8—e8

Combinatia s-a terminat. Negrul și-a recîștigat tot materialul sacrificat, cîștigînd și un pion. Atacul alb este respins și partida se cîștigă ușor.

În poziția din diagrama 415, ultima mutare a negrului a fost c3—c2? după care albul a avut posibilitatea unei interesante combinații cu ajutorul căreia a scăpat de pionul periculos al negrului.

415

Stahlberg

Flohr

(Turnul de la Zürich, 1934)

1. Cel:c2!

....

Ideea acestei combinații este că după luarea la c2 calul negrului va fi legat.

1. ...

2. Ne2—a6

Cb4:c2

Cc2:a1

Singura posibilitate. Astfel albul înlătură turnul c8 și cîștigă și calul c2.

3. Na6:c8!

....

Mai tare decît 3.T:c7. Acum albul rămîne cu un pion în plus și avantaj pozițional evident.

3. ...

4. Nc8:d7+

5. Te1:a1

Dc7—a7

Da7:d7

....

și Flohr a cîștigat ușor: 5...Ne7 6.Ng3 0—0 7.Nf4 Ng5 8.N:g5 h:g5 9.Dd2 De7 10.D:a5 f6 11.e:f6 D:f6 12.Dd2 Tc8 13.a5 Tc4 14.a6 T:d4 15.De1! Te4 16.Df1 Dd8 17.a7 Da8 18.Db1 negrul cedează.

Albul are un pion în plus în poziția din diagrama 416, dar realizarea cîștigului n-ar fi fost ușoară dacă negrul ar fi jucat la ultima mutare Cd5 (în loc de Tfd8?). Acum albul a cîștigat cu ajutorul unei combinații interesante:

416

A. Ingerslev

E. Walter

(Olimpiada de la Moscova, 1956)

1. Ce4—d6!

Ne7:d6

1. b3—b4!

Db6:b4

Calul trebuie luat: se amenință C:c8 și D:b4.

2. e5:d6

De7:d6

3. Cd4—f5!

....

O mutare elegantă! Dama este atacată și nu se poate retrage în așa fel încît să apere punctul atacat e7, căci la 3...Df8 urmează 4.Cd6 C:c2 5.C:c8 C:a1 6.Ca7 și albul cîștigă.

3. ....

Dd6:d2

4. Cf5—e7+

Rg8—f8

5. Ne3:d2

Rf8:e7

Nu ajuta nici 5...C:c2 6.C:c8 C:a1 7.Nb4+ și albul cîștigă ușor.

6. Nd2:b4+

Re7—e8

7. Nb4—a5

....

și albul a cîștigat după cîteva mutații (7...T:c2 8.N:d8 R:d8 9.Tac1! T:a2 10.Td3!) negrul cedează.

Combi-nația care urmează se bazează pe o serie de elemente: le-gare, atac dublu și transformare de pion.

Negrul este obligat să ia cu dama, deoarece pionul c5 este le-gat. Prin aceasta însă el se expune unui atac dublu, care însă la prima vedere pare nepericulos.

2. Ca5—c6!

Db4—b3

Cu aceasta se pare că negrul scapă de primejdie.

3. Cc6:b8!

....

Albul sacrifică dama obținînd în schimb numai turn și cal, dar pio-nul „d” nu poate fi împiedicat să se transforme.

3. ....

Db3:a2

4. Cb8:d7

Te6—e8

5. Ne3—g5!

....

Cu aceasta albul obține contro-lul asupra punctului d8. După 5...Ta8 6.Cb6 Ta7 7.d7 T:d7 8.C:d7 h6 9.Cf6+ Rf8 10.Td8+ Re7 11.Te8+ Rd6 12.Ce4+ negrul a cedat.

Poziția proastă a figurilor negre a permis albului, în poziția din dia-grama 418, să efectueze o combi-nație surprinzătoare:

417

A. Lilienthal

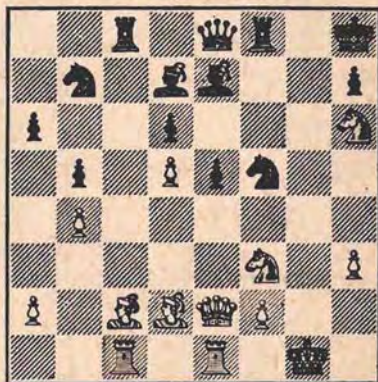

G. Levenfiș

(Al XVI-lea Campionat al U.R.S.S. 1948)

418

I. Bondarevski

I. Boleslavski

(Campionatul U.R.S.S. pe echipe, 1951)

1. Cf3:e5!

....

După cum arată Boleslavski, negrul nu poate accepta sacrificiul calului. Iată analiza sa:

I. 1...d:e5 2.D:e5+ Nf6 3.D:e8 urmat de N:f5 și albul rămâne cu doi pioni în plus.

II. 1...C:h6 2.C:d7 D:d7 3.D:e7 D:e7 4.T:e7 Tf7 5.Tcel! T:c2 6.N:h6 și albul câștigă.

III. 1...T:c2 2.T:c2 Cd4 3.Cef7+ T:f7 4.C:f7+ D:f7 5.D:e7 Dg8+ 6.Rh2 Cf3+ 7.Rh1 etc.

IV. 1...T:c2 2.T:c2 C:h6 3.C:d7 Dg6+ 4.Rh1 D:c2 5.C:f8 N:f8 6.N:h6 D:e2 7.T:e2 N:h6 8.Te7 etc.

Bondarevski a ales altă continuare, de asemenea nesatisfăcătoare.

1. ...

Cf5—d4

2. De2—e4!

....

Gresit ar fi 2.Cef7+ din cauza 2...T:f7 3.C:f7+ D:f7 4.D:e7 Tg8+ etc.

2. ...

3. Ce5:d7

4. Cd7:f8

5. Tel:c8

Cd4:c2

Cc2:e1

Ne7:f8

....

Aici albul putea câștiga și mai repede prin 5.Nc3+ Ng7 6.N:g7+ R:g7 7.Tc7+! etc.

5. ...

De8:c8

Nu se putea lua la e4 din cauza 6.Nc3+.

6. De4:e1

Nf8—g7

7. De1—e6!

negrul cedează

Combinatația finală de transformare nu poate fi împiedicată: 7...D:e6 8.d:e6 și acum fie 8...Nf6 9.Nc3! Rg7 10.e7, fie 8...d5 9.e7 Cd6 10.Cf7+! etc.

III. B. COMBINAȚII DE PIONI

Combinatiile de pioni cuprind două tipuri principale: combinațiile de străpungere și cele de transformare. Primele au de obicei ca obiectiv principal deschiderea poziției regelui advers sau crearea unui pion liber în final (cînd poziția este blocată), prin sacrificarea unuia sau mai multor pioni. A doua categorie urmărește fie transformarea directă a unui pion, fie obținerea unui avantaj decisiv prin amenințarea transformării unui pion.

Tema combinațiilor de pioni este foarte frecventă deoarece pionul fiind o unitate materială mică poate fi sacrificat mai ușor, chiar atunci cînd nu se vede o continuare forțată (așa-numitele sacrificii de pioni pentru inițiativă).

Un pion care se apropie de linia a 8-a și amenință să se transforme constituie o forță considerabilă,

mai ales dacă este susținut de figuri și cîmpul său de transformare

419

G. Maroczg

L. Engels

(Turneul de la Dresda, 1936)

nu este controlat de piesele adverse (vezi diagrama Nr. 417 Levenfiș-Lilienthal).

Înaintarea unui pion liber spre cîmpul de transformare poate justifica mari sacrificii de material. O combinație simplă de transformare este următoarea (vezi diagrama 419).

Șansele albului sînt legate de posibilitatea de a înainta pionul d6. Lucrul acesta se realizează forțat, în modul următor:

1. Tb1:b2! . . . .

Prima etapă a combinației: se înlătură apărarea turnului c8.

1. . . . Dc2:b2

2. Dg4:c8+! Cb6:c8

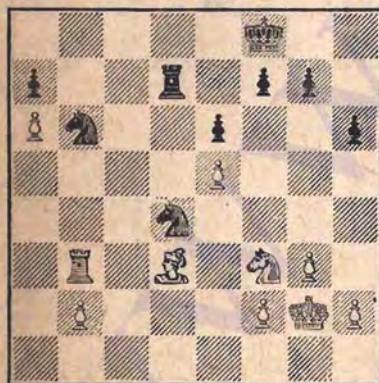
3. d6—d7! negrul cedează.

Poziția finală este caracteristică: calul este în general o piesă care luptă greu împotriva pionilor liberi.

O combinație de transformare nu prea complicată, dar foarte instructivă, este aceea din diagrama 420.

420

Doesburgh

V. Pirc

(Jucată în 1936)

1. Tb3:b6!

2. Cf3:d4

3. Nd3—b5!

a7:b6

Td7:d4

. . . .

Acum se vede ideea combinației albului. Turnul negru nu poate împiedica înaintarea pionului „a” pe cîmpul a7, iar la a8 va fi susținut de nebun.

3. . . . Td4—d1

Sau 3...Td8 4.Nc6.

4. b2—b3! . . . .

A doua poantă a combinației. La 4...Ta1 urmează 5.Na4!

4. . . . Td1—c1

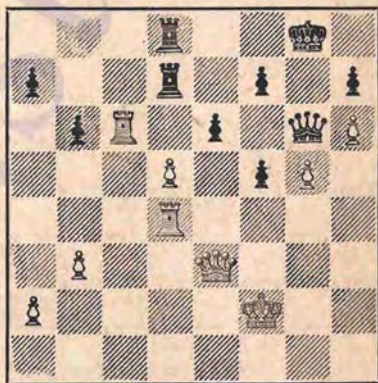
5. a6—a7 Tc1—c8

6. Nb5—c6! negrul cedează.

Foarte interesantă este și combinația de transformare din diagrama 421.

421

Bastrikov

Kirilov

(Jucată într-un meci. 1947)

1. d5:e6!! . . . .

Dintr-o dată pionul aparent legat a devenit liber și amenință să înainteze. La 1...f:e6 albul câștigă ușor prin 2.T:e6.

1. . . . Td7:d4

2. De3:d4! Dg6:g5

Dama nu poate fi luată din cauza
3.Tc8+ : slăbiciunea liniei a 8-a !

3. e6—e7!

....

O mutare de problemă după care
negrul pierde dama sau este făcut
mat.

3. ....

Td8—e8

4. Tc6—c1

Dg5:h6

5. Tc1—g1—

negrul cedează.

Uneori este necesară îndepărtarea
pieselor adverse care ar putea im-
pedica înaintarea pionului liber
spre câmpul de transformare. Com-
binații pe această temă apar în
special în final. Iată un exemplu :

422

G. Stoltz

E. Lundin

(Jucată la Göteborg în 1941)

1. Nc4—d5+!

Rc6—b6

Nebunul nu poate fi luat din
cauza a6—a7. Regele nu se poate
îndepărta din careul pionului liber
advers.

2. Ne1—a5+!!

Rb6:a6

Nici al doilea nebun nu poate fi
luat din același motiv. Acum însă
negrul pierde o piesă.

3. Na5:d8

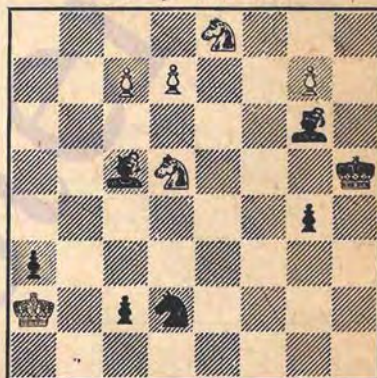
negrul cedează.

Ca și multe alte teme de combi-
nație, transformarea pionilor a fost
folosită foarte mult în studii. Fan-
tezia creatoare a compozitorilor a
produs în acest domeniu un număr
foarte mare de lucrări, dintre care
reproducem două care și-au câști-
gat o binemeritată celebritate.

423

V. A. Korolkov

Premiul I—II la concursul ziarului
„64” pe anul 1937

Albul câștigă

Transformarea pionului negru „c”
pare imposibil de împiedicat. Cu
ajutorul unor transformări succe-
sive a pionilor săi în cai, albul reu-
șește însă să atace tot timpul cu
șah regele negru, dându-i mat după
opt mutări :

1. Cd5—f4+

Rh5—h6

La 1...Rh4 urmează 2.d8D+ Rg3
3.Ce2+ Rh2 4.D:d2 Nf7+ 5.Ra1 și
albul câștigă.

2. g7—g8C+

Rh6—h7

3. Cg8—f6+

Rh7—h6

4. Cf6:g4+

Rh6—h7

5. Ce8—f6+

Rh7—g7

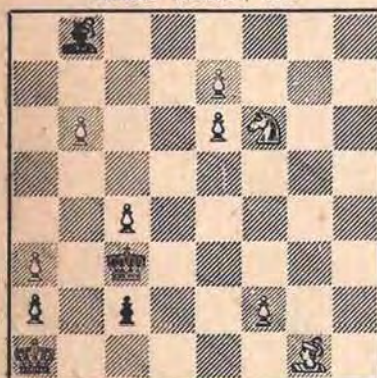
6. Cf4—e6+   Rg7—f7
7. d7—d8C+   Rf7—e7
8. e7—c8C mat

Cei cinci cai albi au reușit să dea mat!

424

M. S. Liburkin

Premiul I la concursul ziarului „Vescerniaia Moskva”, 1932

Albul câștigă

Și aici negrul amenință să transforme imediat pionul „c”, ceea ce obligă pe alb în primul rînd să pazeze această amenințare.

1. Cf6—e4+   Rc3—d3
2. Ce4—c5+   Rd3—c3
3. Cc5—b3   Nb8—e5

Acum se amenință din nou mat prin depășirea regelui negru.

4. f2—f4   Ne5—g7 (sau f6)
5. e7—e8C!   Ng7—h8
6. f4—f5   Nh8—e5
7. Ng1—h2   Ne5:h2

Pentru moment albul a scăpat de amenințarea de mat, dar trebuie parată posibilitatea întoarcerii nebulului pe diagonala mare.

8. b6—b7!   Nh2—e5
9. b7—b8N!   . . . .

Din nou nebulul este îndepărtat de pe diagonala mare printr-un sacrificiu. Este interesant de observat că pionul trebuie să se transforme numai în nebul, deoarece după 9.b8D urmează 9...R:c4+ 10.D:e5 c1D+ 11.C:c1 și negrul este pat!

9. . . .   Ne5:b8
10. Ce8—c7   . . . .

Eliberează cu tempo calea pionului „e”.

10. . . .   Nb8:c7
11. e6—e7   Nc7—e5
12. e7—e8T!!   . . . .

Nici acum pionul nu se poate transforma în damă din cauza variantei arătate la mutarea a 9-a.

12. . . .   Ne5—g7
13. Te8—e6   Ng7—d4
14. Te6—e1   Nd4—f6
15. Te1—b1! și albul câștigă.

Tema studiului este transformarea repetată a pionilor în alte piese în afară de damă.

Un alt tip de combinații de pioni îl constituie străpungerile. De multe

425

I. Gunsberg

H. N. Pillsbury

(Turneul de la Monte Carlo, 1902)

ori poziția se blochează și singura posibilitate de a deschide jocul este străpungerea masei de pioni a adversarului sacrificând unul sau mai mulți pioni. Străpungerile dau loc la combinații foarte frumoase și aproape toți marii jucători au fost maeștri în aplicarea lor. Clasice au rămas, de exemplu, combinațiile de străpungere ale lui Pillsbury; cu una dintre ele vom și începe seria exemplurilor (vezi diagrama 425).

Poziția negrului pare bine apărută și nu se vede o continuare normală a atacului alb, în special din cauză că piesele sale n-au destul spațiu pe flancul regelui. Pillsbury a găsit următoarea soluție:

1. f4—f5!	g6:f5
2. Tf3—h3	Tf8—f7
3. De2—h5	Ng7—f8
4. Tf1:f5!!	....

Ideea primă a străpungerii f4—f5, deschiderea diagonalei a2—g8 și legarea calului d5 este continuată. Cu prețul unui turn alb obține amenințări decisive.

4.	e6:f5
5. Cd3—f4	Nc8—b7
6. Th3—g3+	Nf8—g7

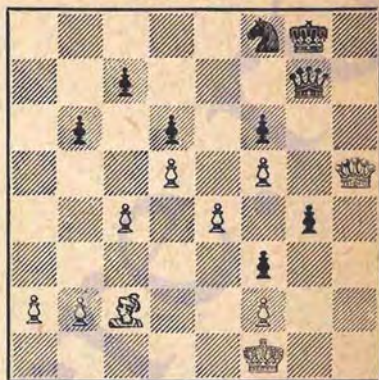
Nu mergea 6...Tg7 din cauza 7.Ce6 Dd7 8.C:g7 N:g7 9.Nh6, sau 7...De7 8.C:g7 N:g7 9.D:f5.

Acum albul ar fi putut câștiga imediat prin 7.D:f5, de exemplu: 7...Dd7 8.C:d5 D:f5 9.Ce7+ Rh8 10.C:f5 și albul își recâștigă calitatea (turnul negru nu poate părăsi linia a 7-a) rămânând cu un pion în plus și poziție superioară. Sau 7...C:f4 8.N:f4 Rf8 9.N:f7 R:f7 10.Dh5+ Rf8 11.Nh6 etc. Pillsbury a jucat 7.Th3 și după 7...Nh8 8.D:f5 Dd7 9.C:d5 N:d5 10.D:d5 D:d5 11.N:d5 a obținut un final câștigat.

O străpungere decisivă a efectuat Alehin în următoarea poziție (diagrama 426).

426

H. Johner

A. Alehin

(Turneul de la Zürich, 1934)

1. e4—e5!! .....

Este interesant că mutarea aceasta a fost dată în plic, la întreruperea partidei.

1. .... d6:e5

La 1...f:e5 ar fi urmat 2.f6! D:f6 3.D:g4+ urmat de 4.Ne4 etc.

2. d5—d6! .....

Străpungerea continuă. Albul urmărește deschiderea diagonalei a2—g8.

2. .... c7—c5

Sau 2...c:d6 3.c5 și albul câștigă.

3. Nc2—e4 Dg7—d7

4. Dh5—h6! negrul cedează.

Străpungerea constituie o armă foarte puternică în conducerea atacurilor pe flancul regelui, cum se vede din exemplu următor (vezi diagrama 427).

1. f4—f5!! .....

Pionul „f” se sacrifică pentru a deschide liniile de atac.

427

M. Iudovici

V. Panov

(Moscova, 1949)

1. ...	e6:f5
2. Cg3:f5!	g6:f5
3. Tf1:f5	Dd8—d5
4. Ta1—f1	Cb8—c6
5. Tf5—g5+	Rg8—h8
6. Tf1:f6!	

Înlăturarea figurilor apărătoare.
La 6...N:f6 urmează Dh5.

6. ...	Cc6—b4
7. Ce5:f7+	negrul cedează.

Pentru încheiere, o combinație a
maestrului P. Seimeanu pe tema
străpunerii centrale.

428

A. Negrea

P. Seimeanu

(Semifinala Campionatului R.P.R.,
București, 1953)

Regele negru a fost prins în cen-
tru. O străpungere frontală decide
partida:

1. e3—e4!	Th8—g8

Dacă negrul ia cu pionul „f“
atunci urmează Ng4 și cade pio-
nul e6, iar la 1...d:e4 urmează a
doua străpungere: d4—d5 și po-
ziția negrului se prăbușește.

2. e4:d5	Dh7—h8
3. d5:e6	negrul cedează.

III C. CURSELE

În afara combinațiilor propriu-
zise, tactica mai cuprinde în arse-
nalul ei o serie de „arme“ mai pu-
țin spectaculoase poate, dar foarte
importante pentru jocul practic.

În primul rând sint cursele. Ele
constituie în fond o categorie spe-
cială de combinații în care adver-
sarul nu este constrins la o serie
de mutări forțate, cum am văzut
că este caracteristic în combinații,

ci este **ademenit** să facă o mutare
aparent bună, dar de fapt greșită,
în urma căreia, printr-o replică in-
genioasă, cel care a întins cursa
obține un avantaj oarecare. Deci
atitudinea unui jucător care întin-
de o cursă este **pasivă** (el aștep-
tând ca adversarul să cadă în ea;
dacă acesta „vede“ primejdia, nu
se întâmplă nimic), în timp ce ati-
tudinea jucătorului care face o

combinație este **activă**, el forțind desfășurarea următoare a jocului.

Există nenumărate curse cunoscute (majoritatea în deschidere) și aproape nu există partidă în care să nu se întindă curse de ambele părți, mai simple sau mai complicate, în raport cu tăria jucătorilor. Este interesant că o foarte mare parte a curselor (și dintre cele mai frumoase) rămân neefectuate, fiind „văzute” la timp de adversar, care se ferește să cadă în ele.

Se poate afirma că diversitatea curselor este practic nesfârșită, deși unele tipuri survin mereu, sub diferite forme, în partidele concursurilor, demonstrând astfel viabilitatea acestui procedeu tactic. Ca și combinațiile, ele cuprind o gamă foarte largă de posibilități: de la cursa primitivă a începătorului care lasă în priză o figură cu speranța că adversarul se va repezi s-o ia, după care urmează mat într-o mutare, până la rafinatele subtilități tactice pe care uneori nu le observă chiar jucători de cea mai mare forță.

Iată, de exemplu, în poziția din diagrama 429, albul jucând muta-

rea naturală 1.b5! a întins adversarului două curse destul de simple de altfel. Pe prima, cea mai complicată, negrul a văzut-o: nu se poate juca 1...Tb:f2 (cu ideea 2.T:f2 D:c1+) din cauza răspunsului 2.C:g6+! și numai după 2...D:g6 3.T:f2 și albul câștigă. De aceea negrul a jucat 1...a:b5?? și a cedat imediat după 2.Da3!, deoarece ambele turnuri sînt atacate și nu merge 2...T8:f2 din cauza 3.Df8+! Interesantă ar fi fost desfășurarea cursei pregătite de alb după răspunsul 1...Ch5. Ar fi urmat 2.Da3! (totuși) 2...T8:f2 (acum se pare că această mutare e posibilă deoarece cîmpul g7 este liber) 3.Cf7+ Rg7 (3...T:f7 4.D:b2) 4.Df8+! R:f8 5.C:g5 T:f1+ (forțat) 6.T:f1+ și regele negru nu poate merge la g8 sau g7 din cauza Ce6. După Re8 albul are finalul mai bun din cauza poziției slabe a calului h5 (de exemplu, 7.g4 Cg7 8.Tf7 etc.).

În poziția din diagrama 430, albul avînd un pion în plus voia să câștige, de aceea a evitat schimbul damelor și a jucat 1.Db1+ cu in-

429

A. Becker

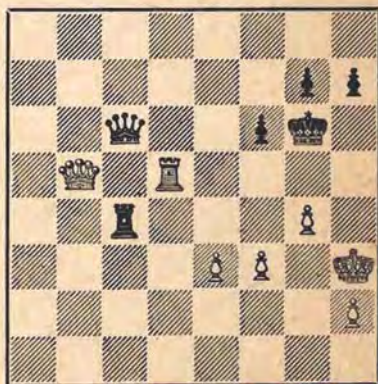

E. Bogoliubov

(Turneul de la Zandvoort, 1936)

430

Nowarra

Oppermann

(Jucată la Berlin, în 1938)

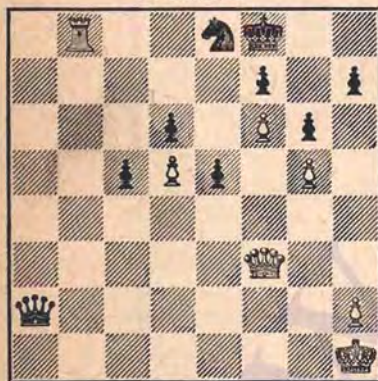

tenția de a răspunde la 1...Rf7 2.Df5 cu amenințări. Negrul a răspuns însă în mod neașteptat 1...Tc2! mutare care la prima vedere pare o greșeală grosolană. Așa a crezut și albul și s-a grăbit să joace 2.Td2? Negrul nu poate evita acum pierderea turnului și n-are la dispoziție decât un singur șah... A urmat însă 2...D:f3+ 3.Rh4 Rh6!! și acum a constatat albul că nu poate împiedica matul prin g7—g5.

Numai un pion a lăsat albul drept „momeală” în poziția din diagrama 431, și nici pe-acela n-a vrut să-l ia negrul! Într-adevăr,

431

L. Rellstab

R. Teschner

(Jucată într-un turneu la Hamburg, 1954)

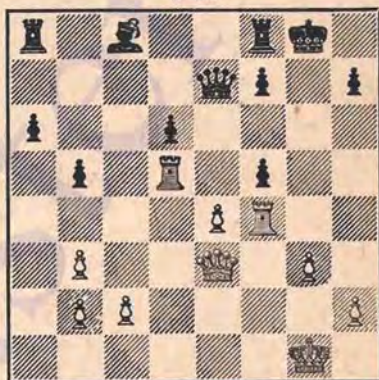
după 1.Dg4! luarea pionului d5 cu dama ar fi dus la pierderea partidei de către negru, deoarece după 2.Rg1 negrul ar fi fost silit să joace 2...De6 pentru a para amenințarea T:e8+. După aceasta însă albul ar fi câștigat cu o manevră frumoasă: 3.Dh4! Rg8 4.Dh3!! Acum dama albă nu poate fi luată din cauza matului la e8, iar la singura apărare 4...Rf8 urmează 5.Dh6+ Rg8

6.Dg7 mat. Dar toată subtilitatea acestei curse a rămas inutilă, deoarece negrul a jucat prudent 1... Da5 și în cele din urmă a reușit să scoată remiză (pe baza poziției deschise a regelui alb).

Cursele pot folosi uneori și la salvarea unei poziții pierdute, (chiar mai deseori decât s-ar crede!). În poziția din diagrama 432, albul are o figură mai puțin și la un joc normal trebuie să piardă.

432

Wahl

Fahnenschmid

(Jucată într-un concurs de juniori în Germania, 1955)

El mai încearcă însă o cursă: 1. Dd4! Probabil că dacă albul ar fi jucat 1.Dc3 negrul ar fi observat amenințarea. Pe cînd așa, tentația de a schimba damele prin 1...Da7?? a biruit și negrul a fost făcut mat prin 2.Tg4+ f:g4 3.Tg5 mat.

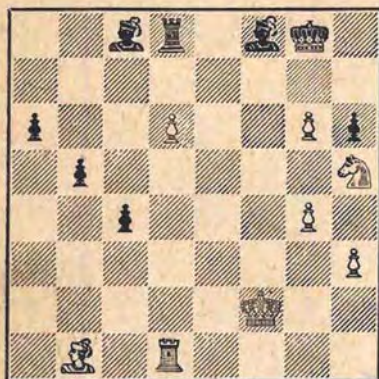
Nu întotdeauna cursele reușesc pentru că adversarul nu le vede și cade în ele. Se întîmplă și cazuri cînd cel căruia i s-a întîns cursa, intră cu bună știință în ea crezînd că a găsit un antidot intențiilor

ascunse ale adversarului. Iată două exemple interesante: în diagrama 433 „momeala” este pionul d6 pe care negrul se hotărăște să-l ia,

433

B. Hönlinger

F. Sämisch

(Jucată în turneul de la Hastings 1938—39)

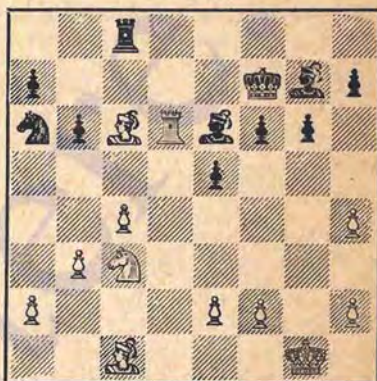
bineînțeles nu cu turnul, din cauza 2.T:d6 N:d6 3.Cf6+ Rf8 4.g7+ R:g7 5.Ce8+ și albul câștigă o figură, ci cu nebunul, după care la 2.Cf6+ Rg7 (nu 2...Rf8 3.T:d6 T:d6 4.g7+ etc.) 3.T:d6 negrul își rezervase răspunsul 3...Tf8 și se pare că totul e în ordine... Dar albul a calculat cu o mutare mai departe: 4.Nf5!! și acum, orice ar juca negrul, albul rămâne cu o figură în plus, de exemplu: 4...N:f5 5.Ch5+ Rg8 6.g7! etc.

De asemenea, în poziția din diagrama 434, negrul a crezut că poate juca 1...Nf8? bazându-se pe faptul că după 2.T:e6! nu va răspunde 2...R:e6 3.Nb7, ci 2...Cc7 ajungând după 3.Nd7 Td8 la o poziție în care figurile albe atîrnă și deci își va re-

cîștiga materialul cu joc bun. A urmat însă o surpriză neplăcută: 4.T:f6+! și turnul nu se poate lua din cauza Ng5+. Negrul a jucat 4... Rg7, dar după 5.Nh3! Nb4 6.Tc6! a cedat.

434

A. Beni

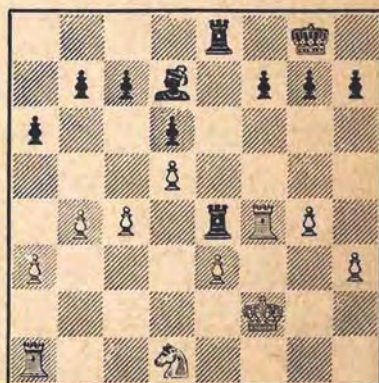

M. Filip

(Turneul de la Marianske Lazne, 1956)

435

Hamilton

Leach

(Oxford, 1956)

Reversul medaliei sint cursele în care cadetocmai cel care a întins-o. Un exemplu amuzant este următorul (vezi diagrama 435):

Aici negrul ar fi putut continua simplu cu schimbul turnurilor urmat de Te4, câștigând un pion. În loc de aceasta el a întins o cursă jucând 1...Na4!? în care albul a intrat: 2.T:e4 T:e4 3.Cc3 T:c4 4.C:a4. Aici negrul, consecvent, a jucat 4...b5? pentru ca după 5.Re2!! să observe că nu poate lua calul din cauza Rd3 și turnul negru e prins în mijlocul tablei! Cu mai multă atenție negrul ar mai fi putut evita dezastrul jucând (în loc de 4...b5?) mai bine 4...Tc2+ 5.Re1 b5 6.Rd1 Th2 7.Tc1 Th1+ 8.Rd2 T:c1 9.R:c1 b:a4 după care, probabil, partida s-ar fi terminat remiză.

În încheiere, iată două exemple de curse de mare anvergură, survenite în aceeași partidă. Diagrama

436

A. Alehin

A. Nimzovici

(Turneul de la Vilna, 1912)

436 prezintă poziția după mutarea a 14-a a albului într-o partidă Nimzovici-Alehin (Vilna, 1912).

Nimzovici a jucat 15.0-0-0! întinzând adversarului o cursă deosebit de frumoasă. Dacă negrul joacă consecvent 15...c:d4 16.e:d4 C:d4, atunci urmează 17.T:d4! D:d4 18.D:e6+ Cd7 19.Dc6+!! b:c6 20.Na6 mat! Alehin însă n-a luat la d4 și după o serie de mutări (15...Nd6 16.N:d6 T:d6 17.Nd3? c4! 18.Ng6 Ce7 19.Thg1 Db4 20.Rd2) s-a ajuns la poziția din diagrama 437. Acum

437

A. Alehin

A. Nimzovici

a fost rîndul lui Alehin să se revanșeze pentru cursa lui Nimzovici de la mutarea a 15-a, prin 20...Tb6! Dacă acum albul face o mutare indiferentă, atunci urmează 21...C:g6! 22.T:g6 D:b2! (aparent pionul acesta nu poate fi luat din cauza răspunsului următor al albului) 23.Tb1 D:c3+!! 24.R:c3 Ce4 mat.

EXERCIIII

438

Albul cîștigă o figură

439

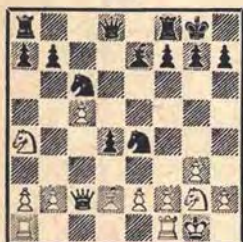
Albul cîștigă un pion

440

Albul cîștigă un pion

441

Negrul cîștigă o figură

442

Negrul cîștigă 2 figuri
pentru turn

443

Albul cîștigă

444

Albul mută

445

Albul mută

446

Albul mută

447

Albul mută

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 36

Nr. 18 (Willemson-Vökl, 1933). Un caz foarte simplu. Prin **1...D:f2+!** **2.D:f2** Te1 negrul ar fi putut obține mat în 2 mutări, bazat pe legarea damei albe.

Nr. 19 (Mross-Stoltz, 1941). Albul a continuat în partidă cu **1.d4:c5?** după care negrul a câștigat prin **1...Nf1+!**, mutare bazată pe o legare de un tip special: cele două turnuri albe sînt legate între ele pe coloana „d” (turnul d1 nu poate muta pentru că trebuie să apere Td2, iar acesta nu poate muta pe linia a 2-a, deoarece lasă turnul d1 fără apărare. Această legare intră în funcțiune după **2.Rh2** la care ar fi urmat **2...T:f2+!** În partidă s-a jucat **2.T:f1 T:d2 3.Ne1 T:f1 4.N:d2 b:c5** și negrul a câștigat.

Nr. 20 (Ekenberg-Engholm, meciul Lund-Malmö, Suedia, 1939). Prin sacrificiul turnului **1.Td7+!** albul a obținut legarea damei negre. Negrul a fost obligat să cedeze, de-

oarece la **1...N:d7** ar fi urmat **2.h6+** și se pierde dama.

Nr. 21 (Spielmann-Hönliger, Viena, 1936). Prin **1.D:g6+!** **2.C:g6 R:g6** regele negru a fost adus pe diagonală b1—h7 și pionul f5 a fost legat, ceea ce a permis atacul decisiv **3.g4!** după care negrul nu poate para amenințările asupra turnului și **N:f5+**. A urmat **3...Th2+** (**3...Th7 4.N:f5+ Rh6 5.Th1+**) **4.Rg3 Td2 5.N:f5+ Rf6 6.N:d7** și albul a câștigat.

Nr. 22 (Herzog-Walter, Trencianske-Teplice, 1937). Negrul s-a lăsat tentat de combinația **1...T:g3? 2.h:g3 T:g3** dar n-a observat frumoasa apărare, bazată pe dublă legare, **3.Tf8+!** **Rg7 4.Tg1!!** după care a fost obligat să cedeze.

Nr. 23 (Gendel-Șuskevici, U.R.S.S., 1956). Și aici este vorba despre o dublă legare: **1...T:g3+!** **2.T:g3 Tg8!!** Din nou legarea pe linia regelui primează și albul a fost obligat să cedeze.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 40

Nr. 29 (Müther-Bruckner, corespondență, 1939). După **1...Te1+ 2.Tf1** dama albă este legată de apărarea turnului f1, ceea ce permite mutarea decisivă **2...f4!** și negrul câștigă.

Nr. 30 (Jagielski-Pytlakowski, jucată în Polonia, 1938). Dama neagră este legată de apărarea punctului c7. Albul folosește situația cu **1.Db5!!**, ceea ce câștigă imediat: dama neagră este supra-încărcată.

Ea nu se poate apăra ea însăși și punctul c7.

Nr. 31 (Simaghin-Zagorianski, Ivanovo, 1944). După **1.Th8+ Rd7** se ajunge la o poziție curioasă în care turnul negru nu poate părăsi linia a 8-a din cauza pierderii **Tf7**, calul e7 nu poate muta din cauza **T:f7+**, iar regele negru, dacă ar fi atacat nu poate merge decât la e6. Această supraincercare a figurilor negre explică următoarea combinație a albului: **2.Nc6+!! Re6** (nici una din figurile negre nu putea lua nebunul!) **3.Th6+ Tf6 d.Nd7+!** și albul câștigă.

Nr. 32 (Alatorțev-Konstantinopol-ski, Tbilisi, 1937). Ultima mutare a albului (**Nf1—c4**) a constituit o greșeală decisivă după care negrul

a câștigat ușor prin **1...N:c4 2.D:c4 Td1+! 3.Rg2 D:c4**.

Nr. 33 (Smislov-Euwe, Zürich, 1953). În această poziție Smislov a jucat **1.Dc5?** lăsând să-i scape posibilitatea unei combinații minunate, bazată pe faptul că dama neagră trebuie să apere simultan punctele e5 și c6. Trebuia jucat **1.Ng2!** cu amenințarea **2.T:g7! D:g7 3.N:c6+ Rb8 4.N:e5+**. Singura apărare **1...Te8** era insuficientă din cauza **2.N:e5! T:e5 3.D:e5!! D:e5 4.N:c6+ Rb8 5.Tb7+ Ra8 6.Tb6 mat**.

Nr. 34 (Reti-Fahrni, Mannheim, 1914). Cu **1.T:c8!** albul a câștigat imediat, deoarece la **1...D:c8** urmează **2.Dg6!** și mat imparabil la h6 sau g7.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 45

Nr. 41 (Maroczy-Mieses, Budapesta, 1901). Dacă turnul alb e6 ar lipsi orice șah pe diagonala c4—g8 ar fi decisiv. Turnul poate fi deplasat cu tempo prin **1.Te7!** Acum la **1...N:e7** urmează **2.Df7 mat**, iar la **1...D:e7 2. Dd5 mat**.

Nr. 42 (Kirillov-Vatnikov, Vilnius, 1949). Dacă dama neagră n-ar apăra punctul g8, albul ar putea da mat prin **1.Ng8**. De aici ideea combinației albului: **1.Te8!** Acum la **1...N:e8** urmează mat la g8, iar la **1...D:e8** urmează **2.N:e8 N:e8 3.De6 Na4** (sau **3...N:g6 4.h:g6+ Rh8 5.De8+ Nf8 6.D:f8 mat**) **4.D:f5 Tb8** (sau **4...b3 5.Ce7+ Rh8 6.Df8+ și 7.Dg8 mat**) **5.Ce5+ Rg8 6.De6+ Rh7 7.D:d6** și albul câștigă.

Nr. 43 (Reshevsky-Simonsson, New-York, 1938). Înaintarea e5—e6 ar fi decisivă dacă dama neagră n-ar controla diagonala a2—f7. Controlul acesta poate fi întrerupt prin **1.d5!!** Acum la **1...T:d5** urmează 2.

D:f7+, la **1...D:d5 2.Td4**, iar la **1...c:d5 2.e6!** În partidă a urmat **1...Tb7 2.d:c6 Tb8 3.c4** și albul a câștigat ușor.

Nr. 44 (Keres-Sprinberg, corespondență, 1934). Linia de acțiune a damei negre spre c7 a fost întreruptă prin **1.Nb6!** și negrul a fost nevoit să dea dama: **1...D:b6 2.C:b6+ T:b6 3.Da4+ Rc7 4.Da7+ Tb7 5.Da5+ Tb6 6.Td3 Nb2 7.D:b6+!** și albul a câștigat.

Nr. 45 (Broer-Laurentius, corespondență, 1936). Piese negre apăra pe linia a 7-a punctul nevralgic f7. De aceea decide **1.Td7!** După **1...N:d7** a urmat **2.N:h7+! C:h7 3.D:f7+ Rh8 4.Cg6 mat**.

Nr. 46 (Harms-Malzahn, Lüneburg, 1935). Negrul a crezut că câștigă dama. A urmat însă **1.Nb5+!** întrerupând apărarea nebunului c5 de către dama a5. După **1...a:b5** urmează **2.D:c5**, iar la **1...D:b5 2.C:b5**.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 52

Nr. 58 (N.-Blendinger, jucată în 1939). Negrul a câștigat imediat printr-un neașteptat atac dublu: **1...Cf5!** și albul e pierdut căci nu poate apăra în același timp dama și matul (prin **2...Cg3+ 3.h:g3 Th8**).

Nr. 59 (Duras-Levenfiș, Karlsbad, 1911). Dacă nebunul **d4** s-ar putea deplasa dînd un șah, negrul ar câștiga. Lucrul acesta se realizează prin **1...T:g4!** (eliberează cîmpul **d4**) **2.f:g4 Dh6+ 3.Rg1 Nd4+ 4.Rg2 T:e2+** și negrul a câștigat.

Nr. 60 (Flander-Dunker, jucată în 1930). Dacă n-ar exista pionul **f7**, un șah al calului alb la **g6** ar fi decisiv. De aceea e posibilă mutarea **1.Ng6!** și după **1...Cf6** (**1...f:g6 2.C:g6+**) **2.N:f7!** înlăturînd pionul supărător. Acum dama neagră trebuie să mute, după care albul dă mat prin **3.Cg6+ Rh7 4.C:f8++ Rh8 5.Dh7+ C:h7** (autoblocare) **6.Cg6** mat.

Nr. 61 (Kotov-Kashdan, meciul U.R.S.S.—S.U.A., 1946). **1.Ce7+** s-a dovedit a fi decisivă, deoarece la **1...D:e7** urmează **2.D:c8+ Df8 3.Nh7+**.

Nr. 62 (Kan-Simaghin, al XX-lea Campionat al U.R.S.S., 1952). Albul are o figură pentru trei pioni, ceea ce, avînd în vedere materialul redus rămas pe tablă, nu este suficient pentru câștig. De altfel după greșeala **1.Rf2** partida s-a terminat remiză. În loc de aceasta albul putea obține victoria prin **1.Td8+! T:d8 2.Nh3+ Td7 3.T:d7!** și negrul n-are apărare împotriva șahului prin descoperire.

Nr. 63 (Marache-Morphy, New-York, 1857). Atacul dublu **1...Cg3!!** a pus imediat capăt luptei. Albul pierde dama sau este făcut mat prin **C4e2+**.

Nr. 64 (Alehin-Lista, jucată într-un simultan la Bratislava, în 1933). Albul a dat mat în 6 mutări folosind șahurile prin descoperire: **1.Cg6+ Rh7 2.Ce5+ Rh8** (**2...g6 3.**

Df7+ Rh8 4.C:g6 mat) **3.Cf7+ Rg8 4.C:h6+ Rh8 5.Dg8+ T:g8 6.Cf7** mat etouffé!

Nr. 65 (Leussen-Duras, Scheveningen, 1905). De data aceasta matul se produce în urma unei autoblocări: **1.C7e6++ Re8 2.Df8+ C:f8 3.Cg7** mat.

Nr. 66 (Steinitz-Pilhal, Viena, 1862). Albul sacrifică dama pentru a crea o baterie puternică: **1.C:d7! D:d5 2.Cf6++ Rd8 3.N:e7** mat.

Nr. 67 (Kaiev-Samaev, semifinala Campionatului al XI-lea al U.R.S.S., 1938). Prin sacrificiul **1.N:f7+** albul a adus regele negru pe o poziție proastă, făcînd astfel posibilă combinația **1...R:f7 2.D:d6!** bazată pe atacul dublu. Negrul nu poate lua la **d6** din cauza **C:d6+**. El a jucat **2...D:b5! 3.D:d7+ C:d7 4.c:b5 Ca7** și acum albul jucînd **5.Nd2** ar fi putut păstra un pion în plus (**5...b3 6.Te3!**).

Nr. 68 (Muffang-Devos, meciul Franța—Belgia, 1948). Prin **1.Tc7! D:c7** dama neagră a fost atrasă pe cîmpul necesar pentru a face posibilă lovitura **2.T:d8!** după care negrul nu poate evita pierderea damei.

Nr. 69 (Nimzovici-Olsen, Copenhaga, 1925). Slăbiciunea diagonalei **a1—h8** și pionul înaintat de la **f7** fac posibilă aducerea regelui negru în bătaia bateriei formate de dama și calul alb: **1.Df4!** (cu amenințarea **2.Df6+ Rh6 3.Nc1**) **1...Rh6** (acum nu mai merge **2.Df6** din cauza **D:g5 3.Nc1 Nd2**) **2.Ce6+! e:f4 3.Ng7** mat. Combinația aceasta conține și ideea deschiderii diagonalei **a1—h8**.

Nr. 70 (Schädle-Schwarz, 1938). Poziția regelui negru este complet desfăcută astfel că o încheiere combinativă atîrnă în aer. Ea se obține prin **1.Dh8+! R:h8 2.C:f7++ Rg8 3.Ch6** mat.

Nr. 71 (Pollok-Amatori, jucată într-un simultan la Buffalo, în 1893). Și aici regele negru rămas

în centru nu poate rezista atacului. Poziția permite chiar o soluție cu mat, bazată pe atacuri duble: **1. Dd7+!** (deschide forțat coloana „e” pentru atacul dublu) **1...N:d7 2. Cd6++ Rd8 3.Cf7+ R:e8 4.Te8+ N:e8 5.Td8** mat.

Nr. 72 (Euwe-Michell, Hastings, 1934—35). Prin **1.N:g6!** albul a creat o baterie atât de puternică (Tg3+ Ng6) încât permite chiar sacrificiul damei. La **1...g:h6** urmează mat în două mutări.

Nr. 73 (Rödl-Blümich, Aachen, 1934). Din nou tema bateriei. Prin sacrificiul damei **1.D:f7+**, regele ne-

gru este adus în focul bateriei **Tf2+Nf3**, ceea ce permite după **1... R:f7** șahul dublu **2.N:d5++** care a dus la mat după **2...Rg6 3.Nf7+ R:g5 4.Ne1+ Rg4 5.Tf4+ Rg5 6.Te4** mat.

Nr. 74. (Alehin-Köhnlein, Düsseldorf, 1908). Atac dublu, combinat cu slăbiciunea liniei a 8-a: **1.D:d6! c:d6 2.Cf7+** și albul câștigă o figură.

Nr. 75 (Consultanți-Schories și Hermann, Berlin, 1934). Un atac dublu permite realizarea unui mat în 4 mutări: **1...Dh2+! 2.R:h2 Cf3++ 3.Rh3 Cf2** mat.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE La PAGINA 59

Nr. 83 (Schatz-Giegold, 1934). Problema pentru negru este de a folosi puternica diagonală a nebulului b7. Lucrul acesta se realizează prin **1...Dh7+ 2.Th3** (dacă **2.Rg1, T:d3 2...Td1+** (diagonala s-a deschis cu tempo) **3.Rh2 Th1+!** (datorită deschiderii diagonalei este posibilă combinația) **4.Rg3** (turnul nu poate fi luat din cauza **D:h3+**) **4...Dh4+! 5.T:h4 g:h4** mat.

Nr. 84 (E. Nebermann-N. N., 1936). Turnurile albe nu pot lua parte la atac deoarece coloana „c” este blocată de propriul pion c6. Pe de altă parte negrul amenință mat într-o mutare. Deschiderea coloanei „c” printr-o combinație, rezolvă problema în favoarea albului: **1.Db7+!! T:b7 2.c:b7+ R:b7** (2...Ra7 3.b8D+) **3.Tc7+ Rb8 4.Tc8+ Rb7 5.Tc7** mat.

Nr. 85. (Charousek-Wollner, Karschau, 1893). Pionul f7 închide coloana „f” și servește de scut regelui negru. Prin **1.De8+** albul sacrifică dama pentru a deschide coloana. După **1...T:e8 2.f:e8D+ N:e8** șahul prin descoperire **3.N:d6++** a încheiat partida.

Nr. 86 (Asztalos-Breyer, Debretin, 1913). Prin înaintarea **1...f2!** negrul a eliberat simultan diagonală da-

mei spre d1 și a nebulului (a8—h1) cu câștig de tempo: după **2.D:f2 Dd1+ 3.Dg1** (3.Rg2 Nb7+ 4.Rh3 Dh5 mat) a urmat **3...Nb7+ 4.Tg2 N:g2** mat.

Nr. 87 (Viering-Feilitzsch, jucată prin corespondență, în 1937). Regele alb stă rău. Prin **1...T:e3+** albul forțează răspunsul **2.f:e3** prin care se deschide linia a 2-a pentru dama neagră și se ia regelui alb posibilitatea de fugă prin e2. Urmează **2...Cd2+ 3.Rf4 Df2+ 4.Re5 D:g3+ 5.Rd4 Cc4 6.Dc1 h5! 7.Rd3 h4!** și albul a cedat.

Nr. 88 (Stahlberg-Keres, 1936). Poziția dominantă a pieselor negre face posibilă următoarea combinație, bazată pe pătrunderea turnului pe linia a 2-a: **1...N:e4 2.f:e4 Cf3!** Acum, fie că albul ia calul, fie că joacă g3, urmează **3...Td2** și deschiderea liniei a 2-a decide.

Nr. 89 (Duras-Olland, Karlsbad, 1907). Bateria albului funcționează chiar împotriva mutării de apărare a regelui Nh5: **1.Nf8+ Nh5 2.D:h5+! g:h5** căci deschiderea liniei a 6-a pentru turnul d6 permite **3. Th6** mat.

Nr. 90 (Mayer-Böning, Brema, 1934). Atacul alb pe coloana „g” nu poate triumfa decât prin deschi-

derea ei completă: **1.T:h6+** **R:h6** (1...g:h6 2.Dg8 mat) **2.T:e5!** și se amenință 3.Dg6 mat, astfel că negrul pierde dama.

Nr. 91 (N. N.-K. Richter, jucată într-un simultan). Atacul negru pare să fi ajuns la un punct mort. Nu merge 1...Ch3+ 2.Rg2, nici 1...T:g3+ 2.h:g3. Totuși, concretizarea combinativă a atacului negru există: **1...Tf2!!** și albul pierde: 1.R:f2 Ch3 mat; 1.T:f2 Te1+! urmat de Ch3 mat; iar la continuarea din partidă 2.N:f4 a urmat **2...Tg2+** **3.Rh1 Tg3+** **4.Tf3 N:f3** mat.

Nr. 92 (Levenfiș-Freyman, Lenin-grad, 1925). Deschiderea coloanei „h” se impune: **1.N:h6!** **g:h6** **2.T:h6+** **Rg7** **3.Nb7!!** (deschide cu tempo diagonală damei albe) **3...R:h6** (3...D:b7 4.Dg6 mat) **4.N:a6** și albul a câștigat.

Nr. 93 (Andrițoiu-Leibovici, jucată prin corespondență în 1938). Prin **1.D:b6!** albul a deschis coloana „a” și după **1...a:b6** a dat mat prin **2.Ta3+** **Rb7** **3.Na6+** și **4.Nc8** mat.

Nr. 94 (Alexander-Marshall, Cambridge, 1928). Problema pentru alb este de a da un șah decisiv pe coloana „g”. Albul a găsit ideea combinației, dar a realizat-o greșit jucând întâi 1.Tf4? ceea ce a permis negrului ca după **1...e:f4** **2.Ca4 f3+** să împiedice deschiderea coloanei și în cele din urmă să câștige. Inversarea mutărilor combinației ar fi dat câștig albului: **1.Ca4!** **b:a4** **2.Tf4!** **e:f4** **3.g:f4** și matul prin **Tg1+** este imparabil.

Nr. 95 (Torres-Alehin, jucată într-un simultan „a l'aveugle” la Sevilla, 1922). Deschiderea decisivă a

diagonalei a8—h1 se obține prin **1...D:h3** **2.g:h3 Cf2++** **3.Rg1 C:h3** mat.

Nr. 96 (Cigorin-Zibin, jucată prin corespondență, în 1901). Poanta combinației albului se bazează pe faptul că deschiderea liniei a 5-a este nefavorabilă negrului. A urmat **1.N:f4!** și negrul nu poate relua nici cu pionul (1...g:f4 2.Da6+ Rb8 3.Db5+ Rc8 4.Ce7+), nici cu nebunul (1...N:f4 2.Da6+ Rb8 3.Db5+ Rc8 4.C:f4).

Nr. 97 (Levenfiș-Rauzer, Moscova, 1933). Pe care dintre cele două diagonale va încerca negrul s-o deschidă? De data aceasta combinația nu se îndreaptă împotriva regelui, ci realizează un câștig de material prin amenințarea deschiderii decisive a unei diagonale: **1...e:f4** **2.g:f4 Ce4!** și albul nu poate relua din cauza d4—d3! urmat de N:a1.

Nr. 98 (Ianovski-Salve) Bateria albă (Nb3+ Pd5) nu poate încă deschide focul cu efect. Este necesară mai întâi deschiderea a încă unei linii de atac. De aceea **1.D:e4!** **f:e4** **2.d6+** **Rh7** **3.T:f8** și albul câștigă deoarece la 3...Dg4 urmează 4.Ng8+ Rg6 5.Nf7+ Rh7 6.h5.

Nr. 99 (Bogoliubov-Reinhardt, Bergedorf, 1938). Albul n-a văzut combinația câștigătoare și a jucat 1.Nb6 ceea ce a dus în cele din urmă la remiză. În loc de aceasta trebuia jucat **1.Ce4!** și dacă **1...T:e4**, atunci **2.Nh4!!** cu câștig imediat.

Nr. 100 (Kolish-Loyd, Paris, 1867). Prin **1.D:g6** albul a deschis coloana „c” și după **1...h:g6** **2.Tf3** a dat mat imparabil cu Th3.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 67

Nr. 109 (Bernstein-Capablanca, 1914). După **1...Db2!** albul a cedat deoarece pierde un turn. Combinația face parte în același timp din cele pe tema „suprîncărcării”. Da-

ma albă nu se poate apăra pe sine însăși, turnul c3 și prima linie!

Nr. 110 (Flad-Darga, jucată într-un concurs pe echipe, la Berlin, 1955). Se pare că negrul își recîș-

tigă forțat figura, deoarece nebulul nu se poate retrage din cauza matului pe c1. Slăbiciunea liniei a 8-a permite însă albului să păstreze avantajul prin **1.Dc7!!** (amenințând Td8+, ceea ce obligă pe negru la următorul răspuns **1...h6**, după care albul câștigă prin **2.Td8+ T:d8 3.D:d8+ Rh7 4.Dd4** și negrul a cedat.

Nr. 111 (M. Israel-G. Alexandrescu, finala Campionatului R.P.R., 1950). Albul a crezut că poate lua la d5 uitând de slăbiciunea liniei întii, dar a fost pedepsit în modul următor: **1.N:d5 e:d5 2.T:d5? De4!!** și albul a cedat (**3.Dd2 D:d5!**).

Nr. 112 (Reti-Bogoliubov, New-York, 1924). Prin **1.Nf7+ Rh8** regele negru a fost împins în colț făcând posibilă mutarea **2.Ne8!!** după care negrul a cedat, deoarece nu poate apăra linia a 8-a. Combinația se bazează pe o interferență simplă.

Nr. 113 (Vidmar-Euwe, Karisbad, 1929). Albul pare pierdut deoarece nu poate para amenințarea de mat la h2. Un atac pe linia a 8-a a răsturnat însă situația: **1.Te8+ Nf8 (1...Rh7 2.Dd3+)** **2.T:f8+ R:f8 3.Cf5+** și albul a câștigat deoarece la **3...Rg8** urmează **4.Df8+!!** și dacă negrul ia dama, atunci **5.Td8** un mat original pe linia a 8-a.

Nr. 114 (Bernstein-Kotov, Groningen, 1946). Aici albul stăpânește în mod absolut linia a 8-a, ceea ce face posibilă următoarea combinație de mat: **1.Th8+ Rg6 2.f5+ e:f5 3.D:h6+ g:h6 4.Tag8** mat.

Nr. 115 (L. Szabó-Millner Barry, Hastings, 1938—39). Mutarea **1.Dc3!** se bazează pe posibilitatea matului pe linia a 8-a. Acum se amenință

mat la g7 și nu merge **1...Nf6** din cauza **2.Tae1**, după care nu se poate lua la e2 din cauza **3.D:c8+**, și nici nu se poate juca **Tef8 (d8)** din cauza **3.D:c8 T:c8 4.Te8+**. De aceea negrul a jucat **1...Dg6** la care a urmat tot **2.Tae1** forțând răspunsul **2...Rf8** (la **2...f6 3.Ce7+**) **3.Db4+** și negrul a cedat.

Nr. 116 (Röhrich-Moor). Albul câștigă printr-o combinație tipică: **1.D:d8 T:d8 2.Te8+ Df8 3.Nf7!** și negrul a cedat deoarece nu mai poate împiedica continuarea **4.T:f8+ T:f8 5.Ne8** și pionul d7 se transformă imparabil.

Nr. 117 (Krasnikov - Woronkov, Moscova, 1949). Atacul **1...Nf4** a obligat schimbul turnurilor **2.T:d8+ T:d8** după care albul a jucat **3.De1** pentru a apăra linia întii. Dar negrul a continuat atacul: **3...Dh4 4.De2 Nc4** și albul a trebuit să cedeze căci pierde dama sau e făcut mat.

Nr. 118 (Alehin-Reshevsky, Kemer, 1937). Alehin a încheiat partida elegant cu **1.T:b8+ R:b8 2.D:e5+** și negrul a cedat (la **2...f:e5 3.Tf8** mat).

Nr. 119 (Wolk-Oswald, Stuttgart, 1954). Negrul a cedat convins fiind că după **1...Dh4 2.D:g7+ Rd6 3.De5+ Rc6 4.Nf3+ Rd7 5.D:e6+** va fi făcut mat, iar altfel pierde dama. În loc de aceasta, el ar fi putut câștiga cu frumoasa mutare **1...Te4!!** după care albul pierde un turn.

Nr. 120 (Fontaine-Euwe, turneu la Amsterdam, 1939). Albul a cedat după **1...Te1!** deoarece se amenință **2...D:f1** mat și nu merge **2.T:c1** din cauza **Dd1+**.

SOLUȚIILE COMBINAȚIILOR DE LA PAGINA 76

Nr. 135 (Dührssen-Tröger, Bad Elster, 1936). **1.De7+ T:e7 2.Cf6** mat.

Nr. 136 (Wildegans-Dröge, jucată prin corespondență, în 1934). **1.T:e6!!** cu amenințarea **2.Dg6+ Rh8 3.D:h6**

mat. Dacă negrul deplasează turnul g8, atunci urmează **2.T:h6+ Rg8 3.Tg6**.

Nr. 137 (Pawelczak-N. N.). **1.T:e6! T:e6 2.Dg6+ T:g6 3.h:g6+ Rh8 4.Cf7** mat.

Nr. 138 (Niemann-Schreyer, jucată în 1939). **1.De8+! C:e8 2.Cf7+ Rd7 3.Ne6** mat.

Nr. 139 (Sokolski-Rovner, Moscova, 1936). **1.Dh5+! g:h5 2.Cf5** mat.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE La PAGINA 80

Nr. 147 (L. Tot-L. Asztalos, Liubliana, 1938). Ultima mutare a albului **f2—f3**, avea de scop să împiedice matul prin **Cf3+**, **C:f3**, **D:h3+**, **Rg1**, **Dg2** mat. Dar acum calul **g1** are de apărut prea multe puncte — deci **1...D:h3+ 2.C:h3 C:f3** mat.

Nr. 148 (Cigorin-Caro, Viena, 1898). Turnul negru trebuie să apere în același timp punctele **g7** și **h5**. Cu **1.Tg1:g7!!** albul a decis imediat partida, deoarece dacă negrul ia turnul, urmează **2.D:h5+**, mutare care decide și după **1...Th8**.

Nr. 149 (Bernhold-Reichelt, jucată în 1937). Prin ultima sa mutare (**Tf6—f7**) negrul a încercat să pareze cele două amenințări: **Dg8** mat și **d6—d7**. Acum însă turnul **f7** trebuie să fie apărut permanent de dama neagră. Această figură apărătoare poate fi înlăturată prin **1.Te2:e4! f:e4 2.T:e4 Dd7 3.Te7!** și negrul a cedat, deoarece se amenință mat la **f7**, pierderea damei, iar turnul negru nu poate muta din cauza **Dg8** mat.

Nr. 150 (Opocensky-Alehin, Paris, 1925). Dama albă este legată de apărarea calului **f3**. Aceasta permite atacul decisiv **1...Th8—e8!** după care albul a cedat (**2.D:e8 D:f3+**; sau **2.Dd1 T:e1+**).

Nr. 151 (Linnmann-Biedermann, jucată prin corespondență, în 1937). Aici se pune problema înlăturării apărării punctului **g2**. Aceasta se realizează prin **1...T:f2! 2.T:f2 Tf8!** Acum albul nu poate para matul decât cu mari pierderi de material, de aceea a cedat.

Nr. 152 (Giersing-Olland, Stockholm, 1912). Dama neagră este legată de apărarea coloanei „d”. Ea

Nr. 140 (Samarian-Ciociltea, Campionatul R.P.R., 1955). **1.Th7+!! R:h7 2.De7+** negrul cedează, deoarece urmează mat.

poate fi îndepărtată prin **1.Df4—g5+** după care negrul a cedat. La **1...D:g5** urmează **2.Td1+**.

Nr. 153 (Ragozin-Veresov, Moscova, 1945). Flancul regelui negru se sprijină pe nebunul **g6**. Înlăturarea acestei piese constituie tema combinației albului: **1.T:g6+!! h:g6** (sau **f:g6**) **2.Tf7+ R:f7 3.D:h7+ Rf8** (**Rg6 4.D:g6** mat) **4.Cf4!** și acum negrul nu are apărare suficientă împotriva amenințării **C:g6** mat. De exemplu: **4...Tc8 5.C:g6+ Reg 6. Dg8** mat.

Nr. 154 (Koch-Bogoliubov, Berlin, 1935). Pionul **b2** joacă un rol important în apărarea albului, controlând punctul **c3**. De aceea negrul îl îndepărtează prin **1...a3!** După **2.b:a3** negrul decide prin **2...Ce4!** Calul nu poate fi luat din cauza **Te3** mat, iar pe de altă parte albul nu poate apăra punctul **c3**.

Nr. 155 (Nei-Zeinal), jucată în U.R.S.S., în 1948). Pătrunderea damei albe la **h7** sau **h8** ar fi decisivă. Dar cum poate fi îndepărtat turnul **h8**? Prin **1.C:e6+!** (un sacrificiu care are de scop deschiderea coloanei „d”) **1...f:e6 2.Td7+!** (înlătură turnul **d8**, care apără turnul **h8**) **2...T:d7 3.D:h8+ Rg6 4.Df6** mat.

Nr. 156 (Mackenzie-N. N., jucată într-un simultan, în 1891). Albul a sacrificat deja o figură pentru a menține regele negru în centru. Acum urmează o combinație interesantă: **1.T:e5+! d:e5 2.D:e5! D:e5 3.Nc6+ T:c6 4.Td8** mat.

Nr. 157 (Opocensky-Hromadka, Kaschau, 1918). **1.T:d5+ c:d5 2.Cd3+ c:d3 3.f4** mat.

Nr. 158 (Fuchs-N. N., simultan, 1955). **1.D:c6+ D:c6 2.Cd4+ C:d4 3.Te7** mat.

Nr. 159 (Stoltz-Pilnik, Stockholm, 1952). Regele alb este expus, dar negrul n-a găsit frumoasa combinație câștigătoare care urmează: **1...Te3+ 2.Rh4 Dc4+!!** și dacă albul ia dama, urmează Th3 mat.

Nr. 160 (Rudakovski-Smislov, jucată la Moscova, în 1940). Nebunul g2 este principala piesă apărătoare a poziției regelui alb. Eliminându-l, negrul câștigă ușor: **1...T:g2! 2.R:g2 D:g4+ 3.Rh2 Cf4 4.Df2 Dh3+ 5.Rg1 Cd3** albul cedează.

Nr. 161 (Napier-Helms, New-York, 1891). Albul amenință **D:a7+ N:a7, C:c7+, Rb8, Ca6+, Ra8, N:b7** mat. De aceea negrul a jucat **1...N:d5** pentru a para această amenințare. A urmat însă **2.D:a7+ N:a7 3.C:c7** mat.

Nr. 162 (Aronin-Toluș, al XVIII-lea Campionat al U.R.S.S., 1951). **1.T:e6! f:e6 2.Ce7 Tf8 3.De4+ Rg7 4.Dg6+ Rh8 5.D:e6 Rh7 6.Dg6+ Rh8 7.Nd6 Dc3 8.N:e5+!** negrul cedează.

Nr. 163 (Tröger-Koch, 1934). **1...Del+ 2.T:el Td2+ 3.T:d2 T:d2** mat.

Nr. 164 (Grigoriev-Cistiakov, 1935). Un șah pe coloana „h” ar fi decisiv, dar albul îl poate para prin **Ch3** sau **Th3**. Numai una dintre aceste piese este însă insuficientă din cauza posibilității unui sacrificiu pe h3, care deschide decisiv diagonală nebunului b7. Această constatare duce la ideea combinației care urmează: **1...D:g5!** (una dintre cele două piese care apără punctul h3 trebuie eliminată) **2.f:g5 Th8+ 3.Th3 T:h3+ 4.gh3 c5 5.De4 N:e4** mat.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 118

Nr. 212 (Gläser-Schmidt, jucată prin corespondență, în 1935—36). **1...Nh2+ 2.R:h2 Cg4+ 3.Rg3 Cf2!** (coloana „f” deschisă permite această variație față de atacul clasic cu **Dg5**) **4.e4** (la **4.T:f2** urmează **4...Dg5+ 5.Rh2 T:f2**) **4...Db8+!** și albul cedează deoarece urmează mat în câteva mutări.

Nr. 213 (Duz-Hotimirski-Sergheev, jucată în 1932). **1.N:h7+ R:h7 2.Cg5+ Rg6 3.Dg4** și dacă acum **3...f5**, atunci **4.Dg3 Rf6 5.Ne5+ Re7 6.b4!** și albul câștigă deoarece după dispariția nebunului din c5, atacul alb e decisiv.

Nr. 214 (Capablanca-Ribera, Barcelona, 1935, simultan). **1.N:h7+ R:h7 2.Cg5+ Rg8 3.T:d7!** (Înlăturarea calului care ar putea muta la f6) **3...D:d7 (3...N:d7 4.Dh5 Te8 5.D:f7+) 4.Dh5 Tfd8 5.D:f7+ Rh8 6.h4!** (începe partea a doua a combinației) **6...De8 7.Ch5 Df8 8.Cf6! Cg8 9.Dh5+** și albul câștigă.

Nr. 215 (Alehin-Asgeirsson, simultan la Reykjavik, 1931). **1.N:h7+**

R:h7 2.Cg5+ N:g5 3.h:g5+ Rg8 4.Dh5 Rf8 5.0—0 a6 6.g6! Re7 (6...f:g6 7.D:g6) 7.g:f7 Tf8 8.d:c5 Cd7 9.T:d5! Da5 (9...e:d5 10.C:d5+ Re6 11.Cf4+ Re7 12.Dg5+ R:f7 13.e6+) 10.Dg5+ R:f7 11.Th7 Tg8 12.Td4 D:c5 13.T:d7+ N:d7 14.Ce4 Db4 15.Cd6+ Rf8 16.Df6+! g:f6 17.Tf7 mat.

Nr. 216 (Junge-Kottbauer, Praga, 1942). **1.N:h7+! R:h7 2.Dh5+ Rg8 3.N:g7! f5** (la **3...R:g7** câștigă Tf3, iar la **3...f6** urmează **4.Nh6! Nd6! 5.Tf3 Tff7! 6.Th3!**) **4.Ne5 Nf6 5.N:b8** și albul câștigă.

Nr. 217 (Smoliar-Buchet, Bruxelles, 1949). **1.N:h7+! R:h7 2.Dh5+ Rg8 3.N:g7! R:g7 4.Dg5+ Rh7 5.Te3** (clasica intervenție a turnului pe linia a-3-a) **5...e5 6.Tg3 Ng4 7.T:g4!** negrul cedează.

Nr. 218 (Koltanowski-Defosse, Bruxelles, 1936). **1.N:h7+! R:h7 2.Dh5+ Rg8 3.N:g7! R:g7 4.Dg5+ Rh7 5.Td4** negrul cedează. Și de astă dată intrarea în luptă a turnului aduce decizia.

Nr. 219 (Steneberg-Boltz, publicată în Schach-Magazin, 1948). 1...N:h2+! 2.R:h2 Dh4+ 3.Rg1 N:g2! 4.R:g2 Tg8+ 5.N:g8 T:g8+

Nr. 220 (L. Szabó-Bisguier, Buenos Aires, 1955). 1.N:h7+! R:h7 2.Dh3+ Rg8 3.Tg4! negrul cedează.

Nr. 221 (Trifunovici-Marici, Campionatul Iugoslaviei, 1956). 1.Td3! și albul câștigă datorită amenințării sacrificiului damei la h7, împotriva căruia negrul n-are o apărare suficientă. Combinația din amenințare este 2.D:h7+! R:h7 3.Th3+ Rg8 4.Cg6! urmat de mat. La 1...Dc2 urmează 2.Nb3, iar la 1...g6 2.C:g6. Negrul a jucat 1...Ta4 la care a urmat însă 2.g4! închizând linia turnului a4 spre h4. După 2...h6 3.Cg6 Nb4 4.Te4 Nd7 5.Df3 Nb5 6.C:f8 N:d3 7.D:d3 și negrul a cedat.

Nr. 222 (Herman-Hussong, Frankfurt, 1930). 1...D:h2+!! 2.R:h2 Th6+ 3.Rg3 Ce2+ 4.Rg4 Rg4 Tf4+ 5.Rg5 Th2 6.D:f8+ R:f8 7.Cf3 (până aci mutările au fost forțate. S-ar părea că albul a reușit să se apere) 7...h6+ 8.Rg6 Rg8 (amenință Tf6 mat) 9.C:h2 Tf5!! și albul a cedat căci nu poate apăra simultan punctele f4 și g5. Este frumos matul de problemă care rezultă după 10.e:f5 C:f4 mat.

Nr. 223 (Asztalos-L. Steiner, Liubliana, 1938). 1.N:h7+ R:h7 (1...Rh8 2.Dh4) 2.g6+! D:g6 (2...f:g6 3.D:e6) 3.T:g6 f:g6 4.Ce7 (amenință Dh4 mat) 4...Cf6 5.Dh4+ Ch5 6.Dg5 Tf6 7.N:f6 C:f6 8.D:g6+ Rh8 9.Tg1 negrul cedează.

Nr. 224 (Boleslavski - Goldenov, Leningrad, 1947). Sacrificiul turnului la g7 a decis imediat: 1.Tg5:g7+! Negrul a cedat deoarece după 1...R:g7 2.Dg5+ Rf8 3.N:f6 negrul pierde dama. La 1...Rf8 2.Dg5, iar la 1...Rh8 2.Dh6.

Nr. 225 (Golovko-Riazanțev, Moscova, 1948). 1.Tg3:g7+! Rh8 (turnul nu poate fi luat din cauza 2.C:e6+) 2.g3 (nu era bine 2.T:f7 din cauza N:g2+ dar cel mai tare era 2.T:h7+ Rg8 3.Th8+ și câștigă dama).

2...Df6 3.T:f7! D:f7 4.C:e6+ Nd4 la 4...Rg8 urmează C:d8 și albul câștigă) 5.C:d4 Nd5 6.Cf5+ și negrul a cedat.

Nr. 226 (Reinhardt-L. Schmidt, Bad Oeynhausen, 1938). Cei doi nebuni care vizează poziția regelui negru permit, asemănător combinației precedente, sacrificiul la g7: 1.Tg3:g7+! R:g7 2.e6+ f6 (la 2...Rg8 3.Dg5+ Cg6 4.Df6) 3.Dg5+ Cg6 4.D:f6 negrul cedează.

Nr. 227 (Steinitz-Amator). Punctul g7 este momentan foarte puternic apărat, dar după 1.C:f6+ C:f6 dintr-o dată apărările scad de la trei la una, ceea ce permite combinația următoare: 2.T:g7+! R:g7 3.Dh6+ Rg8 4.Dg5+ Rh8 5.D:f6+ Rg8 6.Dg5+ Rh8 7.f6 Tg8 8.Dh6 și negrul a cedat.

Nr. 228 (Botvinnik-Keres, Haga, 1948). În această poziție combinația albului se bazează pe ideea atacului pe cimpuri negre: 1.T:g7+! R:g7 2.Ch5+ Rg6 (la 2...Rf3 urmează 2.C:f6 C:f6 3.D:f6 Re3 4.Td1, iar la 2...Rg8 3.C:f6 C:f6 4.D:f6 Df8 5.Nb2) 3.De3! și negrul nu poate împiedica matul la h6 sau g5.

Nr. 229 (Pitskaar-Holmov Pärnu, 1951). Dama neagră nu poate fi luată din cauza matului pe c1. Dar după 1.T:g7+ R:g7 2.Dg5+ albul controlează cimpul c1 și negrul este obligat la 2...Dg6 pierzind dama (3.C:g6).

Nr. 230 (Owen-Burn, Liverpool, 1887). 1.C:d5! (un frumos sacrificiu de deschidere de linii) 1...Ce8!? (la 1...C:d5 urmează mat la g7, iar la 1...e:d5 2.D:f6 g:f6 3.Tg1+ Th8 4.N:f6 mat. Cel mai bine era 1...e5 2.C:f6+ g:f6 3.Dh4 De7) 2.Cf6+!! (continuă ideea din varianta precedentă. Dacă 2...C:f6 3.D:f6!) 2...g:f6 3.Tg1+ Rh8 4.D:f6+! C:f6 5.N:f6 mat.

Nr. 231 (Simonson-Adams, jucat în 1941, în S.U.A.). Aici desigur este vizibil că albul poate lua la g7, fără să sacrifice nimic. Dar luarea acestui pion n-ar duce la nimic dacă albul n-ar avea o con-

tinuare decisivă, deoarece negrul amenință D:a2+ și D:d4. În plus și dama albă este atacată. Dar negrul nu mai are timp să-și execute amenințările: 1.T:g7+ Rf8 2.Tg8+ R:g8 3.Tg1+ Rf8 4.Ng7+ Rg8 5.Nf6+ Rf8 6.Tg8+! R:g8 7.Dg2+ Rf8 8.Dg7 mat.

Nr. 232 (Ritter-Lob, Montreux, 1939). Negrul a dat mat în 4 mutații, în felul următor: 1...T:g2+! 2.R:g2 Nh3+! 3.Rg1 (h1) Dg4 (f3)+ 4.Rh1 (g1) Dg2 mat.

Nr. 233 (Johner-Staehelin, Campionatul Elveției, 1938). 1.C:d7 T:d7 2.N:e4 d:e4 3.d:c5 b:c5 (seria aceasta de schimburi pregătește sacrificiul care urmează) 4.N:g7! negrul cedează, deoarece la 4...R:g7 decide 5.Dg4+ și 6.D:d7, iar la 4...N:h2+ 5.R:h2 T:d1 6.Dg4.

Nr. 234 (Troianescu-Pogats, București, 1951). 1...T:g2+ 2.Rh1 (la 2.R:g2 urmează 2...e3+) 2...e3! 3.D:e3 T:f2+ și albul a cedat, deoarece urmează mat.

Nr. 235 (Nowak-Kwilecki, Poznan, 1952). 1...T:g2+! și albul a cedat deoarece la 2.C:g2 se pierde dama prin D:h5.

Nr. 236 (Berg-Stubig, corespondență, 1940). A urmat 1.Cf6+ g:f6 2.T:f5 Ce5 3.Tl:e5 și negrul a cedat, deoarece la 3...f:e5 urmează 4.Ne4 Ce6 5.Tf6!, iar la 4...f6 5.Tg5+.

Nr. 237 (Hoffenscheffer-Simaghin, jucat în 1936). 1.Nf6! g:f6 2.N:h7+ R:h7 3.Dh5+ Rg7 4.Dg4+ Rh8 5.e:f6! și negrul a cedat, deoarece nu poate para matul. Exemplul acesta prezintă o variantă a combinațiilor tipice cu sacrificiul celor doi nebuni.

Nr. 238 (Negrea-Dinistranschi, meciul Galați-Birlad 1953). 1.T:f6! g:f6 2.Cf5 Dd8 3.Nh6 Rh8 4.Ng7+ Rg8 5.Dg4 negrul cedează.

Nr. 239 (Nisch-Woog, Leipzig, 1934). 1.N:f6 N:f6 2.T:f6 (prin sacrificiul calității albul elimină ultima figură care apără poziția regelui

negru) 2...g:f6 3.Dh6! (împiedică fuga regelui prin f8 și amenință Ch5 și Dg7 mat) 3...Tc5 (nu salvează nici 3...Rh8 4.Ch5 Tg8 5.D:f6+ Tg7 6.D:g7 mat, nici 3...Dd8 4.Ch5 Df8 5.C:f6+ Rh8 6.D:h7 mat) 4.Nd5! Nebunul se sacrifică pentru a interfera acțiunea turnului negru spre h5. Acum amenințarea Ch5 nu mai poate fi parată, de aceea negrul a cedat.

Nr. 240 (Tordion-Hugot, Belgrad, 1950). Turnul nu poate fi luat din cauza combinației următoare: 1... Cf3+ 2.g:f3 Dh4 3.Tfd1 D:h2+ 4.Rf1 e:f3! 5.D:f5 Dh1+! 6.C:h1 T:h1 mat.

Nr. 241 (Jucată de Alehin într-un simultan dat pe insula Teneriffa, în 1934). 1.Dg6!! Aceeași idee ca în partida Levițki-Marschall. Dama nu poate fi luată cu pionul „f” din cauza 2.C:g6+ h:g6 3.Th3 mat, nici cu pionul „h” din cauza Th3 mat, iar la apărarea punctului g7 prin Tg8 urmează 2.D:h7+! R:h7 3.Th3 mat.

Nr. 242 (Mac Murray-Polland, Chicago, 1937). Nu este bine 1.Tbel? din cauza combinației: 1...N:f2+! 2.R:f2 (2.T:f2 D:e1+) 2...Td2+ 3.Te2 Dd4+ 4.Rg3 Td3+ 5.Tf3 g5 6.h3 Df4+ 7.Rf2 T:f3+ 8.g:f3 Dh2+ 9.Rf1 (dacă 9.Re1 sau 9.Re3, atunci 9...Dg1+; de ex. 9.Re3 Dg1+ 10.Tf2 T:b4! etc.) 9...D:h3+ 10.Rf2 T:b4 11.D:c6 Dh2+ 12.Re3 Dg1+ și negrul câștigă.

În partidă albul a jucat 1.Cb6 la care a urmat tot 1...N:f2+ 2.Rh1 Td2 (cu amenințarea 3...Ng3 4.Tg1 Dh4 5.h3 D:h3+ și Th2 mat) 3.Cc4 Tc2 4.Cd6 Dd5 5.Tbd1 Nd4 6.Tf3 e4 7.Tf5 Da2 și negrul a câștigat.

Nr. 243 (Levenfis-Ilin Genevski, Moscova, 1937). 1.N:f7+! Dacă acum 1...T:f7 atunci 2.Dd8+ Tf8 3.T:g7+! și albul câștigă dama. De aceea negrul a jucat 1...Rh8 la care a urmat 2.Dc1 Nh3 3.e6 Dd5 4.Dc6 cu avantaj decisiv pentru alb. (În continuare Levenfis a făcut o greșală și partida s-a terminat remiză).

Nr. 244 (Sämisch-Fenske, simultan, "orb", 1935). 1.C:f7! Te8 (1...T:f7 2.Dc8+) 2.Ch6+ g:h6 3.Tg4+ Rh8 3...Rf7 4.Df5+ Re7 5.De5+) 4.De7! negrul cedează.

Nr. 245 (van Steenis-Hommes, Olanda, 1953). 1.C:f7! N:f3 (1...R:f7 2.D:e6 mat) 2.g:f3 negrul cedează.

Nr. 246 (E. V. Nielsen-Morcken, Campionatul țărilor nordice, Aal-

borg, 1948). 1.C:f7! C:c3 (1...T:f7 2.D:e6) 2.b:c3 R:f7 3.D:e6+ Re8 4.Nb5+ Cd7 5.Ng5 Tf7 6.N:e7 D:e7 7.D:d7+ negrul cedează.

Nr. 247 (Stolz-Karlin, meci, Stockholm, 1942). 1.C:f7! C:b3 (1...T:f7 2.N:f7+ R:f7 3.e5! și calul f7 nu poate muta din cauza amenințării Df3+) 2.C:d8 și negrul a pierdut repede.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 151

Nr. 286 (P. Schmidt-Kohler, 1940). Albul a continuat atacul prin 1.N:h6!? g:h6 2.C:f7! (al doilea sacrificiu) (2...Dc7 (2...R:f7 3.Dg6+ Rf8 4.D:h6+ Rg8 5.Dg6+ Rf8 6.Td3) 3.e5 N:c5 4.d:c5 D:f7 5.Dd6+ De7 6.De5 Td8 7.T:d8+ D:d8 8.Td1 De7? (negrul nu se apără bine. După 8...Nd7, albul ar fi trebuit să joace foarte bine ca să nu piardă) 9.Td3 Nd7 10.Tf3 Rf7 11.Dh5+ Rg8 12. Dg6+ Dg7 13.T:f6 și albul și-a re-cistigat figura și după aceea a cistigat partida. Deci combinația albului a fost incorectă, dar — după cum se vede — cu mari șanse practice.

Nr. 287 (Cervenka-Zanta, jucată prin corespondență, în Cehoslovacia, în 1953). 1.N:h6! g:h6 2.C:f6+ C:f6 3.Dg6+ Rh8 4.D:h6+ Ch7 5.N:f7 Nf5 6.Dh5! Tf8 7.Ng6! negrul cedează. Sacrificiile prin corespondență sînt, de obicei, corecte!

Nr. 288 (Tarrasch-Liebhart, Nürnberg, 1891). Albul are un turn și un cal în minus, astfel că trebuie să decidă partida prin atac. Combinația următoare distruge toată poziția regelui negru: 1.C:h6+ Rh8 2.C:f7+ Rg8 (2...T:f7 3.D:h5+) 3. Nh7+! R:h7 4.D:h5+ Rg8 5.Dh8+ R:f7 6.D:g7 mat.

Nr. 289 (Bo'eslavski - Pachman, Saltsjöbaden, 1948). Marele maestru Bo'eslavski a încheiat atacul cu 1.T:h6+ g:h6 2.Dd3, după care matul la h7 nu se mai poate para. În

criză de timp, Pachman a mai jucat 2...Da7+?! apoi a cedat.

Nr. 290 (Beyer-Hofmann, Leipzig, 1937). Negrul nu poate juca 1...Td8 din cauza 2.D:g7+!! C:g7 3.T:h6+ Rg8 4.Cf6+ D:f6 5.e:f6 și negrul nu poate para matul.

Nr. 291 (H. Herrmann - Kranki, Bad Oeynhausen, 1938). Albul putea cistiga acum simplu cu 1.N:g7+! R:g7 2.C:f7!! (cunoscutul al doilea sacrificiu!) după care matul nu se poate para, dar... n-a văzut și a mutat 1.Ng8, după care negrul s-a apărut prin 1...Cf7! 2.T:d5 R:g8 3.N:f6 h:g5 4.C:g5 g6 5.N:e7 D:d5 6.Td1 Df5 7.D:f5 e:f5 8.N:f8 R:f8 și partida s-a dat remiză.

Nr. 292 (Sämisch-Pirc, Rogaska-Slatina, 1937). 1.C:f7!! Rf7 (la 1... N:d1 ar fi urmat 2.D:e6 amenințînd mat „etouffé” împotriva căruia negrul nu se poate apăra, de exemplu: 2...Nb3 3.D:b3! și toate amenințările se mențin; la 2...Nh5 urmează 3.C:d8+, iar la 2...Tf8 3.De4! R:f7 4.D:e6+ Re8 5.Tc1) 2.D:e6+ Rf8 3.Nh7 și negrul a cedat (la Nb3 urmează d4—d5).

Nr. 293 (Barcza-Tatar, Debreczen, 1931). 1.Cg6! Te8 (1...f:g6 2.Ce7+ Rh8 3.C:g6 mat!) 2.T:f7!! R:f7 3. Dh5! (o poziție rară: regele negru este amenințat de două baterii gata să deschidă focul!) 3...Ne6 4.Cg7+! Rf8 5.Tf1+ Cf6 6.T:f6+! g:f6 7.D:h6+ Rf7 8.D:f6 mat.

Nr. 294 (Andersen-Enevoldsen, Copenhaga, 1937). 1.Ce6! Te8 (calul

nu se poate lua : 1...f:e6 2.f:e6+ Rh8 3.N:f6 C:f6 4.T:h6+ urmat de mat în 2 mutări) 2.C:g7! R:g7 3.D:h6+! R:h6 4.N:f6 mat. Ultima parte a combinației folosește cunoscuta „baterie“.

Nr. 295 (Gavrila-Bondoc, București, 1953). 1.Cf6+! g:f6 (1...Rh8 2.N:h6! g:h6 3.Df5 Rg7 4.Ch5 urmat de mat) 2.Dg4+ Ng7 3.N:h6 Rf8 4.D:g7+ și albul și-a recâștigat figura, obținind avantaj decisiv.

Nr. 296 (Claussen-Clubul din Leobschütz, corespondență, 1936). Concentrarea pieselor negre pe flancul regelui constituie premiza unei combinații foarte interesante de mat : 1...Tg3!! (amenință T:h3+ urmat de mat). Acum acceptarea sacrificiului duce la mat : 2.f:g3 Cg4+ 3.Rh1 D:g3! 4.h:g4 Dh4 mat. Dacă albul se apără cu 2.Th1, atunci matul se obține ceva mai tirziu : 2...T:h3+! 3.g:h3 D:h3+ 4.Rg1 Dg4+ 5.Rh2 Dh5+ 6.Rg2 Dg5+ 7.Rh2 Cg4+ 8.Rg3 C:e3+ 9.Rh2 Dg2 mat.

Nr. 297 (Lilienthal-Landau, meci, Amsterdam, 1934). 1.N:f7+! R:f7 2.Td6! (poanta combinației. Negrul este silit să ia la d6, deoarece altfel nu poate para amenințarea 3.C:h6+ g:h6 4.Dg6+ urmat de Df6 mat) 2...N:d6 3.D:g7+ R6 4.C:d6 (acum negrul are un turn în plus, dar regele său nu poate scăpa din plasa de mat) (4...Dd8 5.C:e8 D:e8 6.Df6+ Rd5 7.Dd6+ Re4 8.Tel+ Rf5 9.Df6+ Rg4 10.h3+ Rh5 11.g4 mat).

Nr. 298 (Zita-Taimanov, Szczawno Zdroj, 1950). Forțele negrului sînt concentrate asupra punctului e3. Decizia se obține printr-o combinație care subminează apărarea acestui punct, folosind și poziția slăbită a regelui alb : 1...C:f2! 2.R:f2 Dh3! (cu amenințarea teribilă N:e3+) 3.Td4 D:h2+ 4.Ng2 T:e3! Combinația s-a încheiat. Negrul a luat trei pionii pentru figura sacrificată, iar turnul d4 este atacat. După câteva mutări albul a cedat.

Nr. 299 (Podgorny-Olexa, Campionatul R. Cehoslovace, 1948). Albul a continuat cu 1.f6! și după 1...e6 (1...e:f6 2.T:f6) 2.Ce7+ Rf8 3.Nh6+ Re8 4.Ng7!! s-a ajuns la o poziție curioasă: negrul pierde nebunul căci nu merge 4...N:g7 din cauza 5.f:g7 R:e7 6.Dg5+ și mat în 2 mutări. Negrul a cedat.

Nr. 300 (St. Szabó-Neikirch, meciul R.P.R.-R.P. Bulgaria, 1949). În poziția din diagramă negrul ar fi putut decide partida printr-o schimbare minunată, cu sacrificiul damei, a cărei variantă principală este următoarea : 1...f:e4!! 2.N:d8 3.h:g4 T8:b2 4.Ce2 N:e2 5.N:c7 T:g2+! 6.R:g2 N:g4+ 7.Rh1 Nf3 mat. Neikirch însă n-a văzut această posibilitate și a jucat 1...Cf6 pierzînd pînă la urmă partida.

Nr. 301 (Domanovici-Spasovici, Belgrad, 1954). 1.Th8+! N:h8 2.g7! negrul cedează.

Nr. 302 (L. Szabó-Bakonyi, Campionatul R.P. Ungare, 1951). Decizia a fost obținută printr-o singură mutare : 1.Df6!! și negrul a cedat. Matul la h8 nu poate fi împiedicat!

Nr. 303 (L. Schmitt-Udovici, Veneția, 1953). 1.T:f6! Dc4 (La 1...N:f6 ar fi urmat 2.Th8+ N:h8 3.Dh7+ Rf8 4.D:h8+ Re7 5.Dg7 Nd5 6.N:d5 etc.) 2.Th8+ N:h8 3.Dh7+ Rf8 4.Nc5+ negrul cedează.

Nr. 304 (Schwarz-Szeles, Budapesta, 1956). Nu 1.D:h7+? C:h7 2.T:h7 din cauza 2...C:f6!, ci 1.D:f8+!! R:f8 2.T:h7 și negrul n-are apărare împotriva matului.

Nr. 305 (Darga-Toran, meciul Germania-Spania, 1955). Aceeași idee ca și în partida Averbach-Zak (vezi diagr. 264). Albul nu reia la d5, ci joacă 1.f:g6!! după care negrul a cedat. Iată cîteva variante posibile : 1...f:g6 (sau h:g6) 2.Tf7+ R:f7 3.D:h7+ Re6 4.Ng4+ Re5 5.T:d5+ R:e4 6.Nf3 mat; sau 1...C5f6 2.T:f6! C:f6 3.N:f6+ e:f6 4.D:h7+ Rf8 5.Df7 mat.

Nr. 306 (Gasztanyi-Réthy, Campionatul R.P. Ungare, 1953). 1.C:h7!

R:h7 2.h5 Nf6 3.h:g6++ Rg7 4.g:f7 T:e5 5.d:e5 N:e5 6.f4 Nc7 (sau 6... Nf6 7.g5 Ne7 8.Dc3+ R:f7 9.g6+ Re8 10.g7 Ne6 11.D:c6+ Cd7 12.Ng6+) **7.g5 d4 8.g6 Df6 9.Dh2!** negrul cedează.

Nr. 307 (Ladstötter-N. N. 1.Dg7+!! **R:g7 2.Cf5++ Rg8 3.Ch6** mat.

Nr. 308 (Boros-L. Szabó, Budapest, 1937). După **1.T:h7+!** negrul a cedat, deoarece la 1...R:h7 ar fi urmat al doilea sacrificiu de turn: **2.T:f7+!** T:f7 3.D:g6+ Rh8 4.D:f7 și matul este imparabil.

Nr. 309 (Vogt-Klemm, corespondență 1937-39). Aceași temă ca în exemplul precedent, dar inversată: **1.C:f7! Nf6** (dacă 1...T:f7 2.T:h7+ R:h7 3.T:f7+ Rh8 4.Dh3+) **2.T:h7+!** negrul cedează căci la 2...R:h7 urmează 3.Dh3+ Rg7 4.Dh8+ R:f7 5.Dh7+ Re8 6.D:c7.

Nr. 310 (K. Hromadka-E. Richter, jucată în Cehoslovacia, 1942). **1.T:f7!!** (inceputul unei combinații foarte frumoase, a cărei poantă principală este abia la mutarea a 5-a) **1...T:f7 2.T:f7 R:f7 3.D:h7+ Re8 4.N:g6+ Rd8 5.Df7!!** Amenințind mat la e8 albul câștigă acum nebulun din e7 **5...Dc6 6.De8+ Rc7 7.D:e7** și albul a câștigat ușor datorită avantajului său material și pozițional.

Nr. 311 (Denker-Botvinnik, meciul prin radio U.R.S.S.-S.U.A., 1945). Negrul a decis partida prin: **1...Th2+ 2.R:h2 Th8+ 3.Dh4 Th4+ 4.N:h4 Df4** albul cedează.

Nr. 312 (Levenfiș-Iudovici, al VIII-lea Campionat al U.R.S.S., 1933). **1.T:g7+! N:g7** (singura reluare posibilă, altfel rămâne nebulunul f6 fără apărare) **2.D:f5+ Re7 3.T:e6+ Rd8 4.T:e8+** și negrul a cedat.

Nr. 313 (Szapiro-Mikula, Lodz, 1949). **1.T:g7+! R:g7** (sau 1...Rh8 2.Dg5 Ne6 3.Tc7 Tg8 4.Df6+) **2.Dg5+ Rh8** (sacrificiul damei nu salvează: 2...Dg6 3.C:g6 h:g6 4.Te7+ Tf7 5.Te8). **3.Cf7+** negrul ce-

dează. La 3...T:f7 4.Te8+ și mat la mutarea următoare.

Nr. 314 (Gadalinski-Plater, Poznan, 1949). **1...T:g2+! 2.Tg2 Df2+** (folosirea legării turnului) **3.R.— oriunde D:g2** mat.

Nr. 315 (Strobl-Platt, Viena, 1938). Presiunea combinată asupra punctelor f3 și g2 permite o combinație interesantă: **1...N:f3! 2.g:f3 D:f3+! 3.Cg2 T:g2 4.D:f3 Tg1** mat. Sau **4.D:g2 T:g2 5.T:g2 D:d1**.

Nr. 316 (G. Nilsson-Engholm, Malmö, 1937). Punctul cel mai slab apărut al poziției albului a fost luat cu asalt în modul următor: **1...T:h3+! 2.R:h3** (2.Rg1 Tdh6) **2...Th6+ 3.Ch4 Th4+! 4.g:h4 g4** mat.

Nr. 317 (Alehin-Zubarev, Moscova, 1915). Cu două sacrificii Alehin a deschis complet poziția regelui negru: **1.T:f7+ T:f7 2.N:g6+! R:g6 3.Dd3+ Rg5 4.Nc1+** și negrul a cedat, deoarece la 4...Tf4 urmează 5.Df5 mat.

Nr. 318 (V. Tietz-K. Schlechter, partidă amicală jucată în 1911 la Karlsbad). **1.e6! Dc7** (1...T:e6 2.Ch6! g6 3.Tf8+ Rg7 4.Tg8+ Rf6 5.Df4+) **2.e7 De5 3.Cd6!** (amenință 4.Tf8+) **3...D:d6** (3...D:e7 4.C:e8 D:e8 5.Dd7!) **4.Dd7!** negrul cedează, căci la Db8 urmează 5.D:e8+ D:e8 6.Tf8+.

Nr. 319 (Blackburne - Lipschütz, New-York, 1889). **1.T:g7+ R:g7 2.Ch5+ Th5 3.Dc7+ Rf6 4.Dd6+** urmat de mat în maximum 3 mutări (4...Ne6 5.D:f8+ Nf7 6.D:f7+, sau 4...Rg7 5.Dc7+ Tf7 6.D:f7+ Rh8 7.Dh7 mat).

Nr. 320 (Gurghenidze-Nejmetdinov, al XXIV-lea Campionat al U.R.S.S., 1957). **1...T:f2! 2.R:f2 Dh2+ 3.Re1 D:g3+ 4.Rd2 D:e5 5.Cd5 Dg5+** și albul a cedat. La 2.D:f2 ar fi urmat 2...Tf8 3.Del Tf1+!! **4.D:f1 N:e3+ 5.Df2 D:g3+**.

Nr. 321 (Kallos-F. Chalupetzky, jucată la Győr, în 1935). **1.T:g7! R:g7 2.Ne5+ Rh6 3.Cf7+ Rh5 4.Ne2+ Rh4 5.Ng3+ Rh3 6.Cg5** mat.

Nr. 322 (Din „Schach-Magazin“, 1948). La 1.Ta1 urmează 1...T:g2+! 2.R:g2 T:h2+ și negrul câștigă.

Nr. 323. (Trifunovici-Bondarevsky, Saltsjöbaden, 1948). Albul a continuat atacul printr-o combinație remarcabilă: 1.Cf6+! g:f6 (sau 1...Rh8 2.Dc2 g:f6 3.e:f6 cu mat sau câștigul damei) 2.e:f6 T:f6 (sau 2...De8 3. T:d8! D:d8 4.Dc2 și negrul n-are apărare) 3.N:f6 D:f6 4.De8+ Nf8 5.Ce4 cu atac câștigător (partida a obținut premiul II de frumusețe).

Nr. 324 (Jucată de K. Ahues, în 1938). 1.Ng7+! Rg8 (1...R:g7 2. T:h7+! R:h7 3.Dg:g6+; sau 2...Rf8 3.T:f7+ R:f7 4.D:g6+ Rf8 5.Dh6+ Rg8 6.Nh7+ Rf7 7.Ng6+ Rf6 8.N:e8+) 2.T:h7! Cg5 3.Nf6 negrul cedează, deoarece la C:h7 urmează 4.D:g6+, iar la R:h7 4.Dh4+.

Nr. 325 (Przepiorka-Cohn). 1...T:h2! 2.R:h2 Tc6 albul cedează.

Nr. 326 (Petri-Klein, Haga, 1935). 1.D:g6+! hg6 2.T:g6+ Tg7 3.T:g7+ Rf8 4.Th8 mat.

Nr. 327 (Flad-Benter, corespondență, 1935). 1.T:h7+! T:h7 2.Th4!! Tdd7 (2... T:h4 3.D:h4+ Rg7 4. Dh7+ Rf8 5.g7+) 3.g:h7 T:h7 4.Cf4 Df7 5.Cg6+ Rg8 6.Ce5+ Tg7 7. Th8+! R:h8 8.C:f7+ și albul a câștigat.

Nr. 328 (Dührssen-Klemm, corespondență, 1938). 1.C:f7! T:d5 (1... R:f7 2.Te7+ Rg8 3.Dg3 g5 4.Dd3) 2.Te7 Dc5 3.Cd6+ Rg8 4.Te8+ Rg7 5.Ta6! f5 și acum albul a anunțat mat în 8 mutări: 6.T1e7+ Rf6 7.Tf7+ Rg5 8.Dg3+ Rh5 9.Df3+ Rg5 10.h4+ R:h4 11.Te4+ f:e4 12.Tf4+ Rg5 13.Cf7 mat.

Nr. 329 (J. Berger-Helms). 1. D:g7+ R:g7 2.Nf6+ urmat de Th4 și Th8 mat.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 164

Nr. 342 (Ghițescu-Pitpinic, finala Campionatului R.P.R., 1956). Stăpânirea cimpurilor negre a permis albului o combinație decisivă pe cimpuri... albe! 1.T:a6+ b:a6 2.Tb8+ 3.D:a6+! Ta7 4.D:c6+ și negrul a cedat.

Nr. 343 (Halosar-Poschauko). Negrul a jucat pripit 1...N:b2? și n-a obținut pînă la urmă decît remiză. Cu 1...Nf5+ 2.Nd3 (2.Ra1 N:b2+! 3.N:b2 Del+) 2...De2! el ar fi putut câștiga o figură!

Nr. 344 (Mikenas-Flohr, Olimpiada de la Folkestone, 1933). 1. Ca7+! Na7 2.Da3! negrul cedează, deoarece la 2...b6 urmează 3. T:b6!, iar la 2...Nb8 3.Da8.

Nr. 345 (Tartakower-Winter, Hastings, 1935-36). 1.Tc5+! Rb8 (la 1...Tc7 ar fi urmat N:b7+) 2.N:b7!!

negrul cedează, deoarece la 2... D:g3+ urmează 3.Ng2+! iar dacă 2...T:b7, atunci 3.T:b7+ R:b7 3. Dg2+ etc.

Nr. 346 (Spielman-May, Campionatul Cehoslovaciei, 1938). Negrul a jucat 1...Nf5 și a câștigat cu greutate la mutarea a 58-a În loc de aceasta, el putea câștiga imediat prin 1...T:c2+! 2.R:c2 (2.Rb1 T:e2) 2...Nf5+ 3.Rc3 Tc8+ și albul pierde dama.

Nr. 347 (Stegman - Wenninger, München, 1935). Poziția pare pierdută pentru negru. El a jucat 1... Dh2? și după 2.D:d4 a cedat. În loc de aceasta, negrul putea câștiga prin 1...T:b2! 2.R:b2 Dh2+ 3.Rb3 Dc2+ 4.Rb4 Dc3+ 5.Rb5 Nd3+ 6.Ra4 Dc4 mat; sau 3.Rc1 Dc1 mat; sau 2.f8D Ta2+! 3.R:a2 Dh2+ și apoi ca în varianta principală.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 178

Nr. 363 (Bonci-Osmolovski-Baranov, Moscova, 1953). 1.Dd8+! R:d8 2.C:e6++ Re7 (2...Rc8 3.Td8 mat; 2...Re8 3.C:g7+! N:g7 4.Nb6+! urmat de mat) 3.Ng5+ f6 4.Cd8+ negrul cedează, deoarece matul nu poate fi împiedicat.

Nr. 364 (Klaman-Mikenas, semi-finala Campionatului al XXIV-lea al U.R.S.S., 1956). 1.Ce:e6! C:e6 2.C:c6 b:c6 3.Db8+ Cd8 4.e6! (sacrificiul calului a urmărit un dublu scop: îndepărtarea calului d8 de la apărarea punctului c6 și ridicarea blocadei pionului e6) 4...Df6 (4...Db7 5.e7!) 5.D:a7 N:d6 6.Dd7+ Rf8 7.D:d6+ De7 8.De5 negrul cedează.

Nr. 365 (Blasi-Forster, New-York, 1956). 1.e6! f:e6 2.0-0! De7 3.Ng5! negrul cedează. Îndepărtarea figurilor apărătoare!

Nr. 366 (Spielmann-Flamberg, Mannheim, 1914). 1.C:d5! c:d5 2.T:d5 De6 3.Nc4 De4 4.N:c5! negrul cedează (4...D:f3 5.Te1+).

Nr. 367 (Samarian-Reicher, București, 1951). 1.T:f8+! R:f8 2.e:d6 Da5 (pentru a para amenințarea 3.Dd4 prin e6-e5. La 2...Dg7 ar fi putut urma 3.Tf1+ Re8 4.Nd4 e5 5.De3) 3.Tf1+ Re8 (3...Rg7 4.Nd4+ e5 5.b4!) 4.Dd4 e5 5.Dc4! negrul cedează.

Nr. 368 (Oppenrieder-Szewczyk, corespondență, 1955-56). 1.Da5! (sacrifică calul pentru a reține regele negru în centru) 1...d:c3 2.e:d5 c:d5 (2...Th7 3.d6! N:d6 4.Tad1) 3.Tae1+ Ne7 4.Db6! (amenință Df6) 4...Dc6 5.Dd4 Th7 6.Tf6 Dd7 7.Df2! 0-0-0 8.Da7 (pentru a para matul, negrul trebuie să dea dama) 8...Nd6 9.T:d6 D:d6 10.N:d6 T:d6 11.b:c3 Te7 12.Dd4 și albul a câștigat după câteva mutări.

Nr. 369 (Boleslavski-Flohr, al XVIII-lea Campionat al U.R.S.S., 1951). 1.N:e6! f:e6 2.T:e6 Ne7 (la 2...Rf7 ar fi urmat 3.T:f6+! g:f6 4.

Dh5+ și albul câștigă, cum se vede din următoarele variante: 4...Re7 5.Te1+ Rd6 6.Nf4+ Rd7 7.Df7+; sau 4...Rg7 5.Nh6+ Rg8 6.Dg4+ Rf7 7.Td7+ Ne7 8.Dg7+; sau 4...Rg8 5.Dg4 Rf7 (5...Ng7 6.De6+ Rf8 7.Nf4) 6.Dc4+ Rg7 7.Ne3 Db4 (7...Dc7 8.Dg4+ Rf7 9.Td7+) 8.Td7+ Rg6 9.Df7+ Rf5 10.c3 Db5 11.g4 Re4 12.D:f6; sau 4...Rg8 5.Dg4+ Rf7 6.Dc4+ Rg6 7.De4+ Rf7 8.Na5! Nh6+ (8...Dc5 9.Td7+ Ne7 10.Nb4) 9.Rb1 Tad8 10.Dc4+ Rg7 11.Dg4+) 3.Tde1 Cd5 (nu merge 3...0-0 4.T:e7 Cd5 din cauza 4.T:g7+! R:g7 5.Nc3+ C:c3 6.Te7+ Rh6 7.D:c3 și albul dă mat în câteva mutări) 4.Ng5 0-0-0 5.N:e7 C:e7 6.T:e7 și albul a câștigat un pion și partida.

Nr. 370 (G. Alexandrescu-Miska, Arad, 1953). 1.T:d5! c:d5 2.Nb5+ Nd7 3.Te1+ Rd8 4.C:d5! D:h2 5.g3 negrul cedează.

Nr. 371 (Doda-Nowowiejki, Poznań, 1954). 1.C:d5! ed5 (1...Dc5 2.N:e6) 2.D:d5 Ne7 3.Tad1 (amenință mat în 2 mutări) 3...Ng5 (3...c6 4.De6) 4.h:g5 Re7 5.Tf6! g:f6 6.e:f6+ Rf8 7.Dd8+ Ne8 8.De7+ Rg8 9.Dg7 mat.

Nr. 372 (Tanin-Maximov, Stavropol'sk, 1949). 1.Ng6+ !T:g6 2.D:h5 Rf7 3.Tf1+ Nf6 4.T:f6+! g:f6 5.Dh7+ Tg7 6.D:g7+ R:g7 7.C:e6+ Rf7 8.C:e7 Nb7 9.C:f6 R:f6 10.Rf2 negrul cedează.

Nr. 373 (Juravlev-Viazalov, Campionatul colhoznic, 1950). 1.f5! N:f5 2.e6! C:e6 (nu este bine nici 2...Dd6 3.C:f5 T:f5 4.D:g7 C:e6 5.Dg6+, nici 2...N:e6 3.C:d5 Tf7 — 3...Df7 4.C:b6! — 4.Cf4!) 3.C:f5 T:f5 4.T:e6+ D:e6 5.Te1 și albul a câștigat datorită avantajului material.

Nr. 374 (Boleslavski-L. Steiner, Saltsjöbaden, 1948). 1.T:f7! Dd5 (1...R:f7 2.D:e6+ și albul câștigă ușor) 2.T:e7+! R:e7 3.Dh4+ Rf7 4.Cd6+ Rg7 5.De7+ Rh6 6.Te3 negrul cedează.

SOLUȚIILE COMBINAȚIILOR DE LA PAGINA 195

Nr. 404 (L.Karacsony-Dr. Borbely, Oradea, 1948). Patru pioni în plus trebuie să asigure albului câștigul... dar nu în cazul unui joc neatent. În poziția din diagramă negrul s-a salvat cu **1...Cf4+!** **2.g:f4** (sau **2.Rf3** **De2+** **3.R:f4** **Df3+** **4.R:f3** **pat**) **2...D:f2+** **3.Rh3** **D:h2+** **4.Rg4** **Dh3+** **5.R:h3** **pat**.

Nr. 405 (Walter-Nagy, Győr, 1924). Pentru calitate albul are cam mulți pioni. De aceea **1...T:h3+!** **2.R:h3** **De6+!** **3.D:e6** **pat**.

Nr. 406 (Zollner-Gebhardt, München, 1938). Ultima mutare a negrului **T:h3** a fost o greșeală, de care însă albul nu s-a folosit și a jucat **1.T:c7+** după care negrul a câștigat finalul. În loc de aceasta albul avea ocazia să se salveze prin **1.Tf8+!** **Rg7** **2.Tf7+!!** **Rh6** **3.Th7+** **R:h7** și albul e **pat!**

Nr. 407 (Bartolici-Atkins, 1902). **1.Df6+** **Rg8** **2.Dg7+!** **R:g7** **3.h6+** și oriunde ar muta regele negru, albul este **pat**.

Nr. 408 (Krautheim-Dr. Tröger, Augsburg, 1938). Ultima mutare a negrului a fost **Rh7—h8**, lăsând dama în priză. Albul, neatent, a jucat **1.Dg6:f7** și după **1...g5+** **2.Rh3** **g4+** **3.R—oriunde**, **pat**.

Nr. 409 (Snosko-Borowski-Salve, Ostende, 1907). Ultima mutare a negrului (**Ta2**) a permis albului să obțină remiza în felul următor:

1.h7 **f2+** **2.Rf1** **Rf3** **3.Ta8!** **T:a8** **4.h8D** **T:h8** **5.Pat**.

Nr. 410 (Panagopoulos-Lokvenc, Olimpiada de la Amsterdam, 1954). De ce a mai continuat albul să joace în această poziție complet pierdută? Desigur, ca să-și enerveze adversarul (ceea ce nu e de loc sportiv), tactică care i-a reușit. Experimentatul Lokvenc a mutat neglijent **1...Re8??** și după **2.Te7+!** **T:e7** albul a fost **pat!**

Nr. 411 (Opocensky-Kotov, meciul Moscova-Praga, 1946). Albul a forțat remiza prin **1.e4!** **N:e4** **2.N:g7!** **R:g7** **3.Dg5+** **Rh8** **4.Df6+** și **șah etern**.

Nr. 412 (Sonnek-Buckenhaupt, Ludwigshafen, 1936). **1...h5** constituie o greșeală din punctul de vedere al negrului, care stă mai bine și are șanse de câștig. După **2.Cf6+** **g:f6** **3.D:h5** negrul n-a putut evita **șahul etern**.

Nr. 413 (H. Müller-St. Erdelyi, Olimpiada de la Varșovia, 1935). Albul nu trebuie să joace ceea ce a jucat în partidă, anume **1.Tgg8** după care negrul s-a salvat prin **1...Ta7+!** **2.b:a7** **T:a7+** și **șah etern**. În loc de aceasta, albul ar fi putut câștiga ușor prin **1.Tg7!!** (Supraîncălcarea figurilor apărătoare!). Turnul nu putea fi luat din cauza matului la e8, iar la **1...Rc8** ar fi urmat **2.b7+!** **Rb8** (**T:b7** **3.T:e8+** **T:e8** **4.T:b7**) **3.T:e7** **T:e7** **4.T:e8+** **T:e8** **5.Rb6** **Te7** **6.a6** și albul câștigă.

SOLUȚIILE EXERCITIILOR DE LA PAGINA 210

Nr. 438 (K. Richter-Cortlever, München, 1941). Ultima mutare a negrului, **Dd7—g4**, a permis albului să câștige o figură în felul următor: **1.D:g4** **N:g4** **2.N:e7!** **C:a4** **3.N:d6+** **Rd7** **4.N:f8** și la **4...T:f8** urmează simplu **5.Ce5+** și **C:g4**.

Nr. 439 (B. Koch-Reinhardt, Bad Oeynhausen, 1938). Pionul se câștigă

în mod surprinzător prin **1.Cce4!** **d:e4** **2.C:e4** și oriunde se retrage dama urmează **C76+** și **C:g4**.

Nr. 440 (Alehin-Euwe, a 16-a din meci, 1937). Alehin a câștigat un pion prin **1.T:d7!** **N:d7** **2.Cg5** **Db8** **3.N:a8** **D:a8** **4.C:h7!** Aceasta nu s-a dovedit însă suficient pentru câștig și partida s-a terminat în cele din urmă **rezimă**.

Nr. 441 (Demetriescu-Nagy, corespondență, 1934). Negrul a câștigat o figură prin **1...d3!!**. Poate urma **2.D:d3 D:d3 3.e:d3 C:d2**; sau **2.e:d3 Cd4 3.Dd1 C:d2 4.D:d2 Cf3+**; sau **2.Dd1 d:e2 3.D:e2 C:d2 4.Tfd1 Cd4!** etc.

Nr. 442 (Ratner-Konstantinopolski, 1938). **1...b3! 2.a:b3 Ta1+! 3.R:a1 C:c2+ 4.Rb1 N:d3** și negrul a câștigat 2 figuri pentru turn.

Nr. 443 (J. Petersen-P. Hage, 1937). **1.T:d5! e:f5** (dacă **1...e:d5**, atunci **2. Dg4 Nf8 3.Ch6+ Rh8 4.C:f7+ Rg8 5.De6 D:f7 6.D:c8** și câștigă). **2.Td7 D:d7 3.D:d7 Td8 4.e6! Rf8 5.Cd4!** și albul câștigă.

Nr. 444 (Sliwa-Stoltz, București, 1953). **1.D:c6! b:c6 2.b7 Dd8 3.b8D Td1+ 4.T:d1 T:b8 5.Cb7!** (poanta combinației. Datorită amenințării

pe linia a 8-a, albul câștigă dama) **5...c5 6.Td8+ D:b8 7.C:d8** și negrul a cedat.

Nr. 445 (Schmahl-Eilers, 1941). **1.D:d8! D:d8 2.c:b7** și amenințarea **N:e5** decide. De exemplu: **2...h6 3. N:e5 Dd2 4.Tb1!**, etc.; **2...Db6 3.Tc8 Db4 4.T:f8+ D:f8 5.N:e5**; **2...Dd6 3.h3!**

Nr. 446 (Keres-Pugal, jucată prin corespondență, în 1934). **1.g7!! f:g4 2.C:e5 Df6 3.Ng6+! Re7 4.Ng5 D:g5 5.C:c6+ b:c6 6.g:h8D Cc1+ 7.Re2 D:h1 8.Dg7+! Rd6 9.D:g8 hg 10. Dd8+ Re5! 11.Cd2! D:g2 12.Te1 g3 13.Rd3+** negrul cedează.

Nr. 447 (Vogt-Steinbrück, jucată prin corespondență, 1939). **1.Cc6+!** și negrul a cedat, deoarece la **1... b:c6** urmează **2.b7 Ta7 3.Dc8+ Re7 4.Te1+**.

BIBLIOGRAFIE

- Em. Lasker — **Manual de șah (Ucebnik șahmatnoi igri)** Ed. II, Moscova-Leningrad, 1937.
- G. M. Lisițin — **Strateghia i taktika șahmatnogo iskusstva (Strategia și tactica artei șahului)** Ed. I, Leningrad, 1952.
- T. Czarnecki — **Szach i Mat**, Varșovia, 1953.
- K. Richter — **Kombinationen**, Ed. I, Berlin, 1936.
- K. Richter — **Kurzgeschichten um Schachfiguren**, Ed. I, Berlin, 1947.
- K. Richter — **Der Weg zum Matt**
- M. Euwe — **Strateghia i taktika** (traducerea rusă a lucrării „Strategie en taktiek in het Schaakspel”), Moscova-Leningrad, 1937.
- M. Euwe — **Schach-Archiv (Mittelspiel)**.
- P. Romanovski — **Mittelspiel**, Ed. I, Leningrad, 1929.
- R. Spielmann — **Richtig Opfern**, Leipzig, 1935.
- S. Tartakower — **Schachmethodik**, Berlin, 1927.
- G. Maroczy — **Paul Morphy**, Berlin, 1925.
- N. Grekov — **120 partide ale lui M. I. Cigorin**, Ed. Tineretului, Cultură Fizică și Sport, București, 1956.
- *** — **25 de ani de activitate șahistă a maestrului I. Gudju**, București, 1933.
- V. Panov — **300 partide alese ale lui A. A. Alehin**, București, Editura Tineretului, Cultură Fizică și Sport, 1957.
- S. Tartakower — **My Best Games**, Londra, 1954.
- G. Negyessy și I. Hegyi — **Sakk-Kombinaciok**, Budapesta, 1956.
- E. Znosko-Borowski — **Das Mittelspiel im Schach**, Berlin, 1926.
- A. Kazanțev, R. Cofman și M. Liburkin — **Sovetskii șahmatnii etiud**, Moscova, 1955.
- A. Nimzovici — **Die Praxis Meines Systems**, Berlin, 1931.
- H. Golombek — **Capablanca's hundred Best Games of Chess**, Londra, 1947.
- F. Chalupetzky și L. Tóth — **Capablanca**, Kecskemet, 1943.
- Cărțile turneeleor de la București 1951, 1953, 1954.**
- Anuarele sovietice ale activității șahiste mondiale pe anii : 1932—35, 1936, 1947—49, 1950, 1951—52, 1953, 1954, 1955.**
- Numeroase alte culegeri de partide din diferite turnee (Stockholm 1952,**

Budapesta 1950, Veneția 1950, Zürich 1953 etc.).

Cărțile și buletinele tuturor campionatelor U.R.S.S., începînd din 1934.

Au fost folosite de asemenea următoarele reviste:

- **Šahmati v SSSR**
- **Šahmatnii Biuletën**
- **Ceskoslovensky Sach**
- **Szachy (R.P. Polonă)**
- **Schach (R.D. Germană)**
- **Magyar Sakkélet**
- **Deutsche Schachzeitung**
- **L'Italia Scacchistica**
- **Chess**

Pentru selecționarea exemplurilor jucate de șahiștii romîni, autorul s-a folosit de colecția „**Revistei Romîne de Șah**” (1925—31, 1933—1940 și 1947—49), revistei „**Șah**” (1948—49) și a „**Revistei de Șah**” (1949—1957) ca și de diferite cronică de șah apărute în ziare și reviste.

I N D E X

Numerele se referă la diagrame. Parantezele arată că jucătorul respectiv a avut negrul, iar numerele mai negre se referă la exemplele comentate.

A

- Adams (231)
  - Torre, 101
- Ahues
  - N. N., 324
  - Holzhausen, 350
- Alapin (349)
- Alatorzev (260)
  - Konstantinopolski, 32
  - Riumin, 337
- Alehin (4, 95, 131, 150, 269, 330, 436, 437)
  - Lista, 64
  - Köhnlein, 74
  - Nestor, 104
  - Reshevsky, 118
  - Nimzovici, 123
  - Sterk, 207
  - Ageirsson, 215
  - N. N., 241
  - Zubarev, 317
  - Maroczy, 395
  - Johner, 426
  - Euwe, 440
- Alexander
  - Marschall, 94
  - White, 184
- Alexandrescu G. (111, 172)
  - Popa, 14
  - Miska, 370
- Alster (261)
- Amelung
  - Helmersen (386)
- Andersen A. (53)
  - Zukertort, 179
- Andersen E.
  - Enevoldsen, 294

- Anastasatu (39)
- Andrițoiu
  - Leibovici, 93
- Androvitszky — Gereben, 393
- Apsheneek
  - Grünfeld, 338
- Aratovski (182)
- Aronin (211)
  - Toluş, 162
  - Aratovski, 182
- Asgeirsson (215)
- Asztalos (147)
  - Breyer, 86
  - L. Steiner, 223
- Atkins (407)
- Averbach (284)
  - Fridstein, 194
  - Zak, 264
- Avirovici
  - Taghirov, 282 b

B

- Bahtiar
  - Muhitdinov, 39 a
- Bakonyi (171, 201, 302)
- Bakulin
  - Cisteakov, 52 a
- Balla
  - Sterk, 339
- Baranov (363)
- Barcza (17)
  - Lilienthal, 13
  - Bronstein, 106
  - Frydman, 256
  - Tatar, 293
- Bardeleben (27)
- Bastrikov (421)

- Bartolici
   — Atkins, 407
 Bălănel I.
   — Milescu, 176
 Beaty
   — Ives, 57
 Becker (429)
 Bliend (263)
 Beni (434)
   — Bronstein, 394
 Benter (327)
 Berg
   — Stubig, 236
 Berger J.
   — Helms, 329
 Bernholdt
   — Reichelt, 149
 Bernstein
   — Capablanca, 109
   — Kotov, 114
   — Zbosko-Borowski, 26
   — Smislov, 382
 Benkner
   — Unzicker, 277
 Beyer
   — Hoffman, 290
 Biederman (151)
 Bisguier (220)
 Bird
   — Morphy, 331
 Birzoi
   — Gavrilă II, 358 a
 Blackburne
   — Lipschütz, 319
 Blasi
   — Forster, 365
 Bledingher (58)
 Blümich (73)
 Bogoliubov (112, 154)
   — Reinhardt, 99
   — Danielsson, 124
   — Berker, 429
 Bolbochan
   — German, 126 a
 Boleslavski (334)
   — Ufimțev, 188
   — Aronin, 211
   — Goldenov, 224
   — Pachman, 289
   — Flohr, 369
   — L. Steiner, 374
   — Bondarevski, 418
 Boltz (219)
 Bonci-Osmolovski
   — Baranov, 363
 Bondoc (295)
 Bonning (90)
 Bondarevski (7, 250, 278, 323, 418)
   — Ufimțev, 8
 Borbelyi (404)
 Boros (79)
   — L. Szabó, 308
 Botvinnik (311)
   — Capablanca, 2
   — Keres, 228
 Breyer (86)
 Brinckman
   — Keller, 142
 Broer
   — Laurentius, 45
 Bronstein (6, 106, 394)
   — Keres, 251
 Bruckner (29)
 Bulah
   — Petrov, 146
 Buckenhaupt (412)
 Buchet (217)
 Burman
   — Bunt, 414
 Bunt (414)
 Burn (230)
   — Cohn, 199
- C**
- Capablanca (2, 101, 356)
   — Yates, 5
   — Molina, 183
   — Ribera, 214
 Caro (148)
 Ceaiikovski (56)
 Cervenka
   — Zenta, 287
 Cehover (360)
 Chalupetzky (321)
 Charousek
   — Wollner, 85
 Cigorin
   — Zibin, 96
   — Caro, 148
 Ciociltea (140)
   — Drimer, 392
 Cipriani (177)
 Cisteakov (321, 52 a)
 Coggan
   — Forster, 187

Cohn (199, 325)
 Clausen
   — N. N., 296
 Consultanți
   — Shories și Herman, 75
 Cortlever (438)

D

Danielsson (124)
 Darga (10, 110)
   — Toran, 305
 Defosse (218)
 Demetriescu
   — Nagy, 441
 Denker
   — Botvinnik, 311
 Devos (68)
 Dinistranski (238)
 Doda
   — Nowowiejski, 371
 Doesburgh (420)
 Domanovici
   — Spasoevici, 301
 Drescher
   — Haarer, 175
 Drimer (392, 10 a)
   — Kolarov, 210
 Dröge (126)
 Dunkelblum (265)
 Dunker (60)
 Duras (65)
   — Levenfiş, 59
   — Olland, 89
   — Spielmann, 340
 Duz-Hotimirski
   — Sergheev, 213
 Dührssen
   — Tröger, 135
   — Klemm, 328

E

Ekenberg
   — Engholm, 20
 Eilers (445)
 Eliskases (401)
   — Pirie, 280
 Enders (81)
 Enevoldsen (294)
   — Dundersen, 53
 Engels
   — Alehin, 131
   — Maroczy, 419

Engelman
   — Schmidt, 134
 Engholm, 20, 316
 Erdelyi (40, 413)
 Euwe (33, 113, 120, 440)
   — Michell, 72
   — Alehin, 269

F

Fahnenschmidt
   — Wahl, 432
 Fahrni (34)
 Fedorov (198 a)
 Feilitzsch (87)
 Fenske (244)
 Filip
   — Beni, 434
 Flad
   — Darga, 110
   — Benter, 327
 Flamberg (366)
 Flander
   — Dunker, 60
 Flohr (344, 369)
   — Stahlberg, 415
 Fontein
   — Euwe, 120
 Forster (187, 365)
 Freyman (92)
   — Rabinovici, 169
 Friedstein (194)
 Furman (180)
   — Smislov, 54
 Fuchs
   — N. N., 158
 Fuster
   — Simaghin, 274
 Frydman P. (256)
   — Vidmar, 25

G

Gabis (25 a)
 Gadalinski
   — Plater, 314
 Gall
   — Horwath, 79 a
 Gama (16)
 Gasztonyi
   — Réthy, 306
 Gavrilă I.
   — Bondoc, 295
 Gavrilă II (358 a)

Gavrilenko
 — Fedorov, 198 a
 Gebhardt (406)
 Gemzöe (400)
 Gendel
 — Suskevici, 23
 Georgescu (104, 38 a)
 Gereben, 393
 Gheller
 — Papapavlu, 248
 Gheorghiu
 — Kinnmark, 108 b
 Ghițescu
 — Georgescu, 104 a
 — Penel, 273
 — Pitpinic, 342
 Giegold (83)
 Giersing
 — Olland, 152
 Giusti
 — Cipriani, 177
 Glaser
 — Schmidt, 212
 Gligorici (38)
 Gobert (266)
 Goldenov (224)
 Golovko
 — Riazantsev, 225
 Golz
 — Averbach, 283
 Grecikin
 — Saighin, 332
 Grob (362)
 Grigoriev
 — Cistiakov, 164
 Grünfeld (193, 338)
 — Sacconi, 11
 Gudju
 — Bogdanovsky, 362 b
 Guldin (385)
 Gunsberg (425)
 Günsberger (285 a)
 Gurghenidze
 — Nejmetdinov, 320
 Gusev
 — Lutikov, 341

H

Haarer (175)
 Hage (443)
 Halosar
 — Poschauko, 343
 Hamilton (435)

Harmonist (198)
 Harms
 — Malzahn, 46
 Hart
 — Enders, 81
 Hartlaub
 — Testa, 189
 Havasi
 — Boros, 79
 Heinicke
 — Stahlberg, 249
 Helmersen (386)
 Helms (161, 329)
 Hermann H. (130, 75)
 — Hussong, 222
 — Kranki, 291
 Herzog
 — Walter, 22
 Hoffenschäffer
 — Simaghin, 237
 Hoffman (290)
 Holmov (229)
 Holzhausen (350)
 Hommes (245)
 Honan
 — Mardle, 195 a
 Honfi
 — Lengyel, 108 a
 Hönlinger (21, 433)
 Horwath (79 a)
 Hromadka (157)
 — Richter, 310
 Hugot (240)

I

Iancso (358)
 — Schwibbe, 178 a
 Ianovski (267)
 — Salve, 98
 Ichim (200, 203)
 — Troianescu, 252
 Ilivički (192)
 — Sokolski, 283
 Israel (268)
 — G. Alexandrescu, 111
 Ilin Jenevski (243)
 Imbaud
 — Strumilo, 351
 Ingerslev (416)
 Iudovici (312, 282 a)
 — Panov, 427
 Ives (57)

J

- Jagielski
 — Pytlakowski, 30
 Johner (426)
 — Staehelin, 233
 Junge
 — Kottnauer, 216
 Juravlev
 — Viazalov, 373
 Jeney
 — Kapu, 262
 John
 — Sämisch, 127
 Judd (178)

K

- Kaiev
 — Samaev, 67
 Kallos
 — Chalupetzki, 321
 Kamişev (102)
 — Sokolski, 77
 Kan
 — Simaghin, 62
 Kapu (262)
 Karacsonyi
 — Borbely, 404
 Karlin (247)
 Karpov
 — Ceaikovski, 56
 Kashdan (61)
 Kasparian
 — Manvelian, 336
 Keller (142)
 Kendro (125)
 Keres (88, 228, 251, 275)
 — Sprinberg, 44
 — Pugal, 446
 — Taimanov, 333
 — Laurentius, 352
 — Mikenas, 353
 — Kotov, 354
 — Sajtar, 355
 — Eliskases, 401
 Kieninger
 — Nowarra, 12
 Kinnmark (108 b)
 Kirillov
 — Vatnikov, 42
 — Furman, 180
 — Alatorzev, 260
 — Bastrikov, 421
 Klamann

- Mikenas, 364
 Klein (326)
 Klemm (309, 328)
 Kluger
 — Bakonyi, 201
 Koch (163)
 — Bogoliubov, 154
 — Leinhardt, 439
 Kohler (286)
 Kolar (181)
 Kolarov (210)
 Kolisch
 — Loyd, 100
 Konstantinopolski (32, 442)
 Koltanowski
 — Defosse, 218
 Kottnauer (359, 216)
 Kotov (114, 354, 411)
 — Kashdan, 61
 — Bondarevski, 7
 — Barcza, 17
 — Paoli, 107
 Kozma
 — Alster, 261
 Köhnlein (74)
 Kremer
 — Pogorielly, 270
 Kramar (185)
 Kramer
 — Najdorf, 202
 Krautheim
 — Tröger, 408
 Krasnikov
 — Voronkov, 117

L

- Ladstötter
 — N. N., 207
 Landau (297)
 Landl (143)
 Lasker (52, 380)
 Laurentius (45, 352)
 Lazdies
 — Zemitis, 384
 Leach
 — Hamilton, 435
 Lechtenberg
 — Herrman, 130
 Leibovici (93)
 Lemaire
 — Moulin, 170
 Lengyel (108 a)

- Leviṭki
 — Tartakower, 103
 — Marshall, 209
 — Rabinovici, 281
 Levenfiş (59)
 — Freyman, 92
 — Rauzer, 97
 — Riumin, 204
 — Ilin Jenevski, 143
 — Iudovici, 312
 — Lilienthal, 417
 Leussen
 — Duras, 65
 Liebhardt (288)
 Lilienthal (13, 417)
 — Landau, 297
 — Bondarevski, 278
 — Capablanca, 356
 Linnman
 — Biederman, 151
 Lisitîn
 — Ragozin, 257
 Lipschütz (319)
 Lista (64)
 Lob (232)
 Lonc
 — Landl, 143
 Lokvenc (410)
 Loyd (100)
 — Moore, 37
 Lundin
 — Stoltz, 422
 Lutt
 — Keres, 275
 Lutikov (341)

M

- Mackenzie
 — N. N., 156
 Malzahn (46)
 Mannheim
 — Regensburg, 133
 Manvelian (336)
 Marache
 — Morphy, 63
 Mardle (195 a)
 Maroczy (395, 419)
 — Mieses, 41
 — Tartakower, 258
 Marici (221)
 Marshall (94, 209)
 — Spielmann, 3
 — Lasker, 380

- N. N., 387
 May (346)
 Maximov (372)
 Mencik Vera
 — Sonia Graf, 145
 Meyer
 — Bonning, 90
 Michell (72)
 Mieses (41, 335, 396)
 Millner Barry (115)
 Milescu (176)
 Milev
 — Boleslavski, 334
 Mikenas (364, 353)
 — Flohr, 344
 Mikula (313)
 Miska (370)
 Mazurenko (168)
 Mross
 — Stoltz, 19
 Moisini (206 a)
 Molina (183)
 Moore (37)
 Moor (116)
 Morphy (63, 331)
 Moulin (170)
 Mössner
 — Wieder, 141
 Morcken (246)
 Muffang
 — Devos, 68
 Muhitdinov (39 a)
 Müller
 — Erdelyi, 413
 Müther
 — Bruckner, 29
 Murray Mc.
 — Polland, 242

N

- Napier
 — Helms, 161
 Nagy (405, 441)
 Najdorf (202, 259)
 — Sapiro, 357
 Nebermann
 — N. N., 84
 Negrea A. (428)
 — Dinistranschi, 238
 Nei
 — Zeinall, 155
 Neikirch (300)
 Nejmetdinov (320)

Nenarokov
— Grigoriev, 38

Nestor (104)

Nicoară

— Nicolau, 53 a

Nielsen

— Morcken, 246

Nicoleanu (362 a)

Nielson (195)

Nilsson

— Engholm, 316

Niemann

— Schreyer, 138

Nijssen (205)

Nimzovici (123, 271)

— Olsen, 69

— Nielson, 195

— Alapin, 349

— Gemzöe, 400

— Alehin, 436

Nisch

— Woog, 239

Nowak

— Kwilecki, 235

Nowarra (22, 430)

Nowowiejski (371)

O

O'Kelly

— Gobert, 266

Olexa (299)

Olland (89, 152)

Olsen (69)

Onesciuc

— Gama, 16

Opocensky

— Alehin, 150

— Hromadka, 157

— Kotov, 411

Oppenrider

— Szewczyk, 368

Opperman

— Nowarra, 430

Orbaan (108)

Ostroverhov

— Mazurenko, 168

Owen

— Burn, 230

P

Pachman (289)

— Bronstein, 6

— Najdorf, 259

— Sandor, 279

Panov (427)

— Bondarevski, 250

Panagopulos

— Lokvenc, 410

Paoli (107)

Papapavlu (248)

Pape

— Roth, 383

Pavlov

— Moisini, 206 a

Pawelczak

— N. N., 137

Penel (273)

Perfors

— van Seters, 282

Perlis

— Mieses, 335

Peternelli (206)

— Israel, 268

Petersen

— Hage, 443

Petri

— Klein, 326

Petrescu (272)

Petrov (146)

Pietzsch (47)

Pilhal (66)

Pillsbury

— M. Judd, 178

— Gunsberg, 425

Pilnik (159)

— Reshevsky, 379

Pines

— Gabis, 25 a

Pirc (292)

— Alehin, 330

— Doesburgh, 420

Pirie (280)

Pitpinic (342)

Pitskaar

— Holmov, 229

Plater (314, 315)

Przepiorka

— Cohn, 325

Podgorny

— Olexa, 299

Pogats (234, 254)

Pogorielly (270)

Pollok

— Amatori, 71

Polland (242)

Popov

- Kiumin, 82
- Poschauko (343)
- Pugal (446)
- Puşcaşu
  - Günsberger, 285 a
- Pytlakowski (30)

R

- Rabinovici (169, 281)
- Ragozin (257)
  - Veresov, 153
- Ratner
  - Konstantinopolski, 442
- Rauzer (97)
- Ravinski
  - Ilivtiki, 192
- Ravn
  - Drimer, 10 a
- Rădulescu M.
  - Troianescu, 28
  - Bakonyi, 171
- Rădulescu L.
  - Nicoleanu, 362 a
- Regensburg (133)
- Reichelt (149)
- Reicher (367)
- Reinhardt (99)
  - L. Schmidt, 226
- Reshevsky (379, 102 a, 118)
  - Simonson, 43
- Rellstab (431)
  - Ullrich, 186
- Réthy (306)
- Reti
  - Fahrni, 34
  - Bogoliubov, 112
  - Alehin, 4
  - Tartakower, 348
- Riazantsev (225)
- Richter K. (91, 310)
  - Cortlever, 438
  - N. N., 105
- Riumin (82, 204, 332)
- Rivera (214)
- Ritter
  - Lob, 232
- Rossolimo (235)
- Rovner (139)
  - Kanişov, 102
  - Guldin, 385
- Rödl
  - Blümich, 73

Röhrich

- Moor, 116
- Roth (383)
- Rubinstein
  - Ianovski, 267
- Rudakovski
  - Smislov, 260
- Rusenescu
  - Peternel, 206

S

- Sacconi (11)
- Sajtar (355)
- Salve (98, 408)
- Saighin (332)
- Şamaev (67)
- Samaritan (191)
  - Ciociltea, 140
  - Voiculescu, 80
  - G. Alexandrescu, 172
  - Reicher, 367
- Sämisch (127)
  - Nimzovici, 122
  - Fenske, 244
  - Pirc, 292
  - Hönlinger, 433
- Sandor (279)
- Sapiro (357)
- Schatz
  - Giegold, 83
- Schiffers
  - Steinitz, 51
  - Harmonist, 198
- Schlechter (318, 197, 253)
  - Wolf, 174, 381
- Schmidt P. (134, 212, 226)
  - Kohler, 286
  - Rossolimo, 255
- Schmid L.
  - Udovcici, 303
  - Bhend, 263
- Schmahl
  - Eilers, 445
- Schädle
  - Schwarz, 70
- Schreiner
  - Spiess, 48
- Schreyer, 138
- Schwarz (70)
  - Szeles, 304
- Schwibbe (178 a)
- Sherwin
  - Kramer, 185

- Shories, 75
 Seiffert
   — Pietzsch, 47
 Sergheev (213)
 Seimeanu
   — Iancsó, 358
   — Negrea, 428
 Sikorski
   — N. N., 208
 Simaghin (62, 237, 274)
   — Zagorianski, 31
 Simonson (43)
   — Adams, 231
 Sliwa
   — Stoltz, 444
 Smislov (160, 54, 382)
   — Euwe, 33
   — Stahlberg, 285
   — Kottnauer, 359
 Smoliar
   — Buchet, 217
 Snaevarr (276)
 Sonnek
   — Buckenhaupt, 412
 Soukup
   — Walter, 24
 Sokolski (190, 77, 283)
   — Rovner, 139
 Spielmann (3, 361, 340)
   — Hönliger, 21
   — Grünfeld, 193
   — May, 346
   — Cehover, 360
   — Flamberg, 366
   — Zinner, 144
 Sprinberg (44)
 Spasoevici (301)
 Spiess (48)
 Stahlberg (249, 285, 415)
   — Keres, 88
   — Nimzovici, 271
   — Grob, 362
 Staehelin (233)
 Stănescu
   — Vasile, 257 a
 Ștefaniu
   — Ștefănescu, 82 a
 Steinitz (51)
   — Bardeleben, 27
   — Pilhal, 66
   — Amator, 227
 Steneberg
   — Boltz, 219
 Stegman
   — Wenninger, 347
 Steinert
   — Zimmer, 78
 Stoltz (19, 422, 444)
   — Pilnik, 159
   — Karlin, 247
 Stor (282 a)
 Sterk (207, 339)
 Strobl
   — Plater, 315
 Steinbrück (447)
 Stubig (236)
 Steiner L. (223, 374)
 Suskevici (23)
 L. Szabó (308)
   — Millner Barry 115
   — Bisguier, 220
   — Bakonyi, 302
   — Pogats, 254
   — Snaevarr, 276
 St. Szabó
   — Neikirch, 300
 I. Szabó
   — Erdelyi, 40
   — Samarian, 191
 Szapiro
   — Mikula, 313
 Szewczyk (368)
 Szeles (304)
 Sultanbeev
   — Dunkelblum, 265
 Sygan —
   — Kolar, 181
 Sutiman
   — Georgescu, 38 a

   T.
 Taghirov (282 b)
 Taimanov (298, 333)
 Tarrasch
   — Liebhardt, 288
   — Walbrodt, 76
   — Amator, 196
 Tartakower (103, 258, 348)
   — Schlechter, 253
   — Spielmann, 361
   — Winter, 345
 Tator (293)
 Tanin
   — Maximov, 372

- Teschner
 — Darga, 10
 — Rellstab, 431
 Teichman
 — Schlechter, 197
 Testa (189)
 Tietz
 — Schlechter, 318
 Tolus, (162)
 — Sokolski, 190
 Tordion
 — Hugot, 240
 Toran (305)
 Torre (101)
 — Lasker, 52
 Torres
 — Alehin, 95
 Tot
 — Asztalos, 147
 Trifunovici
 — Marici, 221
 — Bondarevski, 323
 Troianescu (28, 252)
 — Kendro, 125
 — Ichim, 203
 — Pogats, 234
 Tröger (135, 408)
 — Koch, 163
 L. Tuca
 — V. Țacu, 146 a

U.

- Udovcici (303)
 Ufimțev (8, 188)
 Ullrich (186)
 Unzicker (277)
 — Reshevsky, 102 a
 Urseanu
 — Anastasatu, 39

V.

- van Gevel
 — Nijssen, 205
 van Seters (282)
 van Scheltinga
 — Orbaan, 108
 van Steenis
 — Hommes, 245
 Vasile C. (257 a)
 Vatnikov (42)
 Viazalov (373)

- Vidmar (25)
 — Euwe, 113
 Viering
 — Feilitzsch, 87
 Voiculescu (80)
 — Petrescu, 272
 Veresov (153)
 Vogt
 — Klemm, 309
 — Steinbrück, 447
 Voronkov (117)

W.

- Walbrodt (76)
 — Mieses, 396
 Walter (22, 24)
 — Nagy, 405
 — Ingerslev, 416
 Wahl (452)
 Wenninger (347)
 White (184)
 Wieder (141)
 Wildegans
 — Dröge, 136
 Winter (345)
 Willemson
 — Völkl, 18
 Wolf (174, 381)
 Wolk
 — Oswald, 119
 Woog (239)

Y.

- Yates (5)

Z.

- Zagorianski (31)
 Zanta (287)
 Zeinall (155)
 Zita
 — Taimanov, 298
 Zollner
 — Gebhardt, 406
 Znosko-Borowski
 — Salve, 409

STUDII

- Behting, 49
 Bron, 35
 Dobrescu, 398
 Guliaev, 165

Gurvici, 128
Halberstadt, 375
Herbstman, 121, 397
Kaspar'an, 129
Koro'kov, 378, 423
Kubbe', 377
Liburkin, 50, 378, 429

Mattison, 376
Moravec, 403
Reti, 1
Simhovici, 390
Troitki, 36, 389, 399
Zahodiakin, 167
Weenink, 388

TABLA DE MATERII

Cuvînt înainte	5
Tactica în şah și legăturile ei cu strategia . .	8
Teoria combinației	18
I. Ce este combinația	19
II. Elaborarea combinațiilor	25
Combinații elementare	30
1. Combinații bazate pe legarea sau dezlegarea figurilor .	31
Exerciții	36
2. Combinații bazate pe supraîncărcarea figurilor apărării	36
Exerciții	40
3. Combinații bazate pe interferarea liniilor de acțiune	
ale figurilor adverse	41
Exerciții	45
4. Combinații bazate pe atac dublu și şah prin desco-	
perire	46
Exerciții	52
5. Combinații bazate pe deschiderea liniilor și diago-	
nalelor	54
Exerciții	59
6. Combinații bazate pe slăbiciunea ultimei linii . .	61
Exerciții	67
7. Combinații bazate pe zugzwang	68
8. Combinații bazate pe blocarea sau eliberarea unui	
cîmp	72
Exerciții	76
9. Combinații pentru îndepărtarea figurilor adverse .	76
Exerciții	80
10. Combinații bazate pe blocarea și prinderea figurilor .	82
Combinații complexe	88
I. Combinații al căror scop final este matul	90
I.A. Combinații de mat, regele aflîndu-se în poziția rocadei	
mici (Structura pionilor intactă)	90

1. Combinații bazate pe slăbiciunea punctului h7 . . .	91
2. Combinații bazate pe slăbiciunea punctului g7 . . .	102
3. Combinații bazate pe atacul asupra punctului f7 . . .	105
4. Combinații folosind slăbiciunea altor puncte în jurul poziției rocad.1 mici	112
Exerciții	118
I.B. Combinații de mat, regele aflându-se în poziția rocadei mici (structura pionilor slăbită)	122
1. Combinații care folosesc slăbiciunile provocate de deplasarea pionului „h”	123
2. Combinații care folosesc slăbiciunile provocate de deplasarea pionului „g”	130
3. Combinații care folosesc slăbiciunile provocate de deplasarea pionului „f”	138
4. Combinații care folosesc slăbiciuni mai mari în poziția pionilor rocadei mici	141
Exerciții	151
I.C. Combinații de mat, regele aflându-se în poziția rocadei mari	156
Exerciții	164
I.D. Combinații de mat împotriva regelui rămas în centru	164
Exerciții	178
II. Combinații de apărare	180
1. Ideea de pat	180
2. Combinații bazate pe șah etern	187
Exerciții	195
III. Alte tipuri de combinații	197
III.A. Combinații complexe care au de scop câștigul de ma- terial	197
III.B. Combinații de pioni	200
III.C. Cursele	205
Exerciții	210
Soluțiile exercițiilor	211
Bibliografie	229
Index	231

Redactor responsabil : E. STĂNCULESCU
Tehnoredactor : N. PANAITILE

---

*Dat la cules : 30.3.1962. Bun de tipar : 10.9.1962. A-
părut 1962. Comanda nr. 811. Tiraj : 5.000 + 120 ex.
broșate. Hirtie : Semivelină satinată 610 x 860. Coli
editoriale : 14,36. Coli tipar : 15,25. A.0741/1962. C.Z.
pentru bibliotecile mici 796(S)=R.*

Tiparul executat sub comanda nr. 1638 la Întreprinderea
Poligrafică nr. 2, str. Brezoianu nr. 23-25 București.
R.P.R.

www.stere.ro

LEI 8,50